KUN. DR. V. BRIZGYS

VADINAMOSIOS CIVILINĖS JUNGTUVĖS

KUN. DR. V. BRIZGYS

VADINAMOSIOS
CIVILINĖS JUNGTUVĖS
PROTO, TEISĖS IR ISTORIJOS ŠVIESOJE

NIHIL OBSTAT — Vilkaviškis, die 10 mens. Iulii an. 1939. F. Bartkus
Can. Cath. censor ex officio.

IMPRIMATUR — Nr. 1512. Vilkaviškis, d. 10 men. Iulii 1939 m. † Antonius **Eppus.**

IŠLEIDO — Marijonai, leidinio nr. 257.

SPAUSDINO — Marijonų spaustuvė Marijampolėje 1939 m.

Šiuo mano kukliu darbu reiškiu pagarbą ir meilę toms praeities šeimoms, kurios sąžiningai atlikusios savo pareigą išaugino dukteris ir sūnus mylinčius visa, kas kilnu, savo pasiaukojimu išlaikiusius gyvą ir sveiką mūsų tautą ir ją išlaisvinusius; toms dabarties ir ateities šeimoms, kurios pildydamos savo kilnią pareigą augina ir augins jaunąją kartą sveiką siela ir kūnu, pasiryžusią savo tautą ugdyti, už ją aukotis ir doros, darbo bei vienybės meilės keliu vesti ją į gražią ateitį.

Kas suranda gerą moterį, suranda laimę...
Kas išvaro gerą moterį, išvaro laimę,
kas gi laiko pas save svetimoterę,
tas yra paikas ir bedievis

(Patarlių kn. 18,22).

Namus ir turtus duoda gimdytojai:
o išmintinga moteris yra ypatinga Dievo dovana.

(Patarl. kn. 19,14).

Turinys

Įžanga

Mėgstąs šį tą rašyti žmogus gali rasti daug temų ir sričių, kuriomis rašydamas jis patiria ne maža dvasinio pasitenkinimo ir malonumo. Antai gražioji literatūra, ne vienas teologijos, filosofijos ar gamtos mokslų klausimas patiems rašantiems dažnai teikia ne mažiau malonumo, kaip jų raštus skaitantiems.

Tačiau pasaulyje yra daug galingųjų sauvalės, daug moralio blogio. Todėl tenka kartais rašyti ir tokiais klausimais, kurių nagrinėjimas rašančiam neteikia didelio malonumo, bet, deja, yra būtina ir juos nagrinėti. Viena iš tokių rašančiam nedėkingų temų yra ir mano čia nagrinėjamas vadinamų civilinių jungtuvių klausimas. Šis mano darbas nedėkingas yra dar ir todėl, kad aš iš anksto žinau, mano darbu ne vieną būsiant nepatenkintu: nuo tada, kai šį darbą paskaitys, kai kurie mane laikys savo priešu. O aš dirbau jokio atlyginimo nesitikėdamas, bet ir kieno nors priešu tapti nenorėdamas. Rašiau tuo klausimu todėl, kad jis pas mus yra kai kam ypatingai aktualus, o, tur būt, labai nedaugelio teisingai suprantamas. Jau 14 metų, kai šis klausimas Lietuvoje dažniau ar rečiau vis keliamas, juo ginčijamasi ne tik spaudoje, bet dar daugiau pasikalbėjimuose. Šio klausimo svarstymas valstybei jau kainavo daug pinigo, daug laiko, daug protinės energijos. Jeigu visa, kas šiam klausimui pas mus jau išeikvota, būtų nukreipta į kurią nors kitą sritį, tai rezultatai gal būtų buvę ir labai gražūs. Bet kadangi tie protai, tas laikas ir pinigas buvo paaukoti šiam klausimui, tai visa liko, kaip į balą įmesta.

Nesu nuomonės, kad moterystės ir šeimos klausimu visai nereiktų kalbėti. Tiesa, yra pašaukimų kilnesnių už moterystę ir šeimyninį gyvenimą. Yra todėl ir svarstytinų klausimų, kurie labiau vilioja žmonių protus ir širdis apie juos rašyti, apie juos kalbėti. Tačiau reikia sutikti, kad sveika moterystės ir šeimos gyvenimo dvasia yra visko, ir tų kilnesnių už moterystę luomų

ŠIAM DARBUI PANAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Šaltiniai:

Šventasis Raštas: Gen. c. c. 1, 2, 4, 6, 7, 16, 24, 28, 29, 41;
Exod. c. c. 2, 4;
Levit. c. 20;
Deutr. c. 22;
Esther. c. c. 2, 4;
Math. c. c. 5, 19, 29; Marc. c. 10;
Luc. c. 16; Joan. c. 8;
I Cor. c. 5, 7; II Cor. c. 6; Ephes. c. 5;

S. Amrosius: De Abraham 1. 1; Epist. ad Syricium P.
Epist. XIX ad Vigilium P.L. 14, 16
In Joan. Fr. 9; De nuptiis et conc. P.L. 35, 40, 44

S. Basilius, Exameron. Hom. 7. P.G. 29

S. Cyrilius Alex., In Joanem 1. II P.G. 73

S. Gregorius Naz., Ep. 193, ad Procopum P.G. 29

Hadrianus, Ep. 44

S. Ignatius, Ad Policarpum P.G. 5

S. Innocentius P. I, Epist. 36 P.L. 20

Nicolaus P. I, Epist. 7, 16, 20, 21 P.L. 119

Siricius P., Epist. ad Himeric. Taracon. P.L. 13

Origenes, In Math. t. 14 P.G. 13

Tertulianus, Ad Uxorem 1. II P.L. 1

Concil. Florent., Decretum ad Armenos. Harduin, Concilia t. 9

Concil. Trident., Sessio 24; Mansi, Concilia 33

P. Pius VI, Constit. „Arcanum Fidei"

P. Pius IX, Syllabus

P. Leo XIII, Encyclica. „Arcanum"

P. Pius XI, Encyclica „Casti Connubi"

P. Pius XI, Encyclica „Divini illius magistri"

Codex Juris Canonici

AUTORIAI:

Abram Paul, L'èvolution du mariage, Paris, 1908
Archiv für Kat. Kirchenrecht: t. 7, 29,
Aurel M-me, La nouvelle conscience de l'homme et de la femme, Bruxelle, 1914
Avigdor P., Examen critique de tendences modernes dans le mariage
Avogadro E., Teorica dell' istituzione del Matrimonio, Torino, 1853
Bellarminus Card., De Controversiis (De Sacramento matrimonii), Neapoli, 1858
Bellarminus Card., De officiis principis christiani, Romae, 1619
Bertrand, Le mariage religieux, civil, le divorce
Billot Card. S. J., De Ecclesiae Sacramentis, Romae 1930 - 32
Blum Leo, Du mariage, Paris, 1907
Brandileone, Saggi sulla storia della celebrazione del matrimonio in Italia, Milano, 1906
Buchberger, Kirchlicher Handlexikon, Freiburg, 1900 - 11
Bureau Paul, L'indisciplin de moeurs, Paris 1920
Calvinus Joannes, Opera omnia v. II, l. IV, Brinsvigae 1864
Cappello F. S. J., De Matrimonio, Romae 1933
„ „ Chesa e stato, Romae 1910
„ „ Summa Juris Publici Ecclesiastici, Romae 1932
Canthrein. Moralphilosophie, Freiburg - Breisgau, 1904
Cavagnis. Institutiones Juris Publici Ecclesiastici, Romae 1906
Cicero M. T. De Republica
„ „ „ De Officiis
„ „ „ De Legibus
Corpus Reformatorum
Dermine J., La doctrine du mariage chrètien, Louvain, 1927
Dessaulles, Le moeurs de l'Eglise en droit naturel sur le mariage
Digesto Italiano, (Contratto, Matrimonio),
Döllinger von, (Perrot vertimas) La Reform, t. I. Paris, 1847

Dominis de M. A., De Republica Ecclesiastica L. V, c. 11
Donat, Ethica, Insbruck, 1931
Elter E. S. J., Compendium Philosophiae Moralis, Romae 1934
Esmein, Le mariage en droit canonique, Paris, 1929
Faran Louis, Le mariage, Paris, 1909
Freisen, Geshichte des Can. Eherechts, Paderborn, 1893
Friedberg, Trattato del diritto Ecclesiastico cattolico ed Evangelico, Torino, 1893
Friedberg Emil, Die Geschichte der Civilehe, Berlin, 1870
Gabba, I due matrimoni civile e religioso, Pisa, 1876
Gagliardi, Apologia del matrimonio cristiano, Napoli, 1869
Gasparri Card., De Matrimonio, Romae 1932
Gerdil - Severoli Card. Ecclesiae iura in matrimonium, Romae 1896
Grisar H. S. J., Luther,
Hammerstein S. J., De Ecclesia et Statu, Freidburg, 1911
Heuser, De potestate statuendi impedimenta solae Ecclesiae competenti, Treviris, 1886
Hugon, De Sacramentis, Lovaniis 1853
Juglar C., Tableau de naissances
Kavolis, Moterystės juridinė padėtis Lietuvoje, Kaunas, 1930
Key E., (Pegretti vertimas) L'amore e il matrimonio, Torino, 1909
Knecht A., Gründriss des Eherechts, Freiburg, 1928
Knoll. Der Begriff der Ehe nach heutigen Recht, Karlsruhe, 1913
Krupavičius M., Civilinės sutuoktuvės, Kaunas, 1933
Lacombe, Une critique du mariage du XV siécle, Poitiers, 1910
Launois J., Opera omnia: De regia in matrimonium potestate, Coloniae 1731
Leconte - Sebastien, Projet de loi, Paris
Laveau, Le mariage chretien, Freibourg
Lemair R. Le mariage civil, Paris, 1901
Liberatore, Del matrimonio, Napoli, 1900
Liberatore, Il matrimonio civile considerato nella giurisprudenza, Napoli, 1900

J. A. B. L'oeuvre de chaire. Notion philosophique du mariage, Lausanne, 1905
Madrazo, Martos Montero. Discorsos pronunciados en les Cortes constituyentes, Madrid, 1870
Martin, De matrimonio et potestate ipsum dirimendi Ecclesiae soli propria, Louvin-Paris, 1844
Mesnil J., Die freie Ehe, Berlin, 1904
Pacifici - Mazzoni, Istituzioni di diritto civile italiano, 1933 m. laida
Palmieri, De matrimonio chirstiano, Prati, 1896
Pennaccho P., La legge sul divorzio in Italia, Romae, 1908
Perrone S. J., De matrimonio chirstiano, Romae 1858
Pignatelli, Consultationes canonicae, Venetiis, 1722
Pirhing, Jus Canonicum, Venetiis 1759
Regarde de Villeneuve, La crise du mariage et l'union libre, Lyon - Paris, 1910
Reiffenstuel, Jus Canonicum, Romae 1833
Renard P., Le mariage est il un contrat, Paris, 1918
Reuter G., Das Problem der Ehe, Berlin, 1914
Rocco Dr. G., Filosofia del matrimonio, Napoli, 1892
Rosset, De Sacramento matrimonii, Paris, 1896
Roskovany, Matrimonium in Ecclesia catholica potestati ecclesiasticae subiectum, Pestini 1871-87
Rosmini, Filosofia di diritto, Milano, 1841
Ruggiero (de) R., Istituzioni di diritto civile t. II, Milano. Ed. 6
Schiappolli D., Il matrimonio secondo il diritto canonico, Napoli 1932
Schmalzgrueber. Jus Eccles. Universum. Sponsalia et Matrimonium, Romae 1844
Smet (de), De sponsalibus et matrimonio, Brugis 1927
Spedalieri, De'diritti dell'uomo, Assisi 1791
Suarez, De legibus, Venetiis 1740
Surbled, Questions controverses, Paris, 1906
Taparelli, Saggio di diritto naturale, Roma, 1854
Tarquini, Juris Ecclesiastici publici institutiones, Romae 1844
Tillier, Le mariage, sa génèse, Paris, 1898

Thomas S. Aquin., l. 2 ae, qu. 101; Supl. qu. 49; Contra Gentes. 3, 12 sq.; 4, 78.
Vanhems R., Le mariage civil, Paris, 1904
Vives G., Origine ed utilita del matrimonio, Roma, 1862
Vlaming, Praelectiones iuris matrimonialis, Busum, 1921
Werznz S. J., Jus Decretalium, t. I, IV, Romae 1925
Wernz-Vidal Ius matrimoniale, Romae 1928
Westermarck. Origine du mariage, Paris, 1895

PIRMOJI DALIS

MOTERYSTĖS PRIGIMTIS

PIRMAS SKYRIUS

1. **Kas yra moterystė.** Pirmiau negu spręsti kokius nors su moteryste susijusius klausimus, yra būtina pasiaiškinti pagrindines moterystės srities sąvokas. Pirmaja iš jų yra moterystės sąvoka. Taigi kas yra moterystė? Mūsų kalboje žodžiu m o t e r y s t ė išreiškiama sąvoka įvairiose kalbose įvairiai yra vadinama. Aišku, kad lietuvių kalboje žodis moterystė turi artimo santykio su kitu žodžiu — m o t e r i s . Jau pačiu žodžiu lyg ir norėta pabrėžti, kokia svarbi rolė moterystėje yra skiriama moteriai. Senoje lotynų kalboje ta pati sąvoka, kurią mes išreiškiame žodžiu moterystė, buvo ir dabar yra vadinama **matrimonium** (žodiniai išvertus mūsų kalboje reikštų — motinystė) nuo žodžio **mater** — motina. Tuo žodžiu pabrėžiama svarbus motinos vaidmuo šeimoje. Šis motinos vaidmuo moterystės gyvenime tampa ypatingai aiškus, kai svarstomas yra moters — motinos vaidmuo šeimos gimdyme ir jos auklėjime.

Įvairiose kitose kalbose moterystė įvairiai vadinama. Lotynų kalboje ji dar vadinama n u p t i a e, italų — le n o z z e, prancūzų — l e m a r i a g e , vokiečių — die E h e , rusų — s v a d b a , lenkų — w i e s e l e ar m a l ž e n s t w o. Lietuviai kai kuriose vietose tą patį dalyką dar vadina vestuvėmis jungtuvėmis. Šie visi vardai išreiškia arba apeigas, atliekamas priimant moterystės sakramentą, arba vaišių iškilmes, kurios ruošiamos moterystės proga. Žiūrint kuri tauta ką labiau vertino ar vertina, tą ji daugiau ir savo kalboje pabrėžia. O šis vertinimo būdas daug priklauso nuo tautos kultūros ir jos išsiauklėjimo laipsnio.

Moterystę vieni vienaip supranta ir aiškina, kiti kitaip dar ir sulig to, kaip kas supranta moterystės prigimtį. Kadangi kiek-

vienas daiktas, taigi ir moterystė turi tiktai vieną ir visada tą pačią prigimtį, tai ir įvairios pažiūros į moterystę ir jos nevienodas supratimas ne visur yra vienodos vertės. Teisinga pažiūra į moterystę ir teisingas jos supratimas gali būti vienas — tas, kuris atatinka moterystės prigimtį.

Pas senovės Romėnų teisės autorius yra likę dvi dažniau vartotos moterystės aptartys: viena Justiniano, antra Modestino. Justinianas (gyv. 6 šimt. po Kristaus) moterystę šitaip aptaria: „Moterystė yra vyro ir moters ryšys apimąs individualaus gyvenimo sritį". (viri et mulieris coniuctio individuam consuetudinem vitae kontinens. Inst. 1,9, de patr. potestate, § 1).

Modestinas (gyv. 3 šmt. po Kristaus) pakartoja kitą pas Romėnus priimtą moterystės aptartį: „Vyro ir moters ryšys, viso gyvenimo, dieviškos ir žmogiškos teisės bendrumas" (Coniunctio maris et feminae et consortium omis vitae, divini et humani iuris comunicatio. I, 1. D. 23,2). Šios dvi moterystės aptartys pas senovės Romėnų teisės autorius viena kitą tarsi papildo. Modestinas savo aptartyje nieko aiškaus nepasako apie moterystės neišardomą; gi Justinianas aptartyje neišreiškia antgamtinio moterystės charakterio. Šio aptarčių skirtumo priežastį paaiškina P. Vidal S. J. [1]). Anot P. Vidal, Justinianas ir Modestinas aptardami moterystę paisė ne tik moterystės esmės, bet ir savo laikų žmonių papročių. O tie papročiai liečią moterystę įvairiais laikais buvo įvairūs. Netruko ir tokių papročių, kurie buvo aiškiai priešingi teisingam moterystės supratimui.

Jau ir senovės Romėnai moterystės ryšiu suprato ne bet kokį vyro ir moters sugyvenimą, bet tik tokį, kuris prasidėdavo iš vyro ir moters laisva valia padarytos sutarties pastoviai ir bendrai gyventi. Kitas Romėnų teisės aiškintojas Ulpianus (Romos juriskonsultas 170-228 m.) sako, kad jungtuvių ryšys - moterystė kyla ne iš seksualinių santykių, bet iš laisvo sutikimo (Nuptias non concubitus, sed consensus facit. L. 30. D. 50, 17 de R. J.). Tačiau pas senovės Romėnus moterystės ryšio patvarumui tik vienos laisvos sutarties neužtekdavo. Rommėnų teisėje, kad sudarytoji moterystė skaitytųsi tverianti, buvo reikalingu du elementu: laisvas sutikimas ir vyro bei moters bendras gyvenimas (conviventia). Laisvas sutikimas senovės Romėnų teisėje suprantamas ne visai tokia pat prasme, kaip mes jį da-

---

[1]) Institutiones Juris Romani, pg. 290. Prati 1917.

bar suprantame. Pas Romėnus laisvu sutikimu buvo vadinama tai, ką mes šiandien pavadintume abipuse vyro ir moters meile (affectus maritalis). Mūsų supratimu, laisvas žmogaus valios sutikimas kartą pareikštas skaitosi tesąs tol, kol priešingu valios veiksmu jis nebus atšauktas. Jeigu tokis kartą pareikštas laisvas valios sutikimas turi santykio su kitais žmonėmis, kurie su kieno nors laisvu valios pareiškimu sutiko — jį priėmė, tai tokis pareikštas ir kito priimtas sutikimas jau įgyja sutarties charakterį. Šitokio sutikimo vienas žmogus savo nuožiūra panaikinti jau negali, o turi paisyti sutartis tvarkančių prigimties ar pozityvių įstatymų reikalavimų. Taip yra su įvairiomis žmonių sutartimis, taip yra ir su moteryste. Kadangi ir ji yra sutartis, tai ir jos sudarymas ir tolimesni jos reikalai yra tvarkomi atatinkamų įstatymų ir žmogus kaip nors sauvališkai tos sutarties nei kurti, nei sukurtos naikinti negali.

Kadangi Romėnai moterystės sutartyje laisvu sutikimu per klaidą skaitė ne valios veiksmą, o jausmų emociją — savitarpę vyro ir moters meilę, tai jų teisininkų supratimu tokis laisvas sutikimas ne būtinai turėjęs būti patvarus. Laisvai padaryta moterystės sutartis skaitėsi tol tverianti, kol vyras ir moteris abu vienas kitą mylėdavę. Jeigu nors viename iš vedusiųjų išnykdavo meilės jausmas, tai skaitydavosi pairusia ir padarytoji moterystės sutartis[2]).

Bendras sugyvenimas buvo suprantamas plačia prasme. Vyras ir moteris skaitėsi bendrai gyveną ne tik tada, kai juodu abu gyvendavo vienoje vietoje, bet ir tada, kai juodu gyvendavę atskirai, tačiau galėdavę vienas kitam pareikšti savitarpę pagarbą ir galėdavę atlikti moterystės uždedamas pareigas. Ši pagarba, taigi ir bendras gyvenimas skaitydavosi nesą, jeigu vienas kitą apleisdavo tuo tikslu, kad ateityje drauge negyvenus, jeigu drauge gyvendami vienas antro negerbdavo, jeigu prieš savo norą išskirti negalėdavo vienas antram reikšti savo pagarbą (pav., vyras ar moteris paimti į nelaisvę). Šiais visais atsitikimais skaitydavosi moterystės ryšys esąs nutrūkęs.

Senovės Romėnai laikėsi dėsnio, kad moterystės ryšys yra neišardomas, bet kadangi bent kai kurie anų laikų teisininkai klaidingai suprato žmogaus valios veiksmus, jų neskirdami nuo

---

2) Palyg. De Ruggiero. Istitut. del dirit. civile. Ed. 6, vol: II, pg: 52 - 53.

jausmų, kadangi pakankamai neskyrė vidinių žmogaus veiksmų nuo viršinių, tai savotiškai išaiškino ir moterystės sutarties neišardomybę. Dar ir tai reikia pastebėti, kad moterystės ardymas pas Romėnus pirmiau atsirado praktikoje, negu teorijoje: pirmiau visuomenėje atsirado klaidingas įprotis ardyti sukurtas moterystes, o tik vėliau ne vienas ir iš teisininkų padarę šią klaidą pradėjo ieškoti kokio nors teisinio pagrindo savo klaidai pateisinti.

Pas naujos gadynės civilinės teisės autorius randame visą daugybę įvairių moterystės aptarčių. Moterystės aptartis pas juos nevienoda yra todėl, kad jie neturi visi vienodos pažiūros į pačią moterystės sutarties prigimtį. Iš jų dauguma pasisavina jau minėtą Justiniano paliktą moterystės aptartį[3]). Iš šių teisininkų ne vienas sekdami Justiniano aptarties žodžius neseka jo minties. Jie skiriasi nuo Justiniano savo pažiūromis į moterystės prigimtį. Daug iš šių teisininkų yra tokių, kurie apie moterystės prigimtį turi visai teisingas pažiūras: jie mano, kad moterystė savo prigimčia skiriasi nuo kitų sutarčių, kad savo prigimčia moterystė yra neišardoma[4]). Kiti moterystę aptardami taip pat tais pačiais žodžiais ją laiko paprasta civiline sutarčia, kurią gali išardyti ir valstybės įstatymai ir tą sutartį sudariusiųjų noras.

Netrūksta ir tokių, kurie paniekinę senovės teisininkų paliktą moterystės aptartį, kuria savas moterystės aptartis, kurios išreiškia teisingas ar klaidingas jų pažiūras į moterystės prigimtį. Naujoviškose moterystės aptartyse, nors ne visose vienodai ryški, tai visose bendra yra egoizmo apraiška. Pav. Ahrens[5]) moterystę šitaip aptaria: „Moterystė tai yra gyvenimo bendruomenė, kuri savo pilną tikslą ir savo atbaigimą (patenkinimą) randa pilnoje asmenybėje, pilname atsidavime, pilname dorovingame jausmų patenkinime, pačiame susijungimo ryšyje (Die Ehe ist daher Lebensgemeinschaft, welche in der ganzen Persönlichkeit, in der vollen Hingabe, in dem ganzen sittlichen Genusse der gegenseitigen Persönlichkeit, in dem Vereinigungs-

---

3) Stahl. Philosophie des Rechts. II; A 1, psl. 249. K. Kosaks. Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts II, II, psl. 83 R. de Ruggiero. op. cit. vol. II, psl. 51.

4) Palyg. Penacchio. La lege sul divorz. in Italia. Roma 1908.

5) Naturrecht. t. 4 (Palyg. Kathrein. Moralphilosophie, t. II, psl. 395:

bande selbs ihren vollständigen Zweck und ihre Befriedigung hat). Netrūksta ir tokių, kurie pajuokdami pačią moterystę, jos prigimtį ir jos tikslus ją ir aptaria visai nerimtais žodžiais (Pas prancūzus žinomas: Manger, boir, dormir ensemble, c'est mariage, que me semble). Moralės anarchijos šalininkai moterystę vadina kiekvieną skirtingų lyčių asmenų seksualinį bendravimą, nežiūrint ar tai vyktų pastoviame sugyvenime, ar ne, nežiūrint kokiu tikslu tai būtų daroma[6]).

Bažnyčios Teisės, Teologijos ir Scholastinės filosofijos autoriai, o jais sekdami beveik visi kiti katalikai teisininkai ir šiaip rašytojai nepaiso, kas ką mano apie moterystę, ką apie ją sako civilizuotų ar necivilizuotų tautų papročiai ir įstatymai. Jie pirmiau svarsto moterystės prigimtį, o paskiau, pažinę prigimtį, kuria tą prigimtį atatinkančią moterystės aptartį. Jų paduodamos moterystės aptartys jeigu žodžiais kiek ir skiriasi, tai visos išreiškia tą pačią mintį, tas pačias įgimtas ir pagrindines moterystės savybes.

Teisininkai skiria moterystę kaip sutartį, kuri duoda pradžią moterystės bendruomenei, ir pačią moterystės bendruomenę kylančią iš moterystės sutarties. Bažnyčios Teisės autoriai moterystės sutartį taip aptaria: teisėta vyro ir moters sutartis, daroma šeimos gimdymo ir auklėjimo tikslu[7]). Moterystės kaip bendruomenės, turinčios savo pradžią moterystės sutartyje, aptartys pas Bažnyčios Teisės autorius skiriasi pagal tai, kuris autorius kurią iš pagrindinių moterystės savybių norėjo daugiau pabrėžti. Dauguma moterystę kaip bendruomenę aptaria šitaip: Teisėta vyro ir moters šeimyninio gyvenimo bendruomenė[8]). O pav. Meyer[9]) norėdamas ryškiau pabrėžti moterystės tikslą, sako moterystė yra „Pastovus skirtingų lyčių asmenų teisėtai sukurtas ryšys, šeimos gimdymo ir jos tinkamo auklėjimo tikslu". Šioje aptartyje, kuri yra bendra daugeliui teisininkų, moterystės vienumas ir jos neišardomumas visai neminimi nors, kaip toliau paaiškės, šios dvi įgimtos moterystės savybės yra labai lengvai surandamos svarstant moterystės tikslus ir

---

[6]) Pav. Leo Blum. Du Mariage, Paris 1907; kitus palyg. pas Avogadro. Teorica dell'istitut. del matr. P. II, psl. 256.

[7]) Pal. Cappello. De Matrimonio psl. 3. Martin. De Matrim. psl: 8

[8]) Pal. Cappello. op. cit.; Hugon. De Sacramentis, psl. 736.

[9]) Pal. Elter S. J. Compendium Philosophiae Moralis (De Matrimonio).

įgimtą žmogaus palinkimą neišskiriamai sujungti savo gyvenimą vienam su vienu kitos lyties asmeniu. Kiti, pav. Dermine išreiškia ir šias esmines moterystės savybes, kai moterystę aptaria: „Amžinasis ryšys sudarytas sutarties būdu tik tarpe vieno vyro ir vienos moters, kad tinkamu būdu dauginus ir auklėjus žmonių giminę"[10]. Tas pačias mintis apie moterystę išreiškia savo veikaluose Wernz ir kiti katalikai teisininkai. Yra katalikų tarpe ir tokių, kaip pav. Martin, Eichman, kurie pasisavina jau minėtą Justiniano paliktą moterystės aptartį. Kaip matyti iš čia minėtų pavyzdžių, katalikų autorių paduodamos moterystės aptartys viena nuo kitos žodžiais šiek tiek skiriasi. Bet katalikai visi yra vienos nuomonės, kad moterystės vienumas ir jos ryšio neišardomumas yra prigimtos moterystės savybės. Todėl kai kurie, pav. Schiapoli savo veikale „Il matrimonio secondo il diritto canonico e legislazione concordataria italiana" arba klaidingai arba nors netiksliai kalba sakydami, kad Bažnyčios Teisės mokslas moterystės neišardomumą yra pasisavinęs iš Modestino ir Ulpiano veikalų ir minčių. Katalikai teisininkai ir teologai moterystę esant neišardomą tvirtina ne todėl, kad taip būtų parašyta pas Modestiną ar Ulpianą, bet todėl, kad ši moterystės savybė seka iš moterystės prigimties. Negalima nepaminėti dar vieno, visiems aiškaus moterystės tikslo — tai visokeriopos savitarpės vyro ir moters pagalbos. Turint prieš akis ir šį tikslą moterystę kaip sutartį galima dar šitaip aptarti: „Teisėta vyro ir moters bendro gyvenimo sutartis, daroma visokeriopos savitarpės pagalbos, šeimos gimdymo ir jos auklėjimo tikslais". Gi moterystę kaip bendruomenę sekančią iš tos sutarties galima šitaip aptarti: „Neišskiriama bendruomenė sudaryta sutarties būdu tik tarpe vieno vyro ir vienos moters tuo tikslu, kad kartu gyvendami vienas kitą vispusiškai pagelbėtų ir kartu tinkamai auklėtų šeimą".

Ligi šiol suminėtos moterystės aptartys tinka visokiai tiek krikščionių tiek nekrikščionių, tikrai moterystei.

Krikščionių moterystės aptartis. Teologų yra įrodyta, kad krikščionių, moterystė turi vieną charakteringą žymę, kokios neturi nekrikščionių moterystė. Kiekviena tikra krikščio-

---

[10]) palyg. Dermine J. La doctrine du mariage chretien. psl. 17 Louvain, 1927.

nių moterystė yra sakramentas. Paprastai ši ypatinga šventumo žymė yra išreiškiama pačioje krikščionių moterystės aptartyje. Krikščionių moterystės sutartis katalikų autorių paprastai yra šitaip aptariama: „Kristaus į sakramentų garbę paaukštinta teisėta vyro ir moters bendro gyvenimo sutartis, daroma visokeriopos savitarpės pagalbos, šeimos gimdymo ir jos auklėjimo, tikslu". O iš šios sutarties sekanti krikščionių moterystės bendruomenė yra šitaip aptaraama: „Dvasinių malonių teikianti neišskiriama bendruomenė, sukurta sutarties būdu tik tarpe vieno vyro ir vienos moters tuo tikslu, kad juodu kartu gyvendami vienas kitam vispusiškai pagelbėtų ir tinkamai auklėtų šeimą"[11]). Nors krikščionių moterystę ne visi autoriai aptaria šiais pačiais žodžiais, tai visi išreiškia tą pačią mintį[12]). Taigi esminis skirtumas tarpe krikščionių ir nekrikščionių moterystės yra sakramento charakteris ir sakramento malonė. Kai sakoma, kad nekrikščionių moterystė nėra sakramentas, tai nereikia manyti, kad tokioje moterystėje nėra nieko švento, kad iš tokios moterystės žmonės negali patirti jokių malonių. Kaip savu laiku paaiškės, savo kilme ir savo tikslu visos moterystės yra šventos ir visos yra priemonė patirti tam tikrų malonių. Krikščionių moterystė tačiau yra šventesnė už nekrikščionių moterystes.

2. Ar moterystė yra sutartis. Jau moterystę aptardami tvirtinome, kad ji yra sutartis. Tačiau rašytojų tarpe netrūko ir tokių, kurie paneigė moterystę esant sutartį. Todėl nebus bereikalinga pasakyti kelis žodžius ir šiuo klausimu.

Kas yra sutartis. Teisininkai sutartį paprastai šitaip aptaria: Teisėtas ir laisvas dviejų ar daugelio asmenų dėl to paties dalyko sutikimas, kurie abiem susitarusiom pusėm uždeda pareigą ką nors vienas kitam duoti, padaryti ar nuo ko nors susilaikyti. [13]) Esminiai sutarties elementai yra šie: a) tinkamas objektas (dalykas dėl kurio tariamasi), b) asmenys turį teisės daryti sutartį, c) sutarties tikslas, d) laisvas abiejų pusių sutikimas, e) teisėtas šio sutikimo viršinis pareiškimas arba tei-

———————

[11]) Plg. Cappello. op. cit. psl. 3; P. Vidal. Jus Matrimon. psl. 16.

[12]) Plg. Rosset. De Sacramento Matrimonii, psl. 21. Martin. op. cit. psl. 11.

[13]) palyg. Wernz-Vidal. Jus Matrimoniale. p. I, § IV; Kard. P. Gasparri. De Matrimonio. p. I, psl. 11.

sėta sutarties forma[14]). Jeigu koks nors dviejų ar kelių asmenų savitarpis įsipareigojimas neturėtų nors vieno iš šių elementų, tai teisine prasme jis nebūtų tikra teisėta sutartis. Ir atvirkščiai, kur bus visi aukščiau išvardinti elementai, ten bus tikra teisėta sutartis. Palyginus bus aišku, kad moterystės sutartyje yra visi šie tikros sutarties esminiai elementai. Yra a) sutarties objektas, būtent abipusės teisės vieno į kitą; b) šią sutartį daro toki asmens, kuriems leidžia ją daryti atatinkama teisė; c) ši sutartis turi savo aiškų tikslą; d) moterystės sutartis daroma abipusiu laisvu sutikimu; e) ta sutartis daroma atatinkamos teisės nustatyta forma. Taigi aišku, kad moterystė yra sutartis. Iš katalikų teisininkų tarpo beveik ir nebuvo tokių, kurie būtų neigę, kad moterystė yra sutartis. Pasitaikė tik vienas kitas iš mažiau žymių. Jie nesugebėdami atsakyti į tų priekaištus, kurie norėjo ar nori moterystės reikalų tvarkymą paveržti iš Bažnyčios kompetencijos ir tuos reikalus pavesti pasaulinės valdžios kompetencijai, manė gerai padarysią, jeigu moterystei paneigs sutarties charakterį. Jų elgesys nebuvo moksliškai kritiškas. Juos Kard. P. Gasparri savo veikale De Matrimonio (p. I, psl. 14) subarė, kaip nesiderinančius su Bažnyčios mokslu. Bažnyčios Teisės Kodekso kan. 1012 aiškiai sako, kad moterystė yra sutartis. Sutarčių yra kelios rūšys. Kuriai iš jų reikia priskirti moterystės sutartį, čia nekalbėsime, kadangi šis klausimas mūsų svarstomam vad. civilinių jungtuvių klausimui didelės reikšmės neturės. Nekatalikiškos pasauliožiuros teisininkų ir publicistų tarpe yra nemaža tokių, kurie moterystės sutarčia nelaiko. Tokios nuomonės priežasčių yra įvairiausių. Vieni tai tvirtina todėl, kad pateisinus savo nenuoseklų tvirtinimą, būk moterystės reikalus tvarkyti neturinčios galios nei Bažnyčia nei valstybė: tai esąs atskirų individų reikalas. Taip kalbėdami jie nori pasitarnauti nuomonei, būk kiekvienas žmogus galįs moterystę sukurti tokiu būdu, kuris jam pačiam patinka ir gali ją vėl išardyti, kada jis pats panorės. Kiti vėl mano, kad moterystė nėra sutartis, nes jie klaidingai supranta arba sutartį arba moterystę[15]).

---

[14]) palyg. Cappello. op. cit. psl. 21.

[15]) Pavyzdžiu gali būti Digesto Italiano (žr. žodį „Matrimonio Dirtt. Civile nr. 13). Nors tame pačiame veikale žodyje „Contratto (nr. 91) kitas autorius sako: „Kad moterystės bendruomenė kyla iš sutarties, neturėtų kilti niekam jokio abejojimo... Veiksmo esmė ir religinėje moterystėje

Tačiau ir nekatalikai teisininkai geriau nusimaną teisėje sako, kad moterystė yra sutartis. Iš viso, šiandien kitaip galvojančių teisininkų nei katalikų nei nekatalikų tarpe, regis, jau nepasitaiko. Kiekvienam turinčiam nors paviršutinišką bet teisingą nuovoką teisės srityje yra aišku, kad moterystė yra sutartis.

ANTRAS SKYRIUS

MOTERYSTĖS PRIGIMTIS

Kai moterystės aptartyje išreiškėme jos tikslą, jos pagrindines savybes, tai ir buvo išreikšta, nors ne visai pilnai, moterystės prigimtis. Kad geriau supratus moterystės prigimtį, jos esminių savybių, — vienumo ir nesuardomumo pagrindą, yra būtina išaiškinti moterystės kilmės ir jos tikslo klausimus.

I. Moterystės kilmė

Išrišus moterystės kilmės klausimą daug kas paaiškės ir apie moterystės prigimtį ir jos prigimtąsias savybes. Išaiškinus moterystės prigimtį galima jau nesunkiai padaryti konkrečias išvadas, sukurti pilną mokslišką sistemą aiškinančią, kokios yra atskirų asmenų, valstybės ir Bažnyčios teisės ir pareigos tvarkant moterystės klausimą ir jos reikalus. Žmonės jau labai senai suprato, kokios reikšmės jų gyvenime turi tinkamas moterystės klausymų išsprendimas ir tinkamas jos reikalų sutvarkymas. Visais laikais istorikai, filosofai ir įvairių kitų sričių mokslininkai daug yra darbavęsi, kad išaiškinus tikrąją moterystės kilmę. Vieni iš jų atsakymo į šį klausimą ieškojo senovės tautų istorijoje, kiti šį klausimą nori išrišti tėmydami šiandieninių ypač necivilizuotų tautų gyvenimą. Dar kiti visai užsidarę nuo senovės ir nuo savo laiko žmonių gyvenimo kuria žmonijos gyvenimo istorijos teoriją nuo žmonijos atsiradimo ligi naujausių laikų ar net ligi pasaulio pabaigos remdamiesi tiktai savo proto sukurtais filosofiniais dėsniais. Nuo žmonijos istorijos ir net nuo dabartinių žmonių gyvenimo atsiriboję jie sukūrė moterystės atsiradimo ir net jos ateities teorijas. Nėra ko todėl stebėtis, kad taip įvairių keliu eidami

---

ypatingu būdu ir pirmoje vietoje yra sutartis: kitaip būti ir negalėtų, kol moterystėje reikalaujama šalių sutikimo, kaip esminio dalyko".

Palyg. taip pat De Ruggiero. op. cit. t. II, psl. 62..,

mokslininkai apie moterystės kilmę sukūrė ne vieną, bet kelias teorijas, kurios viena nuo kitos skiriasi, kaip dangus nuo žemės. Kad būtų lengviau suprasti tolimesnius mūsų čia svarstomus klausimus, yra būtina nors kai kurias iš šių teorijų arčiau pažinti.

1) Materijalistų pažiūros į moterystės kilmę

a) **Evoliucijonistų teorija.** Evoliucijonistai tiki, kaip įrodytą tiesą, kad žmogus yra išsivystęs iš gyvulio. Kuris gyvulys — bezdžionė ar kuris kitas buvęs žmogaus protėviu, ligi šiol jie dar nesusitarė ir, rodos, jau nesusitars, nes kadaisia madoje buvusiam jų tvirtinimui šiandien bent kiek daugiau prasilavinę žmonės jau negali tikėti. Jų argumentus sugriovė tie patys gamtos ir istorijos mokslai, kuriais kadaisia jis bandė remti savo teorijas. Evoliucijonistai sako, kad gilios senovės žmogus mažai skyręsis nuo gyvulio ne tik savo išvaizda, bet ir savo protu. Jis neturėjęs supratimo apie skirtumą tarpe gera ir bloga. Jo gyvenimą tvarkę ne dorovės dėsniai, bet, kaip ir pas visus gyvulius, instinktas. Sekant evoliucijonistų pasakomis, gilios senovės žmonės tokių šeimų, kaip dabar — iš vieno vyro, vienos žmonos ir jųdviejų vaikų — visai nežinoję. Jie gyvenę nedidelėmis kaimenėmis. Tik jausdami kokį nors pavojų rinkdavosi į didesnius būrius, bet pavojui praėjus jie vėl pakrikdavę. Šis dar mažai nugyvulėjęs žmogus turėjęs tik vieną labai paprastą tikslą: apginti save ir tą kaimenę, kuriai jis pats priklausęs. Pastovus gyvenimo būdas, pastovi vieta nebuvę žinomi. Susijieškodavę tinkamą vietą nakties poilsiui, o dienomis klajoję po pievas ir girias. Anų laikų žmogaus vienintelis kasdieninis rūpestis buvęs kaip nors pasisotinti ir reikale susirasti moterį. Už šiuos reikalus stipresnieji su silpnesniais nuolat pešdavęsi. Nugalėdavę, žinoma, stipresni, labiau išsivystę ir tokiu būdu gyva likdavosi vis geresnė žmonių atranka. Tame perijode žmogus žmogui nejausdavęs jokios meilės: nei bendrai artimo meilės, nei tos meilės, kuria dabar mylisi skirtingų lyčių asmens. Pastovus gyvenimas vieno vyro su viena moterim buvęs visai nežinomas. Seksualinius santykius turėdavę, kam su kuo pakliūdavę, arba kuris kurį nukonkuruodavęs.

Laikui bėgant žmogus patobulėjęs ne tik savo viršine išvaizda, bet jame pradėjęs veikti protas. Žmogus pradėjęs skirti

nuo kitų žmonių savo artimuosius: vaikai savo tėvus, tėvai savo vaikus, artimuosius savo gimines nuo kitų svetimų žmonių. Tada susikūrusi giminės šeima. Vienos giminės vyriškiai pirkimo, vagystės ar net paprasto smurto keliu pasirūpindavę jiems reikiamą moterų skaičių ir gyvendavę visi su visomis, saugodami tas moteris tik nuo kitos giminės — šeimos vyrų. Šiame laikotarpyje, anot evoliucijonistų, esąs kilęs matrijarchatas: šeimos galva buvusi moteris, giminystė skaitydavosi taip pat tik iš motinos pusės. Kitaip ir būti negalėję, nes susekti kas kieno buvęs tėvas, buvę visai neįmanoma. Anot J. J. Rousseau, šiame laikotarpyje savais vaikais rūpinusis tik moteris — motina. Bet ir ji savais vaikais rūpinusis tik tiek, kiek jai pačiai tie vaikai buvę reikalingi, pav., kad būtų ją kam senatvėje aprūpinti, kas ją pavaduotų darbuose. Kitus jai nereikalingus savus vaikus motina apleisdavusi. Vėliau įsigyvenęs paprotys rūpintis visais pagimdytais vaikais. Bet vyras — tėvas savais vaikais visai nesirūpinęs.

Tarpe šių dviejų t. y. visiškai dar gyvuliško ir giminių šeimos laikotarpių anot Kautski'o ir kelių kitų dar už jį vėlesnių rašytojų pasakų, buvęs ir trečias neilgas laikotarpis, kuriame vienas vyras gyvenęs su viena moterim. Tačiau tai buvę ne todėl, kad žmogus būtų turėjęs kokį ypatingą meilės jausmą ar kilnesnį moterystės ir šeimyninio gyvenimo supratimą, bet todėl, kad žmogus buvęs labai brutaliai pavydus. Kai žmogus patobulėjęs, tapęs mažiau pavydus, tai šitas dviejų gyvenimo būdas išnykęs, o jį pavadavusi visos giminės šeima. Tačiau ši Kautski'o ir jo bendraminčių teorija visų vėlesnių evoliucijonistų buvo atmesta, kadangi ji yra pavojinga pačiai evoliucijonizmo teorijai.

Sekant tų pačių evoliucijonistų teorijomis, vėliau, kai žmogus pradėjęs daryti medžiaginės, o ypatingai industrijalinės pažangos, vyriškis, kadangi tvirtesnis, tapo medžiaginių gėrybių savininku. Kartu su šiuo reiškiniu moteris ir vaikai pateko taip pat vyro priklausomybėn. Vyriškis pamažu išsilaisvinęs iš moters priklausomybės ir tapęs šeimos galva. Taigi vyriškis šeimos galva tapęs vedamas ne kokio gražaus jausmo pasirūpinti silpnesniais, bet brutalaus egoizmo ir fizinės pirmenybės. Su vyro pirmenybe savo šeimai prasidėjęs poligamijos arba daugpatystės perijodas. Vyras moterų arba prisipirkdavęs arba prisigrobdavęs karų progomis tiek, kiek jam pavykdavę arba kiek

jis galėdavęs jų išlaikyti. Šeimos galva — vyriškis būdavęs absolutus savo moterų ir vaikų savininkas. Su jais jis buvęs negailestingas savanaudis. Nereikalingas, jam nepatinkančias moteris jis galėdavęs parduoti, išvaryti, net nužudyti. Tokiu pat būdu elgdavęsis ir su savo vaikais. Šitokis šeimyninio gyvenimo būdas tęsiasis gana ilgai. Tik po daugelio amžių vyriškyje išsivystęs užuojautos jausmas. Moteris taip pat pradėjusi suprasti, kad ji nuo vyriškio ne daug kuo skiriasi ir pradėjusi protestuoti prieš savo vergiškąją buitį. Pamažu atsiradusi monogaminė šeima — vieno vyriškio ir vienos moters. Monogaminė šeima už anksčiau buvusius sugyvenimo būdus esanti tuo geresnė, kad pirmiau tik vieną moterį slėgusi vergijos našta dabar tenka abiem — vyrui ir moteriai. Tačiau monogaminė moterystė nesanti tobuliausias intymaus šeimyninio žmonių sugyvenimo būdas. Tik šiandieninė kapitalistinė tvarka, aristokratų ir religijos sekėjų prietarai laiką šį gyvenimo būdą vertu palaikyti, jį aukština ir gina. Bet ateisią laikai, kada sugriūsianti kapitalistinė tvarka, apsišvietęs žmogus mesiąs visus aristokratijos ir religijos prietarus. Būsianti panaikinta visokia vyro ir moters vergija, būsianti panaikinta ir dabartinė monogaminė moterystė. Jos vietą užimsią laisvi vyrų ir moterų santykiai arba vadinamoji laisvoji meilė, kurią šiandien žmonija vadina seksualiniu ištvirkimu. Ši naujausios gadynės vadinamoji laisvoji meilė nebūsianti tas pat, ką senovės laukinių žmonių palaidas kaimenių gyvenimas. Senovėje visur pirmavusi fizinė jėga, o naujaisiais laisvosios meilės laikais būsią vaduojamasi visiška vyro ir moters teisių lygybe ir pilna laisve.

Šitaip trumpais žodžiais galima atpasakoti evoliucijonistų filosofų J. J. Rousseau, Bebel'io, K. Kautski'o, Herbert Spenceri'o, Stendhal'io, Abram Paul'io, Reich'o ir kitų nuomones apie moterystės kilmę, vystymąsi ir jos ateitį[1]). Šitie filosofai — rašytojai savo teorijas kūrė ne tirdami faktišką buvusių ar esamų žmonių gyvenimą, bet sekdami abstrakčius savos pasaulio-žiūros dėsnius.

Mažai kuo skirtingą nuo aukščiau paaiškintos teorijos apie

---

[1]) Negalintiems betarpiai susipažinti su čia išvardintų rašytojų veikalais rekomenduotina Cathrein'o, Moralphilosophie. t. II, psl. 384... ir W. Schmidt. Der Mensch aller Zeiten. t. III, psl. 138...

moterystės kilmę ir jos evoliuciją, kitą teoriją sukūrė kita taip pat evoliucijonistų mokslininkų grupė. Šie kurdami savą teoriją apie moterystės kilmę vadovavosi ne vien abstrakčiais savo pasauliožiūros dėsniais, bet savo sanprotavimus bandė paremti faktais iš žmonių gyvenimo. Ir šita mokslininkų grupė laikydama įrodyta tiesa nuomonę, kad žmogus esąs išsivystęs iš gyvulio, mano, kad tie žmonės, kurie dabar yra dar necivilizuoti ir nekultūringi, esą dar mažai nutolę nuo savo protėvių bezdžionių ar kurių nors kitų gyvulių. Šitie mokslininkai mano, kad senais laikais visų žmonių buvusi ta pati išvaizda, ta pati civilizacija ir kultūra, ta pati religija ir dorovė, kaip šiandieninių Patagonijos, Andų kalnų, Australijos girių tautelių išvaizda, civilizacija, kultūra, religija, dorovė, papročiai. Anot šių mokslininkų, norėdami žinoti į ką buvo panašūs mūsų tolimi protėviai, kaip jie gyveno, kaip jie elgėsi, pasižiūrėkime į šiandieninius vadinamus laukinius žmones ir atsakymą rasime. Tie mokslininkai taip ir daro. Tiria dabartinių necivilizuotų tautelių šeimyninį gyvenimą, jų dorovę ir daro išvadą, kad visų žmonių, kai šie buvę to paties civilizacijos laipsnio, šeimyninis gyvenimas, dorovė buvę toki pat, kaip šiandieninių necivilizuotų tautų.

Australijos ir kitų kraštų, o ypatingai kai kurių praėjusiame šimtmetyje dar mažai pažintų salų tyrinėtojai ir keliautojai pripasakojo tikrai stebėtinų dalykų apie jų užtiktų tautelių gyvenimą. L. Morgan išgyveno 40 metų pas Pietinės Afrikos irokezus. Jis tyrė šios necivilizuotos tautos dorovinį gyvenimą. Iš to, ką jis čia pastebėjo, ką sukūrė evoliucijonistiškų pažiūrų į žmogų padedama jo vaizduotė, L. Morgan sukombinavo savotišką visų žmonių moterystės ir šeimos kilmės ir vystymosi teoriją. Ši L. Morgan sukombinuota teorija yra labi panaši aukščiau atpasakotai evoliucijonistų filosofų teorijai. Gan geras būrys evoliucijonistų rašytojų[2]) per daug sau galvų nevargina, ar jų pasakojimai teisingi, ar ne. Sekdami L. Morgan'o ir kitų tyrinėtojų nuostabiomis pasakomis apie necivilizuotų tautų dorovę, jie drąsiai savo raštuose tvirtina, kad evoliucijonistų teorijos apie moterystės ir šeimos kilmę, apie jų evoliuciją esą filosofiniai ir istoriniai įrodyta tiesa. Jie tvirtina esą suradę tautų pas kurias jokios moterystės nesą, nesą jų kalboje net žodžio šiai sąvokai išreikšti.

---

[2]) M. Lenan, Bachoven, Giraud-Telon, Lubock ir kiti.

b) **Kritiškesnių evoliucijonistų nuomonė apie šią teoriją.** Šios visos aukščiau suminėtos ir atpasakotos nuomonės apie moterystės ir šeimos kilmę ir evoliuciją, arba nors metodai, kuriais tos išvados buvo padarytos, kai kuriems net labai uoliems evoliucijonizmo šalininkams nepatiko.

Darwin'as minėtą evoliucijanistų teoriją atmeta remdamasis net bijologinės srities sanprotavimais. Jis yra nuomonės, kad pirmykštės moterystės tipas turėjusi būti monogaminė moterystė.

L. Morgan'o patyrimui ir keliautojų po dar mažai pažintus kraštus pasakoms nesunku atsakyti. Teisingai juos įvertina P. Avigdor[3]) sakydamas: „Pirmiausia reikia pastebėti, kad daugelis pavyzdžių, kuriuos mini keliautojai kaip įrodymus laisvų lytinių santykių teorijai paremti, yra neįtikiną. Tie pavyzdžiai kalba tai apie poliandriją, tai apie poligamiją, bet tai dar vis moterystės"...

Apie tikėtinumą L. Morgan'o ir kitų pramanytoms teorijoms ir jų pasakojimams tas pat P. Avigdor teisingai sako: „...keliautojai dažnai duodasi suklaidinami viršinių įspūdžių, o žmonių papročius jie gali pažinti tik paviršutiniškai"...

M. E. Westermarck[4]) keliautojų pasakas apie palaidą gyvenimą ar tai pas senovės ar tai pas dabartines necivilizuotas tautas atmeta, kaip nesiderinančias su tiesa. Tiesa, paties Westermarck'o nuomonė apie moterystės kilmę yra gana keista. Jis sako, kad šeima davė pradžią moterystei, o ne moterystė šeimai. Tačiau, anot Westermarck'o, iš to ką žinome apie necivilizuotas senovės tautas, reikią daryti išvadą, kad jau patys pirmieji žmonės gyvenę moterystėje. Pasakas apie vyrų ir moterų bendrą nevaržomą lytinį santykiavimą kai kuriose tautose Westermarck'as atmeta kaip nesutinkančias su realybe ir šios klaidos priežastimi sakos esant pasakotojų kritikos jausmo stoką. Jie iš atskirų faktų matytų o dažnai tik girdėtų sukūrę bendras teorijas. Savo tvirtinimui įrodyti, kad keliautojų pasakos apie necivilizuotų žmonių pažiūras buvę klaidingos, Westermarck išvardija daug pavyzdžių ir užbaigdamas sako: „Daugelio laukinių tautų nemoralumas yra tikrai didelis. Tačiau nereikia tikėti, kad tas nemoralumas buvo charakteringas bendrai visoms neci-

———————

3) Examen critique des tendences moderns dans les mariages. psl. 11, 14.

4) Origin du mariage dans l'espece humaine. c. I.

vilizuotoms tautoms. Yra daug laukinių ir barbariškų tautų, pas kurias lytiniai santykiai šale moterystės pasitaiko labai retai, moters nepadorumas laikomas begėdiškumu ir net kriminalu".

Sakoma, kad kai kurios tautos neturinčios net žodžio išreikšti moterystės sąvokai. Jeigu tai būtų ir tiesa, tai šis faktas dar nieko nepasakytų. Jeigu tikėti Aristoteliui (Polit. 1. 2. 1253 b) tai jo tautiečiai graikai senovėje taip pat neturėję savo kalboje žodžio išreikšti moterystės sąvokai. Bet kas galėtų tvirtinti, kad pas senovės graikus nebuvę moterystės? Galutinai keliautojų pasakos apie jų matytų žmonių papročius, dorovę ne visada ir ne visos yra teisingos. Jie jau ne kartą apie kurio nors krašto papročius yra paskleidę savo nuomonių, kurios su realiu gyvenimu nesiderino ir kurias kiti, geriau pažinusieji tų pačių žmonių gyvenimą, paneigė.

Tenka labai stebėtis kai kurių evoliucijonistų tendencijomis ir logika. Tikėdami, kaip įrodytą tiesą, kad žmogus esąs išsivystęs iš gyvulio, ješko pas necivilizuotas tautas tokių pavyzdžių, kuriais žmogus užsirekomenduoja kur kas prasčiau, negu proto neturintieji gyvuliai. Iš tų pavyzdžių jie padaro logiškai neteisėtas išvadas ir jas taiko visiems žmonėms. Pavyzdžiui, suranda ar nors tariasi kurioje nors tautelėje suradę fenomeną, kad moteris yra šeimos galva (kuo visi stebisi, kaip žmonijos gyvenime išimtinai nepaprastu dalyku), ir tuojaus pasidaro išvadą, kad senovėje visose tautose moteris buvusi šeimos galva. Randa, kad poligamijoje gyvenantieji giminystės laipsnius skaito tik iš motinos pusės ir tuojau pasidaro išvadą, kad senovėje visose tautose taip yra buvę. Pas Bušmenus, pas Sumatros Lubu, pas Borneos gyventojus, ar dar ir kur nors kitur randa dorovę visai nepavyzdingame laipsnyje. Ir iš šito tuojau pasidaro išvadą, kad seksualinė netvarka senovėje visose tautose buvusi įprasta, kaip vienintelis seksualinio gyvenimo būdas. Bet taip lengvai protaudami ko mes negalėtume tai senovei primesti. Šiandien ne retai pasitaiko vagysčių, plėšimų, žmogžudysčių ir tai ne tik necivilizuotų, bet gal net dažniau civilizuotų žmonių tarpe. Tačiau ar būtų logiška daryti išvadą, kad šitie neigiami reiškiniai yra prigimties balsas ir kad kada tai senovėje šios ydos nebuvę skaitomos blogais dalykais. Tokia išvada prieštarautų ir protui ir žmonijos istorijos liudimams. Kai kurių šiandieninių tautų pakrikę doroviniai papročiai dar nesako, kad senovėje visa žmonija buvusi be dorovės. Istorija mums duoda visai

ką kitą kalbančių pavyzdžių. Pavyzdžiui iš istorijos žinome, kad graikų, romėnų, hebrajų ir kai kurių kitų tautų dorovė laikui bėgant netik nedarė pažangos į drausmingumą, bet senovės laikais buvusi gana aukšta vėlesniais laikais nupuolusi, pakrikusi. Pats Westmarck[5]) net prieštaraudamas savo pasaulėžiūros principams, bet norėdamas būti objektyvus turėjo pripažinti, kad ir necivilizuotų tautų tarpe yra nemaža tokių, kuriose susivaldymas ir skaistybė yra vertinamos kaip viršžmogiškos dorybės, kuriose nusikaltimai prieš skaistybę yra smerkiami. Westermarck tokių tautų visą eilę pats išvardija.

Kad išvengus absurdiškų išvadų kalbant apie moterystės ir šeimos kilmę, apie jų evoliuciją, ir evoliucijonistai ir visi kiti turi palikti nuošaliai nepagrįstus spėliojimus. Kad teisingai išsprendus, kurie žmonių papročiai ir veiksmai su žmogaus prigimčia derinasi ir kurie nesiderina, reikia palikti šalyje darvinistų pasaką, kad žmogus esąs išsivystęs iš gyvulio. Pirmiausia reikia ištirti žmogaus prigimtį ir tik tada spręsti, kurie civilizuoto ar necivilizuoto žmogaus papročiai ir veiksmai žmogaus prigimtį atatinka ir kurie neatatinka. Mums stebėtina, kodėl seksualinės netvarkingos laisvės šalininkai nesiūlo pasauliui pasekti necivilizuotas tautas kituose dalykuose, pavyzdžiui maiste, rūbuose, darbo ir susisiekimo priemonėse, švaroje ir kituose dalykuose, o tik jų faktina ar tariamąja šeimyninio ir bendrai dorovinio gyvenimo dekadencija. Tiems, kurie nenori tikėti šv. Rašto pasakojimams apie moterystės kilmę ir senoviškas jos formas, reiktų pasidaryti vieną nors šiek tiek teisingą išvadą, kad apie tolimos senovės moterystės ir šeimyninio gyvenimo formas pasaulinėje istorijoje turime tiek maža žinių, kad iš jų šiuo klausimu sukurti kokią nors mokslišką sistemą yra negalima[6]).

Bet ir tokia išvada nebūtų visiškai teisinga. Senovės tautų istorija, šiandieninių necivilizuotų tautų gyvenimas teikia pakankamai medžiagos, kad įrodžius evoliucijonistų teorijų apie moterystės ir šeimos kilmę klaidingumą.

Senovės rytų tautų, kaip egiptiečių, babiloniečių, asiriečių, persų ir indų istorija yra palikusi pakankamai medžiagos liudijančios, kad šių tautų moterystės ir šeimyninis gyvenimas jau giliausioje senovėje buvo nesuderinamas su evoliucijonistų tvir-

---

[5]) op. cit. sk. VII.

[6]) Tokią išvadą padarė Digesto Italiano. Žiūr. Matrimonio, diritto civ. nr. 15.

tinimais. Šios tautos moterystės neištikimybę, paleistuvavimą ir visokias šios srities ydas laikė dideliais nusikaltimais, tuos nusikaltimus bausdavo panašiai, kaip vagystes, plėšimus, žmogžudystes. Pas senovės indus didžiausi nusikaltėliai, kuriems būdavo priskaitomi ir nusikalstantieji moterystės ištikimybei, buvo laikomi Dievo priešais. Pas senovės babiloniečius, asyrijiečius, persus nusikalstantieji moterystės ištikimybei būdavo baudžiami mirties bausme. Ar neturint pakankamų priešingų davinių, kurių tikrai nėra, būtų nuoseklu tvirtinti, kad šiose tautose kada tai tolimoje senovėje moterystė buvusi nežinoma, kad jos ištikimybė nesaugota ir nevertinta, kad tos tautos senovėje nežinoję ir nesaugoję jokių seksualinės dorovės reikalavimų. Istorija sako, kad šios tautos tik vėlybesniais laikais pradėję nebranginti bendrai dorovingumo, vėliau moterystės dorovingumo ir ištikimybės ir kad didelėje dalyje dėl šių priežasčių tos tautos sumenkėję, o galutinai ir visai išnykę.

Kas susipažinęs su istorijos liudimais galėtų abejoti, kad senovės graikai moterystės instituciją labai aukštai vertino? Nors ir negalima tvirtinti, kad pas senovės graikus moterystė buvusi neišardoma, tai yra tikra, kad ji buvo laikoma šventu dalyku, turėjusi religinį charakterį. Dievų Zeuso ir Heros jungtuvės pas juos buvo moterystės ryšio simbolis. Moterystės neištikimybė buvo skaudžiai baudžiama. Senovės graikų Likurgo įstatymuose nebuvo numatytų bausmių už moterystės neištikimybę todėl, kad, anot Gerad'o pas juos moterystės neištikimybė buvo negirdėtas dalykas.

Panašiai moterystę vertino ir senovės romėnai. Moterystei senovės romėnai skyrė religinį charakterį. Kaip sako senovės romėnų papročių tyrinėtojai, nors įstatymai pas juos poligamijos ir nebuvo uždraudę, tai ją draudė papročiai. Nusikaltusią moterystės ištikimybei moterį jos vyras turėjęs teisės nužudyti, kartu su jos nusikaltimo dalininku. Seneka liudija, kad dar pūnų karų laikais pas romėnus begėdiškumas buvo laikomas ne tik nedorybe, bet pasibaisėjimo vertu dalyku[7]). Imperatoriaus Aurelijus vieną kareivį pagautą svetimoteriaujant liepė pririšti prie dviejų palenktų medžių ir medžius paleidus nusikaltėlį pusiau perplėšti. Romos dievų šventyklose tarnaują mergaitės — vestalės turėjo gyventi visiškoje skaistybėje. Joms buvo draudžiami

---

[7]) Palyg. Marquard. Das Privatleben der Römer. L 886, p. I, psl. 69.

bet koki meilės santykiai su vyriškiais. Jeigu apsileidusi vestalė leisdavo užgesti amžinai ugniai, ar kokiu nors būdu nusidėdavo skaistybei, tai tokia budavo gyva užkasama į žemę. Seksualinis netvarkingumas, moterystės neištikimybė, kaip gerai žinoma iš šios tautos istorijos, pas romėnus paplito vėlai. Ši įsigyvenusi dorinė ir šeimyninė netvarka atnešė romėnų tautai dekadenciją ir pražutį.

Apie senovės hebrajų tautos bendrai seksualinę ir šeimyninę dorovę plačiau kalba bus truputį vėliau. Čia užteks tik trumpai priminus, kad šios tautos istorijos daviniai yra visai priešingi evoliucijonistų teorijoms.

Istorija taip pat paliudija, kad tautoms gyvenusioms Budos, Konfucijaus ir sintoizmo religijomis moterystė ir šeima yra žinomos iš seniausių laikų. Konfucijaus religija leido vyrui šalia žmonos turėti ir konkubinų, bet jos nesiskaitė žmonomis: žmona turėjusi būti tik viena. Žmonai buvo griežtai draudžiama palaikyti su svetimais vyrais net paprastą draugystę, nekalbant apie moterystės neištikimybę. Vyras turėjęs savo žmoną labiau mylėti ir labiau gerbti už konkubinas. Pagal sinoizmo religijos mokslą, nusidėjėliai prieš tikėjimą, žmogžudžiai, plėšikai ir vagys, ištvirkėliai ir kiti nedorėliai po mirties turėsią eiti į pragarą. Taigi kalbėti apie šių tautų senovės dorovinę netvarką, kuri būtų buvusi laikyta geru dalyku, nėra jokio pagrindo: istorija tokiai nuomonei prieštarautų.

Nepalanki evoliucijonistų teorijoms yra ir senovės germanų istorija. Regis teks sutikti, kad senovės germanai kai kuriais atvėjais leisdavę išsiskyrimą, tačiau moterystė buvo ne tik žinoma, bet buvo monogaminė, moterystės neištikimybė buvo vienodai vertinama su žmogžudyste, plėšikavimu, tėvų neapykanta ir kitomis nedorybėmis. Senovės germanai savo jaunas mergaites mokydavo padorumą labiau mylėti už gražumą, už turtus, net ir pačią jaunystę. Jaunikaičiai būdavo mokomi išminties ir atsargumo santykiuose su moterimis, kad būdami jauni joms neturėtų net vidinio prisirišimo, nekalbant jau apie artimą viršinį bendravimą[8]). Senovės saksai svetimoterę moterį gyvą degindavę, o jos nuodėmes dalininką toje pat vietoje kardavę.

---

[8]) Palyg. Marquard. ibid. psl. 33, 69. August Knecht. Handbuch des Kath. Ehetechts. Herder, 1928. Kathrein. Moralphilosophie, t. I, psl. 569... Freisen. Geschichte des Canon. Eherechts. 5-9, 13, 15.

Netiesa yra ir tai, ką evoliucijonistai yra pripasakoję ir apie šių laikų necivilizuotas tautas. Pavyzdžiui, tikrai menkai turėjo pažinti Australijos tautelių gyvenimą tie, kurie su J. Lubock'u drįso tvirtinti, kad šios tautelės neturinčios nei religinių nei moterystės sąvokų. Tai tvirtinusieji vieni vadovavosi evoliucijonistų prietarais apie žmogaus kilmę, kiti pasitenkino paviršutinišku pastabumu ir pirmaisiais įgytais įspūdžiais. Geriau dalyką ištirti jie neturėjo laiko, o kai kurie net noro. Geriau pažinusieji Australijos čiabuvių gyvenimą apie juos kalba visai priešingai, negu J. Lubock. Nors kai kuriose nekultūringose šios šalies tautelėss moteris yra tikra savo vyro vergė ir jo nuosavybė, bet ir tos tautelės turi ir moterystę ir šeimą. Jų gyvenime vyro ir moters santykiuose yra žinomos ir savitarpė meilė ir pagarba, kurios kartais nesibaigia net su vieno iš judviejų mirtimi. Moterystės neištikimybė, ypač moters neištikimybė dažniausia yra baudžiama mirtimi. Lytiniai santykiai be moterystės pas juos yra laikomi dideliu nusikaltimu. Blogu dalyku yra laikomi net moterystės santykiai. Giminių ir artimųjų tarpe yra draudžiamas bet kokis erotinės meilės jausmas, apie juos nepadorios mintys. Tiesa, kad pas šiuos žmones netrūksta ir blogybių, bet kaip ne vienas juos geriau pažinusių tvirtina, šių blogybių pirmieji mokytojai yra buvę kolonistai, kurių dauguma buvo arba pabėgėliai arba tremtiniai už įvairius nusikaltimus iš įvairių Europos šalių[9]).

Taip pat labai apsilenkia su tiesa kadais paplitusi nuomonė, kad nesą moterystės pas Naujosios Zelandijos, Belepo ir kitų kaimyninių salų gyventojus. Blogo yra ir šių žmonių tarpe, bet ar girdėtas Europos šalyse dalykas, kad gundytojui ar gundintojai į svetimoterystę būtų nupiaunamas liežuvis, kad svetimoterystė ar net pasikėsinimas papildyti šią nuodėmę būtų baudžiamas mirtimi, kad vyrui mirus moteris pareikšdama savo meilę ir ištikimybę žudytusi. O šitokių faktų minimų salų gyventojų tarpe galima užtikti[10]).

Apie Rytų Azijos gyventojus (Ba-Anar, Kochinkinai, Japonijos Ainai) trumpai galima pasakyti, kad šių necivilizuotų tautų šeimyninis gyvenimas, rūpestingumas jaunimo kuklumu ir padorumu dažnai galėtų pasitarnauti kaip sektinas pavyzdys ne retam civilizuotam europiečiui.

---

[9]) Palyg. Kathrein. op. cit. t. I, psl. 620;

[10]) Palyg. Annales de la propagation de la foi, XV, 27.

Afrikos negrus visus vienu posakiu apibudinti negalima. Jie savo tarpe ir civilizacija, ir papročiais ir dorove vieni nuo kitų labai skiriasi. Bet visose Afrikos negrų tautelėse yra moterystė, yra šeima, visose reikalaujama moterystės ištikimybės, visose randama pagarbos padorumui. Jeigu tikėti Livingston'ui, tai prieš europiečių atsidanginimą į šiuos Afrikos kraštus šių kraštų žmonėms poligamija buvusi nežinoma. Šių kraštų tautelių tarpe galima rasti sumenkėjusios dorovės, pav. Vasaramų tautelėje, bet iš kitos pusės netruksta ir palyginamai labai vertinančių padorumą ir kuklumą, pav. Kongo negrai.

Beveik tą patį galima pasakyti apie Meksikoje, Peru ir Brazilijos kraštuose gyvenančias mažai civilizuotas tautas. Nors ne vienoje šių kraštų tautelėje dabar yra poligaminė moterystė, bet visose yra moterystė ir šeima. Moterystės neištikimybė yra laikoma didele nedorybe. Apie Brazilijos kalnuose gyvenančias Botokudi ir Chovanti tauteles kadaisia paskleisti gandai, būk šios tautelės nežinančios moterystės, o gyvenančios visai palaidu būdu, yra neteisingos.

Keistų dalykų kadaisia buvo pripasakota ir apie poliarinių kraštų eskimus. Ką apie juos tikro galima pasakyti? Eskimai turi šeimas, gyvena moterystėje. Žmoną galima turėti tik vieną, moteris taip pat gali turėti tik vieną vyrą. Nors papročiai vyrams nedraudžia šalia žmonos turėti ir konkubinių, tai jos vis tiek nesiskaito žmonėmis. Svetimoterystė yra smarkiai baudžiama. Dėl eskimų ypatingų gyvenimo sąlygų jų dorovė nėra girtina, bet, su Kathrein, ir apie juos reikia pasakyti, kad kaip europiečiai, taip ir eskimai, nors blogai ir pasielgia, tai to pasitaikančio blogo net jie patys nelaiko geru darbu. Neretai ir civilizuotų žmonių tarpe pasitaiko, kad jausmai ir aistros nelinksta į tai, ką protas siūlo kaip gera[11]).

Kitų dabar gyvenančių tautų šeimyninio gyvenimo nenagrinėsime. Kad jose visose yra moterystė, yra šeima, tai to niekas paneigti negali. Čia nors labai trumpai supažindinome su tų mažai civilizuotų mūsų laikų tautų šeimyninėmis ir moterystės srities sąvokomis, kurių dvasinė ir medžiaginė kultūra, evoliucijonistų žodžiais tariant, yra dar labai primityvi. Iš to, kas čia buvo nors ir trumpai pasakyta apie senovės tautas, kiekvienam bus pa-

---

[11]) Playg. Dourisboure. Les sauvages Ba-hanars. Paris, 1875. Playg. Cathrein; op. cit. t. I, psl. 6341676.

pakankamai aišku, kad evoliucijonistų pasakos ir teorijos apie moterystės ir šeimos kilmę, yra pramanytos ir prieštaraujančios istorijai ir gyvenimo faktams.

2. Krikščionių pažiūra į moterystės kilmę

Istorija ir dabartinio gyvenimo faktai parodo, kad evoliucijonistų teorijos neatsako į klausimą, kaip ir iš kur atsirado moterystė. Krikščionys laiko tikru atsakymu į šį klausimą tai, kas apie moterystės atsiradimą pasakojama šv. Rašto knygose. Jie taip mano ne vien todėl, kad šv. Raštą laiko Dievo įkvėptu ir neklaidingu veikalu, bet dar ir todėl, kad šv. Rašte pasakojamų dalykų teisingumą juo toliau, tai vis daugiau patvirtina senovės tyrimo daviniai.

Sekant šv. Rašto pasakojimais pirmas vyras ir pirmoji moteris buvo Dievo sutverti. Šiuodu pirmuoju žmogu Dievas sujungė bendram gyvenimui, kad juodu kartu gyvendamu gimdytų ir auklėtų žmones vertus valdyti pasaulį (Palyg. Gen. 1,27; 2,21-24; 5, 1-2; Mat. 19, 4-5). Pirmoji moterystė ir pirmoji šeima buvo sukurtos betarpiai Dievo. Visų gi vėlesnių žmonių moterystės ir šeimos sukurtos taip pat Dievo ta prasme, kad Dievas davė žmogaus prigimčiai palinkimą daryti tai, ką Dievas padarė su pirmaisiais žmonėmis t. y. gyventi kartu vyrui ir moteriai ir tokiu būdu gimdyti ir auklėti kitus žmones. Iš to paties šv. Rašto žinome, kad pirmoji moterystė buvo monogaminė ir tesėjo neišskirta visą pirmųjų žmonių gyvenimo laiką. Nors nėra žinių, kiek pirmiau vienas už antrą pirmieji žmonės mirė, bet yra tikra, kad vienam mirus antrasis pasiliko vienas ligi mirties. Šiam likusiam žmogui Dievas antrojo bendrininko likusiai gyvenimo daliai nedavė. Tvėrėjo pavyzdį sekdami ir Adomo bei Jėvos vaikai savo tarpe kitokios moterystės nežinojo, kaip tik patvarią ligi mirties ir vieno su viena. Šio paties Tvėrėjo palikto moterystės pavyzdžio pirmasis neištesėjo brolžudžio Kaino ainis Lamech'as. Jis nepasitenkino viena žmona (Gen. 4,19).

Amžiams slenkant žmonių skaičius padidėjo. Visada juo skaitlingesnės žmogų paliečia jo tėvų ar jo paties nuodėmes, tuo stipriau sukyla žmoguje prieš protą ir valią jo aistros. Adomo, Kaino ir kitų jau vėlesnių žmonių nuodėmės padarė tai, kad žmogaus nedorybės ir Dievo valios nepaisymas dažnai nuslopindavo žmogaus proto ir sąžinės balsą. Blogi pavyzdžiai ir nuodė-

mės taip paplito ir žmogų taip paveikė, kad pamažu žmonės visai sugedo ir visos jų mintys nuolat buvo linkę tik į blogą (Gen. 6,5). Kai Dievas siuntė žmonijai tvano bausmę, tai žemėje rado nedaug tokių žmonių, kurie būtų gyvenę sekdami Dievo įsakymus. Gal tokių buvo dar ir daugiau, bet šv. Raštas išskiria iš visų ir pagiria Noę ir jo tris sūnus, kurie visi rado malonės Dievo akyse (Gen. 6, 8). Kas mūsų klausimui svarbu, tai kad ir Dievo išgirtas Noe ir jo sūnūs turėjo tik po vieną žmoną (Gen. 6, 18; 7, 7).

Po tvano laikui bėgant žmonės pakriko po visą pasaulį. Per ilgą laiką jie užmiršo ne tik Dievo įsakymus, bet ir patį Dievą. Kad žmonėse neišnyktų Dievo ir jo įsakymų atminimas, pats Dievas iš ano laiko žmonių išrinko Dievą mylintį ir jo bijantį žmogų Abraomą. Jo giminėje Dievas norėjo ištesėti žmonėms duotą pažadą — atsiųsti Išganytoją. Ir vėl verta pastebėti, Kad Dievo išrinktas žmogus Abraomas turėjo tik vieną žmoną ir kol ta gyveno, kitos jis nejieškojo, nors jo pasirinkta žmona pasirodė esanti nevaisinga. Agara nebuvo Abraomo žmona. Ji buvo tik jo žmonos Saros tarnaitė. Abraomas su Agara turėjo santikių ne kaip su savo žmona, bet kaip su savo žmonos tarnaite savo žmonos prikalbėtas. Sara būdama nevaisinga norėjo turėti kūdikį pagimdytą nors savo tarnaitės.

Abraomo sūnus Izaokas turėjo taip pat tik vieną žmoną — Rebeką. Izaoko du sūnūs Ezavas ir Jokūbas abu nusikalto nuolatinei monogaminės moterystės tradicijai: juodu abu turėjo ne po vieną moterį. Už tai viens iš jų šv. Rašte negiriamas, o antras nubaudžiamas savo antros . žmonos, kurią labiau mylėjo už pirmąją, nevaisingumu (Gen. 24, 34-35; 28, 6-9; 29). Tačiau ir po Abraomo pirmykštė monogaminė moterystė niekad nebuvo pamiršta. Visi rinktiniai Senojo Įstatymo vyrai, ir aišku, kad ne jie vieni, gyveno monogaminėje moterystėje. Antai Juozapas, nors gyveno stabmeldžių egiptiečių tarpe, turėjo tik vieną žmoną Aseneth (Gen. 41, 45). Moyzė gimęs monogamiškoje šeimoje (Exod. 2,1) taip pat turėjo tik vieną žmoną (Exod. 2,21; 4,20). Čia išvardinti ir daugelis kitų faktų parodo, kad ligi Kristaus laikų monogaminės ir neišardomos moterystės įstatymas buvo saugojamas.

Tiesa, kad laikui bėgant tiek pas stabmeldžius, tiek pas žydus įsigyveno poligaminės moterystės paprotys, bet tai dar nereiškia, kad ir pirmykštė moterystės forma būtų buvusi poli-

gaminė moterystė. Poligamija tik tada įsigalėjo, kai pamiršęs apreikštą tiesą išsigimė žmogaus protas, kartu su protu ir žmogaus širdis, kai vyro, kaip tvirtesnio, egoizmas atėmė moteriai ir žmonos ir iš viso žmogaus teises, padarė moterį vyro verge (Palyg. Ester. 2, 12-14; 4, 10-11). Ir pas stabmeldžius ir pas žydus kartu su poligamija įsigyvena kita klaida — žmonos pavarymas arba šių laikų terminu pasakius — divorsas. Tokias žinias apie moterystės pirmykštį charakterį ir jos likimą randame šv. Rašte, kuris kaip buvo jau pastebėta, turi dvejopos vertės: kaip Dievo įkvėptas veikalas ir kaip istorinis veikalas, kuriame telpančių žinių teisingumą patvirtina ir istorija ir archeologija.

3. Krikščionių moterystės kilmė

Atėjęs į pasaulį išmintingiausias žmonių gyvenimo ir papročių atnaujintojas Išganytojas negalėjo pakęsti tų moterystės ir šeimos reikalus liečiančių išsigimusių papročių, kuriuos rado pas stabmeldžius ir žydus. Poligamiją, paprotį atleisti vieną žmoną ir vesti kitą Kristus aiškiausiais žodžiais sugretino su paprasta svetimoteryste, už kurią žydų įstatymai kaltininkus liepdavo užmušti akmenimis (Deut. 22, 20-21; Lev. 20, 10; Joan. 8, 5). Kristus pasmerkė žydų tautos netikusius papročius, liepė juos pamesti ir grįžti prie pirmykštės monogaminės ir neišardomos moterystės (Mat. 5, 21-32; 29, 3-9; Mork. 10, 8-12; Luk. 16, 18). Kristus moterystę taip aukštai vertino, kad nepasitenkino jai grąžinęs tik prigimtą vieningumo ir neišardomybės charakterį, bet ją išaukštino priskirdamas į švenčiausių dalykų — Naujojo Įstatymo sakramentų tarpą. Nors vėliausių laikų teologai ir kanonistai ginčijasi, kada ir kokiu būdu buvo įsteigtas moterystės sakramentas, tačiau nebuvo ir nėra iš jų nė vieno, kuris būtų abejojęs ar dabar abejotų, kad krikščionių moterystė yra sakramentas. Kad Kristus moterystę padarė sakramentu, abejojimo ir būti negali. Krikščionių tarpe ši tiesa buvo žinoma, kaip neabejotinai tikra nuo pat Kristaus laikų. Šv. Povilas (Efez. 5, 22-33) apie šią tiesą kalba ne kaip apie kokią naujieną, kaip apie abejotiną dalyką, bet kaip apie tikrą ir visiems žinomą tiesą. Negali būti jokio abejojimo, kad apaštalai žinojo ir laiką ir būdą, kada ir kaip Kristus moterystei suteikė sakramento charakterį. Šio dalyko Evangelijų autoriai neužrašė, kaip ir daugelio kitų Kristaus darbų ir kalbų.

Betarpiai apaštalų įpėdiniai — Bažnyčios Tėvai nors moterystės kaip sakramento klausimu specijalių dogmatinių teologiškų traktatų ir neparašė, tai iš jų raštų galima yra lengvai įsitikinti, kad mokslas apie moterystės sakramentinį charakterį jiems visiems buvo bendras ir nuolatinis, kad tokia pažiūra į moterystę nebuvusi naujiena, bet mokslas paveldėtas iš apaštalų. Bažnyčios Tėvų raštuose galima surasti visą pilną Katalikų Bažnyčios mokslo sistemą apie moterystę[12]). Čia naudinga yra pažymėti, kad norint Bažnyčios Tėvų raštuose surasti tikrasias jų pažiūras į moterystės prigimtį nepakanka susipažinti su kurio nors vieno iš Bažnyčios Tėvų atskiru veikalu, bet reikia palyginti visų Bažnyčios Tėvų įvairiuose jų veikaluose šiuo klausimu esamas mintis. Tik tokiu būdu yra nesunku atkurti apie moterystę tą teologų mokslo sistemą, kuri buvo Bažnyčios Tėvų laikais.

Taip pat aukščiausieji Bažnyčios Valdovai Popiežiai, pradedant pirmaisiais krikščionybės amžiais ir baigiant Popiežium Pijum XI, kiek kartų kalbėjo apie moterystės sutarties prigimtį, tiek kartų mokė, kad krikščionių moterystė yra sakramentas. Šitą Bažnyčios Tėvų ir Popiežių mokslą apie krikščionių moterystę Bažnyčios mokomasis autoritetas yra ne kartą paskelbęs, kaip neklaidingą ir negincytiną katalikų tikėjimo tiesą (Trid. Sess. 24; Florenc. Decretum ad Armenos). Jau pradedant apaštalų laikais ir baigiant mūsų laikais visada rasdavosi žmonių, kurie apie moterystės prigimtį skleidė klaidingas pažiūras. Bažnyčia iš savo pusės taip pat visada prieš šias klaidingas pažiūras aiškino ir gynė savo mokslo tiesą, kad krikščionių moterystė yra sakramentas. Teologai šią tiesą yra įrodę neabejoti-

---

12) Palyg. S. Ambrozijų:	De Abraham L. I, c. 7	P. L. XXXV
	Epist. ad Syric. PP.	P. L. XL
	Epist. XIX ad Vigil.	P. L. XIV
S. Augustiną:	De bono coniug. c. CXXIV	P. L. XL
	In Joann. tr. IX, n. 2	P. L. XXXV
	De nupt. et concup. c. X	P. L. XLIV
S. Basilius.	Examerон. Homil. VII, t. I	P. G. XXIX
S. Cyrillus Al.	In Joann. L. II, II, 1-4	P. G. IXXLII
S. Ignatius.	Epist. 193 ad Procop.	P. G. XXIX
S. Innocent.	Ad Polycarpum.	P. G. V
Siricius P.	Epist. XXXVI	P. L. XX
S. Gregor. Naz.	Ep. I ad Himer. Tarr. c. IV	P. L. XIII
Origenas.	In Math. t. XIV, n. 16	P. G. XIII
Tertulijonas.	Ad Uxorem. L. II, c. IX	P. L. I

nais argumentais[13]). Prieš kai kurių nepakankamai objektyvių mokslininkų nuomonę[14]) taip pat tvirtiname, kad Bažnyčia savo mokslą apie moterystę ir ją tvarkančius drausmės įstatymus neskolino nė iš Senojo Įstatymo, nė iš Romėnų teisės. Kaip visose srityse, taip ir moterystės srityje Bažnyčia visada turėjo savą drausmę, kuri ne kartą ir neviename dalyke Senojo Įstatymo ir Romėnų teisės reikalavimams buvo visai priešinga[15]). Pavyzdžiui, nors pas Bažnyčios Tėvus nerandama specijalaus teisinio traktato apie moterystės kliutis, tai iš įvairių vietų jų raštuose galima surinkti pilną ir Bažnyčiai nuosavą šiuo klausimu mokslą. Nors ligi Tridento susirinkimo moterystės religinė forma nebuvo įsakyta kaip sąlyga moterystės tikrumui, tai ji visada buvo rekomenduojama ir ją apleidžiantieji būdavo baudžiami gana didelėmis bausmėmis[16]). O tokios formos nereikalavo nė Senojo Įstatymo, nė Romėnų teisės drausmė. Galutinai Bažnyčia, kiek tik ji pajėgė, jau nuo pirmųjų amžių laikė savo išimtina teise spręsti moterystės bylas, už ką jai ne kartą teko susilaukti pasaulinių valdovų nemalonės[17]).

Mūsų svarstomam klausimui šių trumpų žinių apie krikščionių moterystės kilmę pakaks. Gausiau jų galima rasti pas teologus, teisininkus, istorikus.

Iš to, ką įvairių sričių mokslininkai plačiai rašo o mes čia tik trumpai suminėjome apie moterystės kilmę, galima padaryti sekančias išvadas:

1⁰ Pirmoji moterystė buvo sukurta Dievo, kai jis sutvėręs pirmuosius žmones juos skyrė bendram gyvenimui.

2⁰ Pirmoji moterystė buvo tik tarpe dviejų asmenų ir liko neišardyta ligi jųdviejų mirties[17]).

3⁰ Nors vėlesniais laikais poligamijos ir žmonos pavarymo papročiai įsigalėjo daugelyje tautų, tai vistiek šių dalykų

---

[13]) Plg. Bellarminu. De Matrimonio. C. I IV;
Hugon. De Sacramentis. t. III, psl. 90-91, 738-739.
Billot. De Ecclesiae Sacramentis. ths. 20, 36, 37.

[14]) Plg. Schiapoli. Op. cit. psl. 61.

[15]) „ Mat. 5, 21; Mork. 10, 7-10; Luk. 16, 8-18; Mat. 19, 3-10; I Kor. 5, 1-9. Mork. 7, 1-7; II Kor. 6, 14

[16]) „ Freisen., op. cit. S 16; Knecht. op. cit. psl. 601:

[17]) „ Lemair Rėnė. Le mariage civil. Paris. 1901, psl. 1-40

[18]) „ Plg. P. Leono XIII Encikl. „Arcanum"...
P. Pijaus XI Encikl. „Casti conn".; Trid. sess. 24

Dievas posityviu būdu niekad neleido ir niekad neaprobavo kaip geru dalyku[19]).

4⁰ Kiekvienas nepraradęs padorumo jausmo ir nevergaująs ydoms žmogus turi įgimtą palinkimą tik į monogamišką ir neišskiriamą moterystę.

5⁰ Kitokios teorijos apie moterystės kilmę, priešingos šioms išvadoms, neturi pakankamo mokslinio pagrindo.

II. Moterystės tikslai

Moterystės tikslų klausimu visi žmonės vienos nuomonės ligi šiol dar nepriėjo. Paprastai šiuo klausimu nuomonės skiriasi sulig to, kas kokios nuomonės yra apie moterystės kilmę ir kas ką vadina moteryste. Jau buvo minėta, kad ir moterystės prigimties klausimu nuomonės yra įvairios sulig to, kas kuo laiko žmogų. Materijalistai ir visi evoliucijonistai, nepripažindami žmoguje nieko apart jo medžiaginio kūno, sako, kad moterystės tikslas esąs pagimdyti žmogų ir jį fiziniai išauginti. Anot jų nesą jokio reikalo, kad pagimdytas vaikas būtų globojamas ir rūpinamas abiejų tėvų. Nesą net būtino reikalo, kad kuris vienas juo rūpintųsi. Ar tai patys tėvai, ar kas nors kitas galįs pasirūpinti, kad vaiko kūno auklėjimu užsiimtų kokia nors prieglauda, ar kiti žmonės. Šiomis mintimis remdamiesi evoliucijonistai ir bendrai bedieviškų pažiūrų žmonės nieko blogo nemato vedusiųjų išsiskyrimuose. Jie skirdamiesi ar net ir kartu gyvendami visai ramia sąžine savus vaikus atiduoda į prieglaudas ar lopšelius, savo namuose juos palieka beveik išimtinai tik tarnaičių priežiūrai, kad patys gimdytojai turėtų mažiau rūpesčio, daugiau laisvės. Sekdami savo pažiūras jie nuosekliai elgiasi. Jeigu jų manymu jų pačių vaikai savo prigimčia nieku nesiskiria nuo kitų gyvulėlių, tai ko čia jų reikalais save varginti, varžyti. Ar vaiko kūnui ne vistiek, kas jį aprengs, pavalgydins, užmigdys ir palinksmins — mylinti, švelni motina ar nieko apie auklėjimą neišmananti ir ne retai brutali tarnaitė ar prieglaudos tarnautoja? Dvasinis auklėjimas esąs nereikalingas, nes jų manymu nei jie patys, nei jų vaikai jokios dvasios neturį.

Apie šios teorijos vertę plačiau nekalbėsime. Ji remiasi, kaip įrodytomis tiesomis, stambiomis klaidomis: kad nesą Dievo, kad žmogus turįs tik kūną, o neturįs dvasinės sielos, kad

---

[19]) Palyg. P. Vidal. S. J. De Matrimonio psl. 23.

žmogus esąs kilęs iš gyvulio ir savo prigimčia nuo jo nieku nesiskiriąs.

Komunistai sako, kad moterystė turinti tikslo tik pagimdyti žmogų. Jo kūno auginimu ir lavinimu turinti pasirūpinti valstybė. Taigi savo pagimdytiems vaikams gimdytojai neturį jokių pareigų. Dvasinio auklėjimo reikalo išviso nepripažįsta del tų pačių motyvų, kaip ir evoliucijonistai. Praktikoje pasirodė, kad komunistų peršamoji sistema ir komunistiškai suprastas moterystės tikslas yra vienodai absurdiškas ir teorijoje ir praktikoje. Valstybė pasirodė nesugebanti pavaduoti net mažiausio išsilavinimo gimdytojų ne tik vaiko dvasios, bet net ir kūno reikalų aprūpinime. Praktikos pamokyti komunizmo teoretikai keičia savo teoretinius principus moterystės prasmės ir jos tikslų atžvilgiu. Kur sustos, dabar dar sunku pasakyti.

Savu laiku netrūko ir tokių, kurie nuėjo dar toliau už komunistus ar evoliucijonistus. Vietoje bet kokios moterystės jie pasiūlė vad. laisvąją meilę t. y. laisvą dviejų asmenų lytinį bendravimą be jokios sutarties ir įsipareigojimų. Tie santykiai neturėtų du asmeniu surišti pastoviam bendram gyvenimui. Kartu ar nekartu gyvendami juodu bendrautų tol kol tai jiems patiktų. Laisvosios meilės šalininkai šios rūšies santykiams neskiria jokio kito tikslo, o tik aistrų patenkinimą[20]). Į klausimą kaip bus su žmonijos papildymu ir jos auklėjimu, jeigu moterystę visiškai panaikinti, jie atsako, kad kvailių niekad nepritrūksią, kurie susižavėję pastoviu dviejų asmenų gyvenimu užsiimsią šeimos gimdymu ir jos auklėjimu. O jeigu žmonija ir išnyktų, tai nebūtų ko gailėtis. Žymus laisvosios meilės šalininkas Prancūzijoje pagarsėjęs žydas Leo Blum begėdiškais žodžiais išjuokia moterystės ryšio pastovumą, šeimos gimdymą, ypač dar nesulaukus senatvės, nes pagimdyta šeima žmogui kliudanti džiaugtis laisve ir gyvenimu[21]).

Yra dar visa eilė pažiūrų į moterystės tikslą. Tas pažiūras daugumoje randame ne veikaluose parašytas, bet parodomas praktikos gyvenimu. Yra pavyzdžiui, moterų norinčių ištekėti, kad užsitikrinus savo medžiaginę ateitį. Šio rūpesčio tinkamas sutvarkymas ir yra aukščiausias jų moterystės tikslas. Liaudyje

---

[20]) Laisvosios meilės teoriją tam tikros lyg ir moksliškos sistemos formoje visuomenei patiekė Prancūzijoje du broliu Margeritte. Ši teorija turi ir dabar gyvenančių tarpe šalininkų. Iš uoliųjų šios sistemos šalininkų paminėtini du Prancūzijos bedieviai žydai: Abram Paul ir Leo Blum.

[21]) Palyg. Leo Blum. Du mariage.

dar ir šiandien pasitaiko kad vyras veda pirmoje eilėje todėl, kad jam reikalinga namų šeimininkė, darbų pagelbininkė. Jam tai svarbiausias jo moterystės tikslas. Toki sau moters perdaug nesirenka. Pasirenkant nusveria ne meilė, bet moters sveikata, ūkinis sumanumas, turtas. Netrūksta ir tokių, kurie pastovioje moterystėje įžiūri tik labai nešvaraus sugyvenimo būdą. Jiems moterystės tikslas, — tai bendras gyvenimo reikalų aprūpinimas, bendras darbas, bendras aistrų patenkinimas. Moters pagarbos, meilės, pagarbos moteriai kaip motinai ten nėra. Šitaip suprantančių moterystės tikslus ir mūsų laikais netrūksta ne tik liaudyje.

Yra ir tokių, kurie pripažindami moterystę esant neišardomu gyvenimo būdu jos tikslu pripažįsta šeimos auginimą ir auklėjimą bet tą auklėjimą savaip supranta. Vaiko fizinį auklėjimą jie tiek pervertina, kad vaiką išlepina ir padaro niekam tikusiu, o dvasios auklėjimo reikalo ar tai nepripažįsta, ar jo nesupranta.

Visos ligi šiol suminėtos pažiūros į moterystės tikslą yra klaidingos.

Yra dar viena pažiūra į moterystės tikslą, bendra visiems katalikams ir daugeliui nekatalikų, ypač iš krikščionių tarpo. Sulig šios pažiūros prigimtas ir aukščiausias moterystės tikslas yra visokeriopa savitarpė vyro ir moters pagalba ir žmogaus prigimties vertas šeimos gimdymas ir auklėjimas. Visokeriopą pagalbą, sekant šia pažiūra, reikia taip suprasti, kad vyras ir moteris vienas kitam turi padėti ne tik žemiškuose reikaluose, bet kartu rūpintis vienas kito ir dvasiniais reikalais. Sakoma, kad vyrui ir moteriai turi bendrai rūpėti, kad juodu ne tik žemėje gražiai bendrai sugyventų, bet kad abu kartu ir dangų laimėtų. Šeimos auklėjimu suprantamas ne tik žmogaus kūno, bet ir proto, ir valios ir jausmų tinkamas auklėjimas. Iš šitaip suprasto žmogaus auklėjimo seka, kad moterystės tikslas yra paruošti žmogų taip, kad jis užaugęs galėtų be savo gimdytojų pagalbos gyventi savystoviai ne bet kaip, o taip, kaip reikalauja žmogaus prigimtis, ta visuomenės klasė, kuriai jis priklausys ir kad galėtų būti naudingas ir sau ir visuomenei. Ši pažiūra į moterystės tikslą yra teisinga. Jos teisingumas įrodomas visa eile aiškių ir tvirtų argumentų.

1° Moterystei šį tikslą paskyrė Dievas. Tai yra aišku iš šv. Rašto (Gen. 1). Dievas sutvėręs pirmuosius žmones ir juo-

du kartu apgyvendinęs, liepė auginti kitus žmones tokius pat, kokiais juodu Dievas sutvėrė. Šitokio žmogaus užauginimui ir jo išauklėjimui pats Dievas nesukūrė ir nepaliko jokios kitos institucijos — nei prieglaudų, nei darželių, nei lopšelių nei mokyklų — o sukūrė ir paliko tik šeimą. Iš čia aišku kad Dievo mintį — žmonių giminės dauginimą ir auklėjimą turi realizuoti šeima. O šeima yra tiktai moterystės išdava. Todėl aišku, kad moterystės prigimtas tikslas yra tas pat, ką ir šeimos tikslas — savytarpė vyro ir moters pagalba ir tinkamas žmonių auklėjimas.

2⁰ Visų laikų Katalikų Bažnyčios Teologijos, Teisės, krikščioniškos filosofijos mokytojai buvo nuomonės, kad šiuodu aukščiau paminėtu tikslu yra tikrieji prigimti moterystės tikslai. Jų nuomonę daug kartų yra patvirtinęs aukščiausias Bažnyčios autoritetas. Net dabartiniame Bažnyčios Teisių Kodekse kaip vienintėlė teisinga nuomonė apie moterystės tikslą yra taip išreikšta: „Pirmasis moterystės tikslas yra vaikų gimdymas ir auklėjimas" (Ka. 1013 § 1; palyg. taip pat P. Pijaus XI Encykl. „Casti Connubii").

3⁰ Ir žmogaus protas įrodo, kad tikrasis prigimtas moterystės tikslas yra visokeriopa savitarpė vyro ir moters pagalba ir tinkamas žmonių auklėjimas. Kiekvieno daikto prigimtas tikslas yra tas, kuriam tas daiktas savo prigimčia ir tinka ir yra būtinas. Tai yra filosofinė tiesa, kuri yra gana aiški ir be ilgų įrodymų. Daikto prigimtu tikslu negali būti tai, kam daiktas netinka. Jeigu daiktas kuriam nors tikslui ir tinka, bet nėra būtinas, tai dar galima abejoti, ar svarstomo daikto tikslas bus tas, kuris jam priskiriamas. Bet jeigu daiktas kuriam nors tikslui yra ir tinkamas ir būtinas, tai aišku, kad toks tikslas yra daikto prigimtas tikslas. Ir moterystės prigimtas tikslas turi būti tas, kuriam moterystė savo prigimčia ir tinka ir yra būtina. Gi teisingai suprasta moterystė žmonių tinkamam auklėjimui yra tinkama priemonė. Visiems aišku, kad gimusio kūdikio, paskiau augančio žmogaus priežiūrai, jo auginimui ir jo auklėjimui nėra tinkamesnės įstaigos už gero tėvo, geros motinos neišardomą bendruomenę, kurią juodu sukuria moterystės būdu. Šitos žmonių auginimo ir auklėjimo įstaigos iki šiol niekas negalėjo pilnai pavaduoti ir niekad nepavaduos.

Tėvo ir motinos bendruomenė kylanti iš moterystės ryšio žmonių auklėjimui yra netik tinkama, bet yra ir būtina. Buvo lai-

kai, kada nebuvo valstybių, mokyklų, prieglaudų, darželių, lopšelių ir kitokių šiandien jau gausių žmogaus prasimanytų pagelbinių jaunimui auklėti priemonių. Buvo tik šeima. Šeima buvo vienintėlė ir būtina priemonė žmogui auginti ir auklėti. Ilgus amžius visur, jeigu tėvai būtų nesirūpinę savo vaikais, tai jie būtų turėję žūti. Daug kur dar ir šiandien taip yra. Dievas ir iki šiai dienai nėra sukūręs kitós institucijos, kuri pavaduotų šeimą žmogaus auklėjimo pareigose[22]). O žmonių sukurtos institucijos: pensijonai, mokyklos, darželiai, prieglaudos, nors jos būtų ir idealiausiai sutvarkytos ir vedamos, tai nė viena iš jų nepajėgia ne tik pavaduoti, bet net prilygti gerai sutvarkytą ir savo pareigas gerai atliekančią šeimą. Šias visas auklėjimo institucijas ir sukūrė ne kas kita, kaip geros, rūpestingos šeimos. Jos sukurtos ne tuo tikslu, kad šeimas pilnai pavaduotų, bet kad šeimoms pagelbėtų lengviau ir geriau atlikti savo natūralų uždavinį. Apie tai plačiau bus vėliau pakalbėta. Iš čia pasakytų minčių kiekvienam galvojančiam žmogui yra aišku, kad šeima savo prigimčia žmogaus auklėjimui yra ir tinkama ir būtina. Kadangi šeima kuriama moterystės pagalba, tai aišku, kad prigimtas moterystės tikslas yra tinkamas žmonių auklėjimas.

III. Kuo moterystės sutartis skiriasi nuo kitų paprastų sutarčių.

Aukščiau buvo įrodyta, kad moterystė yra sutartis. Paaiškinus moterystės sąvokos, jos kilmės, jos tikslo klausimus bus pravartu nors trumpai suminėti tuos skirtumus, koki yra tarpe moterystės sutarties ir kitų sutarčių. Kadangi šiame veikale daugiau kalbama apie krikščionių moterystes, negu apie moterystes bendrai, tai bus naudinga surasti skirtumus tarpe paprastų sutarčių ir krikščionių moterystės sutarties[23]).

Moterystės sutartis su kitomis sutartimis turi bendra tai, kad kaip kiekvienoje sutartyje, taip ir šioje du asmeniu susitaria del to paties dalyko. Gi skiriasi moterystės sutartis nuo kitų sutarčių sekančiais dalykais:

1° Savo kilme. Moterystės sutartis yra pozityviu būdu įkurta paties Dievo. Visos kitos sutartys yra pačių žmonių sukurtos ir formuluotos.

2° Moterystei tikslą paskyrė pats visatos ir moterystės Kūrėjas Dievas. Žmonės darydami moterystės sutartį, moterys-

———————

22) Palyg. Wernz. Jus Decretalium. t. IV

23) „ Martin. op. cit. t. psl. 373

tės prigimtų tikslų pačioje sutartyje negali nei išskirti, nei juos kaip nors ignoruoti. Kitoms sutartims tikslus nustato pats žmogus.

3⁰ Moterystės sutartis savo prigimčia yra šventa: ji yra šventa savo kilme, turi šventą tikslą. Žmonių pramanytų sutarčių gali būti ir šventų ir nešventų.

4⁰ Moterystės sutartis savo prigimčia yra galima tik tarpe dviejų skirtingos lyties asmenų. Visos kitos sutartys paprastai gali būti daromos ir tos paties lyties asmenų.

5⁰ Moterystės sutartis skiriasi nuo visų kitų sutarčių savo objektu. Moterystės objektu yra patys asmens darantieji sutartį. Sudarantieji šią sutartį vienas kitam atiduoda patys save. Kitose sutartyse objektas niekad nebus tas pat, kaip moterystės sutartyje.

6⁰ Moterystės sutartis skiriasi nuo kitų sutarčių ir savo esminėmis savybėmis. Moterystės sutartis yra galima tik tarpe d v i e j ų skirtingos lyties asmenų ir yra neišardoma. Kitos sutartys paprastai yra galimos ir tarpe daugelio asmenų, gali būti išardytos arba todėl, kad susitariantieji taip nusprendžia, arba del įvairių kitų priežasčių.

7⁰ Moterystės sutartis skiriasi nuo visų kitų sutarčių ir savo ypatingomis pasėkomis. Nors padariusieji moterystės sutartį savo kūnu kiekvienas ir sau priklauso, bet kiekvienas iš jų vienas kito naudai netenka į savo kūną kai kurių teisių. Tas teises, kurias vienas į kitą įgyja padariusieji moterystės sutartį, nustato pati prigimtis, o ne jųdviejų laisvas susitarimas. Kitos tokios teisėtos sutarties, kuri turėtų šitokias pasėkas, nėra ir būti negali.

8⁰ Moterystės sutartimi žmogus į savo paties kūną neįgyja jokių naujų teisių. Kas jam santikyje su savo paties kūnu buvo draugdžiama anksčiau, tas pat yra draudžiama ir po moterystės sutarties. Po moterystės sutarties žmogaus kokia nors sauvalė su savo kūnu būtų dar blogesnis dalykas, negu tai buvo prieš sutartį, nes anksčiau į jį teisių turėjo tik Dievas, o dabar turi ir tas žmogus, su kuriuo jį surišo bendram gyvenimui moterystės sutartis. Į kito asmens kūną moterystės sutartimi žmogus įgyja tik tas teises, kurias nustato prigimtis, ne jųdviejų laisvas susitarimas. Taigi ši sutartis negali duoti vedusiems teisių savo tarpe sauvaliauti prigimties draudžiamu būdu. Tokių teisių negali duoti nė laisvas abipusis vedusiųjų susitarimas,

nes šioje sutartyje gali būti teisėtas tik tokis susitarimas, kuris neišeina iš prigimties nustatytų ribų.

9⁰ Kitokias sutartis saugoti ir tesėti paprastai liepia teisingumo ir teisėtumo dorybės. Moterystės sutartį saugoja ne tik šios dvi paminėtos dorybės, bet dar priesaika ir šiai sutarčiai ypatinga savitarpės meilės dorybė.

10⁰ Kitose sutartyse paprastai labiau paisoma formalumų kaip žmogaus laisvos valios. Yra net ir tokių sutarčių, kurios, sekant civiliniais įstatymais, bus teisėtos ir tada, kai aiškiai bus įrodyta, kad iš vienos susitariančiųjų pusės nebuvo laisvo sutikimo. Čia valios sutikimą pavaduoja įstatymo nustatytieji formalumai, kartais įsisenėjimas. Moterystės sutarčiai laisvos valios sutikimas yra absoliučiai būtinas, jo negali pavaduoti ar papildyti joki Bažnyčios ar valstybės įstatymai. Sekant prigimties įstatymu, kur nebus laisvos valios sutikimo, ten nebus nė tikros moterystės sutarties.

11⁰. Krikščionių moterystė yra sakramentas. Nėra nė vienos kitos sutarties, kuri turėtų šią šventumo žymę.

Iš čia suminėtų gausių ir svarbių skirtumų tarpe moterystės ir kitų sutarčių reikia paminėti vieną aiškią ir svarbią išvadą, kad dauguma kitokioms sutartims bendrų dėsnių ir išvadų gali visai netikti moterystės sutarčiai. Vien tik dėl to, kad moterystė yra sutartis, negalima su moteryste elgtis taip, kaip elgiamasi su paprastomis kasdieninio gyvenimo sutartimis, nes moterystė yra savo rūšyje vienintėlė sutartis. Todėl pirmiau negu bus moterystės sutarčiai taikomi koki nors dėsniai tinką kitoms sutartims, reikia išspręsti, kurie iš tų dėsnių moterystės prigimčiai tinka ir kurie netinka.

TREČIAS SKYRIUS

BAŽNYČIOS KOMPETENCIJA TVARKYTI KRIKŠČIONIŲ MOTERYSTES

Teisę žmonių moterystes tvarkyti savinasi ir Bažnyčia ir valstybė. Bažnyčia neatsižaaėdama savo teisių tvarkyti moterystės, tų teisių nepaneigia ir valstybei, tik sako, kad valstybė tvarkydama tai, kas jai teisingai priklauso, neturi teisės paveržti iš Bažnyčios tai, kas priklauso Bažnyčiai.

Rašantieji ir kalbantieji už vadinamas civilines jungtuves norėtų, kad bent kai kurių krikščionių moterysčių tvarkymas

būtų visiškai išskiriamas iš Bažnyčios kompetencijos, nepripažįstant Bažnyčiai į tas moterystes jokių teisių, o kad visi tų moterysčių reikalai būtų palikti arba tik valstybės, arba privačių žmonių kompetencijai. Kad tiesioginiai vertinant vad. civilinių jungtuvių šalininkų teorijas būtų galima lengviau pastebėti jų teorijose esamas klaidas, bus naudinga prieš tai paaiškinti, kokia Bažnyčiai priklauso galia tvarkant krikščionių moterystes. Šiuo tikslu čia bus naudinga priminti keletą dėsnių, kurių teisingumas įrodomas Viešoje Bažnyčios Teisėje[1]).

1⁰ Bažnyčia savo prigimčia yra aukštesnė už bet kokią kitą bendruomenę. Tuo pačiu Bažnyčia daugeliu atžvilgių (kilme, tikslu, tikslui priemonėms, visuotinumo ir vienumo savybėmis, būtinumu, valdymosi būdu ir tt.) yra aukštesnė ir už valstybę.

2⁰ Ir pasaulinė ir Bažnyčios Viešoji Teisė pripažįsta ir įrodo dėsnį, kad tobula bendruomenė siekdama savo tikslo turi galios savo nariams įsakyti vartoti tas priemones, kurios yra būtinos pasiekti bendruomenės p r i g i m t ą (ne savo išsigalvotą) tikslą. Bažnyčia yra tobula bendruomenė. Ji todėl turi teisės iš savo narių reikalauti, kad jie vartotų visas tas priemones, kurios yra būtinos Bažnyčiai pasiekti savo prigimtą tikslą.

3⁰ Tik viena Bažnyčia turi galią ir teisę tvarkyti krikščionių šventus dalykus. Jokia kita bendruomenė, net valstybė, šios galios neturi.

4⁰ Tais dalykais, į kuriuos turi teisių ir Bažnyčia ir valstybė (mišrios kompetencijos dalykai), Bažnyčia siekdama savo tikslų turi teisės naudotis laisvai ir niekeno nekliudoma.

Paaiškinę moterystės prigimtį ir šiuos kelis bendriausius Bažnyčios kompetencijos pagrindinius dėsnius, tvirtiname, kad galia ir teisė tvarkyti krikščionių moterystes priklauso Bažnyčiai[2]).

---

[1]) Plg. Cappello. Jus Publicum Ecclesiasticum. Romae.
Capppello. Chiesa e Stato.
Cavagnis. Institutiones Juris Publici Eccles. Romae
Perrone. De Matrimonio Christiano L. II, s. I, c. I, a. 1-3

[2]) Plg. Wernz. Jus Decretalium. t. IV, psl. 73
Gasparri. De Matrimonio. t. I, psl. 19...
Cappello. De Matrimonio. art. VIII.
Wernz-Vidal. Jus Matrimoniale. c. II
Rosset. De Sacramento Matrimonii. psl. 56...
Heuser. De potestate statuendi impedimenta. psl. 56...

1° Jau nekalbant apie tai, kad kiekviena krikščionių moterystė yra sakramentas, kiekviena net nekrikščionių moterystė savo kilme ir savo tikslu yra šventas dalykas. Visų žmonių moterystes tvarko natūralūs ir posityvūs Dievo įstatymai. Gi krikščionių gyvenime šventų ir religinių dalykų tvarkymas priklauso tiktai Bažnyčiai. Taip pat Bažnyčia yra paties Dievo įpareigota ir įgaliota aiškinti natūralius ir posityvius Dievo įsakymus ir prižiūrėti, kad tie įsakymai būtų uoliai saugojami. Todėl krikščionių moterystės, kadangi savo prigimčia šventos ir Dievo įsakymais tvarkomos, priklauso Bažnyčios kompetencijai. Jas prižiūrėti ir tvarkyti yra Bažnyčios teisė ir pareiga[3]).

2° Kaip buvo minėta kalbant apie moterystės sutarties skirtumus nuo kitų sutarčių (5°), moterystės sutarties objektas yra patys sutartį darantieji asmens. Žmogus nėra savo nepriklausomas savininkas. Jis negali pats su savimi elgtis taip, kaip jam patiktų, neatsižvelgiant į jokius įstatymus. Žmogus pats į save turi tik tiek teisių ir kitam į save tų teisių gali duoti tik tiek, kiek leidžia žmogaus tikrasis savininkas — Dievas. Žmogui išaiškinti, kas jam santykyje su savimi yra leidžiama ir kas neleidžiama, Dievas pavedė Bažnyčiai. Kadangi moterystės sutartis ir liečia tas Dievo nustatytas teises į žmogaus asmenį, tai šią sutartį krikščionių tarpe gali ir privalo tvarkyti tik Bažnyčia. Moterystę liečiančių prigimties ar posityvių Dievo įstatymų Bažnyčios aiškinimai saisto visus žmones. Tačiau tuos paaiškinimus įgyvendinti nekrikščionių tarpe yra ne Bažnyčios, o valstybės pareiga.

3° Kiekviena tikra krikščionių moterystė yra sakramentas (kan. 1012 § 2). O tvarkyti sakramentus ir su jais sąryšio turinčius dalykus yra išimtinai Bažnyčios teisė ir galia. Manančių, kad sakramentus galėtų tvarkyti ir kas kitas, o ne vien Bažnyčia, nepasitaiko net nekatalikų tarpe.

4° Pagaliau moterystės sutartis yra daroma tarpe Bažnyčios narių. Moterystės tikslas yra pagimdyti ne tik valstybei piliečių, bet pirmoje eilėje — pagimdyti Bažnyčios narius ir bū-

---

[3]) Plg. P. Pijaus VI raštą Agrio Vyskupui 1789, 2, 7.

Avogadro (op. cit. P. II, psl. 25) moterystės šventumą bando įrodyti tuo faktu, kad nepaisant tokių didelių pastangų iš moterystės priešų pusės moterystę sunaikinti jiems tai padaryti nevyksta.

simuosius dangaus karalystės paveldėtojus[4]). Ir iš šios tiesos reikia padaryti nuoseklią išvadą, kad Bažnyčia turi galios tvarkyti krikščionių moterystes visiškai nepriklausomai bet kurios kitos bendruomenės, net ir valstybės[5]). Apie savo pilną ir niekieno nepriklausomą galią tvarkyti krikščionių moterystes Bažnyčia niekad nebuvo kitokios nuomonės[6]).

Su vadinamomis civilinėmis jungtuvėmis susijusiems klausimams lengviau išspręsti ir tuos klausimus lengviau suprasti reikia išrišti dar vieną klausimą: ar Bažnyčia turi teisės nustatyti krikščionių moterystėms kliūtis ir formą. Jau iš tos tiesos, kad Bažnyčia, ir tai tik ji viena turi galios ir teisės tvarkyti krikščionių moterystes, galima suprasti, kad Bažnyčia turi ir galios ir teisės krikščionių moterystėms nustatyti ir kliūtis ir moterystės sudarymo formą. Tačiau šią Bažnyčios teisę ir galią galima įrodyti dar ir kitais būdais. Štai jų nors keli:

1⁰ Moterystės sutartis nėra tik grynai privataus charakterio sutartis, turinti reikšmės tiktai sutartį darantiems dviems asmenims. Ji yra labai didelės reikšmės Bažnyčiai, valstybei ir bendrai žmonių visuomenei. Ši sutartis taip pat nėra tik profaniška civilinė sutartis. Kad ji atatiktų ir savo natūralaus šventumo charakterį ir savo natūralų tikslą, ji turi būti sudaroma tiktai tinkamų asmenų ir atatikti kai kurias sąlygas. Kadangi moterystės sutartis turi didelės svarbos ir Bažnyčiai ir valstybei ir bendrai žmonijai, tai ji turi būti sudaroma tokiu būdu, kad jos esimo ir neesimo negalėtų melagingai teigti ar neigti nei ją sususidariusieji, nei kiti žmonės. Jos esimas ar neesimas turi būti visiems aiškus.

---

[4]) P. Pijaus XI Encikl. „Casti Connubii".

[5]) Roskovany, Matrimonium in Ecclesia Catholica, t. I, psl. 25.

[6]) Palyg.: S. Ignatius. Epist. ad Polycarpum c. 5 P. G. 5
S. Justinus. Appolog. maior nr. 15 P. G. 6
Athenagoras. Legatio pro christianis nr. 32, 33
Hadrianus P. Epist. 44
Nicoalus P. I. Epist. 7, 16, 20, 21, P. L. 119
Tridentin. sess. 24
Pius P. VI Constit. „Arcanum Fidei".
Pius P. IX Sylab. prop. 65, 68, 69, 70, 71, 74.
Leo P. XIII Encykl. „Arcanum Fidei".
Pius P. XI Encykl. „Casti Connubii".

Iš šių minčių seka teisinga išvada, kad kas nors turi turėti galios nustatyti, kas ir kokiomis sąlygomis gali daryti moterystės sutartį ir kas negali. Kitais žodžiais tariant, kas nors turi turėti galios nustatyti moterystės kliūtis. Taip pat kas nors turi nustatyti ir būdą, kuriuo ši sutartis turi būti sudaroma, kad būtų galima lengvai įrodyti jos esimą. Kadangi Bažnyčia, ir tik ji viena turi galios tvarkyti krikščionių moterystes, tai aišku, kad ir galia nustatyti krikščionių moterystės kliūtis ir jos formą priklauso Bažnyčiai ir tik jai vienai.

2° Visiems yra aišku, kad moterystės kai kurios kliūtys yra nustatytos pačiais prigimties įstatymais. Pavyzdžiui, negali būti moterystės tarpe dviejų tos lyties asmenų, tarpe tėvų ir jų vaikų ar anukų, tarpe kai kuriais atžvilgiais fiziniai nesveikų, tarpe dar neturinčių pilnai veikiančio proto, tarpe sergančių proto ligomis ir kitų. Tačiau nei Dievas, nei pati prigimtis kokiu nors visiems suprantamu būdu nepasakė, kokios yra tos iš prigimties įstatymų sekančios moterystės kliūtys. Kas nors turi paaiškinti, ką prigimties įstatymai draudžia ir ką jie leidžia. Kas nors taip pat turi žmones prižiūrėti, kad prigimties įstatymai būtų saugojami. Gi prigimties įstatymus aiškinti, juos skelbti ir budėti, kad jie būtų saugojami, yra pavesta Bažnyčiai. Iš to seka dar vienas įrodymas, kad Bažnyčia turi galios nustatyti moterystės sutarties sąlygas arba kliutis,

3° Darantieji moterystės sutartį vienas kitam atiduoda prigimties nustatytas teises į savo asmenį. Kaip buvo jau pirmiau paaiškinta, Bažnyčiai priklauso galia spręsti ir paaiškinti, kas ir kokiomis sąlygomis šias teises gali atiduoti kitam asmeniui, kad moterystės sutartis atsiektų savo tikslą. Bažnyčia tai ir padaro nustatydama moterystės kliūtis.

4 Bažnyčia yra tobula antgamtinė bendruomenė. Ji kaip tokia turi teisių į visas priemones, kurios jai yra reikalingos siekti savo tikslo. Tuo pačiu ji turi galios sukliudyti tai, kas būtų žalinga žmonių sielų išganymui ar viešajai tikinčiųjų gerovei. Jeigu Bažnyčia neturėtų galios nustatyti moterystės kliūtis ir jos formą, tai atsirastų daug moterysčių sukurtų tarpe moterystei netinkančių asemenų. Ir dabar pasitaiko, o tada dar daugiau pasitaikytų moterysčių sukurtų neapgalvotai. Jeigu Bažnyčia negalėtų nustatyti moterystės formos, tai tada kiekvienas savo moterystę kurtų tokiu būdu, kuris jam į mintį ateitų. Tokių moterysčių esimą būtų labai sunku įrodyti, jas būtų lengva bent

vieno iš vedusių užgaidoms liepiant užginčyti. Aišku, kad iš tokios netvarkos atsirastų daug pavojų ne vieno žmogaus sielai, atsirastų daugybė visokių nesusipratimų, kurie daug pakenktų viešajai tikinčiųjų tvarkai ir gerovei. Taigi Bažnyčiai yra būtina galia nustatyti moterystės sąlygas arba kliūtis ir jos formą.[7])

Gali ir dabar atsirasti, o seniau buvo tokių, kurie neigė Bažnyčiai galią nustatyti moterystės sutarčiai kliūtis ir formą. Jie rėmėsi tuo, kad moterystė yra sutartis. Anot jų, sutartis tvarkyti esą ne Bažnyčios darbas. Tačiau ligi šiol neatsirado tokių, kurie būtų paneigę valstybei galią nustatyti sąlygas ir formą civilinėms sutartims. Jeigu tokios galios negalima paneigti valstybei, tai taip pat negali būti jokio pagrindo paneigti tą pačią galią Bažnyčiai tvarkant šventas sutartis. Šią galią Bažnyčiai būtų galima tik tada paneigti, jeigu kas įrodytų, kad Dievas yra Bažnyčiai ją atšaukęs. Tačiau to niekas neįrodys, nes Dievas to nėra padaręs.

Kad Bažnyčia visada buvo įsitikinusi turinti šią galią, tai matyti iš jos nuolatinio elgesio. Jau nuo pirmųjų krikščionybės amžių Bažnyčia, nors taip griežtai nereikalavo, kaip dabar, visada patarė ir ragino, kad moterystės sutartis būtų daroma religine forma, t.y. bažnyčioje ir Bažnyčiai laiminant. Taip pat nuo pirmųjų krikščionybės amžių Bažnyčia nustato ir savas moterystės kliūtis, visai nepaisydama, ar jos derinsis ar nesiderins su stabmeldžių ar krikščionių pasaulinių valdovų įstatymais[8]). Buvo, tiesa, ir tokių moterystės kliūčių, kurios atatiko vieno ar kito laiko civilinių įstatymų nustatytas moterystės kliūtis. Pavyzdžiui, amžiaus kliūtis senoje Bažnyčios teisėje buvo ta pati, ką ir senovės Romėnų teisėje. Bet buvo ir skirtumų. Pavyzdžiui, fizinio netinkamumo kliūtis civilinei teisei ne visais laikais žinoma, o tuo tarpu Bažnyčios teisėje ji visada buvo kaip kliūtis neleidžianti sukurti tikrą moterystę. Jau nuo seniausių laikų visada ta pati Bažnyčios įstatymuose tikėjimo skirtumo kliūtis ne kartą ir ne vienoje valstybėje buvo visai priešinga civiliniams įstatymams. Ligi Konstantino Didžiojo laikų ši kliūtis pasauliniams įstatymams buvo visai nežinoma. Po Konstantino Didžiojo pasauliniai įstatymai draudė moterystes krikščionių su žydais, bet nedraudė krikščionims moterysčių su stabmeldžiais.

---

[7]) Palyg. Hugon. op. cit. t. III, psl. 771.

[8]) Palyg. P. Leono XIII Encikl. „Arcanum".

O Bažnyčia visada draudė krikščionims eiti moterystėn ir su žydais, ir su stabmeldžiais. Pasauliniai įstatymai niekad nedraudė eiti moterystėn adventų ir gavėnios metu, o Bažnyčios įstatymai tai draudžia jau nuo pirmųjų krikščionybės amžių. Nedaug buvo, o dabar, regis, visai nėra pasaulinės teisės kodeksų, kurie laikytų moterystės kliūtimi vienuolinius įžadus. Tuo tarpu Bažnyčios įstatymuose ši kliūtis yra jau nuo seniausių laikų. Šios kliūties nepaisymas Bažnyčios visada buvo laikomas dideliu nusikaltimu. Šv. Ambroziejus pašvęstos mergelės moterystę skaito blogesniu dalyku už Erodo svetimoterystę (De Virgin. c. II,III a. IV), šv. Jonas Chrisostomas Dievui pasiaukojusio asmens moterystę skaito blogesniu dalyku už svetimoterystę (Epist. 2 ad Theod.). Nors tėvų priešinimasis savų vaikų moterystei Bažnyčios neskaitomas moterystę ardančia kliūtimi, tai vistiek jau nuo seniausių laikų Bažnyčia reikalauja, kad einantieji moterystėn turėtų savo gimdytojų sutikimą. Šis paprotys pasaulinei teisei dažniausia yra buvęs svetimas, Giminystės kliūtis Bažnyčios įstatymuose taip pat daug kur skyrėsi ir skiriasi nuo pasaulinės teisės reikalavimų. Bažnyčios įstatymais nustatytos gentystės kliūties pasauliniai įstatymai dažniausia visai nepaisydavo. Tuo tarpu jau Elviro susirinkimas (305 m.) už šios kliūties nepaisymą krikščionims paskyrė net ekskomunikos bausmę. Bažnyčia ilgą laiką draudė moterystes tiems asmenims, kurie už kai kuriuos sunkius nusikaltimus atlikdavo viešą atgailą. Šios kliūties pasaulinė teisė niekad neturėjo. Bažnyčia visada draudė moterystę svetimoterystės ir kai kurių kitų nešvarių nuodėmių bendrininkams, nepripažino moterystės grobiko su pagrobta moterimi. Ir šios kliūtys pasaulinei teisei buvo arba visai svetimos, arba nuo Bažnyčios drausmės žymiai skyrėsi.

Tiesa, kad Bažnyčios teisėje šios visos kliūtys atsirado ne vienu laiku, kad įvairiose vietose ir įvairiu laiku jos buvo įvairios. Bet tai nekalba prieš Bažnyčios galią. Priešingai, tai tik parodo, kad Bažnyčia visada buvo įsitikinusi turinti galios ir naujas kliūtis įvesti ir senas arba panaikinti arba jas pakeisti.[9])

Visa, kas ligi šiol buvo pasakyta apie moterystę, bus naudinga prisiminti kalbant apie vadinamas civilines jungtuves. Pagrindinių apie moterystę minčių šviesoje bus lengviau suprasti tos žmonių sukurtos institucijos vertę.

---

[9]) Apie moterystės kliūčių istoriją plačiau kalba: Freisen, op. cit. §§ 28 — 63; Kard. Lepicier, De Matrimonio: impedimentum voti.

ANTROJI DALIS

CIVILINĖS JUNGTUVĖS

PIRMASIS SKYRIUS

1. Kas yra vadinamosios civilinės jungtuvės. Pirmiausia noriu skaitantiesiems pastebėti, kad toliau kalbėdamas visur vartosiu ne civilinės moterystės ar civilinių jungtuvių, bet *vadinamųjų* civilinių jungtuvių terminą. Kodėl pasirinkau šį terminą, baigus skaityti likusią šio darbo dalį bus aišku ir be ypatingų mano paaiškinimų.

Mūsų visuomenei, taigi ir tiems, kurie skaitys šį mano darbą, taip pat verta yra atsiminti, kad vad. civilinės jungtuvės ir civilinė metrikacija nėra tas pat. Kas šiuodu terminu vartoja vieną vietoje kito, tai arba nesupranta šių terminų reikšmės, ir todėl nežino apie ką kalba, arba juos suprasdami nori, kad kiti jų nesuprastų: pikta valia klaidina tuos, kurie dalyko pakankamai neišmano. Metrikacija reikia vadinti *įvykusio* fakto užregistravimą. Kai gimęs žmogus krikštijamas, kai jis eina moterystėn, kai jis miršta, tai jo krikštas, įvykusi moterystė, jo mirtis — visi šie įvykę faktai gali būti registruojami ir Bažnyčios (pav., parapijos, kūrijos) ir civilinės įstaigos raštinėje. Aktų rašymas Bažnyčios įstaigos raštinėje, kai tie aktai yra skiriami Bažnyčios žiniai, yra bažnytinė metrikacija. Kai tie patys aktai yra rašomi civilinės įstaigos raštinėse ir yra skiriami civilinių įstaigų žiniai ,tai šitokis aktų rašymas bus civilinė metrikacija. Tačiau iš viso metrikacija yra *ne faktų kūrimas*, o įvykusio fakto užregistravimas. Moterystės metrikacija reikia vadinti ne moterystės sutarties sudarymą, o tos teisėtai sudarytos moterystės sutarties (įvykusio fakto) užrašymą į aktų knygą. Kai pavyzdžiui, Lietuvoje po metrikacijos vardu norima paslėpti pačią tikros ar tariamosios moterystės sutartį, tai kiekvienam

nusimanančiam ne tik teisėje, bet nors raštinės dalykuose nesąmonė yra visiškai aiški. Bet ji neaiški liaudžiai. Todėl visiems susipratusiems ir neturintiems piktos valios kitus klaidinti šiuo reikalu pasireiškiantį terminologijos netikslumą reikia pataisyti. Civilinė metrikacija ir vad. civilinės jungtuvės viena su kita neturi nieko bendra, taigi ir kalbant apie jas nereikia vieną su kita maišyti. Šiame veikale bus kalbama ne apie civilinę metrikaciją, bet apie vad. civilines jungtuves.

Krikščionių civilinėmis jungtuvėmis vadinama kesinimasis sudaryti moterystės sutartį ne sulig Bažnyčios, o sulig valstybės išleistų civilinių įstatymų.[1]).

Čia kalbame tiktai apie krikščionims taikomas vad. civilines jungtuves. Ši aptartis ne visai tiktų nekrikštytų asmenų moterystės sutarčiai padarytai civilinėje įstaigoje sekant civilinių įstatymų reikalavimais. Aptartyje vad. civilines jungtuves pavadinome ne moteryste, o kesinimusi sudaryti moterystės sutartį. Savo vietoje buvo įrodyta, kad krikščionių moterystės sąlygas, jos formą nustato Bažnyčia. Todėl krikščionių bandoma daryti moterystės sutartis apsilenkiant su Bažnyčios reikalavimais nebus moterystė, o tik kesinimasis sudaryti moterystės sutartį.

2. Vadinamųjų civilinių jungtuvių rūšys. Vadinamos civilinės jungtuvės skaitosi tada įvykę, kai yra atlikti tam tikri civiliniais įstatymais nustatyti formalumai. Civiliniai įstatymai šiuos formalumus arba visiems įsako, kas tik nori sudaryti moterystės sutartį, arba leidžia juos pasirinkti laisvai tik tiems, kurie jų pageidauja. Sulig to, ar civiliniai pasaulinės valdžios įstatymai vad. civilinių jungtuvių formalumus įsako visiems, ar tik leidžia jais pasinaudoti tiems, kurie to nori, vad. civilines jungtuves galima skirti į visiems privalomas, į laisvas (fakultatyvines) ir pagelbines. Kur yra privalomos vad. civilinės jungtuvės, ten norintieji gyventi moterystėje visi turi atlikti civiliniais įstatymais įsakytus vad. civilinių jungtuvių formalumus. Kitaip sudarytos, pav., religinės moterystės tuose kraštuose civiliniai įs-

---

[1]) Palyg. Wernz - Vidal. Jus Matrimoniale, psl. 681, Cappello. De Matrimonio, psl. 829, De Smeet. Sponsalia et matrimonium, psl. 390, Knecht. Gründriss des Eherechts, psl. 93, Lingz. Die Zivilehe von Standpunkt des Rechts.

tatymai nepripažįsta, Tokių visiems primestų vad. civilinių jungtuvių pavyzdžiu gali būti dabartiniai sovietų Rusijos ir Prancūzijos valstybių įstatymai. Kai kur, pav., Prancūzijoje yra prieita net tokios nesąmonės, kad civiliniai įstatymai nebaudžia už gyvenimą niekur neregistruotame konkubinate, bet baudžia už religines jungtuves, jeigu jos daromos prieš vad. civilines jungtuves. Tose valstybėse, kur yra laisvos (fakultatyvinės) vad. civilinės jungtuvės, ten piliečiai turi laisvę pasirinkti arba religines, arba vad. civilines jungtuves. Tose valstybėse civiliniai įstatymai pripažįsta vienodas teises ir civilines pasėkas ir religinei moterystei ir vad. civilinės jungtuvėms. Tokių įstatymų pavyzdžiai gali būti D. Britanijos, nauji Italijos įstatymai.

Pagelbinės vad. civilinės jungtuvės būtų tada, jeigu jos būtų leidžiamos tik tokiems asmenims, kuriems eiti moterystėn draudžia jo religijos įstatymai. Ši vad. civilinių jungtuvių rūšis yra tik teorijoje.

Privalomas vad. civilines jungtuves dar galima skirti į dvi rūšis laiko atžvilgiu. Vienur civiliniai įstatymai jas įsako būtinai prieš religines jungtuves, taip, kad neėmusiems vad. civilinių jungtuvių negalima imti ir religinių. Kitur jos yra visiems privalomos, bet leidžiama jų formalumus atlikti arba prieš religines jungtuves arba po religinių — kam kada patogiau.

ANTRAS SKYRIUS

1. Vadinamųjų civilinių jungtuvių kilmė. Iki pseudoreformacijos laikų vad. civilinių jungtuvių įstatymas niekur nebuvo girdėtas. Tačiau šito klaidingo moterystės supratimo sėkla yra tokia pat sena, kaip ir žmonių giminė. Moterystės ir šeimyninio gyvenimo šventumo priešų visada buvo. Išpasakoti visus pasikėsinimus į moterystės šventumą įvykusius nuo pasaulio pradžios būtų per daug ilgas dalykas. Čia trumpai paminėsiu tuos moterystės šventumo pergyventus pavojus, kuriuos teko nugalėti ir pašalinti jau Katalikų Bažnyčiai.

Bažnyčia pradėjusi savo darbą naturalų moterystės šventumą rado jau gana skaudžiai pažeistą, rado daug stambių klaidų priešingų moterystės prigimčiai. Net Dievo išrinkta saugoti tiesą žydų tauta buvo smarkiai iškreipusi teisingą pirmykštį moterystės supratimą. Jeigu pas daugelį senovės žydų teisingo teore-

tinio moterystės supratimo ir netrūko, tai vistiek beveik visa žydų tauta buvo pasekusi moterystės gyvenime stabmeldžių klaidomis. Nepasakojant smulkiai, kokios buvo tos stabmeldžių klaidos, pakanka prisiminti stabmeldiškų tautų mitus apie jų dievų paleistuvavimus, vedybas, svetimoterystes. Šitokios pasakos, be abejo, žmones ragino ne į dorybių meilę, o į moterystės neištikimybę, į nesivaldymą. Ne viena stabmeldžių tauta savo dievus net garbino paleistuvavimo veiksmais. Jeigu žydai visų šitų stabmeldiškų klaidų ir nepasekė, tai vistiek jų supratimas apie skaistybės dorybės vertę buvo labai menkas, moterystės ištikimybė, moterystės neišardomumas labai dažnai nebuvo branginami. Tokiame apverktiname stovyje Bažnyčia rado moterystės šventumą. Bažnyčia derindama praktišką žmonių gyvenimą prie Kristaus palikto mokslo moterystės teisingą supratimą ir jos šventumą turėjo jau ne tik ginti, bet tiesiog iš mirusių prikelti.

Prieš šias naujas Bažnyčios pastangas kovojo ne tik stabmeldžiai, ne tik žydų sinagogų mokytojai, bet jau pačioje krikščionybės pradžioje priešų atsiranda dar nelabai skaitlingų krikščionių tarpe. Dar apaštalų laikais Simonas Magas, visa saikuojąs tik pinigu ir egoizmu, nešvaraus gyvenimo žmogus skelbė, kad vyrai moterimis galį naudotis, kaip kiekvienu paprastu daiktu, nepaisydami jokio padorumo. Jis paneigia ne tik moterystės šventumą, bet moterystės visai nepripažįsta. Jo vietoje jis perša vyrams betvarkę sauvalę. Jo mokinys Saturninus eidamas savo mokytojo keliais skelbia, kad moterystė ir vaikų gimdymas esą ne Dievo norą atatinką dalykai, o velnio išmislas. (Taigi mūsų laikų Leo Blum ir jo vienminčiai nieko naujo nepasako). Marcionas ir ne vienas su juo kartu skelbė, kad moterystė esą blogas dalykas, nieku negeresnis už paprastą ištvirkimą (Palyg. šv. Augustiną. De haeresi). Moterystės šventumo priešai neišnyko nė krikščionybei išsiplatinus ir sustiprėjus. Kanistų, nikolaitų, eutichininkų sektos, vėliau gnostikai, manichejai, Petras de Bruis su savo šalininkais ir visa eilė klaidatikių iki pat pseudoreformacijos įvairiausiais būdais kovojo prieš moterystės šventumą, paskleidė apie moterystę visą daugybę klaidingų nuomonių. Kaip toliau paaiškės, modernieji vad. civilinių jungtuvių ir laisvosios meilės šalninkai ir apaštalai nieko naujo neišgalvojo ir nieko naujo nepasakė, ko būtų dar nepasakę senai prieš juos gyvenę pirmųjų krikščionių amžių ir viduramžių ere-

tikai. Modernieji savo pažiūrų ir teorijų laisvumu ir begėdiškumu savo pranokėjų, kuriuos jie patys jau užmiršo, net neprilygsta. Pavyzdžiui, manichejai savo mokslu apie lytinių santykių laisvę (atseit — laisvąją meilę), apie racijas ir priemones išvengti gimdymų, savo paraginimais ir padrąsinimais į paleistuvavimą viršija visus mūsų laikų maltuzijanizmo, laisvosios meilės ir kitokių cinizmo formų šalininkus ir skelbėjus.

Iš betarpių šioje srityje pseudoreformacijos pranokėjų užteks priminti albigiečius (iš IX šmt.), valdiečius (iš XII šmt.), lollardistus (iš XIV šmt.), anot kurių moterystė esanti nei daugiau nei mažiau, kaip priesaikos būdu sutvirtinta prostitucijos sutartis. Anot Wiklef'o (miręs 1384 mt.), moterystės esmė esanti lytiniuose santykiuose. Moterystė nesanti sutartis, juo labiau ne sakramentas, bet koki lytiniai santykiai gali būti vienoda prasme vadinami moteryse[3]).

Martynas Liuteris (1483 — 1546) visų prieš jį gyvenusių klaidas surinko draugėn sukurdamas lyg ir vieną sistemą. Liuteris mokė[4]), kad moterystė nesanti sakramentas. Ji esanti paprastas pasaulietiškas kasdieninis dalykas ir kartu su visais jam panašiais žmonių gyvenimo reikalais, priklausąs pasaulinės valdžios organų jurisdikcijai. Anot Liuterio, kunigų celibatas, vienuolių ir pasaulyje gyvenančių padarytieji skaistybės įžadai esąs didesnis nusikaltimas už vagystę, svetimoteriavimą ir kitus kriminalus. Anot Liuterio, kiekvienas žmogus iš savo prigimties esąs paleistuvis ir svetimoterys. Pasitaikius progai žmogus negalįs susivaldyti. Tas, kuris susivaldo ir gyvena skaistybėje, esąs kriminalistas, griaująs žmogaus prigimtį. Poligamijos Liuteris nei neįsako, nei nedraudžia. Anot Liuterio, iš Šv. Rašto esą neaišku, ar ji žmogui esanti naudinga, ar ne. Paties Liuterio nuomone poligamija nesanti priešinga nei Kristaus mokslui, nei krikščioniškajai moralei. Tačiau, kad turėjus ramesnę galvą, savo sekėjams Liuteris pataria pasitenkinti viena žmona. Svetimoteriavimo Liuteris taip pat nesmerkia, o tokiai moteriai, kuri del kokių nors priežasčių iš savo vyro netampa kūdikio motina, jis net pa-

---

[3]) Plg. Hugon. op. cit. psl. 737..: Kard: Bellarminus: De mattrimonio, c: I, Avogadro. Teorica dell'istituzione dėl matrimonio, P. II, c.

[4]) Plg. Grisar. Luhter. psl. 200 — 218, Dölinger. La Réforme. t. II, Luther.

taria svetimoteriauti. Vedusiųjų išsiskyrimą su teise tekėti už kito, ar vesti kitą, Liuteris leidžia del visai menkų priežasčių. Šitokio mokslo vaisius atspėti yra visai nesunku. Dar pats Liuteris sulaukė, kad jo mokslo sekėjai taip ištvirko, kad net pačiam Liuteriui buvo baugu girdėti ar matyti jo mokslą sekančių kai kurių asmenų gyvenimą[5]). Bet Liuteris ir save ramino, ir prieš kitus teisinosi, kad visų tų blogybių priežastimi esanti ne jo mokslas, o velnio pastangos.

Liuterio bendralaikis ir bemaž tų pačių klaidų apie moterystę skelbėjas Prancūzijoje ir Šveicarijoje buvo J. Kalvinas (1509 — 1564).[6]) Jis mokė, kad moterystėje nesą nieko švento. Tai esanti institucija savo kilnumu neaukštesnė už žemdirbystę, architektūrą, audėjų ar siuvėjų darbą. Jis iškeikia tuos, kurie moterystę laiko sakramentu. („Ut dicas, nihil aliud, quam abdominationum laterbras quaesiisse, dum e matrimonio sacramentum facerunt"). Tokiu sakramentu, kaip moterystė, anot Kalvino, galima esą skaityti ir vagystę.

Bet pas Kalviną ir prieštaravmų netrūksta. Taip pažeminęs moterystę, sako kad nė vienam ir nė vienai nevalia likti nevedusiam ar netekėjusiai. Išimtis galima tik tokiems asmenims, kuriems šią išimtį kokiu nors stebuklingu būdu padarytų pats Dievas. Kalvinas giria Bažnyčią, kad ji kunigams draudžia medžioti, prekiauti, dalyvauti netikusiuose žaidimuose ir t.t., o tuo tarpu, moterystę vertindamas ne daugiau už prekiavimą ir kitus panašius dalykus, keikia Bažnyčią, kad ji iš kunigų reikalaujanti skaistybės, draudžianti jiems moterystę. Skaistybę Kalvinas laiko blogybe, o skaistybės įžadus — nusikaltimu Dievo valiai, tikru Dievo gundinimu. Jis sako, kad esanti didžiausia begėdystė skaistybę vadinti angeliška dorybe. Aukštindami skaistybę, sako Kalvinas, mažiname moterystės kilnumą, nustelbiame jos šventumą, nors čia pat įrodinėja, kad moterystė nesanti kilnesnis ir šventesnis dalykas už seno rūbo sulopinimą, dargi už vagystę.

---

[5]) Jau 1529 mt. Konstancos miesto galva nubaudė mirtimi už ištvirkimą Liuterio sekėją L. Hetzer'į, kuris turėdamas 12 žmonų dar ir tomis nesitenkino, o svetimoteriaudavo su kitų vyrų žmonomis. Jis ir kitus ragino svetimoteriauti, sakydamas, kad tai esą visiškai suderinama su Dievo valia (Dölinger, op. cit. t. I, L. Hetzer).

[6]) Žiur. Corpus Reformatorum. Calvinus, Opera omnia vol. II. L. IV, c. XIII

Liuterio, Kalvino ir kitų pseudoreformatorių skelbiamas mokslas patiko jų laikų doriniai pakrikusiai liaudžiai, nes visai panaikino dorovės reikalavimus, Patiko taip pat ir pasauliniams valdovams, nes skelbė, kad visokia galia, neišskiriant ir dvasinės, tik jiems vieniems priklausanti, o su Bažnyčia skaitytis nesą jokio reikalo. Paneigdamos visokią Bažnyčios galią, kurstydamos valstybę prieš Bažnyčią ir siūlydamos valstybei pasiimti visa savo valdžion pseudoreformatoriams į talką buvo pašauktos Marsilijaus Paduviečio, apostato M. A. de Dominis ir J. Launoy klaidingos teorijos.

Marsilijus Paduvietis dar prieš pseudoreformaciją (XIV šmt.) skelbė klaidingas nuomones apie valstybės santykius su Bažnyčia ir Romos Popiežium. Anot jo, visokia valdžia, dvasinė ir pasaulinė priklausanti pasaulio valdovams. Bažnyčia ir Romos Popiežius dvasinės ar pasaulinės valdžios tik tiek turįs, kiek jam tos valdžios suteikia pasauliniai valdovai. Iš šio dėsnio nesą išimties nė moterystei. Ir šios sutarties reikaluose visa galia, visa kompentencija priklausanti pasauliniams valdovams. Ir moterystę liečiančiuose dalykuose Bažnyčia tik tiek turinti galios, kiek jos Bažnyčiai suteikia pasauliniai valdovai. Bažnyčiai ir Popiežiui suteiktąją galią ir teises pasauliniai valdovai, kada jie panorės, galį vėl atšaukti.

Nors remiasi kitokiomis racijomis, bet ir Melchijoras Canus įrodinėjo, kad tvarkyti moterystės srities reikalus esanti pasaulinės valdžios teisė. Jis buvo nuomonės, kad krikščionių moterystėje sutartis nuo sakramento realiai skiriasi t.y. krikščionių tarpe moterystės sutartis galinti būti tikra moterystė nebūdama sakramentu. Moterystės sutartį tvarkyti esą pasaulinės valdžios reikalas, o tvarkyti moterystės sakramentą priklauso Bažnyčiai.

Labai panašiai pseudoreformatoriams ir labai palankiai pasaulinių valdovų sauvalei rašė buvęs vienuolis, vėliau apostatas Marcus Antonius de Dominis. Jo mintis liečiančias moterystės klausimą trumpai galima šitaip atpasakoti:

1. Moterystė tik tokia prasme esanti Dievo įsteigta, kaip ir daugelis kitų dalykų (pav., gyvulių seksualinis bendravimas). Dievas kokiu nors ypatingu būdu jos nesteigęs.

2. Kiekvienas žmogus turįs teisę eiti moterystėn ir naudotis šia teise negalinti žmogui uždrausti jokia žmogiškoji galia išskyrus pasaulinius valdovus, kurie kai kuriais atsitikimais tai

galį padaryti (Taip kaip M. Liuteris, ir M. A. de Dominis pametęs vienuolyną, nepaisydamas savo laisvai padarytų vienuolinių įžadų susiieškojo sau moterį).

3. Kadangi moterystė esanti visiškai profaniškas dalykas, tai visa jos tvarkymo komptencija priklausanti pasauliniams valdovams.

4. Moterystė nuo gyvulių bendravimo skiriasi tik tuo, kad moterystei susitaria du asmens. Moterystės vienumas nesekąs iš jos esmės, o esąs Dievo pozityviai įsakytas. Šį įsakymą Dievas davęs miegančiam Adomui. Adomas tą įsakymą išreiškęs žodžiais: „Tai yra kaulas iš mano kaulų"...

5. Kadangi ir moterystėje šeimos gimdymas esąs visai kūniškas ir medžiagiškas dalykas, tai, kad žmonės niekeno neprižiūrimi netaptų panašūs jaučiams ir asilams, Dievas žmonių daugėjimo reikalą tvarkyti palikęs tiems, kuriems yra pavesta tvarkyti visus medžiagiškus žmonių reikalus, t.y. pasauliniams valdovams. Niekas negalįs ginčyti, kad prieš Kristų šiuos reikalus tikrai yra tvarkę pasauliniai valdovai.

6. Kristus atšaukdamas žydams teisę paleisti žmoną (libellum repudii,), įsakęs moterystės vienumą ir neišardomumą, bet visus moterystės reikalus tvarkyti vistiek yra palikęs pasaulinei valdžiai.

7. Del svarbių priežasčių pasaulinis valdovas galįs leisti moterystę suardyti leisdamas ar net įsakydamas vyrui ir moteriai išsiskirti. Kristaus žodžiai: „Ką Dievas sujungė, žmogus teneišskiria" šiai pasaulio valdovų galiai išskirti moterystes neprieštaraują. Kristus yra pasakęs: „Mano jungas saldus ir mano našta lengva". Jeigu moterystė būtų visiškai neišardoma, tai šie Kristaus žodžiai, anot de Dominis, nebūtų teisingi. Reikia paisyti ne Evangelijos žodžių, bet minties.

8. Katalikų tvirtinimui, kad pasaulinis valdovas negalįs tvarkyti krikščionių moterystės, kadangi krikščionių moterystė esąs sakramentas, galima esą atsakyti, kad moterystė nesąs sakramentas ir su sakramentais nieko bendra neturinti. Dargi, jeigu moterystė būtų sakramentas, tai ir tada nebūtų galima tvirtinti, kad pasauliniai valdovai neturi galios tokias moterystes tvarkyti, nes sakramentas, anot de Dominis, būtų tik priedas prie moterystės profaniškos sutarties.

9. Moterystės kliūtis vienas nustatą prigimties įstatymai, o kitas civiliniai pasaulinės valdžios įstatymai. Bažnyčia šiame rei-

kale neturinti jokios galios. Jeigu kam valstybės įstatymai nedraudžia, tai nors Bažnyčios įstatymai ir draustų, galį ramia sąžine eiti moterystėn. Prie šitokių de Dominis ypatingu būdu priskaito kunigus ir vienuolius, visai pamiršęs, kad visi kunigai, vienuoliai, su jais ir pats de Dominis priimdami kunigystę ar tapdami vienuoliais patys laisvai moterystės atsižadėjo.[7])

Panašiai, kaip de Dominis, apie moterystę rašė jo mokslo sekėjas ir aiškintojas prancūzas J. Launoy. Anot Launoy, moterystė yra sutartis, turinti didelės reikšmės viešosios gerovės interesams. Kadangi viešaja gerove rūpinasi pasauliniai valdovai, tai ir visa, kas liečia moterystes, priklauso tik pasaulinių valdovų kompetencijai. Kad moterystė yra sakramentas (Launoy šito neneigia), tai nieko nereiškia, nes sakramentas esąs tik priedas įvykusiai moterystės sutarčiai. Viešoji gerovė taip pat reikalaujanti, kad pasaulinis valdovas turėtų galios kai kurias moterystes sukliudyti. Visiems esą aišku, kad jis turi galios tvarkyti, leisti ar neleisti pardavimo — pirkimo sutartis. Panašiai esą ir su moteryste, nes pasaulinio valdovo įstatymai liečią tik moterystės sutartį, o ne sakramentą: Moterystės kliūtis galįs nustatyti tik pasaulinis valdovas, o ne Bažnyčia. Bažnyčia jeigu ir turėtų galios tvarkyti moterystės reikalus, tai jai ir nepritiktų ir nederėtų tai paveržti iš pasaulinės valdžios kompetencijos. Reikia pastebėti, kad Launoy savo tvirtinimus taip silpnai apgynė, kad neužpelnytai jo neįžeidžiant galima pasakyti jo sanprotavimuose nesant jokios logikos.[8])

Šias pseudoreformatorių ir jų sekėjų klaidas plačiau paminėjau todėl, kad visiems būtų aišku šiandieninių vad. civilinių jungtuvių šalininkų ir gynėjų mintyse ir kalbose nesant nieko naujo. Kai buvo pradėta svajoti ir kalbėti apie vad. civilines jungtuvių įvedimą, tai tų klaidų, kuriomis vad. civilinės jungtuvės dabar remiamos, jau nuo senai buvo visa daugybė.

Tačiau jokiu būdu negalima tvirtinti, kad pirmųjų amžių eretikų, pseudoreformacijos kurėjų ir jos sekėjų klaidos būtų buvęs vienintelis ir pakankamas vad. civilinių jungtuvių pagrindas. Visa daugybė šios institucijos rėmėjų ir šalininkų senovės eretikų, šešiolikto šimtmečio pseudoreformatorių ir jų sekė-

———————

[7]) Palyg. De Dominis. De Republica Ecclesiastica L. V, c. 11.

[8]) Palyg. Launoy. De regia in matrimonium potestate. a. I, c. IX, XIII; a. IV. c. IV.

jų minčių nepažįsta, su jomis nesiskaito ir jų nevertina. Moderniesiems teisininkams ir įstatymų leidėjams, o tuo pačiu ir vad. civilinėms jungtuvėms, didesnės reikšmės turi aštuoniolikto ir devyniolikto šimtmečio filosofų mokslas. Ką jie apie moterystę yra kalbėję?

Betarpiai Prancūzijos revoliucijos pranokėjai: Voltaire, J. J. Rousseau, Diderot, Fourier viešumoje nuduodavo rimtus žmones ir mokslininkus. Savo privačiame gyvenime jie buvo tačiau tikri begėdžiai. Tokiais pat jie pasireiškė ir savo raštuose. Jie ir gyvenimu ir raštais išniekino visa, kas kilnu ir šventa, aukštino ir piršo dorinį pakrikimą. Jie ir savo tėvynėje ir kituose kraštuose padarė ne mažiau blogo už pseudoreformatorius Liuterį, Kalviną ir kitus. Jų skelbtos mintys vėliau tapo revoliucinių įstatymų pagrindu.

Beveik tuo pačiu laiku Vokietijoje Kantas skelbia individo moralės autonomijos teoriją, sulig kurios žmogaus elgesio taisykles nustato ne Dievas, ne žmonių autoritetas, o kiekvienas žmogus pats sau... Fichte garbina absoliutųjį a š, už kurį nesą nieko aukštesnio, nieko jam lygaus, kuriam niekas neturįs galios ką nors įsakyti. Hegelis pats darydamas iš savo skelbiamo mokslo išvadas pasmerkė visokią bendruomenę kaip nenormalų dalyką. Tuo pačiu pasmerkė ir šeimą ir jos pagrindą — moterystę. Anot Hegel'io, nors ir buvo laikai, kada šeima ir bendrai gyvenimas bendruomenėje buvo laikomi būtinu dalyku, tai ateisią laikai, kada visi suprasią Hegel'io teorijų teisingumą ir bendruomenę (taigi ir šeimą) pasmerksią. Šeling'as paneigia skirtumą tarpe teisių ir pareigų, tarpe dorybių ir ydų, tarpe dorovės ir nedorovės. Šių filosofų skelbtos teorijos buvo, o ne vienam dar ir šiandien yra stiprūs paskatinimai į dorovinę anarchiją, kuri yra nesuderinama su sveikai suprasta moteryste ir su tvarkingu šeimyniniu gyvenimu.

Italijoje Ferrari (1812 — 1876) žodžiu ir raštais kovojo prieš visokią moralę. Jis netveria džiaugsmu matydamas, kad plinta ištvirkimas. Piršdamas palaidą gyvenimo būdą jis pranašavo, kad jau nebetoli esą tie laikai, kada jo laikų blogybės būsią laikomos dorybėmis, kada paleistuvavimas būsiąs ne leistas, bet dargi įsakytas.[9])

---

[9]) Plačiau žiur. Avogardo, op. cit. P. II, c. XIII — XXIII.

Čia išvardintieji Prancūzijos, Vokietijos ir kitų kraštų netolimos praeities filosofai rado nemaža sekėjų ne tik savo, bet ir kituose kraštuose. Jų mintis jų sekėjai ne tik išplatino žmonių tarpe, bet įgiję galios jas pavertė valstybių įstatymais, Senai pasireiškianti pasaulinių valdovų tendencija į absoliučią hegemoniją paimti savo valdžion, kas savo prigimčia jų kopetencijai nepriklausė, dabar buvo teoretiškai paremta. Reikėjo tik geros progos tas teorijas paversti realybe. Šias geras progas ir suteikė vienur pseudoreformacijos, kitur Prancūzijos Revoliucijos paskelbta dvasia. Vos tik kuri tauta ar valstybė atskildavo nuo Katalikų Bažnyčios, ten tuojau įvedamos ir vad. civilinės jungtuvės. Visus moterystės reikalus tvarkyti ir tuos, kurie priklauso Bažnyčiai, pasisavina valstybė. Bažnyčia su savais įstatymais nustumiama į šalį. Bažnyčios įstatymų vietą užimą valstybės įstatymai paskelbiami beveik kiekvienoje valstybėje vis kitoki sulig to, kurioje šalyje kurios teorijos šalininkai įgyja galią.

Pirmą kartą įstatymų keliu vad. civilinės jungtuvės buvo įvestos Holandijoje ir Vakarų Frizijoje 1580 m. balandžio mėnesio 1 dieną. Tai buvo kalvinistų darbas. Sekant tuo įstatymu visi nekalvinistai moterystės sutartį turi daryti arba pas kalvinų pastorių, arba pas civilinį valdininką. Šis įstatymas labai ižeidė katalikus. Jų priimtas moterystės sakramentas katalikų bažnyčiose nebuvo skaitomas moteryste. Jie buvo varomi imti moterystės sakramentą arba į kalvinistų maldos namus, arba į civilinę įstaigą, o tose įstaigose beveik visi valdininkai buvo taip pat tik kalvinistai. Katalikams pradėjus priešintis tokiam įstatymui prasidėjo žiaurūs katalikų persekiojimai. Tas pat įstatymas 1633 m. buvo praplėstas visiems Holandijos valstybės kraštams. Kalvinistams buvo palikta laisvė: jie galėjo jungtuves imti, kur norėjo.

Anglijoje vad. civilinės jungtuvės buvo įvestos 1653 m. Pradžioje jos buvo privalomos visiems. Tokis įstatymas iššaukė katalikų nepasitenkinimą ir reakciją. Iš to kilo net kelis metus užtrukęs žiaurus katalikų persekiojimas. Tačiau katalikai nenusigando. Po kelių metų kovos įstatymas buvo pakeistas ir buvo paliktos tiktai fakultatyvinės civilinės jungtuvės. Tačiau ligi 1836 m. katalikų (ne protestantų!) bažnytinė moterystė, nors būdavo pripažįstama tikra moteryste, neturėjo moterystės civilinių teisių. Prieš šią skriaudą katalikams teko kovoti virš pusantro šimto metų. Bet galutinai jie vistiek laimėjo: 1863 m.

įstatymas bažnytinėms katalikų jungtuvėms sugrąžino visas civilines teises.

Prancūzijos karalius Liudvikas XVI 1787 m. įvedė fakultatyvines civilines jungtuves tiems, kurie nepriklausė Katalikų Bažnyčiai. Revoliucijos metu — 1792 m. rugsėjo mėn. 20 d. civilinės jungtuvės Prancūzijoje buvo įvestos visiems[10]). Šis 1792 m. rugsėjo mėn. 20-25 d. įstatymas vėliau pakliuvo į Napoleono kodeksą ir kartu su šiuo kodeksu jis pateko į kai kurias kitas šalis.

Vienur anksčiau, kitur vėliau vad. civilinės jungtuvės įvedamos ir kituose kraštuose: 1865 m. buvo įvesta Italijoje, 1875 m. Šveicarijoje ir Vokietijoje, 1783 m. Austrijoje, 1895 m. Vengrijoje. Vokietijoje prieš įvedant vad. civilines jungtuves net protestantų pastoriai ne kartą yra darę žygių pas pasaulinę vyriausybę, kad šios institucijos įvedimą sukliudžius. 1873 m. sausio mėn. 9 d. imperatoriui buvo įteiktas memorandumas, kuriame imperatorius buvo prašomas šią naujenybę sukliudyti. Verta yra pastebėti, kad jau šiame memorandume buvo pra-

---

[10]) Apie šio įstatymo atsiradimo betarpę priežastį Planiol savo veikale: Traitê de droit civil t. I, psl. 279, šitaip pasakoja: „1790 metais Konstitucinė Taryba gavo Komedijos teatro tada žymaus artisto Talmà prašymą, kuriame šis artistas skundėsi šv. Sulpicijaus bažnyčios klebonu, kad šis atsisakęs laiminti jo jungtuves. Taip Konstitucinėje Taryboje atsirado klausimas, kiek Bažnyčios autoriteto galia siekia moterystės dalykuose. Išrišti šį klausimą nedelsta. 1791 metais Revoliucinė Konstitucija suformulavo ir paskelbė modernų dėsnį, kad „Įstatymas moterystę laiko tiktai civiline sutarčia" (Tit. II, art. 7). Tačiau šį dėsnį įvedė praktikon tik 1792 m. rugsėjo mėn. 20-25 d. įstatymas paskirdamas civilinių jungtuvių reikalui valstybės valdininkus. Netrukus pas juos buvo sudarytas tam tikras skaičius civiliniu jungtuvių".

Kalbėdamas apie šį revoliucijos įstatymą Avogadro jau minėtame savo veikale (P. II, c. XIII) taip atsiliepia: „Laikydama aukščiausia visa ko norma masonišką absoliučios laisvės ir absoliučios lygybės formulę ji (Revoliucija) ir teisiniai ir faktinai kiekviename kampe į laisvės medį įkėlė stabą, pas kurį rinkosi prostitucijos ir demagogijos šalininkai pareikšti jų svetimoterystės ir paleistuvavimo susitarimus, kuriuos jie pavadino revoliucine moteryste...

Įstatymo leidėjai, (kurių kaltės didumą niekas tinkamai neįvertins, nes jie leidžia įstatymus, kad faktinai nusikračius bet kokio tvarkos jausmo, visokios sistemingumo minties) norėjo moterystei palikti legale formą, bet skelbdami, kad moterystė yra tiktai civilinė sutartis, tuo pačiu pareiškė, kad moterystė yra niekas prigimties įstatymų atžvilgiu, kad joje nėra nieko religinio, nieko virš civilinės bendruomenės".

našautas vokiečių tautos sustabmeldėjimas, kuris turįs sekti iš vad. civilinių jungtuvių. Tačiau nepaisant šių žygių ir 1815 m. padarytos su Apaštalų Sostu sutarties, kuri taip pat prieštaravo vad. civilinėms jungtuvėms, civilinių jungtuvių įstatymas buvo paskelbtas.

Tuo pačiu laiku kai Europos valstybėse, vad. civilinės jungtuvės buvo įvestos Meksikoje, Argentinoje ir Peru[11]).

Revoliucinis 1792 m. Prancūzijai pritaikytas jungtuvių įstatymas buvo ne kas kita, kaip legalizavimas Prancūzijos filosofų skelbto ir praktikuoto konkubinato. Napoleonas norėjo moterystei vėl grąžinti jos pirmykštį orumą įtraukdamas moterystę tvarkančias normas į savo Kodeksą. Bet Napoleono teisininkai gyveno ir mintijo pelegijanizmo ir tų pačių priešrevoliucinių filosofų sąvokomis, todėl ir jų sukurtame vad. Napoleono Kodekse apie tikrą moterystę kalbos negalėjo būti ir nėra. Ir šis kodeksas moterystę traktuoja, kaip profanišką sutartį.

Prancūzijos ir Vokietijos paskutinių šimtmečių filosofų teorijas jų sekėjai vystė toliau. Sekdami savo mokytojų paliktais dėsniais, moterystės gyvenimo srityje jie visai logiškai priėjo laisvų santykių (laisvosios meilės) teorijų. Ir tikrai, šią teoriją piršusių ir peršančių netrūksta. Italų Ferrari turėjo tiesos skelbdamas, kad tai kas jo laikais buvo moralės įstatymais draudžiama, ateityje virs vieša gyvenimo taisykle. Šiandien kai kur iš tikrųjų viešai yra kalbama apie šios aukščiausio laipsnio dorinės netvarkos reikalingumą. Vieni šią netvarką vadina laisvaja meile, kiti — seksualiniu komunizmu. Tačiau šitokio laipsnio seksualine laisve kol kas dar biaurisi ir vad. civilinių jungtuvių šalininkų dauguma. Žydams diriguojant seksualinis komunizmas mūsų laikais vis tik buvo įvestas Sovietų Rusijoje ir Meksikoje. Tačiau ši tvarka palyginamai greitai susikompromitavo. Jos rezultatai nugąsdino net pačius jos autorius. Už ją šiandien jau drįsta išsitarti nebent toki, kurie sutiktų abiem rankom pasirašyti po „Sijono Išminčių Protokolu".

Keliolikos paskutinių metų tarpe smarkiai pašlijo ir vad. civilinių jungtuvių institucija. Ka kurios naujos — pokarinės valstybės, kaip pav. Lietuva, Lenkija nors daug ką skolino iš senų valstybių, į šią instituciją pažiūrėjo kritiškai ir jos ligi šiol pas save neįsivedė. Kai kurios senos valstybės ją meta iš gyve-

---

[11]) Palyg. Archiw für katholischen Kirchenrecht, t. 29, psl. 148...
Wernz-Vidal. Jus Matrimoniale. psl. 682.
Digesto Italiano. psl. 1089... (nr. 36-38).

nimo, kaip rimtam šeimyniniam gyvenimui kliūtį, kaip, tautos išsigimimo priežastį. Pav. Italija, nors naujame kodekse fakultatyvines vad. civilines jungtuves dar ir paliko (pirmiau buvo privalomos), tai gyvenimas jas jau beveik visai panaikino. Tuo pačiu keliu einama ir Rumunijoje. Kur vad. civilinės jungtuvės yra fakultatyvinės, ten šiandien jomis naudojasi jau tik toki individai, kurie neturi jokių gyvenimo principų. Prancūzijoje jos dar yra privalomos, kaip ir daugelis kitų masonerijos įvestų nesąmonių, bet jų palaikymui juo toliau, tai vis tenka imtis brutalesnių priemonių. Šitaip atrodo istorinė vad. civilinių jungtuvių evoliucija.

2. Tikrosios betarpės vad. civilinių jungtuvių priežastys.

Kaip paaiškės toliau, kai bus kalbama apie vad. civilinių jungtuvių įvertinimą, vad. civilinių jungtuvių šalininkai už jas suranda visokių racijų. Tačiau beieškant tų racijų pagrindo visada prieinama išvados, kad tolimesniu pagrindu yra jau aukščiau išvardintos klaidingos filosofinės teorijos; betarpis pagrindas yra įvairios kitos priežastys, kurių nors svarbesnes tebus leista čia paminėti:

1°. Sekdami klaidingas filosofines teorijas ne vienas šiandieninių pasauliečių teisininkų, visuomenininkų ir kitokių yra praradę visokius religinius principus. Ne vienas jų gal niekad nebuvo net pažinęs. O praradęs religinius principus žmogus tampa nesugebančiu surasti ir pažinti taip savyje, taip ir kituose žmonėse dvasinę žmogaus prigimties dalį. Tik labai retas ir gilaus proto žmogus grynu protu pasidaro apie žmogų tas išvadas, kurias skelbia ir tikroji religija. Be religijos užaugusiems, ar jos netekusiems žmonėms nesunku surasti, ką žmogus turi bendro su gyvuliais ir negyva medžiaga, bet jie nesugeba surasti, ką žmogus turi bendro su Dievu. Ir save ir kitus jie laikydami tik paprastais gyvuliais ir patys rūpinasi ir kitiems pataria patenkinti tiktai gyvuliškasias žmogaus užgaidas. Jie nekenčia viso, kas tik nors kokiu būdu prieštarauja žmogaus egoizmui ir gašlumui. Ši religinių pricipų, pažinimo stoka, klaidinga pažiūra į žmogaus prigimtį yra viena iš tikrųjų vad. civilinėms jungtuvėms ginti priežasčių. Šios grupės žmonės paprastai kovoja už išardomas vad. civilines jungtuves ir už visa, kas pataikauja žmogaus užgaidų laisvei.

2°. Kiti vad. civilines jungtuves gina todėl, kad nesistengia ir nepajėgia suprasti ir pramatyti visas blogas šitos institucijos pasėkas. Avogadro (op. cit. P. II, c. 27,30) apie juos teisingai sako, kad nevienam iš seksualinės laisvės šalininkų turėjo nė į mintį neateiti jų mokslo piktos pasėkos. Jeigu jie apie tas pasėkas būtų kada nors pagalvoję, tai savo klaidos ir kaltės būtų patys išsigandę.

3°. Žmogui netekusiam ar neturinčiam religijos trūksta drąsos prisiimti kokias nors sunkesnes pareigas, sujungtas ne su pelnu ir malonumais, bet su pasiaukojimu ir savęs atsižadėjimu. Vietoje pareigų sijungtų su auka jam pasisiūlo ir dažniausia jį nugali nekontroliuojamos laisvės pagunda, savimyla, kūniškumas, net nemoralumas. Gi teisingai suprastoje kiekvienoje o ypatingai krikščioniškoje moterystėje neribojamai laisvei, savimylai, asmeniniams pataikavimams vietos nelieka. Ji reikalauja daug pasiaukojimo, uždeda labai daug ir sunkių pareigų. Netekusiam religijos žmogui tokia moterystė, kokios reikalauja prigimtis ir katalikų religija, yra persunki ir todėl tampa nepakenčiama.

4°. Toli gražu ne paskutinė vad. civilinių jungtuvių priežastis yra prietaringa Katalikų Bažnyčios neapykanta. Nekęsdami Bažnyčios jos priešai nekenčia viso, ko ji moko, ką ji gina. Ne kartą, yra įvykęs tokis faktas, kad jau užgrobus tai, kas priklauso Bažnyčios kompetencijai, imtasi ieškoti tą užgrobimą pateisinančių racijų. Ne kartą jau padarytos skriaudos per vėlai ir ne vietoje teisinamos viešosios gerovės, piliečių laisvės, valstybės suverenumo ir kitais panašiais argumentais. Kur kas dažniau be jokių pagrįstų racijų svetimų teisių uzurpatoriai, Popiežiaus Leono XIII žodžiais tariant, išgalvodavo įstatymais sankcijonuojamus formalumus, nuo kurių išpildymo ar neišpildymo priklausydavo, kad moterys vienos gaudavo garbingą žmonos vardą, kitos gi begėdišką konkubinos vardą; net taip toli nueita, kad valstybės pasauliniai valdovai nustato, kas gali eiti moterystėn ir kas negali, savo įstatymais daug nusikalsdami piliečių lygybei ir daug jiems padarydami skriaudos (Encikl. „Arcanum").

5. Negalima taip pat užtylėti dar vienos dažniau už kitas pasitaikančios priežasties, kodėl yra kalbančių už vad. civilines jungtuves. Įstatymų leidėjai, šiaip politikai, teisininkai, visuomenininkai ir kiti, kurie kada nors įgyja ar gali įgyti įstatymų

leidėjų galios ne visi pakankamai yra susipažinę su tais dalykais, kurie kiekvienam turinčiam įstatymų leidžiamosios galios yra gerai žinotini. Jeigu panagrinėsime vad. civilinių jungtuvių šalininkų teorijas, tai pamatysime, kad jų dauguma nepažįsta kaip reikiant prigimties įstatymų vertės, nežino pozityvių Dievo įstatymų ir nesupranta jų vertės, neįvertina tinkamai ir Bažnyčios įstatymų. Iš nepakankamo šių dalykų žinojimo ir supratimo seka klaidingos pažiūros į žmogaus ir moterystės prigimtį. Ką prigimtis, pozityvūs Dievo ir Bažnyčios įstatymai kalba apie žmogų, apie moterystę tvarkančius dėsnius, tai civilinių įstatymų leidėjai labai dažnai nė nežino, nė nesvarsto. Vieni iš jų tai daro todėl, kad iš anksto prietaringai yra nusistatę atmesti visa, ko reikalauja Bažnyčia Dievo vardu. Kiti neskiria tikros išminties nuo įsivaizduoto neklaidingumo: jie laiko tiesa visa, ką patys sugalvoja, nė nebandydami pasvarstyti ir jiems priešingas nuomones. Yra ir tokių, kurie nors ir vadinasi katalikais, bet išauklėti pozityvistinės dvasios mokyklose daugiau iš apsileidimo nežino, ko moko ta Bažnyčia, kuriai jie tariasi priklausą. Iš jų beveik visi pripažįsta kad yra Dievo ir Bažnyčios teisės ir įstatymai, bet pakankamai nežino, nei koki yra tie įstatymai ir teisės, nei kokia tų įstatymų ir teisių svarba, nei kur pagalios yra ribos tarpe Bažnyčios ir valstybės kompetencijos.

Čia išvardintos ir kitos panašios priežastys yra šaltiniai, iš kurių kyla klaidingi teisininkų ir politikų išgalvoti dėsniai, kad moterystė esanti tik gryna civilinė sutartis, kad moterystė priklauso išimtinai tiktai pasaulinės valdžios kompetencijos, kad visa, kas tik turi bet kokio sąryšio su valstybės tikslu, išimtinai priklauso valstybės jurisdikcijai. Iš tų pačių teorijų išvedami dėsniai, kuriais remiama valstybės absoliutizmo teorija, kuriuos kartu su visais kitais valstybės absoliutizmo šalininkais italų Pacifici Mazzoni taip išreiškia: „Piliečio yra absoliuti pareiga būti klusniu įstatymui: t. y. įstatymas jį visada saisto, nors tas įstatymas būtų neteisingas, nedoras, dargi prieštaraująs jo religiniams įsitikinimams“[12]).

„Valstybė iš savęs yra tikras ir pilnateisis juridinis asmuo... visi kiti juridiniai asmens tokiais turi būti pripažinti valstybės“. Išimtes nedaroma nė Bažnyčai.

---

[12]) Istituzioni di diritto civ. italiano. Ed. 4, vol. I, p. 93.

„Išskyrus valstybę, kiekvieno kito juridinio asmens galios ir teisių ribas nustato valstybė"[13]).

Šitaip galvojantiems apie valstybės galią religija ir žmonių sąžinė neturi jokios vertės. Religija ir sąžinė, anot jų turinčios lenktis valstybės įstatymams. Taip galvojantieji apie valstybės galią mano ir kėsinasi ir individą, ir šeimą ir Bažnyčią, neišskiriant net jos sakramentų, padaryti klusniais valstybės įstatymų vergais. Nepadaro išimties ir moterystei. Šių sanprotavimų vertės plačiau nenagrinėsime, nes kiekvienam nusimanančiam, kas yra religija, sąžinė, Bažnyčia ir valstybė, tokių teorijų klaidingumas yra labai aiškus.

---

[13]) Istituzioni di diritto civ. italiano. Ed. 4, vol. II, p. 234, 240.

TREČIOJI DALIS

VADINAMŲJŲ CIVILINIŲ JUNGTUVIŲ ĮVERTINIMAS

Paaiškinus moterystės sąvoką, jos prigimtį, paaiškinus Bažnyčios teisių pagrindus į moterystės reikalų tvarkymą, paaiškinus taip pat ir tas teorijas, kuriomis remiamos vad. civilinės jungtuvės, galima panagrinėti ir vad. civilinių jungtuvių vertę. Kalbant šiuo klausimu nesiimsime kritikuoti tų visų klaidingų filosofinių dėsnių, kuriais remiantis bandoma vad. civilinėms jungtuvėms suteikti lyg ir mokslinį pagrindą. Mes tik pasvarstysime vad. civilinių jungtuvių vertę santykyje su moterystės esme, su Bažnyčios teisėmis į moterystės reikalų tvarkymą, santykyje su tais argumentais, kurių suranda vad. civilinių jungtuvių šalininkai už šią instituciją ir santykyje su tomis iš vad. civilinių jungtuvių pasėkomis, kurių negalima išvengti.

Prieš svarstant iš eilės šiuos klausimus bus naudinga priminti kai kurias įrodytas ir neabejotinas tiesas:

a) yra Dievas;

b) yra amžini prigimties įstatymai, kuriuos reikia laikyti įsakančiais Dievo įstatymais, nes jų autorius yra tas pat, ką ir prigimties autorius - Dievas;

c) amžinieji prigimties įstatymai yra visų kitų įstatymų priežastis ir pagrindas, todėl visi žmonių įstatymai turi derintis su amžinaisiais prigimties įstatymais;

d) žmogų pirmiau už valstybės įstatymus saisto amžinieji prigimties įstatymai, kurių nepaisyti ir valstybė negali;

e) žmogaus prigimties įstatymų negali nei panaikinti, nei pakeisti, nei nuo jų pasiliuosuoti ar kitus paliuosuoti[1]).

---

[1]) Šiais klausimais šalia daugelio kitų palyg....

[1]) Šiais klaisimais šalia daugelio kitų palyg:...
Wernz. Jus Decretalium. t. I, tit. III
Cappello. Summa Juris Publici Ecclesiastici, psl. 322, 578
Cappello. Chiesa e Stato. psl. 294.

Šių tiesų tikrumas filosofų, teologų ir teisininkų yra pakankamai įrodytas. Su jomis sutikus visiems yra aišku, kad žmogus negali būti indiferentus Dievui, naturaliems ir pozityviams dieviškiems įsakymams. Žmogus negali būti indiferentus ir savo tikslui, kurį jam yra paskyręs jo Tvėrėjas. Žmogaus gyvenime visa turi tarnauti kaip priemonė pasiekti šį tikslą. Tą pati reikia pasakyti ne tik apie pavienius atskirus asmenis. Žmonės sudaro šeimas, tautas, valstybes ir kitokias bendruomenes. Tie patys dėsniai ir tos pačios iš šių dėsnių sekančios išvados saisto ir visas žmonių sukurtas bendruomenes: šeimą, valstybę ir kitas. Ypatingu būdu tai saisto valstybę, kuri gi ir yra ne tam, kad žmonėms kliudytų pasiekti jų svarbiausiąjį tikslą, bet tam, kad rūpindama žmonių žemiškąjį gerbuvį netiesioginiai padėtų pasiekti jiems aukščiausią jų tikslą. Todėl valstybė nenorėdama apsilenkti su savo prigimtu paskyrimu ir nenorėdama iškreipti savo prigimtą sąvoką negali būti indiferenti Dievui ir jo įstatymams.

Žmonių gyvenime yra daug šventų ir religinių dalykų. Tų šventų ir religinių dalykų tvarkymas, kaip jau ne kartą buvo minėta, priklauso Bažnyčiai. Medžiaginiai dalykai, nors jie savo prigimčia būtų skirti patarnauti religiniams ir šventiems dalykams, priklauso valstybei. Todėl dažnai atsitinka, kad Bažnyčiai yra reikalingi kai kurie dalykai, kurie yra valstybės valdžioje. Iš šito seka labai aiški išvada, kad Bažnyčia ir valstybė viena kitai abejuti būti negali. Jeigu valstybė būtų indiferenti ar priešinga Bažnyčiai, tai labai dažnai tuo pačiu ji būtų indiferenti ir priešinga savo piliečių svarbiausiems interesams. Nesunku taip pat suprasti, kad kaip atskiri valstybės piliečiai, taip ir visa valstybė turi gerai pažinti Dievo įstatymus ir prie jų derinti savuosius įstatymus, turi gerai pažinti Bažnyčios įstatymus, kad leidžiant valstybės įstatymus neatsirastų tarpe valstybės ir Bažnyčios nesutarimų. Jeigu visi valstybės piliečiai, tai ypatingai tie, kurie valstybei vadovauja, kurie leidžia valstybės įstatymus, turi gerai pažinti Dievo įstatymus, kad su jais suderinus jų leidžiamus valstybės įstatymus, turi gerai nusimanyti, kas priklauso Bažnyčios ir kas valstybės kompetencijai. Dėl šių pačių priežasčių jau Mozė (Deut. 17) liepė valdovams gerai pažinti Įstatymą (Dievo įstatymus), kad jie iš savo klaidų ir nuodėmių nesiteisintų nežinojimu. „Tinka, sako šv. Robertas

Bellarmino, kad valdovas būtų savo valdomiesiems pavyzdžiu, kaip reikia užlaikyti Dievo įsakymus"[3]). Visi tikintieji į Dievą laikosi dėsnio, kad visokios valdžios pagrindu yra Dievas. Taigi valdančiųjų galios į savo valdinius, o valdinių pareigų savo valdovams pagrindu yra Dievas. Todėl valdovai, to paties šv. Roberto Bellarmino žodžiais tariant, turi ne tik patys saugoti ir rankas, ir širdį ir liežuvį nuo to, kas priešinga Dievo įstatymams, bet dar turi pareigą stropiai budėti, kad ir jų valdiniai nieko nedarytų ir nieko nekalbėtų, kas yra priešinga Dievo įsakymams[4]). Kiekviena tikra bendruomenė, taigi ir valstybė yra ne bet kokis individų sanbūris, bet tokis, kurį jungia tam tikri ryšiai. Tie ryšiai, tik tada bus prasmingi ir stiprūs, bendruomenė tik tada bus pakankamai stipri ir patvari, kai žmonės neniekins ir nepraras ryšio su savo aukščiausiu Viešpačiu ir Tvėrėju. Aišku todėl, kad pozityvūs žmonių įstatymai Dievo įstatymų negali nei ignoruoti, nei jiems prieštarauti. Valstybės tikslas ir naturali jos pareiga yra rūpintis žmonių tikrosios gerovės ir žmogaus tikrosios vertės pakėlimu. Tikroji žmogaus vertė priklauso nuo jo dorovingumo laipsnio. O jau Cicero'nas yra teisingai pasakęs, kad jeigu dorovę matuosime ne prigimties reikalavimais, o tik žemišku gėriu (nauda), tai liks tik viena dorybė, kurios tikriausias vardas yra sugedimas (Cicero. De Legibus, L. I, c. 18).

PIRMAS SKYRIUS

1. Vadinamosios civilinės krikščionių jungtuvės ir moterystės esmė.

Po šių įžanginių minčių galima pasvarstyti, kaip atrodo vad civilinių jungtuvių institucija santykyje su moterystės esme. Buvo jau pakankamai išaiškinta, kad kiekviena, taigi net ir stabmeldžių tikra moterystė yra šventa dėl dviejų priežasčių: savo kilme ir savo tikslu. Krikščionių moterystė turi dar nuosavą šventumo charakterį — ji yra sakramentas. Visi da-

---

[3]) De officiis Principis Christiani. psl. 3.

[4]) Ten pat, psl. 9-10.

lykai, kurie ar tai savo prigimčia, ar tai pozityviu Dievo sutvarkymu yra šventi, krikščionių gyvenime yra tvarkomi ne valstybės, o Bažnyčios. Aišku todėl, kad ir krikščionių moterystės tvarkymas priklauso ne valstybei, bet Bažnyčiai. Iš čia seka, kad jeigu valstybė nesusitarusi su Bažnyčia leidžia įstatymus nustatančius krikščionių moterystėms kliūtis, moterystės formą, kurią primeta ir krikščionims, jeigu valstybė imasi spręsti moterystės tikrumo bylas, tai valstybė pereina tas savo kompetencijos ribas, kurias jai yra nustačiusi prigimtis. Ji leidžia įstatymus liečiančius tokius dalykus, kurie valstybės galiai nepriklauso. Aišku, kad toki valstybės veiksmai būtų visai neteisėti ir nieko nesaistytų.

Į tai vad. civilinių jungtuvių šalininkai atsako, kad valstybė nelaikanti moterystės šventu dalyku ,o tik civiline sutarčia. Tai dar blogiau. Šitaip manantieji kesinasi iškreipti pačią moterystės prigimtį, padaryti moterystę tuo, kuo ji nėra ir negali būti. Kitais žodžiais pasakius, jie nori pavadinti moteryste tai, kas nėra moterystė. Ir šito dar neužtenka. Paneigus moterystės šventumą tuo pačiu turi būti paneigtas ir moterystės tikslo šventumas. O kad paneigus moterystės tikslo šventumą, pirmiau reikia paneigti, kad pačiame žmoguje būtų kas nors švento. Darant tolimesnes šitokio sanprotavimo išvadas turėtume paneigti bet kokią pačių prigimties įstatymų vertę. Tada sektų išvada, kad pasaulinė valdžia arba taip pat neturi jokios kompetencijos ir jokios galios, arba gali viską. Ir moterystės reikalų tvarkyme arba nieko negalinti, arba galinti leisti tokius įstatymus, kokius tik ji sugalvos. Ne vienoje valstybėje praktikoje taip ir yra. Tie, kurie nepripažindami nei žmoguje, nei jo gyvenime nieko švento pasiekia valdovų vietų, nė vienas nenori prisipažinti, kad nepripažindami prigimties įstatymų jie neturi kuo paremti savo autoritetą ir galią, bet tariasi ir parodo visą galį, nors patys savo tariamai visagalybei pateisinti taip pat neturi jokių vertingų argumentų. Kai valstybiniai įstatymai moterystę traktuoja tik kaip civilinę sutartį, kai joje nepripažįstá nieko švento, tai tie valstybių įstatymai tvarką moterystės reikalus praktikoje pasirodo taip nevienodi ir taip vieni kitiems prieštaraują pačiuose pagrindiniuose dalykuose, kad vienos valstybės įstatymai lengvai leidžia tai, kas kitoje valstybėje yra laikoma kriminalu, pav. divorsai, daugpatystė ir kt. Šitokis galvojimo ir elgimosi būdas pradžioje tik valdančiųjų o laikui bėgant ir vi-

suomenės protuose sunaikina visokių pastovių principų sąvoką, sunaikina pagarbą visokiems įstatymams, netrukus ir protuose ir gyvenime lieka tik vienas tokių žmonių gyvenimą tvarkąs dėsnis: tai yra gera, kas man patinka. Visos šitos pilnos nesąmonių išvados telpa vad. civilinių jungtuvių sąvokoje. Jeigu valstybė turėtų teisės tvarkyti moterystes įvesdama ne vad. civilines jungtuves, tai tada turėtume suikti, kad moterystėje nėra nieko švento, kad ji yra tik paprasta profaniška sutartis. Profaniškas arba civilines sutartis jau sudarytas valstybė turi galios keisti, esant reikalo jas net panaikinti neatsiklausus jas sudariusiųjų sutikimo. Jeigu ir moterystė būtų tik civilinė sutartis, tai sektų, kad valstybė galinti leisti, dargi priversti tikros moterystės ryšį suardyti, kaip padaro su pirkimo — pardavimo, dovanojimo ir kitomis profaniškomis sutartimis. Jeigu moterystė būtų tik civilinė sutartis, tai sudariusieji moterystės sutartį savo tarpe susitarę, o kai kuriais atvejais net ir nesusitarę galėtų ją išardyti ir be valstybės sutikimo. Visos racijos, kuriomis vad. civilinių jungtuvių šalininkai įrodinėja, kad vedusieji neturi galios tik savo valia, be valstybės leidimo suardyti kad ir profaniškas jungtuves, kritikos neišlaiko. Vienintelė verta dėmesio jų racija prieš vedusiųjų neribotą laisvę kurti ir savo nuožiūra vėl ardyti moterystės sutartis yra absurdiškos tokios laisvės pasėkos. Bet iš tokių pasėkų išvada yra tik ta, kad absurdiška yra pati vad. civilinių jungtuvių sąvoka ir tie iš taip suprastų jungtuvių seką dėsniai, iš kurių tos išvados savaimi seka. Svarstant vad. civilinių jungtuvių sąvoką tokią, kokią turi tos savokos autoriai, yra aišku, kad vad. civilinėms jungtuvėms yra svetimos moterystės vieningumo ir jos patvarumo sąvokos. Gali atsitikti, kad civiliniai įstatymai gali neleisti išardyti kartą įvykusių ir vad. civilinių jungtuvių, t. y. įstatymai gali paskelbti ir vad. civilines jungtuves neišardomomis. Tačiau nė vienas civilistas nepajėgs įrodyti, ir to daryti jie nė nebando, kad vad. civilinės jungtuvės savo prigimčia būtų neišardomos. Tuo tarpu tikrosios moterystės pati prigimtis reikalauja, kad ji būtų vieninga ir neišardoma. Taigi vad. civilinės jungtuvės yra priešingos pačiai tikrosios moterystės prigimčiai. Jeigu atsirastų civilistų, kurie bandytų įrodyti, kad ir vad. civilinės jungtuvės neleidžiančios išsiskyrimų ir daugpatystės, mes atsakytume, kad vad. civilinių jungtuvių sąvokoje šitokiam tvirtinimui nėra jokio pagrindo. Jeigu sutiktume, kad civilistų būdu suprantamos

vad. civilinės jungtuvės būtų iš viso galimos, tai tuo pačiu turėtume sutikti ,kad moterystės išskyrimai ir daugpatystė yra visai netūralūs dalykai. Tačiau jau matėme, kad tikrosios moterystės teisinga sąvoka šitokiom išvadom yra priešinga. Jeigu valstybė norės surasti pakankamą visokių jungtuvių neišardomumui pagrindą, tai ji turės pripažinti, kad jungtuvės yra ne paprasta, o šventa sutartis. Taip iš tikrųjų ir yra. Tačiau su šituo sutikusi valstybė turės prisipažinti, kad kištis į krikščionių moterysčių tvarkymą ji yra nekompetentinga.

Iškreipus tikrąją moterystės sąvoką, paneigus moterystei prigimtą ir Kristaus jai suteiktą garbingumą, paneigus pagrindines naturalias moterystės savybes — jos vieningumą ir neišardomumą visai nesunku suprasti, kad įvedant vad. civilines jungtuves visiems, kurie tokiomis jungtuvėmis pasinaudos, yra pastatoma nenugalima kliūtis siekti tikrųjų moterystės tikslų — pirmoje eilėje tinkamo ir žmogaus vardo verto žmonių giminės plėtimo ir auklėjimo. Pagrindinis moterystės tikslas — šeimos gimdymas ir jos auklėjimas reikalauja iš gimdytojų didelės aukos. Net labai kilniai suprasta ir teisingai vertinama moterystė ne visada pajėgia vedusius pakankamai padrąsinti, kad jie tinkamai pasiaukotų šiam pagrindiniam moterystės tikslui — šeimos auklėjimui. Kai moterystei nuplėšiamas visokis šventumo, jos kilnumo charakteris, kai pati moterystė pastatoma banalių kasdieninių reikalų ir faktų eilėje, tai šios pareigos tinkamas atiikimas yra sutrukdomas ir motyvai raginą pasiaukoti yra visiškai sugriaunami. Taip suprasta moterystė savyje neturi jokių motyvų, kurie vedusius pajėgtų palenkti siekti moterystės pirminių tikslų — aukotis šeimos gimdymui ir jos auklėjimui. Dar labiau, negu šventumo charakterio nustojimas, tokioje suprofanuotoje santuokoje siekti pirminių moterystės tikslų kliudo išsiskyrimo galimybė ir baimė. Jeigu ne visiems, tai labai daugeliui išsiskyrimo galimybė bus nenugalima kliūtis ryžtis gimdyti šeimą. Jeigu tokioje santuokoje šeima ir gimtų, tai ji neduos pagimdytiems kūdikiams to, į ką jie turi tikrų natūralių teisių. Tokioje santuokoje gimę vaikai gyvena nuolatiniame pavojuje netekti vieno ar ir abiejų savo gimdytojų. Ir tikrai dažnai jie tų gimdytoju faktinai netenka visai nenatūraliu būdu. Jų gimdytojai abu gyvi, bet gyvena atskirai vienas kitą pametę, apleidę bendrai pagimdytus savus vaikus. Neretai toki per-

siskyrėliai susijieško net kitą bendro gyvenimo dalininką-ę,kūria ir gimdo naują šeimą anksčiau sukūrtos net neprisimindami.

Jeigu vad. civilines jungtuves palikti ir neišardomas, tai vistiek ir iš tokios santuokos gimę vaikai lieka nuskriausti. Jie niekad nepatirs iš savo gimdytojų tos švelnios meilės ir pagarbos, kurios patiria vaikai gimę iš tikros moterystės kilusioje geroje šeimoje. Su šiuo mano tvirtinimu gal ne visi norėtų sutikti. Tai nieko nereiškia. Gyvenimo faktai duoda pakankamai medžiagos tvirtinti, kad veltui ieškotume to švelnumo tėvų su savo vaikais šeimoje kilusioje iš vad. civilinių jungtuvių, kurio galima rasti tvarkingose šeimose kilusiose iš tikros moterystės. Šito reiškinio priežastys yra lengvai suprantamos. Šeimoje kilusioje iš profaniškos santuokos ir pats bendras gyvenimas, ir iš to gyvenimo gimusi šeima yra laikoma visai nešventais, profaniškais dalykais. O šeimoje turinčioje savo pradžią religinėje moterystėje ir pats šeimyninis gyvenimas ir iš jo gimusi šeima yra laikomi šventais dalykais.

Negalima neminėjus praeiti dar vienos skriaudos, kurią patiria iš profaniškos santuokos gimę vaikai. Jie savo šeimoje paprastai negauna religinio ir dorinio išauklėjimo. Ir šios vaikų skriaudos priežastis yra labai aiški. Pati gi tokios šeimos kilmė yra prieštaravimas religijos reikalavimams. Ar galimas todėl dalykas, kad gimdytojai patys paniekinę religiją ir dorovės reikalavimus imtųsi tos religijos mokyti savo vaikus. Jeigu kai kada tai ir atsitinka, tai toki reiškiniai yra labai retos išimtys. Jos pasitaiko tik tada ,kai vienas ar abu profaniškai sukūrusieji bendrą gyvenimą pajunta visą savo gyvenimo niekingumą, pergyvena tokias dvasios kovas, kokių jokiu geru nenori linkėti savo vaikams. Toki gimdytojai pradeda mokinti savo vaikus branginti tai, ką juodu savo gyvenime buvo paniekinę.

Kai kurioje nors valstybėje pasaulinė valdžia kesinasi kurti vad. civilines jungtuves kaip civilinę sutartį ir ją nori įvesti vietoje natūraliai šventos nekrikščionių moterystės ,ar vietoje moterystės sakramento, tai ji aiškiai peržengia natūralias savo kompetencijos ribas. Ji aiškiai iškreipia moterystės tikrąją sąvoką, šventą dalyką norėdama padaryti profanišku. Tokiu savo žingsniu pasaulinė valdžia aiškiai ardo pačią moterystės instituciją, paneigdama moterystės vieningumo ir patvarumo stipriausią pagrindą — jos religinį charakterį. Tuo pačiu moterystei kliudoma pasiekti jos įgimtą aukščiausią tikslą. Aišku todėl, kad

vad. civilinės jungtuvės yra priešingos patiems prigimties įstatymams, nes jomis paneigiama tai, ką moterystei davė pati prigimtis. Sutinkant su tiesa, kad nekrikščionių moterystes tvarkyti yra valstybės dalykas, reikia pabrėžti, kad ir nekrikščionių moterystę valstybė turi pripažinti tokia, kokia ji yra savyje: naturaliai šventa, vieninga, neišardoma. Jeigu valstybė nekrikščionių moterystes laikytų tik civiline sutarčia, leistų tikras moterystes ardyti, leistų bet kokios formos poligamiją, tai tokiu savo elgesiu valstybė sunkiai nusikalstų prigimties įstatymams. Ji negali nei pati tai daryti, nei leisti, kad kiti tai darytų.

ANTRAS SKYRIUS

Krikščionių vad. civilinės jungtuvės ir Bažnyčios teisės

Nesigilindami į atskiras įvairiose mokslo šakose įrodomas tiesas, čia prisiminsime kaip tikrą, įrodytą tiesą, kad Bažnyčia yra dieviškos kilmės ir turi Dievo jai skirtą uždavinį. Su šia tiesa sutikus lengva suprasti viešosios teisės dėsnį, kad Bažnyčia savo prigimčia yra aukštesnė už visas kitas žmonių bendruomenes. Suprantama, kad žmoniškos kilmės ir žemesni dalykai negali prieštarauti aukštesniems dalykams. Todėl ir žmonių įstatymai, žemesnės žmonių bendruomenės ir žmonių institucijos negali prieštarauti Bažnyčiai — dieviškos kilmės institucijai, kaip aukštesnei už visas kitas institucijas.

Vad. civilinių jungtuvių įvertinimui yra naudinga panagrinėti jų santykį su Bažnyčia, su jos kompetencija ir jos įstatymais.

Jau buvo minėta, kad krikščionių moterystės tvarkyti priklauso Bažnyčiai. Moterystės priklausomybę kitaip sutvarkyti negali nė pati Bažnyčia, nes ši teisė, o kartu ir pareiga jai yra pavesta paties Dievo. Prisiminus moterystės aukščiausius tikslus nesunku yra atspėti, kodėl Kristus pavedė Bažnyčiai tvarkyti krikščionių moterystes.

Negalima paneigti, kad moterystė turi labai didelės svarbos ir pasaulinei žmonių bendruomenei — valstybei. Iš moterystės gema valstybės piliečiai. Bet kad būtų aiškiau, kodėl valstybė negali viską savintis moterysčių reikalų tvarkyme, čia reikia priminti vieną dėsnį iš viešosios teisės. Kurie dalykai ir reikalai yra aukštesnės prigimties ir kas jau yra sutvarkyta aukštesnės instancijos, tai žemesnė instancija negali prieštarau-

ti aukštesniajai imdamosi tuos pačius dalykus savaip pertvarkyti. Jeigu žemesnejai instancijai, ar žemesnei bendruomenei aukštesnės instancijos ar bendruomenės įvesta tvarka yra reikalinga ar naudinga, tai aukštesnės instancijos ar bendruomenės parėdymus žemesnioji gali taip pat prisiimti ir reikalauti, kad jos valdiniai ar jai priklausantieji žmonės tų parėdymų paisytų. 1) Krikščionių moterysčių reikalai jau senai visi yra sutvarkyti ir aprūpinti Bažnyčios. Bažnyčia yra smulkmeniškai nustačiusi moterystės reikalus liečiančią drausmę. Kadangi Bažnyčia savo prigimčia yra aukštesnė už valstybę, tai valstybė tais pačiais moterystės reikalais jau negali leisti naujų įstatymų, nesiderinančių su jau esamais Bažnyčios įstatymais. Jeigu valstybės gerovei tai būtų reikalinga, tai ji gali savo įstatymais reikalauti, kad jos piliečiai saugotų Bažnyčios įstatymais nustatytą moterystės srities drausmę. Teisė nedaleidžia, kad tas pat objektas tuo pačiu atžvilgiu priklausytų dviem institucijom. Kad tas pat objektas galėtų priklausyti dviem instancijom, tai arba objektas turi būti padalomas, ko negalima pasakyti apie moterystę arba vienai ir antrai instancijai jis turi priklausyti visai skirtingu atžvilgiu, ko taip pat negalima tvirtinti, arba instancijos turi priklausyti viena kitos, bet nei Bažnyčia, nei valsybė nenori sutikti, kad jos dvi priklausytų viena kitos.

Jeigu valstybė imtųsi tvarkyti tai, kas priklauso Bažnyčiai ir kas Bažnyčios yra jau sutvarkyta, tai ji aiškiai apsilenktų su elementariausiais teisės ir logikos dėsniais, aiškiai pereitų savo kompetencijos ribas. Valstybė nepaisydama prigimtų Bažnyčios teisių ir kompetencijos, demoralizuotų savo piliečius savo pavyzdžiu juos mokydama nesiskaityti su autoritetu, su kito teisėmis ir kompetencija.

Valstybės santykiuose su Bažnyčia nepakanka, kad valstybės įstatymai tiktai aiškiai ir tiesioginiai neprieštarautų Bažnyčios įstatymams. Kadangi Bažnyčia, sekant pozityve dieviška teise, yra būtina, tai tikintieji negali būti indiferentūs jos įstatymams, bet turi juos gerbti ir saugoti. Bažnyčios įstatymams negali būti indiferenti nė valstybė. Tuo labiau, valstybė neturi jokios pareigos, dargi negali pataikauti tokiems žmonėms, kurie priklausydami Bažnyčiai, dėl savo blogos valios ar dėl susipratimo stokos nenori būti klusnūs tos Bažnyčios įstatymams.

---

1) Palyg. Cappello. Summa Juris Publici Eccles., psl. 68...

Bažnyčia kaip tobula ir savo srityje vienintelė bendruomenė, turi ir teisę ir net pareigą reikalauti iš savo narių, kad jie naudotų tas priemones, kurios yra būtinos ar naudingos pasiekti pilną kiekvieno žmogaus ir Bažnyčios tikslą. O niekas negali ginčyti, kad gyvenantiems moterystėje jų tvarkingas ir tinkamas moterystės gyvenimas yra viena iš priemonių siekti savo aukščiausio tikslo. Kad privertus savo narius saugoti jos įstatymus, Bažnyčia fizinių sankcijų nevartoja. Ji vartoja moralines sankcijas: Bažnyčios nariai nesilaiką jos įsakymų nusideda, o visi, kurie neklusniems, anarchistiškos dvasios žmonėms pataikauja, tampa svetimos blogybės ir svetimos nuodėmės dalyviais. Tos pačios blogybės dalyviais tampa ir valdžios organai, kai jie savo leidžiamais įstatymais pataikauja tiems krikščionims, kurie nenori paklusti teisėtiems Bažnyčios įstatymams, tvarkantiems moterystės reikalus.

Priverstinų vad. civilinių jungtuvių įstatymu yra paneigiami ir atmetami visi šie aiškūs viešosios teisės dėsniai, yra paneigiami ir atmetami vis Bažnyčos įstatymai ir drausmė tvarkanti moterystės reikalus. Priverstinų vad. civilinių jungtuvių įstatymas moterystės sutartį sudarytą sulig Bažnyčios įstatymais visai paneigia, jos nepripažįsta moteryste. Kur yra priverčiamos vad. civilinės jungtuvės, ten dažniausia civiliniai įstatymai net draudžia imti bažnytines jungtuves prieš vad. civilines jungtuves.

Fakultatyvinių arba laisvų vad. civilinių jungtuvių įstatymu taip pat atmetami ir paneigiami Bažnyčios mokslo ir teisės dėsniai. Konkrečiai ne tik priverstinų, bet ir laisvų vad. civilinių jungtuvių įstatymas su Bažnyčios mokslu ir teise nesiderina šiuose dalykuose:

a) Vad. civilinėmis jungtuvėmis paneigiamas arba moterystės šventumas, arba tiesa, kad krikščionių gyvenime šventus ir religinius dalykus tvarkyti yra tik vienos Bažnyčios galia ir teisė. O krikščionių moterystė, kaip buvo aukščiau išaiškinta, yra net keliais atžvilgiais šventas dalykas ir kaip tokios, jos tvarkymas priklauso Bažnyčiai.

b) Vad. civilinių jungtuvių įstatymu paneigiama katalikų mokslo tiesa, kad kiekviena krikščionių moterystė yra sakramentas (plg. kan. 1012).

c) Vad. civilinių jungtuvių įstatymu paneigiama Dievo ir Bažnyčios įstatymų vertė. Vad. civilinių jungtuvių įstaty-

mas vaduojasi savais motyvais, visai nepaisydamas Dievo ir Bažnyčios įstatymų reikalavimų. Kan. 1016 sakoma, kad krikščionių moterystės yra tvarkomos Dievo ir Bažnyčios įstatymais, valstybei paliekant tvarkyti moterystės tik civilines pasėkas.

d) Priešingai kan. 1038, vad. civilinių jungtuvių įstatymas paneigia tik vienai Bažnyčiai priklausančią teisę aiškinti prigimties įstatymais nustatytas ir nustatyti savas moterystės kliūtis.

e) Priešingai kan. 1040 išreikštam dėsniui, vad. civ. jungtuvių įstatymas paneigia tik vienai Bažnyčiai priklausančią teisę Bažnyčios įvestas kliūtis atšaukti, keisti, iš jų dispensuoti. Vad. civilinių jungtuvių įstatymas šių kliūčių visai nepaiso, o nustato savas.

f) Vad. civilinių jungtuvių įstatymas prieštarauja Kanonų Teisės Kodekso, trečios knygos, pirmos dalies, šešto skyriaus nuostatams. Čia yra kalbama apie krikščionių moterystės formą. Vad. civilinių jungtuvių įstatymas įveda savą formą visai nepaisydamas Bažnyčios teisės reikalavimų.

g) Vad. civilinės jungtuvės paneigia natūralią, Bažnyčios Teisių kan. 1113 aptariamą tėvų pareigą rūpintis savo vaikų religiniu išauklėjimu. Vad. civilinės jungtuvės gi ir įvedamos tik todėl, kad patenkinus tuos, kurie nepaiso religijos ir jos reikalavimų. Aišku, kad toki žmonės, kaip jau buvo minėta, paprastai savų vaikų religiniai neauklėja.

h) Vad. civilinės jungtuvės savo esme visada, o dažniausia ir praktikoje paneigia prigimties teisės įsakytą, ir Bažnyčios kan. 1118 pakartotą moterystės neišardomybės įstatymą. Kaip jau buvo aiškinta, civilinės sutartys, prie kurių vad. civilinių jungtuvių šalininkai ir jas priskaito, savo prigimčia yra išardomos. Jeigu kartais civiliniai įstatymai neleidžia divorsų ir ten, kur yra leistos vad. civilinės jungtuvės, tai vien tik todėl, kad iš ne visiem aiškiai klaidingų dėsnių nedrįstama padaryti visiems aiškiai žalingų, bet iš tų dėsnių sekančių išvadų.

i) Vad. civilinės jungtuvės paneigia Bažnyčiai teisę išskirti tuos, kurie gyvena ne tikroje, o tik tariamoje (civilinėje) moterystėje. Vad. civilinių jungtuvių įstatymas paprastai savinasi sau teisę išskirti net tuos, kurie gyvena tikroje moterystėje. O tokia teisę turi tik Bažnyčia tais atvejais, apie kuriuos kalba kan. 1119 ir 1120.

j) Vad. civilinių jungtuvių įstatymu paneigiamas kan. 1960 išreikštas dėsnis, kad krikščionių moteryščių bylas gali spręsti tik Bažnyčios teismas.

k) Kur įvedamos vad. civilinės jungtuvės, ten paprastai pasaulinis teismas be Bažnyčios sutikimo savinasi vedusiųjų bendro gyvenimo išskyrimo bylas. Tai prieštarauja Bažnyčios teisei (Palyg. Bažn. teisių Kodekso trečios knygos pirmos dalies dešimto skyriaus antrą perskyrimą).

Pagalios bet kokia krikščionims skirta vad. civilinių jungtuvių forma valstybė pademonstruoja nepriešišką savo nusiteikimą Bažnyčios atžvilgiu[2]). Pavyzdžiu paimsime pačią valstybę. Visiems yra aišku, kiek pakenkia viena valstybė kitai, kai viena valstybė pradeda globoti ir remti neklusnius, nelojalius, maištą keliančius išdavikus kitos valstybės piliečius. Sakoma tada, kad viena valstybė griauna kitos valstybės tvarką, ar net kesinasi į kitos valstybės nepriklausomybę. Ką pasakytų valstybininkai Bažnyčiai, jeigu Bažnyčia pradėtų panašiai pataikauti nelojaliems valstybės piliečiams ir juos remti? Visi pradėtų šaukti, kad Bažnyčia griaujanti valstybę, prieš Bažnyčią tokiais atvejais, be abejo, būtų imtasi griežčiausių presijos priemonių. Panašiai reikia galvoti ir apie valstybę, kuri kesinasi į Bažnyčią pataikaudama nedisciplinuotam, anarchistiškam Bažnyčios narių elementui. Tiesa, negalima pasakyti, kad valstybė tokiais savo žygiais kesinasi į Bažnyčios egzistenciją. Tokiam žingsniui, nors jo ir labai norėtų valstybė, yra per silpna. Bažnyčios panaikinti žmonės nepajėgs. Bet, kai valstybė, įvesdama krikščionims vad. civilines jungtuves, visus kovojančius prieš Bažnyčios teises ir jos santvarką paskatina nenusilenkti, bet prieštarauti juos saistantiems įstatymams, tai valstybė kesinasi į Bažnyčios tvarką, į Bažnyčios galią, prieš Bažnyčią kovoja. Bažnyčia todėl krikščionims taikomų vad. civilinių jungtuvių įvedimą visada sutinka, kaip jai skelbiamą iš valstybės pusės nedraugišką kovą. Valstybė tik tada galėtų įvesti krikščionims taikomą jungtuvių formą skirtingą nuo dabartinės, Bažnyčios reikalaujamos formos, jeigu Bažnyčios vadovybė tai leistų. Vadovybe reikia suprasti ne kelis ar kad ir visus kurio nors krašto kunigus ar vyskupus, bet aukščiausiąjį Bažnyčios Vadovą — Popiežių. Be šitokio leidimo įvedimas kokios nors

---

[2]) Palyg. Perrone. De Matrimonio christiano. L. I, s. II, c. III, a. 2.

krikščionių moterystėms taikomos formos Bažnyčios bus visada nepalankiai sutiktas.

Šių minčių šviesoje visiems gali būti aišku, kad įstatymai įvedą krikščionims vad. civilines jungtuves yra viešas pareiškimas valstybės nelojalumo Bažnyčiai.

TREČIAS SKYRIUS

Krikščionių vad. civilinės jungtuvės ir įvairios už jas racijos

Vadinamųjų civilinių jungtuvių autoriai ir jų šalininkai už šių jungtuvių racijonalumą, net būtinumą suranda daug įvairių racijų. Vienos iš jų yra grynai filosofinės srities, kitos teisinės, trečios visuomeninės ir kitų sričių. Reikia dar ir tai pastebėti, kad daug kur daugelis iš tų racijų buvo išgalvotos tik po laiko, t. y. tada, kai vad. civilinės jungtuvės jau buvo įvestos. Kai šios institucijos priešininkai — daugiausia katalikai, bet su jais daug ir nekatalikų pradėjo įrodinėti tos institucijos neracijonalumą, jos žalingumą, tai jos autoriai ir šalininkai suskato ją ginti ieškodami už ją argumentų. Jų surado visą daugybę. Čia panagrinėsime juos ne visus, bet tik pačius svarbiausius ir dažniau kartojamus mūsų laikais. Iš tų argumentų vertės dar labiau paaiškės ir pačių vad. civilinių jungtuvių vertė. Čia nesiimsime svarstyti tų filosofinių ar teologinių klausimų, kuriais remiasi argumentai už vad. civilines jungtuves. Tik progai pasitaikius priminsime vieną ar kitą mūsų svarstomam klausimui paaiškinti reikalingą dėsnį, kurio teisingumas įrodomas vienoje ,ar kitoje mokslų šakoje. Čia suminėsime svarbiausias vadinamas modernias racijas už vad. civilines jungtuves ir į jas tiesioginiai atsakysime. Šiuose atsakymuose esama medžiaga pasinaudojant bus nesunku atsakyti ir į kitas panašias racijas, kurias visas čia išvardinti nėra jokio reikalo. Štai keliolika tų moderniųjų argumentų už vad. civilines jungtuves:

1. Moderni valstybės sąvoka ir moterystės reikšmė valstybėje reikalaujanti vad. civilinių jungtuvių.

Jeigu svarstysime modernios valstybės santvarką, jos tikslus, tai kaip kas mano, kad valstybė negalinti būti indiferenti, koki asmens ir kokiu būdu kurs moterystes. Valstybė negali būti indiferenti ir šeimai: ar šeima legaliai kuriama ar ne,

kada ešimoje esanti dvasia ,kokia yra šeimos esminė santvarka. Šie klausimai valstybei turį net daugiau reikšmės, negu Bažnyčiai, todėl valstybei ir rūpėti jie turi daugiau negu Bažnyčiai. Bažnyčia pretenduodama viena tvarkyti moterysčių reikalus, o tuo pačiu ir šeimas, kėsinasi paglemžti valstybei tas teises, kurių valstybė jokiu būdu negalinti atsižadėti ir perleisti kam nors kitam.

Atsakymas. Nė vienas teisingai ir rimtai galvojąs žmogus negali abejoti, kad moterystė ir šeima valstybei turi didelės reikšmės. Tačiau moterystės ir šeimos svarbą valstybei, arba moterystės ir šeimos santykius su valstybe tinkamai vertinkime. Žmogus savo gyvenime turi dviejų rūšių ir dviejų sričių reikalus: dvasinius ir medžiaginius. Tuo pačiu turi būti ir faktinai yra dvi instancijos, kurios tuos reikalus tvarko: tai Bažnyčia ir valstybė. Valstybė negali ir neturi teisės pretenduoti tvarkyti visus žmogaus gyvenimo reikalus. Valstybei tvarkyti priklauso žmogaus tik medžiaginės srities reikalai. Dvasinę žmogaus gyvenimo sritį tvarkyti priklauso Bažnyčiai. Iš daugelio aukščiau suminėtų dėsnių galima padaryti išvadą, kad moterystė ir šeima Bažnyčiai turi didesnės svarbos, negu valstybei, moterystės ir šeimos gyvenimas turi didesnės svarbos žmogaus dvasinei sričiai, negu medžiaginei. Jeigu čia dar prisiminsime krikščionių moterystės šventumo charakterį, tai bus visai lengva pasidaryti teisingą išvadą, kad moterystės ir šeimos reikalų tvarkymas pirmoje eilėje priklauso Bažnyčiai.

Mes sutinkame ir norime, kad visi tai gerai suprastų, kad valstybei turi labai rūpėti šeimų gerovė. Bet klysta ir perdeda tie, kurie imasi tvarkyti tuos reikalus, kurie kieno kito jau senai yra sutvarkyti. Krikščionių moterysčių reikalai Bažnyčios yra taip sutvarkyti, kad valstybė ligi šiol nesugebėjo ir niekad nesugebės tuos pačius moterystės ir šeimos reikalus lygiai gerai sutvarkyti. Tai pakankamai įrodo tos valstybės, kuriose vad. civilinių jungtuvių formoje valstybė jau senai pasisavino moterystės ir šeimos reikalų tvarkymą. Nebijodami ką nors neužpelnytai užgauti turime pasakyti, kad civiliniuose įstatymuose, liečiančiuose moterystės reikalus, jeigu ką nors gero ir randame, tai tik tiek, kiek tie civiliniai įstatymai pasisavino iš Bažnyčios drausmės, ar ta drausmė bent pasekė. Bet kadang tie vad. civilinių jungtuvių įstatymų kurėjai iš Bažny-

čios drausmės daugumoje maža pasiskolino, o daug pridėjo savo abejotinos vertės, ar net blogo elemento, tai iš tų įstatymų ligi šiol veltui ko nors gero laukta, nėra ko gero laukti ir ateityje.

Kalbant apie valstybės pretensijas tvarkyti moterysčių ir šeimų reikalus, negalima užmiršti, kad Dievas moterystę įsteigė pirmoje eilėje žmonių giminės palaikymui, kad tokiu būdu užaugtų Tvėrėjo numatytas tobulų žmonių skaičius. Visi kiti moterystės tikslai, kiek mes jų besurastume, palyginus su šiuo, yra tik antraeiliai. Jeigu kas manytų, kad moterystės svarbiausias tikslas yra priauginti valstybei piliečių, kad tokiu būdu turėjus ką valdyti, ką imti į kariuomenę, kieno rankomis įvairius darbus nuveikti, tai labai klystų. Ne vienas dabartinių antraeilių moterystės tikslų turi prasmės tik nuo tada, kai neklusnumo nuodėmė apgadino žmogaus prigimtį. Kai Dievo buvo kuriama pirmoji moterystė ir moterystės esmė, tai daugelis antraeilių tikslų visai neegzistavo, todėl jie moterystei yra tik akcidentalūs, o ne esminiai. Šitą patį reikia pasakyti ir apie moterystės tikslų santikį su valstybe ir jos reikalais. Po moterystės įkūrimo praėjo labai daug laiko, kol pradėjo evoliucijonuoti valstybė. Aišku todėl, kad moterystė buvo kurta pirmoje vietoje ne tarnauti valstybei, o visai kitiems tikslams. Kaip buvo paminėta, iš moterystės pirmoje eilėje gema būsimieji dangaus karalystės paveldėtojai, nariai Bažnyčioje ir piliečiai valstybėje, bet ne nariai Bažnyčiai, ar piliečiai valstybei. Ne žmogus gema Bažnyčiai ar valstybei, bet ir Bažnyčia ir valstybė yra skirtos tam, kad patarnautų žmogui. Iš šių minčių seka labai aiški išvada, kad moterystė turi santykių su trejopa teise; su prigimties, Bažnyčios ir valstybės teisėmis. Šie įvairūs moterystės santikiai su įvairia teise skiriasi tuo, kad moterystė pati turi prie prigimties teisės derintis ir ją saugoti; Bažnyčios ir valstybės teisės į moterystę turi pačios derintis su moterystės prigimčia, o ne moterystė savo prigimčia prie šių teisių. Bažnyčia ir valstybė pirmoje eilėje turi moterystei pareigų, o tik dėl šių pareigų turi kai kurių teisių. Prigimties teisė ir Bažnyčios kompetencija į moterystę daugeliu atvėjų sutampa. Šio sutapimo priežastis yra ta, kad Bažnyčiai yra pavesta prigimties teises saugoti ir jas aiškinti. Kai valstybė pretenduoja tvarkyti ne tik tuos moterystės reikalus, kurie tikrai priklauso valsybės kompetencijai, bet ir tuos kurie priklauso Bažnyčiai, ir kai savo šitas pretenzijas valsty-

bė bando pateisinti tuo, būk iš moterystės gemą valstybės piliečiai, tai valstybė pasirodo klystanti pačiuose pagrindiniuose žmogų liečiančiuose klausimuose. Tokiomis pretenzijomis iškreipiamas teisingas žmogaus tikslo supratimas, iškreipiamas valstybės prigimties, kompetencijos, teisių ir pareigų teisingas supratimas. Valstybė solidariai ir kartu su Bažnyčia turi rūpintis, kad žmonės sąžiningai saugotų prigimties įstatymus. Ši pareiga, tiesa, pirmoje eilėje liečia Bažnyčią, bet valstybė Bažnyčiai turi padėti, kai Bažnyčia tos pagalbos yra reikalinga. Taip elgdamosi valstybė neišeis iš savo kompetencijos ribų ir atliks tą pareigą, kurią atlikti jai yra skyrusi prigimtis.

Kai yra kalbama apie valstybės pareigas rūpintis individų, šeimų ir visuomenės reikalais, tai tokios kalbos bus tik tada prasmingos ir teisingos, jeigu bus teisingai suprasta individo, šeimos ir visuomenės prigimtis, jeigu bus atsižvelgta į visą žmogų, o ne vien į jo medžiaginę dalį. Pripažinus, kad žmogus turi ne tik medžiagines, bet ir dvasinės srities reikalus, kad moterystė daugiau turi svarbos žmogaus dvasiniams, kaip medžiagiams reikalams, tarpe Bažnyčios ir valstybės už moterystės srities kompetenciją neturėtų būti jokių ginčų. Bažnyčia savinasi tik savo narių — krikščionių moterysčių tvarkymą. Tvarkyti nekrikščionių moterystes, krikščionių moterysčių grynai medžiaginius reikalus Bažnyčia be jokių ginčų palieka valstybės kompetencijai.

Sakoma, kad pati modernios valstybės sąvoka reikalaujanti vad. civilinių jungtuvių. Ką į tai atsakyti? Ne viena iš šiandieninių valstybių yra tikra prasme apostatės nuo katalikybės ir bendrai nuo krikščionybės. Tokios valstybės doktrinoje ir veikiančioje teisėje paprastai yra iškreiptas visuomenės esmės supratimas, tai visuomenei paprastai būna nuplėšiamas jai įgimtas dvasinis bruožas, arba paneigta dvasinė visuomenės sritis. Jeigu pataisyti į modernios valstybės sąvoką įsibrovusią materializmo klaidą, tai ir minimoji racija už vad. civilines jungtuves neteks jokios prasmės. O tą klaidą reikia būtinai taisyti. Jeigu ta pataisa nebus padaryta, tada visa valstybės teisinė sritis, išplaukdama iš klaidingo valstybės supratimo, bus paremta absurdais ir ves tik į absurdus.

Suarez'o žadžiais tariant (De legibus. L. I, c IX), iš įstatymo sąvokos seka, kad įstatymas turi būti teisingas, neprieštaraująs teisingos religijos principams ir atatinkąs prigimties įstatymų reikalavimus.

Palyginus vad. civilinių jungtuvių sąvoką ir čia svarstomą raciją už vad. civilines jungtuves su čia pareikštomis mintimis ir dėsniais, yra aišku, kad šis vad. civilinių jungtuvių šalininkų argumentas yra nepakankamas įrodyti tos institucijos naudingumą ir teisėtumą.

2. Valstybės tikslas ir pareiga rūpintis visuomenės gerove reikalaujanti vad. civilinių jungtuvių.

Sakoma, kad valstybė pačios prigimties esasti skirta rūpintis visuomenės gerove. Kadangi visuomenės pagrindu esanti šeima ir moterystė, iš kurios šeima kyla, tai valstybė negalėtų ir tikrai negalinti tinkamai atlikti savo įgimtą pareigą — rūpintis visuomenės gerove, jeigu ji neturėtų galios į tuos dalykus, kurie yra visuomenės ir jos gerovės pagrindu. Bažnyčia kovodama prieš valstybės kompetenciją tvarkyti moterystes ir šeimyninį gyvenimą, kovojanti prieš tas valstybės teises, kurias valstybei yra suteikusi prigimtis. Valstybė turinti galios ir pareigos tvarkyti moterysčių reikalus tokiu būdu, kuris pačiai valstybei atrodo esąs geresnis ir tai ji daranti įvesdama vad. civilines jungtuves.

Atsakymas. Reikia visiems sutikti ir gerai įsidėmėti, kad valstybė yra skirta rūpintis žmonių žemiškąja gerove. Taip pat yra teisinga, kad šeima, bet gera šeima, yra visuomenės ir jos gerovės pagrindas. Tačiau negalima sutikti su tvirtinimu, kad Bažnyčia sau rezervuodama teisę tvarkyti krikščionių moterystes savintųsi tai, kas priklauso valstybei.

Valstybės teisė, komptencija ir pareiga yra rūpintis visuomenės laikinaja, žemiškaja gerove. Bažnyčia į šią sritį ne tik nepretenduoja ir nemano ją iš valstybės paveržti, bet dargi nuolat valstybei šią jos naturalią pareigą primena. Jeigu kada nors Bažnyčia rūpinosi ar rūpinasi ir šios srities reikalais, tai tik tada, kai valstybė apsileidžia, ar viena nepajėgia šią savo pareigą tinkamai atlikti.

Kai sakome, kad valstybės tikslas yra visuomenės gerovė, tai tą gerovę reikia išmintingai ir teisingai suprasti. Valstybė visuomenei gėrio išvaizdoje turi kurti tikrą gėrį, o ne gėrio vardu pavadintą ir gėrio vardu pridengtą blogį. Tikrasis gėris yra ne bet kokis iškrypusios vaizduotės pasiulytas kurinys, ar

iškrypusios valios užgaida, kad ir didelės piliečių dalies. Jau Ciceronas teisingai pastebėjo, kad, kas yra tikrai gera, nustato ne žmonių nuomonės, bet prigimtis: jeigu ne taip būtų, tai ir žmonių laimė priklausytų žmonių nuomonės; bet kas už tokį tvirtinimą galėtų būti kvailesnio[1]).

Tikrasis gėris yra tas, kuris derinasi su aukščiausiais įstatymais, kuris atitinka žmogaus prigimtį, žmogaus ir visuomenės ne bet kokį, bet tikrą aukščiausią tikslą. Visa, kas žmogui ar visuomenei yra siūloma gėrio vardu, bet nesiderina su čia išvardintais tikro gėrio kriterijumais, tai visada ir savaimi išeis visuomenei į bloga. Todėl valstybė rūpindamosi visuomenės ir atskirų piliečių gerove būtinai turi atsižvelgti ir į dvasinę žmogaus prigimties pusę, ir į dvasinius žmogaus gyvenmo reikalus. Aišku todėl, kad valstybė negali ignoruoti ir moterystės religinio charakterio. Dvasinė sakramentinė malonė moterystei yra būtinai reikalinga, kad iš tos moterystės kylanti šeima galėtų pasiekti savo tikslą. Jeigu tai yra būtina šeimai, tai ši tvarkingai šeimai nuosavi malonė yra būtina ir visuomenei, nes visuomenė susideda iš šeimų. Be ko negali apsieiti šeimos, be to negalės apsieiti ir visuomenė. Kai valstybė nori sau pasiimti visų moterystės reikalų tvarkymą, tai norėdama kuom nors savo pretenzijas pateisinti ji yra priversta tvirtinti, kad moterystėje nesą nieko švento. Bet žmonių šeimyninį gyvenimą palikdama be šventumo charakterio, o tuo pačiu ir be antgamtinės malonės pagalbos, valstybė, užuot rūpinusis ir darbavusis visuomenės gerovei, tai visuomenei daro aiškų nuostolį, valstybė prieštarauja savo paskyrimui, nusikalsta savo pareigoms. Iš čia aiškiai seka, kad visuomenės gerovei yra reikalingos ne vad. civilinės jungtuvės, bet valstybės ir Bažnyčios stropus bendradarbiavimas, kad apgynus ir išsaugojus moterystės šventumą ir šeimos pastovumą bei jos religinį charakterį. Nors Bažnyčia ir valstybė rūpinasi skirtingais, bet vis tos pačios visuomenės reikalais, todėl yra reikalingas ir jų dviejų darnus bendradarbiavimas, kaip visose kitose srityse, taip ir moterystės bei šeimos reikalų tvarkyme.

3. **Moterystė esąs piliečių reikalas, o piliečių reikalus tvarko valstybė. Taigi ir moterysčių reikalus turi tvarkyti valstybė.**

Jeigu valstybė turinti teisės ir pareigos rūpintis kur kas mažesnės vertės, kaip moterystė, savo piliečių reikalais, tai juo

---

[1]) De Legibus. L. I, c. 17.

labiau valstybė turinti teisės ir pareigos rūpintis savo piliečių moterystės ir šeimos reikalais. O valstybei lengviausia esą tai padaryti, kai ji šiuos reikalus tvarkanti savais įstatymais — įvesdama vad. civilines jungtuves.

Atsakymas. Tiesa, kad moterystės yra kuriamos tų žmonių, kurie yra vienos ar kitos valstybės piliečiai. Bet tie žmonės yra ne tik piliečiai. Kad žmonės yra kurios nors valstybės piliečiai, tai šis faktas jų gyvenime yra visai ne pačios didžiausios svarbos. Pirmoje eilėje, kaip jau buvo minėta, kiekvieną krikščionį reikia skaityti dangaus karalystės paveldėtoju, antroje eilėje jie yra Bažnyčios nariai ir tik trečioje eilėje yra kurios nors valstybės piliečiai. Tiesa, kad valstybei rūpi ir turi rūpėti žmonių gyvenimo reikalai, kurie yra daug mažesnės svarbos, negu moterystė. Bet iš to negalima daryti išvados, kad visa, kas liečia moterystės, turi priklausyti valstybės kompetencijai. Būtų klaida manyti, kad valstybė yra kompetentinga ir pakankamai pajėgi aprūpinti visus žmonių gyvenimo reikalus, kurie žmonių gyvenime gali pasitaikyti. Dargi ir tuos reikalus, kuriuos valstybė turėtų teisės ir pajėgtų pati tvarkyti, ne visus imasi pati tvarkyti. Pavyzdžiu paimsime valsybės kompetenciją, jos sugebėjimą ir kasdieninius žmonių gyvenimo reikalus. Piliečių — individų gyvenime yra daug tokių reikalų, kuriuos valstybė galėtų aprūpinti, bet jais nesirūpina, palikdama tai pačių piliečių inicijatyvai. Yra ir tokių individualinių reikalų, kuriais valstybė ir norėdama negali tinkamai pasirūpinti, o juos geriausiai sutvarko patys individai. Yra ir tokių reikalų, kuriais rūpinasi ir valstybė, bet kartu turi rūpintis ir pilečiai — individai. O yra ir tokių reikalų, kuriais rūpnasi valstybė ir privatiems individams į juos kištis neleidžiama. Negalima paneigti, kad žmonių gyenime yra ir tokių reikalų, kuriais nėra kompetentinga rūpintis nei valstybė, nei atskiri valstybės piliečiai kaip toki. Krikščionių moterystė savo prigimčia kaip tik ir yra vienas iš tokių dalykų, kuriuo rūpintis valstybė nėra nei kompetentinga, nei pakankamai sugebanti. Todėl nėra ko ir stebėtis, kad valstybė rūpindamosi mažesnės vertės dalykais, negu moterystė, negali sau uzurpuoti visų moterystės reikalų tvarkymo. Galutinai kam reikalingas tasai valstybės susirūpinimas tokiu dalyku, kuris jau senai yra sutvarkytas ir aprūpintas aukštesnės instancijos — Bažnyčios. Niekas tačiau negali paneigti, kad valstybė turi ir teisės ir pareigos

pasirūpinti krikščionių moterystes liečiančiais medžiaginiais reikalais, kad valstybė turi teisės ir pareigos pati rūpintis, ar kitiems šį rūpestį pavedus, pati bent prižiūrėti visus nekrikščionių moterysčių reikalus. Nekrikščionių ir jų moterysčių Bažnyčios įstatymai ir jos nustatyta drausmė nesaisto, o kas neįeina į Bažnyčios kompetencijos ribas, tuo turi pasirūpinti valstybė.

4. **Negalima esą paneigti, kad moterystė esanti civilinė institucija.**

O neigti valstybės kompetenciją tvarkyti civilines institucijas būtų visai nenuoseklu. Taigi valstybė turi teisės tvarkyti moterystės, kaip civilinės insitucijos reikalus. Valstybė tai ir daro nustatydama moterystės sutarties sąlygas, forma — kiais žodžiais pasakius, įvesdama vadinamas civilines jungtuves.

Atsakymas. Suprantantieji, kas yra valstybė ir kas yra civilinės institucijos, negali neigti, kad valstybė turi galios tvarkyti civilines institucijas. Bet negalima sutikti su tvirtinimu, kad moterystė būtų tik grynai civilinė institucija[2]). Tai jau aišku iš tų skirtumų, kurie yra tarpe moterystės ir civilinių sutarčių (žiūr. psl. 39...). Jeigu ir sutiktume su visai negalima, bet kaip kieno ginta hipoteze, kad būtų galima sudaryti tiktai grynai civilinę moterystės sutartį, ją atskiriant nuo naturaliai šventos sutarties ir nuo sakramento, tai tokiu atveju civilistų pastangos sukurti grynai profanišką moterystės instituciją be jokio šventumo charakterio, būtų absurdiškos[3]). Sakramentinė malonė dabartinių žmonių moterystei yra reikalinga, kaip sergančiam žmogui vaistai. Gimtoji žmonių nuodėmė ir asmeninės kiekvieno žmogaus klaidos ir nuodėmės žmogų tiek paveikia, kad ne tik jo individualiam dvasios gyvenimui, bet ir moterystės gyvenimui antgamtinės malonės pagalba yra būtina. Valstybė, kuri turi pareigos rūpintis žmonių viešaja gerove, sergantiems turi ne kliudyti, bet pagelbėti pasinaudoti įvairiomis sveikatai ir tvirtumui reikalingomis priemonėms. Tą patį rekia pasakyti ir apie valstybės santikį su žmonių šeimyniniu gyvenimu. Jeigu ir būtų galima moterystės sutartį atskirti nuo jos šventumo bet kokio charakterio, tai tokiu atveju valstybė norėdama tinkamai atlikti sa-

---

[2]) Palyg. P. Leono XIII encykl. „Arcanum".

[3]) Perrone. op. cit. L. II, s. II, c. III, a, 2,

vo pareigą turėtų rūpintis ir stengtis, kad nė viena jos piliečių moterystė neliktų tik civiline profaniška sutarčia, be religinio sakramentinio charakterio ir be antgamtinės malonės paramos. Labai teisingai pastebi Lemaire Rėnė[4]), kad yra pačios valstybės interesas pasirūpinti, kad jos piliečiai moterystę laikytų šventa institucija, kad žmonės jos nepažemintų, vertindami ją tik tiek pat, kaip kitas profaniškas ir mažos vertės sutartis. Ne tik mes katalikai nesutinkame, kad moterystė būtų, ar nors galėtų būti vien civilinė sutartis. Ir civilistų tarpe netrūksta tokių, kurie moterystės niekad nelaikė tik civiline sutarčia, arba tokių, kurie šitą civilistų nuomonę kurį laiką ir palaikė, tai dalyką geriau ištyrę tokią nuomonę pametė. Kai kuriems užteko pažinti ir suprasti tai, kad moterystė laiko atžvilgiu yra pirmesnė už visokią pozityvinę teisę[5]). Kiti moterystėje surado daug dalykų viršijančių visų civilinių institucijų prigimtį ir jų charakterį. Pav. žymus italų teisininkas De Ruggiero kadaisia sekęs kai kurių civilistų nuomone, kad moterystė esanti tik civilinė sutartis, galutinai pats priėjo išvados, kad moterystė yra ne tik teisinė, bet etinė, visuomeninė, politinė institucija; moterystės reikšmė esanti tokia didelė, kad pati visuomenės organizmo struktūra įgaunanti vienokį ar kitokį charakterį, sulig to, kaip kur yra žiūrima į moterystę. Moterystėje savo dalį turinti ne tik teisė, bet papročiai ir religija[6]).

Kitas žymus italų teisininkas Avogadro, kalbėdamas apie tuos, kurie moterystės sutartį nori pastatyti civilinių sutarčių eilėje, tarpe kitų aštrių šiuo klausimu kritikos žodžių sako, kad kovojantieji prieš moterystės šventumą, moterystėje svarsto tik pačią žemiausiąją jos pusę, kuri atatinka tik pačią žemiausiąją žmgaus prigimties dalį. Jie tariasi pakankamai pasidarbavę jungtuvių garbingumui, kad pasmerkdami celibatą, sutinka pripažinti, kad gyvulys — žmogus skiriasi nuo kitų gyvulių tuo, kad

---

[4]) Palyg. Le mariage civil. Paris 1901. psl 150.

[5]) Palyg. Renard Pierre. Le mariage civil est il un contrat. Paris 1901, psl. 21.

[6]) Istituzioni di diritto civile italiano, vol. II, c. XIII, psl. 50, 1933 laida.

Nors šiame veikale De Rugero pareikštos mintys ne visos yra priimtinos, tačiau kalbėdamas apie moterystę šioje savo veikalo laidoje jis yra žymiai nuoseklesnis, negu ankstesnėse šio veikalo ladose.

žmonėms jie nepripažįsta teisės gyventi mišriu kaimenės gyvenimu ir kad gimdytojams pripažįsta pareigą rūpintis ne tik fiziniu savų vaikų auklėjimu... tarsi Dievas žmogų moralės nuovoką turinčia būtimi būtų sutvėręs tik todėl, kad jį padarius daugiau parafinuotu ciniku[7]).

Nors visų garsiųjų teisininkų čia neišvardijame, bet drąsiai tvirtiname, kad civilinės teisės žinovų tarpe, jegu ne visur skaičiumi, tai visur savo, kaip teisininkų autoritetu, viršija tie teisininkai, kure moterystėje randa daug ką aukštesnio už paprastos civilinės sutarties charakterį. Reikia tik stebėtis ne vieno teisininko ar įstatymų leidėjo užsispyrimu. Jie mokęsi istorijos negali nežinoti, kad nuo pat žmonijos pradžios visos tautos tikėjo moterystę turint šventą charakterį, kad Bažnyčia šį moterystės šventumo charakerį visada gynė ir jį įrodė daugeliu argumentų. Mažai religijoje nusimaną teisininkai ir įstatymų leidėjai turėtų pasiteirauti pas teologus, ar moterystė gali būti visai ar nors dalinai sekuliarizuota, ar ne, ar galima realiai atskirti religinį charakterį nuo sutarties, ar ne. Bet šitokio išmintingo ir nuoseklaus elgesio faktų teisininkų ir įstatymų leidėjų tarpe istorija žino ne daug. Teisininkas ir filosofas Rosmini teisingai jiems išmėtinėja, kad jie pasitenkina nuomonėmis ir patarimais tų, kurie šiame klausime ką nors patarti, ar spręsti yra visai nekompetentingi[8]).

Galutinai moterystės kaip civilinės sutarties kratosi pati žmogaus prigimtis. Kai du jaunuoliu ligi moterystės sutarties atveda ne aistros, ar kitokios papeikimo vertos priežastys, bet abipusė savitarpė meilė, tokia meilė, kuri yra nuosavi tik žmogui—į Dievą panašiam protingam tvariniui, tai tuodu asmeniu ieško ne laikino, bet niekad nesuardomo bendro gyvenimo. Jiems atrodo biaurus tik ribotam laikui kieno nors kuriamas bendras gyvenimas, arba kad ir pastovus, tai negarantuojąs judviejų savitarpės ištikimybės, neapsaugojąs jųdviejų nuo trečio asmens maišymosi gyvenimas. Jų nepatenkina bet koks nepašvęstas, profaniškas ryšys. Tokiems jaunuoliams visiems tinka anglų rašytojo Browning'o savo sužieduotinei pasakyti žodžiai: jeigu ligi šiol nebūtų buvę jokios moterystės, tai mudu

---

[7]) Avogadro, op. cit. p. I, psl. 71-72.

[8]) Rosmini, Filosofia di diritto, vol. 2, p. 408.

turėtuva ją sukurti[9]). Kad tokis jausmas yra bendras visiems nesugadintos dvasios jaunuoliams, kuriuos atveda ligi moterystės ne peiktini išskaičiavimai, bet gražus meilės jausmas, tai parodo skaitlingi pavyzdžiai. Tuose didmiesčiuose, kur būriai vaikų užauga nekrikštyti ir be religinio auklėjimo, užaugę jaunuoliai, jeigu juos į moterystę veda tyra meilė, su nepaprastu atsidėjimu ruošiasi krikštui, kad galėtų savo moterystei gauti religinį palaiminimą, nors vad. civilinės jungtuvės jiems yra ne tik prieinamos, bet kai kur net privalomos. Šis tvirtinimas ne iš knygos išskaitytas, o paimtas iš gyvenimo. Šių eilučių autoriui pačiam teko patirti, kaip pav. Paryžiaus vadinamųjų raudonųjų priemiesčių be religijos užaugę jaunuoliai uoliai ruošiasi religinėms jungtuvėms, nors visuomenei socijalistų primestos vad. civilinės jungtuvės dar ir dabar Prancūzijoje yra privalomos bent tiems, kurie mano imti religines jungtuves.

Gabrielio Reuter'io žodžiais tariant, vyro ir moters abipusis savitarpis respektas ir pagarba ir šiandien yra kiekvienos geros moterystės α ir ω[10]). Kad šito respekto, pagarbos nėra vad. civilinėse jungtuvėse, tai turės pripažinti visi, kurie tik vad. civilinių jungtuvių būdu surišti gyveno, gyvena, ar gyvens. Apie pagarbą, šventą vieno kitam nuolankumą tokiame sugyvenime negali būti nė kalbos, nes tokis sugyvenimo būdas yra dvasinės anarchijos pažymys ir maištas prieš Dievą, Bažnyčią ir prieš visa, kas yra šventa.

Nors buvo jau anksčiau pakankamai įrodyta, kad moterystė nėra civilinė sutartis, čia norėjome dar aiškiau parodyti, kaip yra negarbinga geros valios žmogui ir kaip yra pavojinga visuomenei ginti teoriją kuri moterystę laiko tiktai civiline sutarčia.

5. Vad. **civilinių jungtuvių reikalingumą jų šalininkai bando įrodyti remdamiesi sąžinės laisvės principu ir individų teisėmis visuomenėje.**

Tvirtinama, kad kiekvienoje valstybėje esą piliečių, išpažįstančių įvairias religijas. Esą ir tokių, kurie jokios religijos neišpažįstą ir jokiai religijai nepriklausą. O niekas neturįs tei-

---

[9]) Apie tai plačiau ir gražiai pas G. Reuter, Das Problem der Ehe, Berlin 1914.

[10]) Ten pat, pusl. 48.

sės žmogų prieš jo valia suvaržyti vienos, ar kitos religijos disciplinariniais įstatymais. Juo labiau valstybė neturinti galios versti savo piliečius paklusti vienos ar kitos religijos drausmei. Iš to seka, kad nenorinčius kurti savo moterystės ryšio pagal vienos ar kitos religijos reikalavimus niekas negalįs priversti tai daryti. Iš kitos pusės nenorintieji klausyti jokios religijos reikalavimų neturį jokios pareigos likti nevedę. Eiti moterystėn jiems niekas negalįs uždrausti. Kadangi šitokių žmonių reikalais nesirūpiną religijos, tai turinti pasirūpinti valstybė, kad jie nebūtų verčiami gyventi konkubinate. Be to dar, viena religija nuo kitos taip skiriasi, kad vienos leidžia poligamiją (pav. mahometonai), kiti lengvai leidžia sukurtą moterystę panaikinti ir kurti naują (pav. protestantai, žydai ir kiti). Palikus moterystės reikalų likimą religinių doktrinų valiai šeimyniniame gyvenime prasidėtų tikra anarchija. Kur kas esą išmintingiau ir saugiau, jeigu visų valstybės piliečių moterystės reikalus tvarkys tie patys visiems vienodi įstatymai. Valstybė traktuodama savo piliečius kaip piliečius, o ne kaip vienos ar kitos religijos sekėjus, tokius visiems bendrus įstatymus ir leidžia įvesdama vad. civilines jungtuves.

Atsakymas. Iš šių paminėtų racijų seka išvada, kad valstybė turinti teisės ir net pareigos pataikauti ir net patenkinti piliečių religinį indiferentizmą ir su tuo indiferentizmu susijusias piliečių užgaidas. Manantieji, kad žmogus turi teisės būti religinis indiferentas, o valstybė turinti teisės ir net pareigos tokiam indiferentizmui pataikauti, remiasi sekančiomis stambiomis klaidomis.

a) kad žmogus esąs absoliuti niekeno nepriklausanti ir pati sau pakankanti būtis, kuriai reikią suteikti pilną laisvę, ypatingai reikią žmogų išlasvinti iš religinių „prietarų";

b) kad visos religijos savyje esančios vienodai vertos ir kad visų galima esą vienodai nepaisyti;

c) kad valstybė religiniu atžvilgiu turinti būti indiferenti;

d) kad Bažnyčia nesanti pakankamai pasirūpinusi visų žmonių moterysčių reikalais;

e) kad valstybė turinti patenkinti savo piliečių visas užgaidas.

Į tokias nuomones galima štai kas pasakyti.

a) Kas yra žmogus, apie tai gali kiekvienas be jokio sunkumo pasiskaityti krikščionių apologetikos vadovėliuose. Kad žmogus nėra niekeno absoliučiai nepriklausąs, kad žmogus vienas negali visų savo reikalų patenkinti, maži vaikai tai žino iš katekizmo. Užaugusieji šios išvados prieina kiekvienas savo patyrimu. Veltui gražiais žodžiais žmogų taip aukštiname, kad kiekvienam vistiek yra aišku, kaip nedaug jis gali net savo asmeninius reikalus tenkindamas. Žmogaus absoliutizmo ir didybės šalininkai žmogaus gerove ir jo garbe prisidengdami jį apiplėšia, sunaikindami jame tai, nuo ko priklauso tikrasis žmogus garbingumas. Ir pirmasis žmogaus suvedžiotojas — velnias prisidengęs žalčio išvaizda bežadėdamas žmonėms dievų garbę, laisvę ir nepriklausomumą, vietoje tų gražių pažadų ištesėjimo jiems paliko tik skausmus ir vargus[11]).

Kol nėra įrodyta, kad nėra Dievo, o šito niekas ir niekad neįrodys, tai apie bedieviams kaip bedieviams pataikavimą neturėtų būti nė kalbos. Jeigu yra Dievas, tai kas iš žmonių turi teisę paliuosuoti žmones nuo klusnumo tam Dievui? Arba kas turi teisę paliuosuoti žmogų nuo klusnumo Dievo duotiems prigimties įstatymams, ar Dievo įsteigtos Bažnyčios reikalavimams? Aišku, kad niekas, išskyrus patį Dievą. Kai žmonės patys save pasivadinę bedieviais, laisvamaniais, ar kitais tolygiais vardais reikalauja savotiškos moterystės, o ne tokios, kokią įsako naturali ir pozityvinė Dievo teisė, tai aišku, kad tokis žmonių reikalavimas yra absurdiškas ir niekas neturi nei pakankamo pagrindo nei teisės jo paisyti. Filosofai tvirtina, kad tikrų bedievių, tikra to žodžio prasme, visai nesą. Bet dėl visa ko mes daleiskime, kad yra tikrų bedievių. Kas iš to sektų? Tiems, kurie sako, kad laikantiems savo bedieviais reikalingos yra vad. civilinės jungtuvės, pasaulietis teisininkas Avogadro šitaip atsako: „Jau įrodėme, kad tikras bedievis yra moraliai išsigimęs žmogus (un mostro morale), jis yra netikęs jokiai moterystei, jis negali nė norėti, nė įgyvendinti nieko kito, tik gašlumo konkubinato, ar gyvuliškos reprodukcijos ryšį, nes jis savo prote nesutinka su moterystės ryšio es-

---

[11]) Palyg. Donat S. J., Ethica, psl. 49.
Perrone, op. cit., L. I, s. II, c. IV, a. 1

minėmis sąlygomis. Jeigu bedievis sutinka ir tikrai rišasi su kitu asmeniu tokiais jausmais, kurių reikalauja tikra moterystė, tai jis netiesioginiai paneigia savo ateizmą, nes parodo tikįs į aukštesnį idealą, į pareigą ir į moterystės ryšį. Bedievis yra ne kas kita, kaip maištininkas prieš Dievą"[1]). Apie tai dar bus progos plačiau pakalbėti, kai svarstysime piliečių laisvę, kaip argumentą už vad. civilines jungtuves. Čia dar tiek pastebėsime, kad kiekvienas žmogus, ar jis būtų bedievis, ar ne, jeigu jis nori bendrai gyventi su kitos lyties asmeniu nepaisydamas jam privalomos moterystės formos, tai jo gyvenimas bus ne moterystė, o konkubinatas. Šito jo konkubinato joki civiliniai įstatymai moteryste nepadarys. Todėl Bažnyčia ir sako, kad priklausančių Katalikų Bažnyčiai žmonių tarpe konkubinatas ir vad. civilinės jungtuvės esmėje yra tas pat. Skirtumas tarpe jųdviejų yra tik tas, kad vienu atveju konkubinatas yra registruotas, o kitu neregistruotas.

b) Toliau kalbėdami apie šiame argumente už vad. civilines jungtuves iškeltas mintis trumpai atsakome, kad ne visos religijos yra vienodai vertos: ne visos vienodai teisingos ne visos vienodai geros. Šiuo klausimu plačiau apsišviesti kiekvienas gali pasinaudodamas net paprastais apologetikos vadovėliais.

c) Taip pat neišlaiko rimtos kritikos ir tvirtinimas, kad valstybė turinti būti vienodai indiferenti visoms religijoms. Nekartodami tų visų gausių argumentų prieš valstybės religinį indiferentizmą, kurių gausiai galima rasti prigimtosios etikos ir viešosios teisės autorių veikaluose, vsiems valstybės religinio indiferentizmo šalininkams čia priminsime tiktai vieną dilemą: Dievas arba yra, arba jo nėra. Jeigu Dievas yra, tai kaip pavieniai asmenys, taip ir valstybė tam Dievui, o tuo pačiu ir jo apreikštai teisingai religijai indiferentūs būti negali. Jeigu Dievo nebūtų, tai ir šiuo atveju valstybė negalėtų būt indiferenti jokiai religijai pripažįstančiai kokio nors dievo buvimą. Kodėl? Todėl, kad religijų principai turi didžiausios įtakos tiek privačiame žmonių, tiek viešame tautų ir valstybių gyvenime. Jeigu Dievo nebūtų, tai tie religijų principai neturėtų jokio pagrindo, žmonės jiems tikėdami klystų, tikėtų neesamiems dalykams, būtų tikri neišmanėliai. O valstybės yra pareiga rūpintis savo piliečių apšvieta, kultūra. Valstybė turi griežtą pareigą naikinti iš

žmonių protų ir iš jų gyvenimo pasitaikančias klaidas. Jeigu nebūtų Dievo, nebūtų apreikštos religijos, tai valstybė turėtų pareigos kovoti prieš visokią religiją. Tada kiekviena valstybė, kad ir žmoniškesnėmis priemonėmis, religijos atžvilgiu turėtų siekti to paties, ko dabar siekia Sovietų Rusijos valdžia. Taigi iš mūsų dilemos, ar vieną, ar kitą tvirtinimą priimsime, vistiek nebus galima pasidaryti išvados, kad valstybė turi ar nors gali būti indiferenti religijos atžvilgiu. Kadangi moterystės klausimas labai artimai rišasi su religijos klausimais, tai tuo pačiu valstybė negali vienodai vertinti įvairius savo tarpe priešingus piliečių reikalavimus moterystės reikalų srityje. Jeigu yra Dievas, tai valstybė negali paisyti tų žmonių, kurie su Dievu nesiskaito; jeigu Dievo nebūtų, tai valstybė neišmintingai ir nekulrūringai elgtųsi skaitydamosi su tikinčiųjų nuomonėmis.

d) Tie, kurie sakytų, kad Bažnyčia nėra pakankamai sutvarkiusi visų žmonių moterystės reikalus, pasirodytų nežiną Bažnyčios įstatymų ir moterystės klausimu faktinosioms situacijos. Kaip Bažnyčia yra smulkmeniškai sutvarkiusi katalikų moterystės reikalus, pakanka pasiskaityti Kanonų Kodeksą. Nekatalikus krikščionis Bažnyčia įpareigoja moterystės reikaluose saugoti prigimties įstatymus, nuo kurių niekas negali žmogaus paliuosuoti, bet juos paliuosuoja nuo tų Bažnyčios įstatymų, kurie jiems būtų per sunkūs. Pavyzdžiui, iš krikštytų protestantų Bažnyčia nereikalauja, kad jie laikytųsi tos pačios moterystės sutarties sudarymo formos, kuri yra įsakyta katalikams. Šios tvarkos iš kitos pusės negalima laikyti krikščionims nekatalikams suteikta privilegija, nes juos paliuosuojant nuo katalikams privalomos moterystės sutarties formos jiems yra atsakomas religinis jų moterystės palaiminimas.

Sekant Bažnyčios mokslu, nekrikštytų žmonių moterystes tvarkyti priklauso valstybei. Valstybė šią pareigą gali arba pati betarpiai atlikti pati tvarkydama nekrikštytų žmonių moterystes, arba kam nors pavesti, kad kas kitas valstybės vardu tai padarytų. Pavyzdžiui, ji gali šį reikalą pavesti tų religijų dvasininkams, kurioms priklauso ne... krikščionys valstybės piliečiai. Tačiau ir vienu ir kitu atveju valstybė turi saugoti, kad tvarkant nekrikštytų žmonių moterystes nebūtų nusikalsta prigimties įstatymams ar pozityviniams Dievo įstatymams. Pavyzdžiui, valstybė ne tik neturi teisės nekrikščionims kokiu nors pozityviu būdu leisti daugpatystę, moterystės išardymą, bet ji netu-

ri teisės tokius reiškinius net toleruoti, nors viena ar kita religija tai leistų, nes tie reiškiniai būtų priešingi prigimties įstatymams.

Iš čia paaiškintų minčių visiems gali būti suprantama, kad negali būti net rimtos kalbos, apie tai, būk kartais žmogaus laisvę varžanti jam svetima, ar jam nepatinkanti religija. Disciplinariniai Bažnyčios įstatymai liečią moterystės reikalus saisto tik katalikus. Krikščionys nekatalikai nuo jų yra paliuosuoti, nekrikščionių jie visai nesaisto. Nekrikščionius saisto tiktai prigimtoji ir pozityvinė Dievo teisė, teisėti valstybės įstatymai, o klaidingų religijų įstatymai patys iš savęs nesaisto nė vieno žmogaus. Net savyje neblogi klaidingų religijų reikalavimai mūsų kalbamoje moterystės srityje ką nors saisto tik tiek, kiek tiems reikalavimams pritaria, ar nepritaria teisėti valstybės įstatymai. Negalima todėl sakyti, būk Bažnyčia savo įstatymais kai kam kliudanti eiti moterystėn. Bažnyčia niekam nedaro jokios nereikalingos kliūties ir todėl šitokis argumentas už valstybės teisę ir net reikalą net krikščionims įvesti vad. civilines jungtuves neturi pakankamo pagrindo. Sakoma, kad iš religijų drausmės ir pažiūrų įvairumo į moterystę gresia šeimyninio gyvenimo anarchijos pavojus. Reikalingos todėl esą vad. civilinės jungtuvės, bendros visų religijų sekėjams, kad to pavojaus išvengus. Tačiau vad. civilinių jungtuvių priemonė prieš gresiančią, o kai kur net ir pasireiškiančią šeimyninio gyvenimo anarchiją yra ir nereikalinga ir pavojinga. Tokia priemonė yra nereikalinga. Valstybė ir be vad. civilinių jungtuvių turi teisės ir pareigos prižiūrėti nepriklausančius Katalikų Bažnyčiai, kad jie visame savo gyvenime, taigi ir moterystės sutartyje nenusikalstų prigimties įstatymams. O kad žinojus, ar prigimties įstatymai yra saugojami, ar ne, tai reikalingos ne vad. civilinės jungtuvės, o tik geras prigimties įstatymų pažinimas. Jeigu atsiranda Bažnyčios narių, nenorinčių saugoti Bažnyčios įstatymus, tai jiems taip pat reikalingos ne vad. civilinės jungtuvės, o verčiau valstybės paraginimas geriau pažinti žmones saistančius įstatymus, elgtis tai, kaip reikalauja juos saistantieji įstatymai, o ne sauvaliauti ir nereikalauti tokių dalykų, kuriuos jiems duoti valstybė neturi teisės.

Vad. civilinių jungtuvių įstatymas būtų pavojinga priemonė, nes šis įstatymas būtų arba priešingas bent kai kurioms

religijom ir tuo atveju vad. civilinių jungtuvių šalininkai nusikalstų jų pačių skelbiamam religiniam indiferentizmui, arba duotų laisvę visų religijų reikalavimams ir visokioms moterystės formoms ir tokiu būdu legalizuotų ir sustiprintų tą anarchijos pavojų, nuo kurio tariasi norį apginti valstybę.

Kadangi Bažnyčios disciplinariniais įstatymais nustatyta moterystės forma saisto tik katalikus, tai paprastai ir kalbama yra apie vad. civilines jungtuves, skirtas ne kitų religijų žmonėms, o tik katalikams, nenorintiems klausyti juos saistančių Bažnyčios įstatymų. Ar valstybei galima ir ar tinka paisyti šių žmonių pageidavimų, kuriuos jie vienokiu ar kitokiu būdu reiškia moterystės klausimu, buvo jau pakankamai paaiškinta šios dalies pirmame ir antrame skyriuose. Čia dar tiek galima pastebėti, kad vad. civilinių jungtuvių įstatymu būtų nekartą išprievartauta kataliko žmogaus sąžinė. Kur yra vad. civilinės jungtuvės, ten gyvenimas žino, pavyzdžiui, šitokių atsitikimų. Jaunuolis ar dažniau jaunuolė kieno nors suklaidinti ima vad. civilines jungtuves. Paskiau sužino, kad katalikui tokios jungtuvės neturi jokios vertės, yra tik paprastas civiliniu įstatymu legalizuotas konkubinatas. Sąžinės verčiamas, ar verčiama nori tokį ryšį nutraukti, nes antroji pusė atsisako sugyvenimą legalizuoti priimant moterystės sakramentą. Civiliniai įstatymai tariamasias arba civilines jungtuves panaikinti atsisako. Tada tikinčiajai pusei tenka arba viešai nepaisyti civilinio įstatymo, arba prieš savo sąžinę gyventi konkubinate.

Pagalios pats gyvenimas jau pakankamai įrodė, kad geresnė yra vienokiu ar kitokiu būdu sukurta religinė moterystė, kaip visiškai profaniškas vad. civilinių jungtuvių ryšys.

6. Valstybė turinti įvesti vad. civilines jungtuves, kadangi piliečiai jų reikalauja.

Tie piliečiai, kurie nenori klausyti vienos ar kitos religijos reikalavimų, patys reikalaują, kad valstybė, jeigu jau ne visiems piliečiams, tai nors jiems įvestų vad. civilines jungtuves.

Atsakymas. Svarstant šią raciją už vad. civilines jungtuves čia tinka tos mintys, kurias betarpiai esame svarstę. Prie jų čia dar reikia pastebėti vieną labai svarbų dalyką. Jeigu sutikti su šiuo ką tik paminėtu argumentu už vad. civilines jung-

tuves, arba su tuo dėsniu, kad valdžia turinti patenkinti visus piliečių reikalavimus, tai tektų atsižadėti visų tų pagrindinių dėsnių, kuriais remiasi įstatymai. Vienas iš esminių visų valstybės įstatymų elementų yra tas, kad įstatymas turi tarnauti visuomenės gerovei. Galimas yra toks įstatymas, kuris kokiu nors būdu būtų nuostolingas atskiram privačiam asmeniui, bet naudingas visuomenei. Tačiau negalimas yra tokis įstatymas, kuris teiktų naudos privačiam asmeniui darydamas skriaudą visuomenei. Tokis įstatymas, jeigu per nesusipratimą ir būtų išleistas, tai jis būtų aiškiai neteisingas, prieštaraująs valstybės tikslui ir uždaviniui. Kaip sako Suarez'as, kiekvieno įstatymo tikslas turi būti ne tenkinti piliečių piktas užgaidas, bet tuos piliečius padaryti geresniais[12]). Valdančiųjų galia galutinai remiasi Dievo autoritetu. Jeigu jie nori, kad žmonės juos ir laikytų savo galią gavusiais iš Dievo, tai jie patys turi gerbti tai, kas yra iš Dievo „ir yra visiškai neleistina, kad pasaulinė valdžia, kuri yra įsteigta bendrai visų gerovei, tarnautų vieno, ar nedaugelio naudai"[13]). Kokia gali būti visuomenei nauda, jeigu patenkinti reikalaujančių vad. civilinių jungtuvių piliečių norą, nors dalinai jau matėme iš to, kas buvo atsakyta į antrąjį argumentą už vad. civilines jungtuves, o dar geriau pamatysime kalbėdami apie vad. civilinių jungtuvių pasėkas.

Tarp ko kita, tuos įstatymų leidėjus, kurie sako, kad reikia patenkinti piliečių norą įvesti vad. civilines jungtuves, norisi su Prūsijos Teisingumo ministru Kampetz paklausti: „Jeigu taip maža kreipiama dėmesio į tikinčiųjų katalikų ir protestantų protestus prieš vad. civilines jungtuves, tai kodėl esame taip uolūs patenkinti reikalavimus tų kelių individų, kurie mina po kojomis ir religiją ir dorovę"[14]).

Dar ir toliau galima paklausti, iš kur civilistai pasidaro tokią išvadą, kad valstybė turi pareigą, ar nors teisę duoti progą ar galimybę sukurti kokias nors jungtuves visiems maištininkams prieš Bažnyčios įstatymus. Kodėl tie patys civilistai taip mažai rūpinasi, ar teisingiau pasakius, visai nesirūpina duoti progos ar galimybės sukurti padorias moterystes ir padorias šeimas tiems asmenims, kurie šito ir norėdami negali padaryti pavyzdžiui del neturto. Ar bedievių anarchistiški reikalavimai

---

[12]).Suarez, De Legibus, L. I, c. VII, XIII

[13]) P. Leono XIII encykl. „Immortale Dei"

[14]) Archiew fü kat. Kirchenrecht, t. 29, psl. 324

yra svarbesni, padoresni už padorių vargšų kuklius ir širdingus pageidavimus? Ar valstybei religija, dorovė, Bažnyčia turi tik tiek reikšmės, kad valstybė su nieku nesiskaitydama turėtų patenkinti atsimetėlių nuo Bažnyčios visas kad ir absurdiškiausias užgaidas? Ar valstybė turi teisės pataikauti piliečių klaidoms?[15]). Ne, šitokios teisės nei valstybė, nei kas kitas neturi. P. Pijaus XI žodžiais tariant, visi turi rūpintis, kad moterystės klausimų srityje žmonių protai būtų apšviesti tikruoju Kristaus mokslu; toliau, krikščionys jaunavedžiai, stiprinant jų valias vidinei Dievo malonei, visas savo mintis ir veiksmus turi suderinti su tuo tyriausiu Kristauss įstatymu, iš kurio seka tikra palaima ir taika jiems patiems ir jų šeimai"[16]).

Sutinkame, kad čia paminėtais dalykais pirmoje eilėje turi rūpintis Bažnyčia, sielų ganytojai. Tačiau ir valstybės valdžia, nors ji ir neturi pareigos mokyti savo piliečius katekizmo, to katekizmo nežinoti ir jį ignoruoti negali. Kai pasitaiko, kad piliečiai jo nežino, tai tie, kurie juos valdo, turi žinoti. Jeigu piliečiai nežinodami to, kas jiems reikėtų žinoti, prašo draudžiamų, negalimų dalykų, tai tiems piliečiams reikia paaiškinti, kurie jų prašymai yra išmintingi ir galimi ir kurie neišmintingi, neteisėti, negalimi ir kodėl negalimi.

Tačiau būtų klaidinga manyti ir tvirtinti, kad kur nors vad. civilinės jungtuvės buvo įvestos todėl, kad piliečiai jų reikalavę. Beveik visose valstybėse buvo visai priešingai. Kur vad. civilinės jungtuvės jau yra, tai visur jos buvo įvestos jeigu ne prieš visų, tai nors prieš didesnės ir sveikesnės piliečių dalies norą. Šiuo reikalu piliečiai dar nė vienoje valstybėje balsavimo ar kitokiu būdu savo valią pareikšti galimybės neturėjo[17]).

Galutinai, jeigu tai būtų ir tiesa, kad kur nors piliečiai vad. civilinių jungtuvių būtų reikalavę ar dabar jų reikalautų, tai šitokio reikalavimo nebūtų galima paisyti. Šitokis reikalavimas būtų priešingas moterystės prigimčiai, taigi prigimties teisei, ir Bažnyčios teisei. Prigimties ir Bažnyčios teisės ir įstatymai yra aukštesni už valstybės teises ir įstatymus. Jeigu valstybė ar kas nors galvotų ir tvirtintų, kad prigimties ir Bažnyčios įstatymų galima esą nepaisyti, kad yra padoru sukurti są-

---

[15]) Palyg. Krupavičius, Civilinės Sutuoktuvės, psl. 36

[16]) P. Pijaus XI encykl. „Casti connubii".

[17]) Palyg. Gabba, I due matrimoni, psl. 4—13

lygas padedančias su tais įstatymais apsilenkti, tai tuo pačiu reikėtų sutikti su išvada, kad dar lengviau galima nepaisyti valstybės įstatymų ir kad padoriai elgiasi visi tie, kurie piliečiams padeda kokiu nors būdu apeiti valstybės įstatymus. Bet su tokiomis išvadomis nenori sutikti nė vienas civilistas. Ir teisingai daro su tokia išvada nesutikdami. Tik būdami nuoseklūs jie turi nesutikti ir su aukštesnės teisės nepaisymu.

7. **Moterystė esanti šeimos pagrindas, tautos gyvybės ir jos augimo pagrindas.**

Šeimos sveikatingumas, jos tyrumas ir jos socijaliniai reikalai esąs vienas iš pagrindinių valstybės rūpesčių ir reikalų. Šiuos reikalus tvarkyti esą negalima pavesti kuriai nors vienai religijai (apie tai 5 ir 6 argumentuose). Jais todėl turinti rūpintis pati valstybė.

Kartu su šia racija reikia būtinai paminėti dar ir kitas gal mažesnės vertės racijas:

Motinystė esanti reikalinga kieno nors rūpesčio ir globos. Skaitlingos šeimos dažnai būna reikalingos ne tik įstatymų globos, bet net ir medžiaginės pagalbos. Patenkinti šeimyniniame gyvenime šios rūšies reikalavimus Bažnyčia esanti bejėgė. Tai galinti padaryti tik valstybė.

Bažnyčia taip pat neturinti priemonių šeimos pastovumą ir sveikumą palaikyti ir ginti. Pavyzdžiui, Bažnyčia neturinti jokių sankcijų, kuriomis galėtų versti pametusiąją pusę — vyrą ar moterį grįžti pas pamestąją. Tokių sekmingų sankcijų turinti tik valstybė, nes ji galinti įvairiomis bausmėmis priversti išsiskyrusius vėl atnaujinti bendrą gyvenimą. Kad valstybė, kurios piliečiai priklauso ne vienai religijai, galėtų orientuotis, kurie jos piliečiai ir kokiais atvejas moterystės r šeimos reikaluose yra reikalingi valstybės globos ir jos pagalbos, esą būtinas bendras visiems piliečiams įstatymas tvarkąs visų piliečių moterystės ir šeimos reikalus. Kitais žodžiais pasakius, esąs būtinas visiems piliečiams bendras vad. civilinių jungtuvių įstatymas.

Vaikų gerovė ypatingu būdu reikalaujanti vad. civilinių jungtuvių. Be vad. civilinių jungtuvių konkubinatai esąs neišvengiamas dalykas. Iš tokio sugyvenimo gimę vaikai yra laikomi neteisėtais, jie be savo kaltės neturi kai kurių teisių, kurias turi teisėtai gimusieji vaikai. Valstybė turinti pasirūpinti, kad nebūtų nei neteisėtų sugyvenimų, nei neteisėtai gimusių vaikų. Tai lengviausia esą galima padaryti įvedant vad. civilines jungtuves.

Asakymas. Be to kas jau buvo atsakyta į kitus vad. civilinių jungtuvių šalininkų argumentus, ypatingai į 3, 4 ir 5, be to kas, jau buvo pasakyta kalbant apie moterystės prigimtį ir charakterį, į čia svarstomus argumentus štai kas tenka pasakyti:

a) Visai negincijame valstybės kompetencijos ir pareigos rūpintis socijaliniais savo piliečių reikalais. Bet jeigu kalbėti apie šeimos dorovinį sveikumą ir tyrumą, tai šiais reikalais sekmingai rūpintis valstybė viena be kieno nors kito pagalbos nėra nei pilnai kompetetinga, nei pakankamai pajėgi. Ir iš teorijos ir iš gyvenimo praktikos yra labai aišku, kad šeimyninio gyvenimo dorovingumui ir sveikatingumui palaikyti Bažnyčia yra daug pajėgesnė už valstybę. Ir be didelių tyrinėjimų lengva yra pastebėti, kur yra nueita šeimų moralumo ir jų sveikatingumo srityje tose šalyse, kuriose yra vad. civilinės jungtuvės. Šiandien jau ne vienoje valstybėje net padoresnieji bedieviai susirūpino, kad išgelbėti šeimas iš to pakrikimo, kurį ten įgyvendino vad. civilinių jungtuvių ir su jomis susijusių įvairių šeimyninio gyvenimo „laisvių" įvedimas. Visiems galvojantiems ir sekantiems gyvenimą yra aišku, kad gimdytojų pareigos yra ir svarbios ir sunkios. Mes neabejodami tvirtiname, kad vedusieji be religijos pagalbos visų šeimyninio gyvenimo pareigų tinkamai atlikti negali pajėgti. Šią teoretinę gyvenimas nepaneigia, bet patvirtina. Visiems, kurie siūlo moterystę apvainikuoti kokiais nors profaniškais motyvais, ją padaryti medžiaginiai pelningą skiriant už kūdikių gimdymą premijas ar tai šeimos priedų, ar kitokioje formoje, atsakome su S. Leconte, kad jų kalbos yra tik tušti plepalai („c'est une plaisanterie[18]). Profaniškas moterystės aukštinimas, medžiaginė parama šeimoms čia ne daug padeda. Kai vad. civilinių jungtuvių pagalba šeimai sugriaunamas religinis pagrindas, tai tuo pačiu sugriaunamas tas vienintėlis motyvas, kuris šeimos gyvenimo naštą padaro ne tik pakeliama, bet P. Leono XIII žodžiais tariant, per moterystės sakramentą patiriamų malonių dėka jos tampa net malonios[19]).

Kas liečia motinystės globos, šeimų medžiaginio aprūpinimo reikalus, tai juose taip pat negalima surasti už vad. civilines jungtuves jokio rimto argumento. Jeigu valstybė norės, tai ir be vad. civilinių jungtuvių galės visai nesunkiai sužinoti, ku-

---

[18]) L'assistence National aux mères. Projet de loi, Paris, 1910.

[19]) Encykl. „Arcanum"

ri motina ar kuri šeima yra reikalnga globos, kuri pagalbos. Vad. civilinės jungtuvės suponuoja žmones be religijos, tuo pačiu ir be jautrios sąžinės. Tuo būdu įvedant vad. civilines jungtuves motinų ir šeimų šelpimo motyvais būtų atidaromas kelias į apgaulę, į visuomenės gero eikvojimą, į padorios visuomenės skriaudimą.

c) Mes pilnai sutinkame ir linkime visiems valstybinių reikalų tvarkytojams būti tos nuomonės, kad medžiaginės pagalbos reikalingomis šeimomis valstybė turi daugiau rūpintis, negu Bažnyčia, nes tai yra tiesioginė valstybės pareiga[20]). Tačiau nesutinkame, kad ir šioje srityje valstybė viena viską galinti, o Bažnyčia negalinti nieko. Gyvenimas pakankamai parodo, kad ir tuose kraštuose, kur yra įvestos vad. civilinės jungtuvės, kur viskas padaryta, kas tik buvo galima padaryti, kad Bažnyčią pažeminus, sunaikinus jos įtaką žmonėse, Bažnyčia krikščioniškos meilės keliu kur kas daugiau padeda pagalbos reikalingoms šeimoms, negu valstybė savo įstatymais, kurių ne vienas skamba labai gražiai, bet apčiuopiamos naudos duoda labai maža. Dar sekmingiau darbas vyktų tada, jeigu šio darbo imtųsi sutartinai ir Bažnyčia ir valstybė: valstybė leisdama socialiniais šeimų globos ir paramos reikalais įstatymus ir ieškodama medžiaginių priemonių tą globą ir pagalbą realizuoti, o Bažnyčia visam šitam darbui duodama krikščioniškos artimo meilės ir krikščioniško teisingumo pagrindą.

d) Kas liečia moterystės ištikimybę, jos patvarumą ir sankcijas šeimų patvarumui išlaikyti, tai rodos nereikėtų nė aiškinti, kad šiuose reikaluose Bažnyčia savo mokslu sekmingiau veikia, negu valstybė savo baudžiamaisiais įstatymais. Moterystės ištikimybei, šeimos patvarumui yra reikalinga krikščioniškai išauklėta žmogaus sąžinė, valia ir krikščioniškai suprasta savitarpė meilė, o ne baudžiamieji valstybės įstatymai. Valstybės baudžiamieji įstatymai šeimų ištikimybei ir patvarumui saugoti bent atrodys esą naudingi tik tada, kai piliečiai bus išauklėtų sąžinių. Be šito valstybės įstatymai su savo sankcijomis gali tapti dar didesnių kriminalų priežastimi, negu šeimyninė neištikimybė.

c) Be rimto pagrindo tvirtinama, kad įvedus vad. civilines jungtuves sumažėtų neteisėtų sugyvenimų skaičius, netei-

---

[20]) Palyg. P. Pijaus XI encykl. „Casti conuųbii"

sėtai gimusių ir be savo kaltės nuskriaustų kūdikių skaičius. Kesintis panaikinti ar nors sumažinti konkubinatus vad. civilinių jungtuvių kelių būtų bandymas išvaryti velnią Belzebubo pagalba. Kaip tie konkubinatai sumažės, kad tarpe konkubinato ir vad. civilinių jungtuvių, kuriose yra įpainiotas nors vienas katalikas, nėra jokio skirtumo? Katalikų akimis žiūrint, įvedant vad. civilines jungtuves konkubinatų skaičius turi automatiškai padaugėti. Jeigu paklausime gyvenimo, tai jo statistikos pasako, kad įvedus vad. civilines jungtuves konkubinatų skaičius fatališkai padidėja net ir nekatalikų tarpe. Kaip tai įvyksta? Gi ir katalikai ir nekatalikai paniekinę religines jungtuves greitai nustoja vertinę ir vad. civilines jungtuves. Jie pradeda gyventi be jokių jungtuvių. Yra daug pavyzdžių parodančių, kad nuo šio paradokso neišsisuka net vad. civilinių jungtuvių šalininkai, dargi jų autoriai: vad. civilines jungtuves gynę, jas kitiems primetę ne vienas iš jų viešai ar slaptai gyveno be jokių jungtuvių. Netikėdami religinėmis jungtuvėmis jie net per greitai įsitikino, kad jų pačių gintos vad. civilinės jungtuvės yra tokia nesąmonė, kuria naudotis yra visai neišmintingas dalykas.

Įvedant vad. civilines jungtuves neteisėtai gimusių skaičius taip pat nesumažinamas, o padidinamas. Visi, kurie yra gimę iš krikščionių nepriėmusių moterystės sakramento, prigimties ir Bažnyčios įstatymų atžvilgiu yra neteisėti. Civilinių įstatymų priešinga santvarka čia nieko nepadės: prigimties ir Bažnyčios įstatymų jie nepakeis. Juo bus daugiau krikščionių sugyvenančių be moterystės sakramento, tuo daugiau bus ir neteisėtai gimusių. Taigi vad. civilinės jungtuvės neteisėtai gimusius tik daugina.

Neišmintingai kaltinama Bažnyčia, būk ji gimusius ne iš religinės moterystės skaitydama neteisėtais daranti jiems skriaudą. Bažnyčia neteisėtais jų nepadaro, o tik konstatuoja jų teisinę padėtį. Neteisėtai gimusiems Bažnyčia nepripažįsta to, ko jie neturi ir į ką neturi jokių teisių. „Nesakome, kad kas nors yra nubaustas, jeigu jis negali paveldėti karaliaus sosto todėl, kad jis nėra karaliaus sūnus. Todėl nereikia skaityti bausme, jeigu neteisėtai gimusiam nepripažįstama to, kas priklauso teisėtai gimusiems" (Šv. Tomas, Suplem. Q. LXVIII, art. II ad 1).

Jeigu valstybė nori, kad ir neteisėtai gimusieji turėtų vienodas civilines teises su teisėtai gimusiais, tai šiam tikslui vad.

civilinės jungtuvės yra visai nereikalingos. Jų vietoje galima rasti daug lengvesnį ir padoresnį kelią išleidžiant įstatymą, kuriuo suteikiamos tos pačios civilinės teisės ir teisėtai ir neteisėtai gimusiems. Ar valstybė gerai padarytų nedarydama jokio skirtumo tarpe teisėtai ir neteisėtai gimusių, to spręsti čia mes nesiimame.

Norintieji gimstantiems kūdikiams gero ir jų gerovei siūlantieji vad. civilines jungtuves arba nesupranta, ką jie patys kalba, arba suprasdami veidmainiauja. Kritiškai galvojantiems yra aišku, kad vad. civilinių jungtuvių įvedimas fatališkai naikina gimdymus, daug pradėtų kūdikių išžudo nepagimdytų, gimusiems kūdikiams kliudo įgyti tokį išauklėjimą, į kokį jiems duoda teisių pati prigimtis. Apie tai dar plačiau bus kalbama svarstant vad. civilinių jungtuvių pasėkas.

8. Vad. civilines jungtuves įvesti verčianti pati Katalikų Bažnyčios neracijonaliai kieta drausmė.

Esą daug atsitikimų, kuriais sveikam žmogui esą visiškai neįmanoma gyventi taip, kaip liepia Katalikų Bažnyčios moterystės srities drausmė (pavyzdžiui, po jungtuvių del kokios nors priežasties viena pusė — vyras ar moteris tampa fiziniai netikusi moterystės gyvenimui, suserga kokia nors nepagydoma kūno ar proto liga, vienas kitą pameta ir daug kitų). Šiais visais atsitikimais Katalikų Bažnyčia teisėtoje moterystėje gyvenančiam nenusikaltusiam žmogui uždedanti visiško ir amžino susilaikymo naštą. O tokia našta esanti visai priešinga moterystės sąvokai, priešinga žmogaus laisvei, nes prieš žmogaus valią niekas neturi teisės gyvenančiam moterystėje įsakyti visiškai susivaldyti. Šitokia žmonėms uždedama našta esanti priešinga žmogaus prigimčiai ir žmogaus jėgoms per sunki.

Kadangi tokiais atvejais bažnyčios drausmė žmones netiesioginiai verčia daryti įvairius sunkius nusikaltimus, tai valstybė turinti pareigos šiuo reikalu susirūpinti ir jį kaip nors sutvarkyti. Dėl Bažnyčios konservatizmo ir nenuolaidumo šio reikalo nesą galima sutvarkyti kokiu nors mažesnio mąsto įstatymu. Valstybė todėl yra priversta kurti vad. civilinių jungtuvių instituciją, su savais moterystės reikalus tvarkančiais įstatymais, su sava drausme.

Atsakymas. Šis argumentas tik netiesioginiai yra taikomas vad. civilinėms jungtuvėms. Tiesioginiai jis yra vartojamas įrodyti divorsų naudingumą ir būtinumą. Plačiai aiškinti divorsų ir neracijonalumą ir nenaudingumą čia neturime tikslo. Tik trumpai pastebėsime, kad divorsų kenksmingumą ir absurdiškumą tiek moraliniu, tiek visuomeniniu atžvilgiu pakankamai yra įrodę daugelis ne tik teologų, bet pasaulinės teisės ir visuomeninių mokslų autorių. Jų tarpe netrūksta ir tokių, kurie yra netikintys. Jie net gindami vad. civilinių jungtuvių būtinumą nedviprasmiškai pareiškia, kad jų įsitikinimu divorsas yra absurdiškas dalykas. Netrūksta net civilinių įstatymų kodeksų, kurie leidžia vad. civilines jungtuves, bet nenori leisti divorsų (pav. naujasis Italijos kodeksas). Mes nesiginame, kad tokia tvarka, kaip vad. civilinės jungtuvės nepripažįstančios ir neleidžiančios divorsų mums atrodo visai nenuosekli. Jeigu jungtuves laikyti tiktai civiline sutarčia, tai reikia būtinai sutikti, kad jos gali būti suardomos. Tačiau suardomos jungtuvės visiems kritiškai galvojantiems atrodo absurdiškos. Kaip jau buvo minėta, ši absurdiška išvada seka todėl, kad pačios vad. civilinės jungtuvės yra absurdas.

Į atskiras šio 8 argumento už vad. civilines jungtuves mintis trumpai štai kas, galima pasakyti:

a) Moterystė savo prigimčia primoje eilėje yra skirta ne individo, o visos žmonių giminės labui. Todėl ir tai kas atskiriems individams būtų gal ir labai naudinga, pav. sukurtos moterystės suardymas, bet nenaudinga žmonijai, tai yra neleistina. Gi nepastovi, suardoma moterystė ir šeima žmonijai būtų aiškiai pražūtinga. Tenesako nė vienas, kad retos išimtys, kaip pav. divorsų leidimas tik labai svarbiais atsitikimais, žmonijai būtų ne tik nenuostolingas, bet dargi naudingas. Mūsų kalbamoje moterystės srityje tos „retos išimtys“ yra tik hymeriška teorija. Kai eina kalba apie vad. civilines jungtuves ir tai dar su divorsais, tai kalbama ne apie atskirus atsitikimus, o apie principą, ar moterystėje yra kas nors daugiau, kaip paprastose civilinėse sutartyse ar ne; ar moterystė savo prigimčia yra patvari, ar išardoma institucija. Praktikoje jeigu įstatymas pripažįsta kad ir ribočiausiais atsitikimais divorsus, tai tuo pačiu pripažįstama, kad moterystė savyje nėra neišardoma, tuo pačiu yra atidaromos šeimos ir moterystės ardymo durys, kurias vėliau jau sunku uždaryti ir nors tos durys atrodytų esą labai siauros, tai faktinai per jas išlenda visi, kas tik nori.

b) Ką pasakyti apie tuos nors ir retus labai skaudžius atsitikimus, kai vedusieji vienas kitą pameta, arba vienas dėl kokios nors ligos ar kitokios priežasties tampa visai netinkamas bendram moterystės gyvenimui? Visiškas, kad ir amžinas žmogaus susilaikymas nėra priešingas žmogaus prigimčiai. Skaistus žmogaus gyvenimas net daugeliu visai žemiškų atžvligių žmogui yra tiek naudingas , kad jis net atrodo patobulinąs pačią žmogaus prigimtį. Seksualinis susivaldymas gyvenant moterystėje nėra priešingas nei moterystės sąvokai, nei jos esmei. Jeigu neprieštarauja moterystės sąvokai ir jos esmei laikinas moterystėje gyvenančiųjų susivaldymas(o su tuo turi sutikti ir divorsų šalininkai), tai kokiu būdu galėtų būti priešingas visiškas susivaldymas? Ar žmogus gali pajėgti gyventi visiškai susivaldydamas, arba ar gali tesėti visišką skaistybę? Į klausimą teigiamai atsako daugybė gyvenimo pavyzdžių. Čia tik pravartu paaiškinti tų gausių pavyzdžių pagrindą. Gyvuliai neturi nei proto, nei valios. Jų seksualinį gyvenimą, kuris yra labai tvarkingas, valdo ne protas ir valia, o jausmai. Jausmus juose valdo naturalus instiktas. Bet jeigu ir žmogus pradėtų seksualinėje srityje klausyti tiktai jausmų, tai jis labai greitai savo elgesiu taptų žemesniu už gyvulius. Žmoguje jo jausmams ribas nustato ne instinktas, bet protas ir tikėjimas ,o tas ribas saugoja valia. Jeigu žmogaus valia paliekama tik viena sau, be pašalinės pagalbos, tai jai yra gana sunku išsilaikyti tose ribose, kurias nustato protas ir tikėjimas. Tokiam žmogui ir skaistybės srityje išsilaikyti visada tvarkingu dažnai būna gana sunku. Reikia tačiau pripažinti, kad netrūksta ir netikinčių, ar religinėse praktikose apsileidusių žmonių, kurie skaistybės atžvilgiu gyvena be priekaišto. Bet jeigu žmogaus valia pasigelbsti antgamtinėmis priemonėmis, tai saugoti proto ir tikėjimo nustatytas ribas jam yra nesunku. Toki žmonės be ypatingo sunkumo pajėgia gyventi visiškoje skaistybėje. Šiomis priemonėmis pasigelbstint ir moterystėje gyvenantiems susivaldymas nėra negalimas dalykas. Iš to, kas čia pasakyta, yra aišku, kaip neigiamai pasitarnauja žmonėms tie, kurie kesinasi prieš moterystę kaip sakramentą. Jie kesinasi prieš tą sakramentinę malonę, kuri gyvenantiems moterystėje daugeliu atžvilgiu yra būtina[21]).

---

[21]) Apie tai plačiau: Dermine, op. cit., psl. 25.,,

P. Klemensas IV, Laiškas Aragonijos karaliui 1266 m.

Kas todėl galėtų tvirtinti, kad vad. civilinės jungtuvės, divorsai yra tinkamos priemonės prieš nusikaltimus kylančius iš nesuardomos moterystės. Jeigu moterystėje gyvenančių tarpe nusikaltimų pasitaiko, tai jų kaltininku yra ne moterystės neišardomumas, bet žmonių gero išauklėjimo stoka. Rodos nesunku yra suprasti, kad ir vad. civilinės jungtuvės ir divorsai yra tikę nusikaltimus ne mažinti, bet juos dauginti. Valstybės pareiga yra ne pataikauti tiems, kurie būdami pakrikusios valios patys gerai nesupranta, ko jie reikalauja, bet pagalvoti apie priemones, kaip tokius žmones įsamoninti ir pataisyti. Didysis Bažnyčios priešas Bismarck'as remdamasis tuo, ką jis pastebėjo savo tautoje, prieštarauja civilistams sakydamas: „Aš netikiu, kad įstatymų leidėjai turėtų nepaisyti to, kas yra šventa. Aš tikiu, kad jie turi padaryti, kad viešasis gyvenimas visuose dalykuose tvirtai remtųsi tikėjimo dvasia ir religiniais palaiminimais, o ne kad ta dvasia, kur ji yra, būtų viešai išmesta, kaip koks nenaudingas daiktas, ir kad pagarba Bažnyčiai ir religinėms institucijoms, kur į žmonių gyvenimą yra įleidę tvirtas šaknis, būtų pašalintos“[22]).

9. Vad. **civilinių jungtuvių ir divorsų įvedimas nesąs priešingas jokiai religijai.**

Yra religijų, kurios divorsus pripažįsta leistinais ir faktinai be ypatingų sunkumų ir didelių formalumų juos leidžia: pav. protestantai, ortodoksai, žydai taip dabar, taip senovėje (plg. Deut. 24; Mato Evang. 5). Tik katalikų religija divorsų nepripažįsta ir neleidžia. Ji neleidžia divorsų net ir tiems žmonėms, kurie visai ne sava valia buvo įrašyti į Katalikų Bažnyčią. Tokiu būdu šie žmonės be savo kaltės negali pasinaudoti tomis teisėmis, kurias pripažįsta savo sekėjams kitos religijos. Tie žmonės esą nubausti be jokio iš jų pusės nusikaltimo. Tai esą priešinga elementariam teisės dėsniui, kad niekas neturi būti baudžiamas jeigu jis nenusikalsta.

Visą šią painiavą gražiai išrišą vad. civilinės jungtuvės leidžiančios divorsus. Tokios civilinės jungtuvės būdamos neprivalomos, o laisvos, nieko neįžeidžia. Katalikai galėdami naudotis šios institucijos teikiama lengvata nėra verčiami imti vad. civilines jungtuves. Gi kitų religijų žmonės vad. civilinėse jungtuvėse neras nieko, ko nebūtų šiuo atžvilgiu jų religijos disci-

[22]) Hammerstein, De Ecclesia et Statu, psl. 176.

plinoje. Šitokia vad. civilinių jungtuvių forma atrodo esanti visiems priimtina ir reikalinga.

Atsakymas. Šis argumentas už vad. civilines jungtuves ir divorsus kartu, nors dabar kartojamas, yra jau labai senas. Jį jau vartojo pseudoreformatoriai Erasmas, Liuteris, Kalvinas įrodinėdami divorsų ir daugpatystės padorumą. Į šį argumentą katalikai jau daug kartų yra atsakę. Čia prie to, kas jau buvo pasakyta į 5 ir 8 argumentus, trumpai pastebėsime, kad klysta tie, kurie sako, kad senovės žydams buvo leisti divorsai toki, apie kokius galvoja vad. civilinių jungtuvių šalininkai. Sekdami Deut. 24 žydai nepatinkančią žmoną galėjo paleisti, bet ten nepasakyta, kad paleidęs žmoną galėtų vesti kitą, ar paleistoji galėtų tekėti už kito. Jeigu tokia paleista moteris ištekėdavo, bet vėliau vėl norėdavo grįžti pas savo pirmąjį vyrą, tai vyras negalėdavęs tokios moters priimti, nes ji skaitydavosi išniekinta ir verta pasibiaurėjimo Dievo akyse (Deut. 24, 1-4). Gi Kristus apie tą žydų paprotį paleisti žmoną pasakė, kad kas vestų paleistą moterį, svetimoteriautų (Mat. 5).

Katalikų Bažnyčia nepripažindama ir neleisdama divorsų arba išardomos moterystės nieko čia naujo neprasimano, nekaltų žmonių nebaudžia, o tik paaiškina ir saugoja tai, kas yra visiems žmonėms įsakyta prigimties įstatymais ir Kristaus įsakymais. Kai kieno nors iš vedusiųjų moterystės gyvenimas dėl kokių nors priežasčių tampa nelaimingas, ta prasme, kad gyvendami moterystėje negali naudotis visomis moterystės teisėmis, ir jiems neleidžiama esamą moterystės ryšį suardyti ir susidėti su kitu asmeniu, tai negalima sakyti, kad žmogus yra neteisingai nubaustas. Tokius atsitikimus reikia skaityti ne bausmėmis, o nelaimėmis. Kas galėtų, pavyzdžiui, sakyti, kad valstybė baudžia nekaltą žmogų, jeigu žmogui dėl kokios nors nelaimės netekusiam savo turtų valstybės įstatymai neleidžia jų sauvališkai paimti iš savo kad ir labai turtingo kaimyno. Dėl žmogaus įvykusios nelaimės valstybė čia nekalta. Neleisdama nukentėjusiam sauvališkai elgtis su svetima nuosavybe valstybė taip pat čia nieko blogo neprasimano, o tik daro tai, ką jai liepia daryti aukštesni prigimties įstatymai. Ir už pasitaikančias nelaimingas moterystes Bažnyčia nekalta. Nekalta Bažnyčia ir už tai, kad ji draudžia divorsus, nes juos draudžia prigimties įstatymai, o prigimties įstatymus pakeisti nei Bažnyčia nei valstybė neturi galios.

Taigi ir šis argumentas už vad. civilines jungtuves ir kartu už divorsus yra nelogiškas, nes jis siūlo valstybei vad. civilinių jungtuvių pagalba ne tik iškreipti tikrąją moterystės sąvoką, bet dar įvesti divorsus, kuriuos draudžia prigimties įstatymai ir Kristaus įsakymai.

10. **Esą atsitikimų, kada ne tik atskirų asmenų, bet visuomenės ir net religijos geras reikalauja vedusius asmenis išskirti.** Net Bažnyčia daugeliu atvejų leidžia nepilną, bet amžiną vedusiųjų išsiskyrimą, t. y. išsiskyrusiems, kol juodu abu gyvi, neleidžia nė vienam antru kartu eiti moterystėn. Atrodo, kad šitokis amžinas išskyrimas be teisės kurti naują moterystę yra daugiau priešingas prigimčiai, negu išskyrimas ir kartu leidimas kurti naują moterystę.

Atsakymas. Ir prieš šį argumentą tinka visa, kas rašytojų gausiai ir įtikinančiai pasakyta prieš divorsus ir daugpatystę. Kad yra gyvenime skaudžių atsitikimų, labai nelaimingų vyrų, ypatingai nelaimingų moterų, kurie savo nelaimę rado nevykusiose jungtuvėse, to niekas negali paneigti. Ir Šv. Rašte sakoma, kad geriau yra gyventi vienam tyruose, kaip su pikta ir barnius mėgstančia moteria (Patarlių kn. 21,19). Tačiau visi tie atsitikimai kad ir kartu paimti negali pretenduoti sugriauti ar pakeisti prigimties įstatymus. Į visus tuos motyvus, kuriuos sukuria divorsų ir vad. civilinių jungtuvių šalininkai bekalbėdami apie nelaimingas moterystes, su garsiuoju R. de Ruggiero atsakome, kad visi tie motyvai iš dalies yra klaidingi, iš dalies dirbtinai išpūsti kartu su tais faktais iš kurių jie išvedami. Jie visi kartu atskleidžia vienpusišką ir dažnai per daug jausmais nudažytą pažiūrą į taip svarbią problemą[23]).

Tų visų nelaimingų moterysčių, kurių daugėjimo faktą konstatuojame skaudančia širdžia, priežastys yra ne Katalikų Bažnyčios mokslas, ne religinė neišardoma moterystė, ne vad. civilinių jungtuvių ir divorsų nebuvimas, bet pirmoje vietoje tinkamo išauklėjimo stoka, kurį jaunimas turėtų gauti šeimoje ir mokykloje. Teisingai pastebi Louis Faran, kad mūsų laikų ponios tiek padidino savo suknių, skrybėlių ir savo buto apyvokos menkniekių reikalavimus, kad jos jau neturi už ką pasisam-

---

[23]) Istituzioni di diritto civile, t. II, psl. 169-173 1933 laida.

dyt savo vaikams auklę... Mes matome, kaip jų vaikams mokslo reikalavimai didinami nusistebėjimą žadinančiu tempu. Tai progresas, bet kartu ir klaida. Pakankamai nepagalvojama, kad mokslas be išauklėjimo nepatyrusiose ir silpnose rankose tampa pavojingu dalyku[24]).

Nebūnant pranašu, galima drąsiai pasakyti, kad ir savo krašte ateityje sulauksime ne mažiau, o dar daugiau nelaimingų moterysčių, nelaimingų šeimų. Šiandien daûgelyje šeimų vaiko religinis ir dorinis auklėjimas, jo širdies ir valios auklėjimas yra visai apleisti. Vaikas auginamas, bet per mažai ruošiamas gyvenimui. Mokyklose po daugelį valandų kasdien yra skirtų sportui, plastikai, dainoms, pramogų ruošimui, o nieko, ar beveik nieko jaunimo širdies ir valios auklėjimui, jaunimo paruošimui pilnam žmogaus gyvenimui. Šito didžiojo trūkumo jų ateities gyvenime nepataisys ir nepapildys nei vad. civilinių jungtuvių, nei divorso galimybės. Atrodo, kad užuot garsiai ar slaptomis kalbėjus apie vad. civilines jungtuves, pirmiau reiktų apvalyti visokio laipsnio mūsų mokyklas nuo doriniai pakrikusių mokytojų. Ar galime tikėti, kad mokės kada nors sukurti laimingą gyvenimą tie šiandieniniai mūsų mokyklų auklėtiniai, kuriuos moko ir auklėja mokytojai panašūs į Evangelijos Samarijėtę, kurie jau turėjo po kelis vyrus, ar žmonas, ir tie, kuriuos dabar turi, yra ne jų. Dar daugiau yra tokių, kurie gyvena po vienu stogu su savo tikra žmona, ar tikru vyru, bet už savo namų, pamiršę moterystės ištikimybės priesaiką, nešvariai santikiauja su svetimais. Visų dėmesio vertas šeimyninio gyvenimo perversmas, kuris mūsų laikais įvyko Italijoje. Kadaisia ten įvestos priverstinos vad. civilinės jungtuvės su divorsais nelaimingų moterysčių ir šeimų ne tik neišnaikino, bet ir šeimą ir visą tautą privedė ligi visiško pakrikimo. Tik sustiprinus tautoje religinį ir dorovinį auklėjimą šeimos ir visa tauta vėl atsigavo. Kartu su šituo beveik visai išnyko ir vad. civilinės jungtuvės ir tokios šeimos, kurios reikalautų divorsų. Yra tautų,

---

[24]) „Les dames ont augmenté le nombre de leurs robes, des leurs crapeaux et de leur train de maison, elle ne peuvent plus payer le prix... d'une institutrice... nous voyons leurs enfants pousser leur instruction d'une facon surprenant; c'est le progręs, mais c'est aussi l'erreur... L'on ne songe pas assez, que l'instruction sens education devient une arme dangereuse entre les mains inexperimentes et débiles" (L. Faran. Le mariage, Paris, 1909 psl. 45, 49).

pav. prancūzų, vokiečių, kuriose vad. civilinės jungtuvės ir divorsai yra labai plačiai naudojami. Tačiau tų tautų šeimyninis gyvenimas yra visiškai nepavydėtinas.

Netrūksta taip pat žmonių, kurie klaidingai supranta ir savo asmeninę ir visuomenės gerovę. Tie kurie yra pastatyti žmoniją tvarkyti ir rūpintis visuomenės gerove, turi būti labai atsargūs su tais, kurie reikalauja vad. civilinių jungtuvių, divorsų ir panašių dalykų. Su tuo žmogumi, kuris yra egoizmo ir kitų ydų vergas, niekas nepajėgs sugyventi. Jie padarys nelaimingu-a kiekvieną, su kuriuo ar kuria tik susiriš bendram gyvenimui. Tokiem leisti vieną suvedžiotą paleisti ir leisti suvedžioti dar kitą, būtų nelaimingų žmonių ir nelaimių dauginimas.

Pagalios tarpe nepilno vedusiųjų išskyrimo ir divorso yra tas skirtumas, kad nesugyvenantiems leidžiama išsiskirti, kad jie užmirštų įvykusius nesusipratimus, susiprastų, susitaikintų ir vėl kartu gyventų; gi divorsas duodamas tuo tikslu, kad išsiskyrusieji užmirštų padarytą ryšį, nesusitaikintų ir daugiau drauge negyventų, bet jeigu pavyks, sudarytų jungtuves su kitu asmeniu[25]). Nepilno moterystės išskyrimo galimumas abi moterystėje gyvenančias puses visai nemasina tokio išskyrimo ieškoti. Nesuardomas moterystės ryšys ragina žmones būti šeimyniniame gyvenime ir atsargesniais ir kantresniais. Vad. civilinės jungtuvės su divorso galimumu ir viltimi, kaip sako tas pat R. de Ruggiero, pažiūrą į jungtuves padaro lengvapėdišką, pačias jungtuves ragina daryti neapgalvojus ir paskubomis, vedusius padaro linkusiais didinti ir palaikyti kylančias nesantaikas ir vidinį nepasitenkinimą[26]). Aišku, kad vad. civilinės jungtuvės mokytų žmones į tas jungtuves žiūrėti ne taip rimtai, kaip žiūrima į religines jungtuves. Ta lengvapėdiška pažiūra į jungtuves ne mažintų, bet didintų nelaimingų jungtuvių ir nelaimingų šeimų skaičių ir tokiu būdu individams ir visuomenei jos neduotų tos naudos, apie kurią daug kalba jų šalininkai, bet atneštų tik naujų nelaimių.

11. **Vad. civilinės jungtuvės apsaugoją žmones nuo šventvagysčių ir sakramentus nuo profanacijos.** Bažnyčia griežtai laikydamosi savo drausmės moterystės dalykuose pati tampanti

---

[25]) Palyg. Billot, op, cit., thes. 42.
[26]) Op. cit. psl. 173.

blogo priežastimi. Savo griežtumu ji niekad nepasieksianti tokių rezultatų, kad visi jos nariai vertai priimtų moterystės sakramentą. Buvę ir būsią tokių žmonių, kurie religines jungtuves imą tik todėl, kad nėra vad. civilinių jungtuvių. Toki asmens religines jungtuves imą prieš savo norą, į moterystės sakramentą netikį, jį dargi pozityviai sava valia išskirią, nenorį jį priimti. Sekant Bažnyčios mokslu, toki žmonės savo elgesiu sunkiai nusidedą, ir pozityviai išskirdami iš savo sutarties moterystės sakramentą nesudarą jokio moterystės ryšio, lieką gyventi tiktai tariamoje moterystėje. Bažnyčia galėdama šių blogumų išvengti savo konservatizmu tampanti šių blogumų priežastimi. Bažnyčia galinti iš žmonių nereikalauti, kad jie būtinai saugotų dabartinę Bažnyčios įsakytą jungtuvių formą. Ji galinti leisti laisvai pasirinkti arba religinę arba vad. civilinę jungtuvių sudarymo formą. Šitokis sutvarkymas nebūdamas priešingas nei moterystės prigimčiai, nei jos sakramentiniam charakteriui duotų žmonėms pageidaujamą laisvę ir visus patenkintų, nes norintieji galėtų imti jungtuves bažnyčioje, o nenorintieji eiti į bažnyčią galėtų tikrą moterystę sudaryti kitokiu būdu.

Atsakymas. Šis priekaištas yra nukreiptas išimtinai tiktai prieš katalikų moterystę, nes nekatalikams kurti savo moterystės ryšį bažnyčioje ne tik nėra privaloma, bet dargi neleidžiama. Kalbant apie katalikus čia iškeltieji blogumai teorijoje atrodo daug baisesni, negu kad yra tikrumoje. Katalikų tarpe yra maža tokių, kurie nežinotų ar netikėtų, kad moterystė yra sakramentas. Dar mažiau yra tokių(drįsčiau net manyti, kad tokių visai nepasitaiko), kurie pozityviu valios veiksmu iš savo moterystės sutarties išskirtų sakramentą. Kiekvienas žmogus, jeigu jis nėra visiškai praradęs žmogiškumo, kurdamas moterystės ryšį vienokiu ar kitokiu būdu siekia tikros moterystės, tokios, kokia ji yra ir turi būti savyje, o ne moterystės parodijos. Tokių tikrai nepasitaiko, kurie galvotų, kad jeigu moterystė yra negalima be sakramentinio charakterio, tai nereikia nė moterystės.

Jeigu atsirastų žmogus, kuris nuduodamas kurią tikrą moterystę, išskirtų iš jos tuos elementus, be kurių tikra moterystė yra negalima, siektų ne tikros moterystės, o tik užmaskuoto neteisėto sugyvenimo, tai šio žmogaus sugedimo ir jo

moterystės netikrumo priežastimi būtų nei ne Bažnyčia, nei ne Bažnyčios drausmė, bet tie, kurie jį taip netikusiai išauklėjo. Tokiem žmonėm ir vad. civilinių jungtuvių įvedimas, jų legalizavimas nieko nepadėtų. Jeigu žmogus iš moterystės sutarties ar regimu viršiniu būdu, ar nors vidiniu savo valios veiksmu išskirs esminius moterystės elementus, tai jokia forma jo moterystės nepadarys teisėta. Jeigu Bažnyčia ir sutiktų su vad. civilinių jungtuvių forma, tai ir ją naudodamiesi sukurtų tikrą moterystę tiktai tie asmens, kurie nieko neišskirtų, kas priklauso krikščionių moterystės esmei. Jeigu krikščionis darydamas moterystės sutartį iš savo moterystės pozityviai išskirtų sakramentinį charakterį, moterystės vieningumą ar jos nesuardomą, tai nepaisant kur ir kokiu būdu jis ryžtūsi moterystės sutartį sudaryti, jo daromoji sutartis niekad nebus tikra moterystė.

Taigi vad. civilinės jungtuvės nėra jokia priemonė apsaugoti žmones nuo šventvagysčių, o sakramentus nuo profanacijos.

12. **Religinės jungtuvės esančios labai vėlai išgalvotos. Jeigu amžiais be jų apsieita, tai kodėl negalima būtų be jų apsieiti ir dabar?** Senajame Įstatyme jos buvę visai nežinomos. Nė Kristus jų neįkūręs ir neįsakęs. Jas tik vėliau įvedusi Bažnyčia sekdama senovės romėnų stabmeldžių papročius[1]). Net ir Katalikų Bažnyčioje iki Tridento Susirinko imti jungtuves bažnyčioje dalyvaujant kunigui buvę tik pageidaujama, bet neprivaloma. Privalomas bažnytines jungtuves įvedęs tiktai Tridento susirinkimas, nors dar ir šito susirinkimo griežtų parėdymų nepaisant pirmykštė laisvė imti jungtuves, kur kas norėjo kai kuriuose kraštuose išsilikusi ligi 1908 metų. Visoje Katalikų Bažnyčioje bažnytinės jungtuvės esančios įsakytos tiktai nuo 1908 metų.

Iš bažnytinių jungtuvių kilmės matyti, kad jas įsaką Bažnyčios įstatymai nesą tiek svarbūs, kad dėl svarbios priežasties jų nebūtų galima pakeisti, arba ir visai panaikinti. Valstybė įvesdama vad. civilines jungtuves dėl svarbios priežasties leidžianti žmonėms nesilaikyti tų nesvarbių Bažnyčios reikalavimų. Atrodo, kad Bažnyčia nenorėdama bereikalingai žmones varžyti, su tokia tvarka pati turėtų sutikti.

---

[1]) Taip kalba Digesto Italiano: Matrimonio, psl. 1084.

Atsakymas. Būtų klaida manyti, kad Senajame Įstatyme netikėta į moterystės šventumo charakterį. Taip pat klaidingai tvirtinama, kad Bažnyčia įvedusi religines jungtuves sekdama senovės romėnų papročius. Apie tai jau buvo kalbėta — aiškinant moterystės bendrai ir krikščionių moterystės kilmę. Tiesa, kad ligi Tridento susirinkimo dabartinė bažnytinė jungtuvių forma nebuvo būtina moterystės tikrumui. Bet negalima manyti, kad prieš Tridento susirinkimą tos formos arba visai nebuvę, arba kad ji buvusi tik pageidaujama. Ji nuo seniausių laikų krikščionims yra privaloma ta prasme, kad ją apleidę be svarbios priežasties skaitydavosi nusikaltę Bažnyčios drausmei. Ne bažnyčioje sudarytos jungtuvės būdavo laikomos tikromis, bet neleistinomis. Moterystės tikrumui bažnytinė moterystės arba jungtuvių forma senovėje nebuvo įsakyta dėl įvairių priežasčių:

1. Kad ir be šio griežto įpareigojimo visi katalikai moterystės sutartis arba jungtuves darydavo tik bažnyčioje;

2. Kad tais laikais Bažnyčia nerado reikalo bažnytines jungtuves įsakyti griežtesniu būdu;

3. Kad Bažnyčia net negalėjo šito padaryti dėl įvairių pašalinių kliūčių.

Kai bažnyčia rado reikalo ir neturėjo nenugalimų kliūčių, tai visada buvusias bažnytines jungtuves ji dar griežčiau įsakė. Kiek šis dabartinis Bažnyčios įstatymas įsakąs bažnytines jungtuves yra svarbus, šitą klausimą spręsti neturi galios nei pavieniai privatūs asmenys, vistiek ar jie būtų pasauliečiai, ar dvasininkai, nei pasaulinė valdžia. Jį gali spręsti tiktai tas autoritetas — Bažnyčios vadovybė, kuri šį įstatymą yra išleidusi. Tiesa, kad žmonių, o ne Dievo įstatymų savyje nekintamų nėra. Bet iš šito dėsnio negalima pasidaryti išvados, kad ne Dievo įstatymus gali keisti, kas tik nori, kad kiekvienas savo nuožiūra gali jų laikytis ar nesilaikyti. Bažnyčios įstatymus, nežiūrint kokios jie būtų svarbos, gali keisti tik Bažnyčia. Valstybė ar privatūs asmenys jų negali nei pakeisti, nei nuo jų dispensuoti. Ne kitaip yra ir su valstybės įstatymais. Aišku, kad valstybė neturi galios keisti krikščionis saistančius Bažnyčios įstatymus ir tuo pačiu neturi galios krikščionims įvesti vienokios ar kitokios formos vad. civilines jungtuves. Krikščionių jungtuvių formą nustato Bažnyčia ir tos formos neturi galios pakeisti nei valstybė, nei juo labiau privatūs žmonės.

13. Bažnyčios katalikams įsakytą religinę arba bažnytinę jungtuvių formą pati Bažnyčia ne labai vertina. Kam čia kitiems pasirodyti katalikiškesniais už Popiežių jas taip uoliai ginant?

Ir dabar esą atsitikimų (pav. kan. 1098, 1099§ 2), kad Bažnyčios įsakyta religinė jungtuvių forma pačių katalikų nesaistanti.

Krikščionių nekatalikų Bažnyčia nevaržanti jokia bažnytine jungtuvių forma.

P. Pijus XI konkordate su Italijos valstybe vienodai vertinąs ir Bažnytines ir vad. civilines jungtuves. Jeigu bažnytinė jungtuvių forma esanti tik tokios svarbos tai dėl svarbių priežasčių valstybė savais įstatymais galinti nustatyti piliečiams privalomą, ar laisvą ir kitokią jungtuvių formą, negu ta, kurios reikalauja Bažnyčia.

Atsakymas. Tiesa, kad sekant kan. 1098 Bažnyčios nustatytoji moterystės sutarties forma, kai kuriais atvejais katalikams nėra būtina. Ji nėra būtina todėl, kad tos pačios Bažnyčios įstatymai nuo jos paliuosuoja.

Kad krikščionims nekatalikams atsakomas jų moterystės sutarties bažnytinis palaiminimas, tai šį faktą reikia laikyti ne privilegija, bet draudimu duoti ne katalikams tą palaiminimą, kurį Bažnyčia skiria tiktai katalikams.

Jeigu Bažnyčia iš savo visiems bendrų įstatymų padaro kam nors teigiamą ar neigiamą išimtį, tai iš to dar negalima pasidaryti išvadą, kad iš tų pačių Bažnyčios įstatymų tokias pat išimtis galinti daryti valstybė, ar privatūs asmens.

Kai dėl tariamojo bažnytinių jungtuvių sugretinimo su vad. civilinėmis jungtuvėmis, tai ligi šiol dar nė vienas iš Popiežių, Teologijos, ar Bažnyčios Teisės žinovų bažnytinių jungtuvių ir vad. civilinių jungtuvių vienodai nevertino. 1) Kai dėl argumento traukiamo iš Apaštalų Sosto konkordato su Italijos valstybe, tai yra pasaka tų, kurie šio konkordato str. 34 neskaitė. P. Pijus minėtame konkordate str. 34 bažnytinių jungtuvių su vad. civilinėmis jungtuvėmis nesulygina, bet grąžina

katalikų bažnytinėms jungtuvėms tas civilines teises, kurias iš katalikų buvo atėmę masonų išleisti neteisingi įstatymai[27]).

Kai kam atrodo neaišku, kodėl Popiežiai konkordatuose su valstybėmis nereikalauja, kad valstybė panaikintų ar uždraustų vad. civilines jungtuves. Atsakymas aiškus. Jeigu valstybės turinčios šią instituciją sutiktų ją panaikinti, tai Bažnyčia senai būtų paprašiusi tai padaryti. Iš kitos pusės konkordatuose ne visa išvardijama, ką Bažnyčia norėtų žmonių gyvenime panaikinti. Nė viename konkordate nėra parašyta, kad valstybė turi drausti klaidingų religijų platinimą, keiksmus, įvairius nusikaltimus. Tačiau iš šito negalima padaryti išvadą, kad Bažnyčia tokius dalykus leidžia ir neskaito blogais.

Taigi tvirtinimas, būk Bažnyčia pati mažai vertinanti religines jungtuves yra neteisingas ir vad. civilinių jungtuvių juomi teisinti negalima.

14. **Vad. civilinės jungtuvės esąs modernios valstybės reikalavimas ir jeigu jų ligi šiol kur nors dar nebuvo, tai reikią jas įvesti.** Mūsų laikais vad. civilines jungtuves turinčios beveik visos modernios valstybės. Iš šito fakto galima esą daryti išvadą, kad vad. civilinės jungtuvės esančios moderniai sutvarkytos valstybės reikalavimas. Šiuo argumentu dažnai mėgsta operuoti tų valstybių žmonės, kuriose vad. civilinių jungtuvių nėra.

Atsakymas. Neužsipulsime perdėtai nei vadinamų modernių laikų, nei modernių valstybių. Tačiau, deja, turės visi su-

---

[27]) Plg. P. Benedikto XIV Apašt. laišką Belgijos vyskupui Pauliui — Simon, 1769, 9, 17;

P. Pijaus IX laišką Italijos karaliui Emanueliui 1852, 9, 19 ir to pat Popiežiaus kalbą 1859, 9, 27.

P. Lenono XIII Aapašt. laišką Venecijos provincijos vyskupams, 1893, 2, 8.

P. Pijaus X laišką Bolivijos vyskupams, 1906, 11, 24

P. Pijaus XI encykl. „Casti connubii",

S. Penitencijarijos raštą iš 1866, 1, 15, vad. civilinių jungtuvių įvedimo Italijoje proga.

[2]) Italijos konkordato str. 34 šitaip skamba: „Italijos Valstybė norėdama sugrąžinti savo tautos katalikiškas tradicijas, atatinkančią šeimos pagrindui, moterystės institucijai, garbę, moterystės sakramentui, tvarkomam kanonų teisėmis, suteikia civilinės pasėkos". Toliau kalbama, apie aktų rašymo būdą. Sekant konkordatu, Italijoje moterystės aktus rašo klebonai ir penkių dienų tarpe jų nuorašus nusiunčia valstybės įstaigoms.

tikti, kad tais moderniais laikais ir vadinamose moderniose valstybėse, kurios taip garsiai giriasi savo aukšta civilizacija, yra ne maža nekultūringų, net barbariškų dalykų. Antai moderniose valstybėse įstatymais yra panaikinta vergija, o tuo tarpu tose pačiose valstybėse beveik nekliudomai veikia organizuotos baltųjų vergių pirklių gaujos. Yra modernių valstybių, kuriose valdžia ne kartą būna priversta vesti derybas su plėšikų ir žmogžudžių gaujomis. Niekad nesibaigiančio karo, dar nesibaigusios ekonominės krizės priežasčių taip pat reikia ieškoti moderniais laikais gyvenančių žmonių tarpe. Arba štai moderniais laikais, jau nekalbant apie Sovietų Rusiją, į ką pavirto moterystės gyvenimas civilizuotų Vokietijos protestantų ir taip pat civilizuotų Prancūzijos lyberalų tarpe. Prancūzijoje jau net priežodis susikūrė: „En France on ne se marie plus", reikštų — Prancūzijoje jau gyvenama be jungtuvių. Tikrai, to krašto lyberalų dauguma nebepripažįsta jokių jungtuvių, dargi civilinių. Štai keli pavyzdžiai, ko šiandien galima rasti vadinamose moderniose valstybėse. Kas galėtų tvirtinti, kad šiuos anarchijos reiškinius — baltųjų vergių pirklių draugiją, gangsterizmą, šeimos pairimą ir panašius reiktų įvesti ir tose valstybėse, kur jų dar nėra. O niekas neįrodys, kad vad. civilinės jungtuvės nepriklauso tai pačiai fenomenų rūšiai, kaip ir aukščiau išvardinti reiškiniai. Ar gali kritiškai galvojančiam žmogui turėti kokios nors galios už vad. civilines jungtuves tas argumentas, kad civilines jungtuves turi kai kurios vadinamos modernios valstybės? Jau Romėnų Ciceronas teisingai pasakė, kad kvailiausia yra manyti visa esant gera ir teisinga, ką tik galima surasti tautų įstatymuose, ar jų institucijose. Jeigu apie teises daryti išvadas iš tautų įsakymų, iš valdovų dekretų, tai būtų galima sakyti, kad galima plėšikauti, svetimoteriauti, padirbti netikrą testamentą (Cicero, De Legibus, L. I, c. 15, 16).

Šis argumentas už vad. civilines jungtuves, kad jas turi kai kurios modernios valstybės, savyje neturi jokios vertės. Visa, kas tik randama kad ir moderniausiose valstybėse, reikia gerai ištirti, nes ir tose valstybėse pasitaiko visai blogų dalykų. Kas yra gera savyje, tai bus visur gera. O kas yra savyje bloga, tai nepaisant, ar tai bus civilizuotoje, ar necivilizuotoje valstybėje, vistiek bus bloga.

Pasitaiko net ir tokių žmonių, kurie reikalaudami vad. civilinių jungtuvių savo reikalavimų nepagrindžia jokiomis ra-

cijomis. Jie nenori net kitus girdėti apie jas kalbant. Jie norėtų, kad vyriausybė tylomis išleistų įstatymą, visuomenę pastatytų prieš įvykusį faktą, o po laiko tegul sau filosofuoja, kiek kas nori. Jeigu šitaip nusiteikusius žmones likimas kurioje nors valstybėje prineša ligi įstatymus leidžiančiųjų instancijų, tai jie taip ir padaro. Beveik visose valstybėse vad. civilinės jungtuvės tik šitokiu būdu ir atsirado.

Su taip galvojančiais, taip nusiteikusiais kokia nors polemika, ar moksliškas klausimo svarstymas būtų tuščias laiko gaišinimas. Jie visai nemano klausimą protu peržvelgti ligi pačių paskutinių išvadų. Jie gyvena dėsniu: sit pro ratione voluntas. Lietuviškai būtų galima pasakyti: kai turi galybės, tai protą galima pasidėti į šalį.

*

Ši argumentų už vad. civilines jungtuves eilė yra surinkta iš civilinių jungtuvių naujausių laikų gynėjų. Beskaitant neteisininkus, bet šiaip rašytojus kalbančius už vad. civilines jungtuves tų įvairiai pasakytų argumentų galima surasti visą daugybę. Juos visus čia išvardinti būtų ir nereikalinga ir per daug nuobodu. Visi jie kalba apie tuos pačius dalykus, kuriuos jau palietėme išvardintuose argumentuose: valstybės visagalybę, visuomenės, šeimos, individo gerovę, sąžinės laisvę, dorovės ir religijos interesus, modernių laikų reikalavimus. Todėl kiekvieną iš jų galima lengvai priskirti vienam ar kitam iš tų, kurie čia buvo svarstyti.

Yra vertas dėmesio praeities faktas, kad beveik visose turinčiose vad. civilines jungtuves valstybėse ši tariamosios moterystės forma buvo įvesta neįrodžius jos racijonalumo. Tik vėliau, kai katalikai gyvu ar rašytu žodžiu pradėjo tą instituciją pulti, jos autoriai ir šalininkai įvairiomis progomis už tą instituciją pasakė įvairiausius argumentus. Tų argumentų vertę iš dalies jau matome, o dar daugiau ta vertė paaiškės iš sekančių puslapių[28]).

---

[28]) Šioje dalyje išvardintus ir daug kitų šiems panašių argumentų už vad. civilines jungtuves galima rasti:

Digesto Italiano: Matrim. relig., matrim. civil., divorzio

Planiol, Traité de droit civil, t. II.

Avigdor P., Examen critique des tendences modernes dans le mariage.

Dessaulles, Les erreure de l'Eglise en droit naturel et canonique sur le mariage et le divorce.

Kiekvienas plačiau susipažinęs su moterystės klausimu bendrai ir su vad. civilinių jungtuvių kilme lengvai galės pastebėti, kad šiandieniniai vad. civilinių jungtuvių gynėjai savo siūlomai institucijai naujų argumentų nesuranda. Jie kartoja tuos pačius, kuriuos jau kiti per kelis šimtus metų kartojo ir į kuriuos jau daug kartų yra pakankamai atsakyta. Šiandieniniai vad. civilinių jungtuvių šalininkai jų vartojamus argumentus laiko moderniais, naujais todėl, kad jie nėra pakankamai susipažinę su tuo ką kalbėjo ir rašė tuo pačiu klausimu prieš juos gyvenę jų vienminčiai. Jų senas klaidas jie kartoja, kaip tariamus naujus išradimus, tai, kas jau yra pasenę ir keliomis eilėmis žmonių užmiršta, jie laiko naujais, moderniais dalykais. Stoka darbštumo, kritikos, katalikų nuomonių ir Bažnyčios mokslo nepagrįsta neapykanta juos ligi šiol kliudo susipažinti su atsakymais į senovės klaidas, o tuo pačiu ir į daugelį šiandieninių klaidų. Jie kartais imasi kalbėti ir apie Katalikų Bažnyčios mokslo mintis, bet to mokslo pakankamai nepažinę iškraipo ir jo mintis. Teisininko Avogadro žodžiais tariant, jeigu mūsų idejiniai priešai pasiimtų į rankas Bažnyčios patvirtintus Teologijos, Bažnyčios teisės traktatus, tai apsivalytų nuo gėdos, kuri šiandien jiems tenka, kad jie dažnai pasirodo nežiną, ką katalikai laiko teisingu, ką abejotinu ir ką klaidingu dalyku... Atrodytų, kad katalikų tarpe negalėtų būti jokių ginčų esminiais moterystės klausimais. Atrodytų, kad mums nebūų šiuo klausimu su kuo kovoti, išskyrus komunistus ir kraštutinius socijalistus, kurie grįžta jau ne į protestantų ir jų sekėjų klaidas, bet į panteistų ir į palaidžiausių pirmųjų amžių eretikų, ar į mū-

---

Santiago, Madrazo... Discorsos pronunciados en los cortes constituyentes, 22-29, IV, 1870.

Tillier L., Le mariage, sa genése, som évolution.

Lacombe, Une critique du mariage au XV siecle.

De Amicis, Il matrimonio civili secondo il codice civile...

Liberatore, Del matrimonio.

Liberatore, Il matrimonio civili considerato nella giurispru denza.

Schiapooli, Il matrimonio

Gagliardi, Apologia del matrimonio

Avogadro, Teorica dell'istituzione del matrimonio

C. Bellarminus, De Sacramentis, Matrimonium.

C. J. Billot, De Ecclesiae Sacramentis

J. Perrone, De matrimonio christiano, L. I, s. Il, c. IV

Dermine, La doctrine du mariage chrètien.

sų laikų anabaptistų klaidas, kurie stengiasi žmonių gyvenime moterystę visai išnaikinti (Avogadro, op. cit. p. XI).

Tuo tarpu su pasigailėjimu tenka konstatuoti, kad užsipuolančių krikščioniškos moterystės šventumą galima rasti ir tokių, kurie savo pažiūromis nėra nei komunistai, nei tikra prasme socijalistai. Jie užsipuola tai, ko jie net visai nesupranta, ar net nežino. Jeigu tą klausimą, kurį jie puola, geriau pažint tai tikrai pakeistų savo pažiūras ir elgesio būdą. Dažnai pasaulyje pasirodo per daug teisingi esą Carlyle žodžiai: **The one enemy we have in this universe: is darkniss of mind.** (autoriaus pabr.). Šiame pasaulyje turime vieną priešą: juo yra proto tamsumas.

KETVIRTAS SKYRIUS

KRIKŠČIONIŲ VAD. CIVILINĖS JUNGTUVĖS IR BŪTINOS JŲ PASĖKOS

Žmonės gyvenimo praktikos yra įpratinti iš vaisių spręsti apie medžio rūšį ir jo naudingumą. Kristus yra įspėjęs savuosius mokinius, kad ir pranašus gerus nuo blogų jie galės lengvai atskirti iš jų darbų vaisių. Atrodo, kad taip pat yra tikslu ir apie vad. civilinių jungtuvių vertę spręsti iš jų pasėkų. Kai kurias iš tų pasėkų pasvarstysime.

1. Vad. civilinės jungtuvės, moterystės ryšio patvarumas ir divorsai. Jau buvo pakankamai užsiminta trečiame šios dalies skyriuje, kalbant apie ketvirtąjį už vad. civilines jungtuves argumentą, kad vad. civilinių jungtuvių šalininkai jas siūlydami remiasi tuo, būk moterystės sutartis esanti civilinė sutartis. Jeigu su tokiu tvirtinimu sutikti, tai reikėtų sutikti ir su jo pasėkomis. Civilines sutartis jas sudariusieji asmens savo tarpe susitarę gali nutraukti — panaikinti. Pavyzdžių čia neminėsiu, nes jų lengvai suprantamų kiekvienas gali apsčiai rasti kasdieniniame gyvenime. Jeigu ir moterystė būtų tiktai civilinė sutartis, tai taip pat sektų, kad šią sutartį sudariusieji, jeigu abu panorės ir savo tarpe susitars, galėtų ją panaikinti ir tapti vėl laisvais, kaip buvę prieš moterystę[1]). Šitokių bandymų — daryti

---

[1]) Palyg. Perrone, op. cit. L. I, s. II, c. I, a: 2

moterystės sutartį ir ją vėl ardyti — žmogus savo gyvenime galėtų pakartoti tiek kartų, kiek jam patiktų. Aiškiau pasakius, žmogus tiek kartų galėtų vesti vis kitą žmoną ir tiek kartų tas žmonas pavaryti, kiek kartų jam taip patiktų. Jeigu daleidžiame principą, kad moterystė savyje yra suardoma sutartis, tai sunku įrodyti kieno nors teisėtą kompetenciją apriboti, kada ir kelis kartus gyvenime galima tą moterystę suardyti. Ir tikrai, iš visų valstybių turinčių vad. civilines jungtuves, yra vos kelios, kuriose įstatymai išsiskyrimus trukdo. Bet visi sutinka, kad ir išsiskyrimą trukdančios valstybės, jeigu jos moterystę laiko tiktai civiline sutarčia, elgiasi visai nelogiškai. Tuose kraštuose, kur yra išsiskyrimams laisvė, vienur kovojama prieš gręsiančią visišką seksualinę anarchiją, kitur prieš pačius išsiskyrimus. Tie išsiskyrimai taip plinta, kad priverčia nusigąsti net pačius vad. civilinių jungtuvių šalininkus. Kaip vad. civilinės jungtuvės griauna moterystės pastovumą ir platina išsiskyrimus, nėra reikalo išvardinti šiuo klausimu visų valstybių statistikas. Užteks klausimą pailiustruoti dviem pavyzdžiais iš Prancūzijos ir Jungtinių Amerikos Valstybių statistikos.

Prancūzijoje:

Metai	Išsiskyrimų be divorso	Divorsų	Viso suardytų šeimų
1884	2821	1657	4478
1890	1570	6557	8127
1895	1823	7700	9523
1900	2263	7820	10083
1905	2238	10860	13098
1910	2004	14261	16661
1913	2466	16335	18801
1937	. . . .	23614	
1938 I pusm.	. . . .	11907	

Kaip augo divorsų skaičius įvedus vad. civilines jungtuves Jungtinėse Amerikos Valstybėse, parodys ši skaitlinė:

1870 m. buvo 9937 divorsai, o 1921 m. jau 148,554 div. Nuo 1870 m. iki 1921 m. gyventojų skaičius padidėjo 183%, o divorsų sakičius padidėjo net 1250%[2]).

---

[2]) Palyg. Paul Bureau, op. cit. psl. 89
Holveck, Das Civileherecht des Burg. Gesetzbuchs
Documentation Cath. nr. 885, 5, 2, 1938

Pavyzdyje iš Prancūzijos šeimyninio gyvenimo statistikos paprastų išsiskyrimų ir divorsų skaičių tyčia atskirai paminime. Tai parodo, kad vad. civilinės jungtuvės net leisdamos divorsus nepanaikina išskyrimų nenaikinančių moterystės ryšio. Skirtumas tik tas, kad palyginus su jungtuvių skaičiumi paprastų išsiskyrimų nuošimtis lieka visada beveik tas pat, o divorsai pastebimai daugėja. Iš šios statistikos taip pat yra aišku, kad tuščias yra Bažnyčiai daromas priekaištas, kam ji leidžianti vedusiųjų išsiskyrimus nenaikindama moterystės ryšio. Vedusieji patys skirdamiesi ne visi nori savitarpį ryšį visiškai panaikinti, o jeigu jie to ir norėtų, tai jau buvo aiškinta, kad tai draudžia ne Bažnyčia, o prigimties įstatymai. Čia paminėtos statistikos parodo dar ir tai, kad įvedus vad. civilines jungtuves, nenusisekusių ir nelaimingų jungtuvių ir tokių būdu suardytų šeimų, sugriauto gyvenimo žmonių skaičius nepaprastai didėja.

Paskutiniais laikais šeimyninio gyvenimo laimė ir patvarumas visur žymiai pašlijo. Net ir tuose kraštuose, kur nėra vad. civilinių jungtuvių nei divorsų, pairusių šeimų skaičius didėja. Tuose kraštuose, kur valstybės įstatymai leidžia vad. civilines jungtuves ir divorsus, divorsų skaičius pasibaisėtinai išaugo. Žmonės praradę pagarbą bažnytinėms jungtuvėms ir iš viso moterystės neskaitą šventu dalyku negali jausti pagarbos ir vad. civilinėms jungtuvėms. Kai kuriuose kraštuose turinčiuose vad. civilines jungtuves prieita net ligi to, kad vad. civilines jungtuves ima jau tik tie, kurie yra nusistatę vienokios ar kitokios religijos šventykloje imti ir religines jungtuves. Šitaip jie elgiasi todėl, kad įstatymai draudžia gana didelėmis bausmėmis imti religines jungtuves neėmusiems vad. civilinių jungtuvių. Jeigu ne bausmės, tikintieji į civilines įstaigas simuliuoti neitų, nes jie vad. civilinių jungtuvių neskaito jungtuvėmis (Šitokia „sąžinės laisvė“ dar ir dabar yra socijalistų valdomoje Prancūzijoje). Netikintieji į religines jungtuves daugumoje gyvena be jokių jungtuvių. Vad. civilines jungtuves jie jau senai laiko komedija, kurią vaidinti neverta, nes ji šį tą kainuoja ir dar žmogų suvaržo, nes norint jas nutraukti, tenka ieškoti priežasčių, jų nesuradus reikia sugalvoti pakankamai gudrų melą, eiti į teismą, mokėti paleistai suvedžiotai moteriai atlyginimą ir tt. Užtat, kuriame krašte buvę priversinos vad. civilinės jungtuvės vėliau paliekamos laisvam žmonių pasirinkimui, ten jos labai greitai išeina iš mados.

Iš paduotų skaitlinių aiškiai matosi, kad vad. civilinės jungtuvės ne tik teorijoje, bet ir praktikoje yra tikros šeimos pastovumo ardytojos. Aišku kodėl taip. Visiem vad. civilinių jungtuvių rėmėjams ir jų šalininkams dažniausia pirmoje vietoje ir rūpi ne kas kita, kaip tik išsiskyrimo galimybė. Tai jie ne visada pasako, nes neturi drąsos. Ruošdami vad. civilinių jungtuvių projektus jie kartais žada neįvesti divorsų, nes bijo viešosios nuomonės reakcijos, bet visada tyko sulaukti patogią progą ir jeigu tik šią progą sulaukia, tai savo svajones įvesti divorsus visada įgyvendina. Kai kur bijodami visuomenės reakcijos prieš šeimų ardytojus, jie vad. civilinių įstatymų pirmuosiuose paragrafuose deklaruoja, kad jungtuvės yra nesuardomos, bet tolimesniuose tų pačių įstatymų paragrafuose jie surašo visą litaniją galimybių sukurtas jungtuves suardyti. Pro šį jų padarytą plyšį, kaip buvo sakyta, ateityje lys, kas tik panorės — nepaisant jų iškilmingų deklaracijų, ir jie patys ir kiti savo jungtuves galės ardyti tiek kartų, kiek kartų bent viena pusė užsimanys. Kur buvo rimtai bandyta įvesti vad. civilines jungtuves be divorsų, ten jos net religijos ir Bažnyčios priešų tarpe pritarimo nerado.

2. Vad. civilinės jungtuvės ir iš jų kilusi šeima

a) **Vyras ir moteris.** Jau nekalbant apie kitus, kurių gyvenimas surištas su moterystėje gyvenančiais asmenimis, pačių moterystėje gyvenančių — vyro ir moters tarpe, didžiausios svarbos yra savitarpė meilė, savitarpė pagarba, atsargumas. Kad ta meilė nesunyktų, kad vyras ir žmona vienas kitam netaptų įkyrūs ir nuobodūs. Šios dorybės turi padaryti maloniu ir palaikyti tą bendro gyvenimo ryšį, kuris turi tverti ligi mirties. Gi tose šeimose, kurių nariai nesinaudoja antgamtinės malonės pagalba, šių būtinų pagrindinio bendro gražaus sugyvenimo dorybių kaip tik ir pritrūksta. Profaniškame sugyvenime bet kokia dorybė neturi savo patvarumui pagrindo. Palaikyti ir stiprinti vyro ir žmonos gražų sugyvenimą moterystės sakramentas teikia ypatinga malonės pagalbą. Apie šios malonės pagalbą gražiai kalba garsusis Monsabrė. Jis sako: „Nuo tada, kai Kristus pašventė moterystę, malonė patobulina meilę. Malonė padaro meilę išmintnngą. Malonė meilę išmoko, kad čia žemėje nėra nieko tobulo, kad tik begalinis Dievo gerumas yra

vienintelis idealas, sugebąs patenkinti tobulumo siekiančią širdį; kad neturint viso, ką norėtum mylėti, reikia mylėti tai, kas turima.

„Malonė apvalo prigimties akis, padaro pakeliamais nemalonumus, silpnybes padaro vertomis užuojautos, ji padaro mielais senatvę ir žilus plaukus. Malonė padaro meilę kantria. Ji sustiprina prieš tuos šiurkštumų pasireiškimus,kurių dar neužvaldė meilė. Malonė padaro meilę teisinga ir gailestinga. Ji lengvai žmogų įtikina, kad jeigu mums tenka kęsti kokias nors silpnybes, tai kitiems tenka kęsti mūsų silpnybes ir kad dviejų bendrame gyvenime, daugiau negu kur kitur, reikia vykinti praktikoje į Evangelijos obalsį: „Neškite vieni kitų naštą". Vietoje išmėtinėjimų malonė pasiūlo pateisinimą, švelnų padrąsinimą, malonų pamokymą; malonė suminkština širdis palenkdama jas būti atlaidžiomis. Galutinai malonė padaro meilę ištikima pareigai"[3]).

Nė vieno iš šių gražių dalykų nerasite tarpe tų asmenų, kurie gyvena susirišę tiktai vad. civilinėmis jungtuvėmis. Niekas negali drįsti tvirtinti, kad savitarpė vyro ir moters meilė ir pagarba yra tokios pat ir profaniškame sugyvenime ir gyvenime, kurį palaiko religiniai principai, kuriam padeda sakramento malonė. Profaniškame sugyvenime veltui ieškotume tos savitarpės vyro ir moters meilės, kuri visada yra pasiryžusi atleisti savojo žmogaus silpnybes, veltui ieškotume to atsargumo, kad vienas antram kokiu nors būdu neįkirėtų. Profaniškame sugyvenime šios gražios dorybės savo vietą užleidžia nuolatiniam sugyvenimo nutraukimo pavojui. Iš sugyvenimo nutraukimo galimybės savaimi seka bloga žmogaus psichologinė nuotaika. Mintis, kad pradėtą sugyvenimą esant reikalo bus galima nutraukti, žmoguje sunaikina atsargumo jausmą verčiantį vienas kitą neužgauti, vienas kitam neįkyrėti, kad tuo būdu neapsunkinus bendro sugyvenimo. Profaniškame sugyvenime atsargumą žmogus skaito nebūtinu, net nesvarbiu dalyku, nes sugyvenimui ir santaikai suirus lieka galimybė vienas kitą pamesti ir tai be didelio sąžinės išmėtinėjimo. Šitokia nuotaika gimdo nepasitikėjimą, vienas antro įtarimu, blogą vieno apie kitą nuomonę. Tie įtarimai, ta bloga nuomonė labai dažnai būna nebe pagrindo, nes profaniškame sugyvenime, daugiau negu tikroje

---

[3]) L'Exposition du Dogme catholique. La sainteté du mariage.

moterystėje, pasitaiko visiškos vienas antram neištikimybės, neteisingumo ir kitokių nusikaltimų.

Religiniai sukurtoje šeimoje abu asmens bendromis pastangomis palaiko didžiausią gražaus sugyvenimo rėmėją — religiją. Profaniškame sugyvenime religija bendromis jėgomis yra naikinama, nes jos nepašalinus sąžinė neduoda ramybės bardama už neteisėtą sugyvenimą, tikėjimas primena savo reikalavimus, kuriuos juodu neišpildė kurdami neteisėtą sugyvenimą. Pašalinus šeimyniniame gyvenime religiją ir sąžinę, toliau jau savaime seka prigimties įstatymų panieka, apsilenkimas su svarbiausiais moterystės tikslais. Vyras ir moteris gyveną vad. civilinių jungtuvių būdu sukurtoje bendruomenėje dažniausiai visai neturi drąsos užsidėti sau šeimos gimdymo naštą, o jeigu ir pagimdo šeimą, tai jie negali sugebėti savo pagimdytus vaikus tinkamai išauklėti. Šias visas išvadas darome tik abstrakčiai svarstydami vad. civilinių jungtuvių instituciją. Jeigu pažiūrėsime realų gyvenimą, tai tas gyvenimas šias visas išvadas patvirtina.

b) **Pasėkos moteriai.** Laisvų pažiūrų žmonės mėgsta paskleisti daug skambių šūkių, neišauklėto žmogaus ausiai ir protui sunkiai suprantamų. Piršdami žmonėms vad. civilines jungtuves jie veidmainiškai šaukia už vyro ir moters teisių lygybę. Tačiau ištikrųjų vad. civilinių jungtuvių pagalba moterį, kurią krikščionybė bent krikščioniškuose kraštuose buvo išlaisvinusi iš vergijos, jie vėl padarė verge. Vad. civilinių jungtuvių būdu sukurtame gyvenime moteriai dažniausia atimama teisė patenkinti savo įgimtą palinkimą tapti motina. Netvarkingas seksualinis sugyvenimas, su kuriuo moteris dažniausiai prievarta yra verčiama sutikti, pamažu joje šitą jos įgimtą palinkimą sunaikina. Ji, kartu su visomis netvarkingomis moterimis, pradeda tenkintis vien tik gašlumu, nesirūpindama ir jau net nenorėdama tapti motina. Šita dorinė netvarka joje sunaikina naturalų moters švelnumą ir kitas jos gražias savybes, kurias prigimtis yra davusi išimtinai tiktai moteriai. Greitai joje lieka tiktai išniekintas, savo prmykščio grožio netekęs kūnas, o visa, kuo dar nesenai viršijo visus regimus tvarinius, joje jau sunaikinta. Galutinai, moterį išnaudojęs vyras suranda kokią nors tariamą priežastį ir ją pavaro. Mat, tam vyrui pasisekė surasti kitą, jaunesnę, gražesnę, mažiau ištvirkytą, tinkamesnę patenkinti jo aistras ir iš viso patrauklesnę. Šitokių be savo kaltės pavarytų

moterų, tuose kraštuose, kur yra vad. civilinės jungtuvės, yra visa daugybė. Jos nei moterys, nei mergaitės, gyvena be jokios šviesesnio gyvenimo vilties kaip kokios niekam netinkamos ir iš gyvenimo išmestos būtybės. Kai kurios iš jų gauna šiokią tokią iš savo suvedžiotojo duoklę, kuri, toli gražu, niekad jos nepadarys laiminga, patenkinta ir neatlygins jai to sugriauto gyvenimo, kuris ją lydės, kol ji gyvens. O labai daug yra ir tokių, kurios tapo visiškai apleistos, paliktos net be medžiaginės paramos. Kadaise buvo viliojama gražiausių vilčių, tos viltys ją nuvedė ligi civilinių jungtuvių, o dabar liko vargas, kurį tenka mažinti sunkiu darbu, neretai elgetavimu miesto užkampiuose, nes į viešesnes vietas jos ir pačios nedrįsta išeiti ir įstatymai draudžia. Visų šitų moterų pagrindinė nelaimės klaida buvo ta, kad su savo pasirinktuoju ir pamiltu vyriškiu jos susirišo ne moterystės sakramentu, o tik profanišku vad. civilinių jungtuvių ryšiu.

c) **Pasėkos vaikams.** Kalbant apie vad. civilines jungtuves yra būtina pakalbėti ir apie tokių jungtuvių pasėkas iš jų gimusiems vaikams. O tos pasėkos iš šitokių jungtuvių gimusiems vaikams yra labai pragaištingos.

Jau daug kartų šiame veikale buvo paminėta ir įrodyta, kad vad. civilinių jungtuvių net pati sąvoka yra nesuderinama su moterystės patvarumu ir ištikimybe. Jeigu ir vad. civilinėse jungtuvėse saugojama vienas kitam ištikimybė, jeigu tas sugyvenimas liks faktinai ir nenutrauktas, tai bus daroma ne aukštesniais motyvais, o kartais iš paprasto vienas prie kito prisirišimo, o dar dažniau iš baimės, kad nekiltų kokis nors skandalas, kuris gali turėti nemalonių žemiškų pasėkų. Vad. civilinių jungtuvių budu sukurtame vyro ir moters sugyvenime, kuriame nėra jokio kilnesnio charakterio, nėra nei vieno padoraus ir sekmingo motyvo, kuris juodu paskatintų gimdyti šeimą. Priešingai, su šeimos gimdymu ir auklėjimu susiję rūpesčiai, pasiaukojimas, atsakomingumas ragina tos šeimos vengti. Viešai už mažiausią kainą patariamos ir net siūlomos įvairios mediciniškos gudrybės, kurios garantuoja, kad iš jų vartojimo nebus jokio pavojaus, ir kuriomis pasinaudojant galima patenkinti savo gašlumą be gimdymo naštos. Ir tikrai, kiek šiandien yra bevaikių šeimų, kiek tautų matomai nyksta, ir nesurandama žmogiškų priemonių šiai depopuliacijai sustabdyti. Ligi šiol buvo veltui šauktasi ir visada bus veltui šaukiamasi į žmonių sąžines ir šir-

dis patrijotizmo vardu, reikalu atgimdyti savą tautą, atgimdyti patį save jaunesnėje kartoje. Šitie visi šūkiai gali padėti tik labai trumpam laikui, tik tol, kol gražiais žodžiais apsvaiginta minia pradės protauti. Atsigavusi iš pirmojo įspūdžio ji vėl pradeda eiti tuo pačiu mirimo keliu. Jeigu žmoguje, šeimos gyvenime, žmonių giminėje nėra nieko viršgyvuliškos prigimties, tai kokią prasmę turi šiandieninių politikų ir visuomenininkų skleidžiami patrijotizmo ir kiti šūkiai? Kas yra tas patrijotizmas, kas tauta, kas tasai savęs atgimdymas jeigu žmoguje nėra nieko viršgyvuliško? Ar būtų išmintinga šitokių argumentų vardu raginti žmones prisiimti tą aukos naštą, kurią žmonėms uždeda šeimos gimdymas ir jos auklėjimas? Į šituos ir visus jiems panašius argumentus pakankamai atsakė Brunetiere: „Jeigu vienas jautis nešventas, ne daugiau šventa, žemiškos ir visa jų kaiminė. Mano gyvenimas yra tik tiek pat vertas, kaip ir kitų, ir nėra jokios prasmės už kurį nors aukotis“[4]). Faktinai yra visa daugybė gražiausiais žodžiais prikalbėjusių apie tėvynės meilę, apie reikalą palaikyti ir ugdyti savo tautą, kurie moterystėje gyvendami neturėjo drąsos dviese gyvenę savo vietoje tai tautai palikti bent du jų pačių pagimdytus ir išauklėtus tautiečius.

Tiesa, kad yra ir vad. civilinėmis junguvėmis susirišusių, kurie gyvendami pagimdo šeimą. Tačiau tokiame sugyvenime gimusieji kūdikiai negauna ir nepatiria daugelio svarbių dalykų, į kuriuos jie turi teisių kaip žmonės ir kaip tėvų vaikai.

Nors daugeliu atžvilgiu skleisdama klaidingas mintis apie moterystę ir šeimyninį gyvenimą, Elen Key išreiškė dėmesio vertą tiesą sakydama: „Kūdikiui yra būtinas džiaugsmingas broliukų ir sesučių būrelis, kurių nepavaduos nė karščiausia motiniška meilė“[5]). O ar daug dar liko pasaulyje religinio pagrindo netekusių šeimų, kuriose gimęs kūdikis turėtų laimės išgyventi kūdikystės džiaugsmus savų broliukų ir sesučių būrelyje? Dažnausia tokiose šeimose pagimdytas kūdikis jau iš anksto yra pasmerktas vienatvei augti tarpe negyvų, nebylių, jo visai nesuprantančių žaislų. Kai paaugęs kūdikis jau nesitenkina pliušiniu meškiuku, tai už draugą gaus kad ir gyvą, tai vistiek kvailą ir nešvarų šuniuką ar kačiuką. Tuo tarpu vaiko pilnai laimei reikia būrelio tokių pat, kaip jis pats žavių, protaujančių,

---

[4]) Pas Paul Bureau, op. cit. psl. 543

[5]) Amore e il matrimonio (iš anglų kalbos vertė G. Pigretti)

kalbančių, vienas kitą mylinčių broliukų ir sesučių. Šitokiame būrelyje vaiko išgyvenamų džiaugsmų ir laimės nesugebės pavaduoti net ir maloniausios širdies gimdytojai. Šito viso dar ir neskaitant, vienas augdamas kūdikis niekad neišmoks daugelio gražių visuomeninių dorybių, kurių savaimi išmoksta būrelyje augantieji vaikai. „Vienturčiai" paprastai visuomenei lieka mažiau naudingi, už tuos, kurie augo skaitlingesnėje šeimoje. Šio reiškinio yra visa eilė naturalių priežasčių, kurias čia smulkiai nagrinėti nėra mūsų užbrėžtos temos dalykas.

Sekant pačia žmogaus prigimčia kūdikis yra reikalingas ne bet kokio tėvų juomi rūpinimosi, bet švelnios ir šventos meilės. Jeigu tėvai į savo pagimdytą kūdikį nemoka ir nepajėgia žiūrėti, kaip į Dievo jiems patikėtą žmogų, kurį jie turės nuvesti atgal pas Dievą, tai apie šventą ir švelnią tėvų meilę savo kūdikiams negali būti nė kalbos[6]). Aišku, kad vyro ir moters sugyvenime pradėtame ir tęsiamame be Dievo, tokios pažiūros į savus kūdikius nėra: nėra todėl ir tos šventos, švelnios meilės. Tokiu sugyvenimu pradėtu ir tęsiamu be Dievo pirmoje vietoje yra katalikų sugyvenimas kilęs iš vad. civilinių jungtuvių.

Kad kūdikis užaugtų tikras ir pilnas žmogus, kokiu turi būti kiekvienas žmogus, jis yra reikalingas ypatingo rūpestingumo, religinio auklėjimo. Teorija sako, o gyvenimas patvirtina, kad gimdytojai be antgamtinės malonės pagalbos šitą savo kūdikių auklėjimo pareigą tinkamai atlikti negali pajėgti. O ar šeimoje kilusioje iš vad. civilinių jungtuvių galima laukti antgamtinės malonės pagalbos? Iš kur ta pagalba ten bus, kad pačios vad. civilinės jungtuvės paneigia moterystės sakramentą ir visas to sakramento pasėkas. Taip pradėtame gyvenime paneigiama religija ir visa, kas su ja rišasi, nes pačios vad. civilinės jungtuvės yra prieštaravimas religijai, jomis pradėtas ir tęsiamas gyvenimas yra nesiskaitymas su religijos reikalavimais, iš jos gimstanti šeima gema prieš religijos nustatytą tvarką, nes ir prigimtis ir religija reikalauja, kad žmogus gimtų ne iš kitokių santykių, bet iš tikros moterystės. Taigi vad. civilinių jungtuvių būdu kuriamo gyvenimo pati pradžia, jo tąsa, kūdikių gimdymas yra nuolatinis maištas prieš Dievą, prieš religiją, prieš Bažnyčią. Aišku todėl, kad šiame sugyvenime negali būti nė tos

---

[6]) Apie tai plačiau: P. Pijaus XI encykl. „Casti connubii", Perrone op. cit. L. I, s. II, c. I, a. 5

antgamtinės malonės, paramos, kuri yra būtina tinkamam šeimos auklėjimui. Del tos antgamtinės paramos stokos ir iš to sekančio gimdytojų apsileidimo ir nesugebėjimo vaikai lieka be žmogui deramo dvasinio išauklėjimo. Gi šito išauklėjimo stoka yra pats didžiausias žmogaus nuostolis. Ir deramu būdu sukurtose šeimose pasitaiko, kad mirtis ar nesantaika vyrą ir moterį išskiria. Kartu pagimdytos šeimos auklėjimas tenka kuriam nors vienam. Jeigu asmuo, kuriam teko vaikų auklėjimo našta, bus religingas, dar galima tikėtis, kad jis nors pakenčiamai išauklės savo vaikus. Bet jeigu vaikai netekę tėvo ar motinos auga ir be religinio auklėjimo, tai pasėkos būna labai skaudžios ne tik vaikams, bet per juos visuomenei. Daug ką šiuo klausimu pasako kad ir ši 1938 m. statistikos žinelė. Tais metais Alytaus jaunųjų nusikaltėlių kalėjime 60% nusikaltėlių buvo tie, kurie augo be tėvo. Po jų seka % vaikų iš nesantaikoje gyvenusių šeimų. Negali būti nė kalbos, kad vad. civilinės jungtuvės išsiskyrusių ir nesantaikoje gyvenančių šeimų skaičių žymiai padidintų. Kartų padidintų nelaimingų vaikų skaičių ir tuo pačiu padidintų visuomenei uždedamą naštą tokius vaikus globoti ir gintis nuo jų darbų.

d) **Pasėkos visai šeimai kartu.** Jeigu vad. civilinės jungtuvės yra tiek mažai vertos atsižvelgiant į vyro, į moters, į vaikų reikalus, tai ką būtų galima pasakyti apie jų naudą iš jų kilusiai visai šeimai kartu? Šiuo būdu kilusiai šeimai niekas negarantuoja tokio pastovumo, kuris yra religijos garantuojamas reikiamu būdu sukurtoms šeimoms. Profaniškai sukurtos šeimos nei patys tėvai nei jų vaikai nelaiko šventu dalyku. Ji yra pradėta ir toliau tęsiama visai profanišku būdu. Vaikai savo tėvų niekad nelaikys Dievo tarpininkais ir atstovais, nes jie sužinos, kad jų tėvų bendro gyvenimo pradžia ir visas jų šeimos gyvenimas yra prieštaravimas Dievui ir visa kam, kas yra Dievo. O tėvai savo vaikus ar traktuos, kaip Dievo jiems duotus, jeigu jie patys puikiausiai žino, kad jų vaikai yra pagimdyti nesilaikant tos tvarkos, kurios iš žmonių reikalauja Dievas per religiją. Taigi šiuo būdu kilusioje šeimoje nebus tos pagarbos, kurią tėvai yra skolingi savo vaikams, o vaikai savo tėvams.

Su šeimyniniu gyvenimu rišasi daug didelių rūpesčių ir sunkenybių. Šeimyninis gyvenimas reikalauja nors ir abipusės, bet visiškos ir amžinos priklausomybės. Kartais tai pakelti yra ne-

lengva net ir geriausios valios, antgamtinės malonės remiamiems žmonėms. O kaip visa tai pakelti tokiems žmonėms, kurie savo bendrą gyvenimą pradėjo visai profanišku būdu, jie patys ir toliau jį laiko profanišku, kurio neremia jokia antgamtinė malonė. Iš profaniško sugyvenimo kilusi šeima net viršiniai yra mažai panaši į tikrą šeimą. Ji nepatiria jokios antgamtinės malonės pagalbos, neturėdama savyje jokio šventumo charakterio pasilieka niekeno negerbiamu sugyvenimu, iš kurio vaikai visai negimdomi, arba jeigu ir gimdomi, tai taip yra auklėjami, kad dažniausia jie lieka vienokia ar kitokia prasme žmonijos nelaime. Visa tai apsvarsčius ir supratus, visai nėra kuo stebėtis, kad kai kuriose šalyse šeimyninis gyvenimas išsigimė ligi pasibaisėtino laipsnio. Jeigu niekas nepanakins tos legalizuotos nedorybės, kuria profanuojamas Dievo sukurtas šeimyninis gyvenimas tai žmonijai nėra ką laukti kada nors daugiau žmoniškumo savitarpiuose santikiuose. Tokis suprofanuotas žmonių gyvenimas nuolat tapdamas dar vis blogesniu sulaukia ne Dievo palaimos, o Dievo teisingumo ir, jeigu žmonių kalbos žodžiais išsireikšti, Dievo rūstybės. Tiktai tinkamu būdu sukurta ir tinkamu būdu tvarkoma šeima yra žmonių visuomenės gerovės pagrindas ir tos gerovės užtikrinimas. Tiktai tinkamu būdu kuriama šeima gali rasti pati savo laimę.

Pasėkos visuomenei. „Tokia yra visuomenė, kokios yra šeimos, koki yra žmonės iš kurių visumenė susideda, kaip kūnas iš sąnarių"[7]). Ši tiesa pasako, kaip svarbu yra valstybei ir tautai, kad šeimose būtų gera dvasia, pasako, kokios vertės yra valstybei ir tautai šeima sukurta religiniais pagrindais. Anot Hugo O. P.[8]), sakramentai yra tarsi ryšiai, kurie Bažnyčios narius jungia į vieną kūną. Moterystės sakramentas yra taip pat ryšys jungiąs ne tik vyrą ir moterį bendram gyvenimui, bet jungiąs visas šeimas vieno tikslo, vienos drausmės ryšiais, vedąs jas visas vienu keliu, jas visas pašvenčiąs. Iš šitokių todėl šeimų, kilusių iš moterystės sakramento, galime tikėtis ko nors gero taip pačioms šeimoms, taip visuomenei. Ir valstybė tik iš tokių šeimų gali tikėtis ko nors gero savo ateities laimei.

---

7) P. Pijaus XI encykl. „Casti connubii"
8) De Sacramentis, art. I, p. 2, ed. 1927

Visuomenė susideda iš askirų žmonių, iš šeimų. Iš nesveikų sanarių sveiko kūno nesulipinsi. Jeigu suprofanuotas šeimyninis gyvenimas nieko gero negali duoti atskiriems žmonėms, atskiroms šeimoms, tai aišku, kad nedaugiau gero jis gali duoti ir visuomenei. Bet dar daugiau. Šv. Augustino žodžiais tariant, kiekvienas, kuris gema iš paleistuvystės, yra nuodėmės padarinys[9]). Iš suprofanuotų santykių gimę vaikai yra ne malonės ir malone pašvęstos meilės vaikai, bet yra gašlumo aistros vaikai, kuri jų ateities gyvenime dažniausiai valdo ir juos pačius. Šv. Tomo žodžiais tariant, gašlumas yra kapitalinė yda, iš kurios naturaliai seka proto tamsumas, paviršutiniškumas, nepastovumas, savimeilė, Dievo neapykanta, prisirišimas prie šio pasaulio, būsimojo gyvenimo baimė ir kitos ydos[10]). Ko galima gero laukti iš tos valstybės, iš tos bendruomenės, kurią per jos narius užvaldo čia išvardintos ydos. Netikintiems į nieką, kas šventa, šios mintys gali atrodyti juokingos, tačiau ką mes šiandien matome tose tautose ir valstybėse, kur jau ne nuo šiandien yra vad. civilinės jungtuvės su divorsais ir kitomis savo pasėkomis. Kai kuriuose kraštuose šiandien įsigalėjusią šeimyninę anarchiją, kuri baigia naikinti tautas, pranašavo jau P. Leonas XIII savo encyklikoje „Arcum Dei“. Jeigu jo laikais buvo teisingi, tai šiandien dar teisingesni šio Popiežiaus žodžiai: „Ir labiausia del šios priežasties (šeimų suprofanavimo) matome niokote nuniokotą žemę, ypatingai tenai, kur labiausiai yra paniekinti moterystę tvarką Bažnyčios įstatymai“. Mums atrodo visai neabejotina, kad viena iš didžiųjų šiandieninės tautų anarchijos priežasčių reikia laikyti ir vad. civilinės jungtuves. Jų dėka žemė prisipildė žmonėmis, kurie gimę iš profaniško sugyvenimo, augo be religinio auklėjimo ir dabar gyvena ne taip, kaip reikalauja prigimties ir Dievo įstatymai, bet nusikalsdami sveikai prigimčiai, tos prigimties Kūrėjui ir Jo įstatymams. Didėjant tokių žmonių skaičiui per juos plinta ateizmas, dorovingumo nebranginimas, vėl keliamas iš mirusių visų kultūringų žmonių jau senai pamestas pagonizmas. Iš tokių žmonių ir iš jų tautų gema visokios neteisybės, apgaulės, įvairūs pasikėsinimai ne tik žmogaus prieš žmogų, bet valstybės prieš valstybę. Iš jų kaltės turi pergyventi didžiausias tragedijas net

---

[9]) De nuptiis et concupiscentia, L. I, c. 12.

[10]) 2, 2 ae, q. CLIII, a 4

visa žmonija. Žmonių visuomenė gali atsispirti blogam, kol toje visuomenėje Dievas gyvena. O visuomenė ar jos dalis likusi be Dievo turi žūti. Dievo ir žmonijos priešai vad. civilinėse jungtuvėse surado puikiausią priemonę, nes šios tariamos moterystės pagalba iš vienur Dievas išvaromas, o iš kitur jis pats išeina. Ta Dievo apleista visuomenė jau ne Dievo bet žmogaus aistrų vedama žengia vis į didesnę suirutę[11]).

Iš vad. civilinių jungtuvių kilusių šeimų pagalba tiesiogiai yra griaunami valstybės pagrindai. Valstybė be vadovybės, kuriai visi piliečiai privalėtų pagarbą ir klusnumą, yra neįmanoma. Kokis tvirtas ir kilnus yra šio klusnumo ir pagarbos pagrindas šis dėsnis, kad k i e k v i e n a v a l d ž i a y r a i š D i e v o. Šeimose kilusiose iš vad. civilinių jungtuvių pagarbos Dievui nėra, ta pagarba čia nusikratyta. Tuo pačiu ten negali būti deramos pagarbos ir tiems, kurių galia remiasi Dievo autoritetu. Ir valstybės vadovybei jie bus pagarbūs ir kilnūs ne kilniais o tik vergiškos baimės motyvais. Kur tas baimės motyvas pasakys, kad baimės pavojaus nėra, ten savaimi liausis pagarba ir klusnumas valstybės valdančiom instancijom ir valstybės įstatymams. Taigi vad. civilinių jungtuvių pagalba profanuojant šeimyninį gyvenimą, pamažu žmonių širdyse ir gyvenime griaunama pagarba ir klusnumas tiems, kurie Dievo vardu tvarko žmonių reikalus, pamažu griauna pačią valstybę. Jeigu ano laiko, kada daugelyje valstybių buvo įvestos vad. civilinės jungtuvės įstatymų leidėjų niekas nepašaukė atsakyti prieš valstybės įstatymus už kenkimą valstybei, tai tik todėl, kad jie už save vyresnių neturėjo, arba kad žmonės jų padaryto darbo atsidėję nesvarstė ir pilnai nesuprato.

Yra žmonių, kurie vad. civilines jungtuves gina gera valia nesuprasdami jų viso blogumo. Iš to, kas ligi šiol buvo pasakyta apie jų pasėkas, visiems gali būti nesunkiai suprantama, kad ginantieji vad. civilines jungtuves daro labai didelę klaidą: jie kenkia patys sau, kenkia visuomenei. Geros valios žmonėms šiuo reikalu tikrai tinka Šv. Rašto įspėjimas: „Yra kelias, kuris žmogui atrodo esąs teisingas, bet galutinos jo pasėkos neša žmogui mirtį“ (Patarl. 14, 12)

---

[11]) Palyg. Šv. Augustino, Epistolla ad Marcellinum Perrone, op. cit. L. I, s. II, c. III, a2, 3

Jau patys pasauliniai teisininkai, įvairių kraštų net lyberalai visuomenininkai ir politikai pakankamai suprato ir pamatė, kur nuvestas šiandieninis žmonijos gyvenimas. Kaip kadaisia pranašas Jonas niniviečiams šaukė apie gresiančią jų miestui Dievo bausmę, taip šiandien tie net nekatalikai žmonės šaukia savo tautiečius prieš tautų išsigimimo ir gresiančios vis didesnės anarchijos pavojus. Tiktai gaila, kad tie žmonės ar nežino, ar nedrįsta pasiūlyti tinkamų priemonių, kad išsigelbėjus nuo tų jau visiems matomų pavojų. Jie šaukia žmones daugiau paisyti tautos, visuomenės gerovės ir jos ateities, ragina gyventi sulig naturalės dorovės reikalavimų. Savu laiku jau minėjome, kad žmogui, kuris nepripažįsta nieko švento, šitoki argumentai yra visai neturį prasmės. Pasaulietis teisininkas Paul Bureau apie juos teisingai išsitaria: „Visiems tiems vyrams, visoms toms moterims, kuriuos kankina kūno aistros ir jų dvasios baimė, laicistinė mintis negali pasiūlyti nė vieno tvirto, vertingo rimto argumento, kurio vienu akimirksniu nesugriautų net pati paviršutiniškiausia kritika. Laicistinė srovė yra priversta pasitenkinti tiktai kelių skambių žodžių kartojimu, kuriems ji pati jau visai netiki, nes iš tikrųjų į juos tikėti ilgiau jau yra negalima, jų turinį sugriauti ėmėsi pats mokslas“[12]).

Užbaiga. Kadangi pats gyvenimas tai patvirtina, tai mes neabejodami galime tvirtinti, kad ydos priešingos dorovingumui yra ne tik nusikaltimai Dievui, kartu yra nusikaltimai visuomenei, politinei žmonijos santvarkai. Ydų pragaištingumas visuomenei pasireiškia ypatingai tada, kai šios ydos vienokio ar kitokio nesusipratimo keliu įgyja pilietines teises ir niekeno nekliudomos griauna pačią valstybę. Kadangi valstybių valdantieji organai turi tarnauti visuomenės tvarkai palaikyti, visuomenės gerovę kelti, tai jie negali būti indiferentišiki tiems reiškiniams,kurie ardo visuomenės tvarką, kliudo jos gerovę. Valstybė turi iš anksto paieškoti priemonių, kuriomis galėtų pašalinti gręsiančio blogio

---

[12]) „Cependant à tous ces hommes, à toutes ces femmes, tenaillés dans leur chaire, angoissés dans leur âme, la pensé laique ne peut offrir aucun argument valable, serieux, résistant, que la plus sommaire critique ne souffise à éliminer en un instant. Elle est réduite à balbutier quelques grands mots, auxquels elle-même ne croit plus guêre, par ce qu'il étai en vérité impossible d'y croire plus longtemps et que la science même s'est chargée d'en dissoudre le contenu.“ Op. cit. psl. 542.

priežastis ir tokiu būdu pačiam gręsiančiam pavojui užbėgti už akių. Tačiau reikia pripažinti, kad šiam tikslui vien civilinių ar baudžiamųjų įstatymų niekad neužteko ir neužteks.Ką gali padėti geriausio įstatymų leidėjo geriausias įstatymas, jeigu bus sugedę piliečių protai ir valios. Taine teisingai sako: „Žmogus visada, kai sustabmeldėja, pasidaro gašlus ir šiurkštus". Žmones padaryti padoriais žmonėmis vien mokslo neužtenka. Ir filosofija yra mokslas, o ar ne klaidingos filosofų nuomonės pagimdė šiandieninei žmonių kartai tiek daug pagoniškos dvasios žmonių. Dauguma tų naujoviškų stabmeldžių nėra ne tik analfabetai, bet vienoje ar kitoje pasaulinių mokslų šakoje yra pasiekę gana aukštą mokslo laipsnį. Vien mokslas individo pilnu žmogumi nepadaro. Žmogus besimokydamas net ne visada tiesos išmoksta. G. Rocco žodžiais tariant, net toje pačioje mokslo srityje pasitaiko, kad to mokslo atskiros dalys savo tarpe nesiderina. Vienų moralės dėsniai su kitų visuomeniniais dėsniais faktai ar veiksmai nesiderina su idėjomis, literatūra kartais nesiderina su mokslu, grožis nesiderina su tiesa... Dėl to, kad pakankamai nepažįsta teisingų dėsnių, jaunimas net baigęs universitetus išeina į pasaulį sudrumstu protu, nežinodamas, kam pripažinti tiesą ar ateizmui, ar teizmui, ar panteizmui, ar fatalizmui, o gal filosofijai kalbančiai už Tvėrėją ir tvarinius. Jie nežino, ar pasaulis turi pradžią ir ar kada nors turės pabaigą"[13]) Taip moralė, taip visuomeninė ir politinė sritis, taip ir mokslas turi turėti kokį nors tvirtą, nekintatį pagrindą. Be šio pagrindo visokios teorijos, visoki argumentai ir visoki įstatymai lieka tik tušti žodžiai. Šito pagrindo neturi ir jo niekam neduos nei laicistinė etika, nei per daug profaniškai suprastas mokslas. Viskam tinkančius ir tvirtus principus galima surasti tiktai religijoj. Paul Bureau žodžiais tariant, visokia grynai žmogiška etika lieka įstatymų vergė, o moksliškoji etika yra ne kas kita, o tik moksliškas vergijos paaiškinimas. Ką tokia etika gali? Ji kalba žmogui apie visuomeninius reikalus. Religija žmogui kalba apie

---

[13]) „...in una medesima disciplina ne avviene, che tutto insieme neppure vanno d'acordo fra loro medesime. Le morali contrastano colle sociali, i fatti colle idee, le lettre colle scienz, il bello col vero... Per la qual cosa per la mancanza dei principi veri questa medesima gioventu allorchè lascia gli Atenei in'esce confusa nella mente senza a cui dar la ragione, se all'Ateismo, al Deismo, al Panteismo, al Fatalismo o alla Filosofia della creazione. Non sa, se il mondo non ha avuto mai principio e non avra mai fine." Op. cit. psl. 43...

jo asmens vertę, apie jo aukštesniąją kilmę, apie jo jėgas giliai paslėptas jo dvasinėje buityje, ji pažadina žmoguje pilnos laisvės troškimą, tą laisvę žmoguje atvaizduoja spindinčiame tobulume ir parodo moralius veiksmus, kaip kelią į šį tobulumą: štai kas yra moralės religinis pagrindas. Laicistinė moralė, Jean Paul žodžiais tariant, yra panaši į patogų, platų, neklaidų kelią, kuris tiesiamas per pasaulį sunaikinant šventąjį religijos medelyną. Bet vos tik šie šventieji medžiai bus sunaikinti, tuojau iš naujo bus pajusta jų praktiškoji reikšmė žmonių visuomenės moralinei santvarkai. Tada bus suprasta, kad modernusis pasaulis neturi nieko, kuo jis galėtų pavaduoti religiją.[14])

Plačiau neįrodinėdami tariamės, kad čia yra reikalo atkreipti dėmesį į būtinumą parodyti liaudžiai ir visai visuomenei tą reikšmę, kurios turi religija žmonių papročių apvalymui, šeimyniniam ir visos tautos gyvenmui. Šiose srityse religijos reikšmės niekas nepavaduos.

Iš šių minčių seka išvada, ko iš valstybės reikalauja šeimos. Kad šeima yra visuomenės pagrindas, kad šeimos charakteris visuomenei turi pagrindinės svarbos, šito niekas neneigia ir negali neigti. Kokią iš šitos tiesos galima pasidaryti išvvadą vad. civilinių jungtuvių reikalu? Šitos institucijos neracijonalumas, jos žala, buvo jau pakankamai išaiškinta. Taip pat buvo pakankamai išaiškinta, kad iš šiandieninės visuomenės, o ypatingai šeimyninės anarchijos išbristi yra tik vienas kelias-tai šeimos ir visuomenės pertvarkymas, pagal Kristaus religijos dėsnius, Šis svarbusis darbas turi būti pradėtas pirmoje eilėje šeimos židinyje. Todėl pirmoje eilėje reikia atnaujinti religinį charakterį tose šeimose, iš kurių jis vienokiu ar kitokiu keliu išnyko ar

---

[14]) „Tout ethique purement humaine reste l' esclave de la loi et l'ethique scientifique n'est que l'exposé scientifique de cet esclavage. Que peut-elle faire? Elle parle à l'homme des nécesités sociales, la religion lui parle de sa personalité à lui de son origine superieure, des forcs profondment cachées de son etre spirituel, elle reveille en lui le desir d'une liberté complette, lui presente cette liberté dans sa perfection rayonante et lui montre Taction morale comme la vole qui conduit à cette perfection; vorinlà ce que c'est le fondement religieux de la morale. Notre morale (laique) ressemble au dire de Jean Paul, une chaussée bien utile, large, bien sure, qu'on fait traverser le pays tout en dàboistat les bois sacrés de la religion. Mais au fur et a mesure que ces bois sacre seront deboissés, leur importance practique pour l'organisation morale de la société humaine se rera de nouveau sentir, et on comprendra que le monde moderne nta rien pour le complacer". (Op. cit. psl. 555).

buvo išplėštas. Reikia šeimai grąžinti tai, kas iš jos kai kuriuose kraštuose buvo įstatymais atimta su didžiausiu nuostoliu pačiai šeimai ir visai visuomenei. Kadangi šeimos religiniam charakteriui sunaikinti daugiausia pasidarbuota įvedant daugelyje valstybių vad. civilines jungtuves, kadangi ši vad. civilinių jungtuvių institucija taip yra žalinga šeimai ir visuomenei, tai savaime seka išvada, kad valstybių vyriausybės neturėtų vad. civilinių jungtuvių institucijos ne tik remti, bet dargi jos toleruoti. Teisinga valstybės sąvoka reikalauja, kad valstybėje nebūtų legalizuojami ar toleruojami dalykai priešingi prigimčiai Dievui, Bažnyčiai, visuomenės labui. O buvo aiškiai įrodyta, kad vad. civilinės jungtuvės yra priešingos ir prigimčiai ir pozityvinei Dievo teisei ir Bažnyčios įstatymams ir visuomenės labui. Todėl valstybė toleruodama tokią instituciją kaip vad. civilinės jungtuvės nusikalsta prigimties įstatymams, Dievui Bažnyčiai, nusikalsta savo piliečių teisėms, nusikalsta visuomenei, nes tokiu būdu griauna teisingai suprasto visuomenės gerbūvio pagrindus. Tuo būdu valstybė tampa priešu tos visuomenės, kuriai tarnauti valstybę pašaukė pati prigimtis.

Netik Bažnyčiai, bet ir valstybei turi rūpėti ir Bažnyčia ir valstybė turi pasistengti, kad atgimtų religinga šeima, kad nors katalikiškuose kraštuose kuriant moterystes pirmoje eilėje būtų vadovaujamasi Bažnyčios drausme[15]). Valstybė, kaip kitose srityse, taip ir moterystės srityje turi saugotis nesimaišyti į tuos reikalus, kurie priklauso Bažnyčios kompetencijai ir kurie Bažnyčios jau yra sutvarkyti. Kur valstybė bandė sau pasisavinti Bažnyčiai priklausančią galią tvarkyti moterystes, ir šeimas, ten pats gyvenimas parodė, kad valstybė tuos reikalus tinkamai tvarkyti nesugeba, arba kitaip pasakius — valstybę prigimtis ne tam yra skyrusi. Moterystės ir šeimos reikalai savo prigimčia viršija valstybės sugebėjimą. Valstybė bederindama moterystę ir šeimą savo sugebėjimo mąstui kai kur jau visai iškreipė moterystės ir šeimos tikrąją prasmę.

Jau ne kaip naują argumentą prieš vad. civilines jungtuves, bet tik norėdami parodyti, kad ne vien katalikai vad. civilinių jungtuvių teigiamai nevertino jau jų atsiradimo pradžioje, čia paminėsime protestanto von Savigny (1779—1861) Berlyno

---

[15]) Palyg. P. Pijaus XI encykl. „Casti conųbii".

Universiteto Profesoriaus nuomonę, kurią jis pareiškė Piemonto vyriausybei. Piemonto Vyriausybė klausė šio profesoriaus patarimo vad. civilinių jungtuvių įvedimo reikalu. Von Savigny jiems atsakė: „Iš jūsų paklausimo būdo atrodytų, kad norėtumėte gauti teigiamą atsakymą; atrodo, kad jūs norėtumėte pasakyti, būk vad. civilinės jungtuvės esą nuėję pirmyn tuo keliu, kurį apvaizda parodė žmogui, kad jis artėtų prie tobulybės. Du kartu turėjau progą rašyti apie moterystę: traktate apie Romos teisę ir veikale apie Borusijos įstatymų reformą. Tenai išaiškinau dėsnį, kad moterystės prigimtis yra tokia, kad ji susideda iš kelių elementų, iš kurių pirmasis ir svarbiausiasis yra religinis elementas. Priešingai, civilinėse jungtuvėse pripažįstama ir reikalaujama tiktai teisinio elemento, gi moralinis, religinis elementas nepripažįstamas, ignoruojamas ir paliekamas kiekvieno asmeninei nuožiūrai. Iš to būtinai seka moterystės išsigimimas...

Napaleono I laikais neigiami ir griaunantieji dėsniai kur kas mažiau turėjo galios ir reikšmės, negu kad turi dabar. Jeigu šiandien įvesite civilines jungtuves tame krašte, kur jų dar nebėra, tai daug atsiras tokių, kurie su džiaugsmu jas priims nepridėdami religinių apeigų: vieni iš lengvapėdiškumo ir tuštybės, kiti, kad kiek jie pajėgia, neapkenčia krikščioniškųjų dėsnių.

Iš kitos pusės civilinių jungtuvių pati esmė verčia leisti ir ribų nežinančią divorsų laisvę, nes jeigu dalyką svarstyti tiktai iš teisinės pusės, tai ne daug galima pasakyti prieš nuomonę, kad moterystę esą galima nutraukti abipusiu vedusiųjų sutarimu: šiai nuomonei prieštarauja tiktai aukštesnis religinis moralis pagrindas. Jeigu šie nauji dalykai gyvenime bus nuolat praktikuojami, jeigu didelė žmonių dalis ims jungtuves nepridėdami religinio veiksmo, jeigu išsiskyrimas bus paliktas daugiau ar mažiau susituokusiųjų nuožiūrai, tai netrukus bus prieita ligi to, kad jau nebus galima surasti ribos tarpe moterystės ir konkubinato. Tada šeima pairs.

Iš laikraščių man yra žinoma, kad pas jus yra aštrių ginčų tarpe katalikiškos ir lyberališkos grupės. Gal man bus padarytas priekaištas, kad aš moterystei taikau katalikiškus principus, ir todėl tiems, kurie nenori paklusti katalikiškiems dėsniams, mano nuomonė esanti visiškai nepriimtina. Į tai atsakau, kad esu ne katalikas, o protestantas ir svarstydamas moterystės

prigimtį rėmiausi ne katalikiškais dėsniais, o bendra moterystės prigimčia. Jeigu mano nuomonė apie moterystės prigimtį ir iš jos sekančios išvados didelia dalimi sutinka su katalikų Bažnyčios doktrina, tai bus dar naujas įrodymas, kad mano pareikštoji nuomonė seka ne iš pataikavimo vienai ar kitai grupei, bet iš mano giliausio įsitikinimo"[16]).

Šio protestanto mokslininko nuomonės pareiškimu baigsiu vad. civilinių jungtuvių įvertinimą. Manau, jau nėra reikalo dar plačiau kalbėti apie tai, kokios turėtų būti valstybės valdžios žmonių ir visų kitų rimtai į dalykus žiūrinčių žmonių pažiūros į vad. civilinių jungtuvių instituciją.

Dar kelis žodžius noriu pasakyti dvasių vadams ir visiems susipratusiems veikliems katalikams.

Katalikai, ypatingai gi sielų ganytojai moterystės šventumą turi saugoti ir ginti su tokiu pat uolumu, kaip tikėjimą, kaip pačias žmonių sielas. Neduos reikiamų vaisių ir visi kiti darbai — misijos, rekolekcijos, žmonių katechizavimas bažnyčioje ar mokykloje, jeigu šeimos bus dvasiniai apleistos ir sugriuvę. Net nejauku konstatuoti, kad kraštuose, kur yra civiliniais įstatymais leistos vad. civilinės jungtuvės, net tų žmonių tarpe, kurie skaito save katalikais, pasitaiko, kad vienas kitas pasitenkina tik vad. civilinėmis jungtuvėmis. Tai daroma ne iš blogos valios, bet todėl, kad paties dalyko reikiamai nesupranta: jie pilnai nesupranta nei kas yra tikroji moterystė, nei kas yra katalikui vad. civilinės jungtuvės[17]). Dar dažniau pasitenkinama tiktai, vad. civilinėmis jungtuvėmis, kai katalikas tuokiasi su netikinčiu ar su nekataliku. Daug yra ir tokių, kurie civilinių įstatymų verčiami atlikę vad. civilinių jungtuvių formalumus paskiau priima moterystės sakramentą. Tačiau šios civilinių įstatymų daromos prievartos jie neskaito nei sakramento, nei Bažnyčios, nei pačių tikinčiųjų įžeidimų. Taip yra todėl, kad tie kurie turėtų pareigos, ne visada turi pakankamai drąsos ir uolumo tikintie-

---

[16]) Hammerstein, De Ecclesia et Statu psl. 175. Treviris 1885

[17]) Kraštuose, kur yra visiems priverstinos vad. civilinės jungtuvės, Bažnyčia leidžia katalikams savo moterystę civilinėje įstaigoje užregistruoti, bet ne moterystę priimti. Civilinio valdininko pareiškimas, kad užsiregistravusieji skaitomi esą vedę, neturi jokios reikšmės ir katalikai tokio pareiškimo negali paisyti.

siems tinkamai paaiškinti tikrosios moterystės ir vad civilinių jungtuvių prasmę.

Šiandien visur, net vaikų katekizmo pamokose, jaunimo, vyrų ir moterų susirinkimuose tiek dvasių vadai, tiek kiti katalikai randa reikalo ir daug progų pakalbėti apie katalikų teises laisvai organizuotis, kurti kooperatyvus, sindikatus, turėti savas sporto sąjungas, savas mokyklas ir t.t. Nesakau, kad apie tai nereikia kalbėti, ar kad apie tai pas mus ir kitur būtų per daug kalbama. Bet keista, kad tie patys katalikai tai vienur, tai kitur kartais neturi pakankamai drąsos lygiai atvirai ir visiems suprantamai pakalbėti apie vad. civilines jungtuves. O tačiau negalima abejoti, kad religinga ir dorą branginanti šeima kilusi iš moterystės sakramento yra daug svarbesnis dalykas ir už katalikišką mokyklą ir už katalikišką organizaciją ir už katalikišką sporto sąjungą, kooperatyvą, banką ir tt. Jeigu dažnai taip drąsiai ir atkakliai kovojama už šiuos išvardintus dalykus, tai reikėtų dar drąsiau ir patvariau kovoti prieš įstatymus, kurie kėsinasi į moterystės ir šeimos šventumą. Ši mintis yra ne mano, o aš pakartoju tik tai, ką ir seniau ir pačiais paskutiniaisiais laikais pabrėžė patys Katalikų Bažnyčios Popiežiai: P. Pijus VIII, P. Pijus IX, P. Leonas XIII, P. Pijus XI (palyg. P. Pijaus XI encykl. „Casti connubii" ypač paskutinę dalį). Tačiau pasižvalgius po pasaulį susidarai įspūdžio, kad dauguma katalikų šių Popiežių raštus yra mažai skaitę, o dar mažiau darbuojasi, kad apgynus moterystę ir šeimą ten, kur ji ligi šiol dar liko neišprofanuota valstybiniais įstatymais, kad kadaisia išleistus netikusius įstatymus panaikinus, kad pataisius žmonių klaidingas nuomones ir žmonių protuose atgaivinus moterystės ir šeimos šventumo supratimą. Ne vienas bijo, kad laisvų pažiūrų žmonės mus už sąžiningą savos pareigos atlikimą ginant moterystės ir šeimos šventumą neapkaltintų esant maištininkais prieš civilinės valdžios įstatymus, prieš įvestą tvarką, kad mus nepalaikytų netolerantingais, siauražiūriais katalikais. Tačiau reikia atsiminti, kad vad. civilinių jungtuvių įstatymai, kur jie yra, yra ne valstybės ir visuomenės kaip tokių kurinys. Atvirai pasakysime, kad jeigu nebūtų buvę žydų ir jų kurinio-masonų ložių, tai apie civilines jungtuves pasaulyje šiandien nebūtų nė kalbos. Vad. civilinės jungtuvės yra ne visuomenės, o saujelės masonų ir jais nesąmoningai sekančių laisvamanių užgaida. Jie stengiasi ją realizuoti visur, kur tik įsiskverbia į valdžią, visai

nepaisydami, kiek iš to visuomenei bus naudos, ar ta visuomenė jų išmįslu yra patenkinta ar ne. Kovodami prieš vad. civilines jungtuves nekovojame nei prieš valstybę, nei prieš visuomenę, o kovojame tik prieš lyberalų sąmoningai ar nesąmoningai daromą valstybei ir visuomenei žalą. Ne tiktai tie, kurie tiki Kristaus religijos vertę ir jos tikrumu, bet visi, kurie nėra tik savanaudžiai, o turi savos tautos ir bendrai žmonių visuomenės meilės, kurie trokšta žmonių visuomenei tikro gėrio, turi kovoti prieš vad. civilines jungtuves ir ten kur jos jau yra ir ten kur jos būtų norimos įvesti. Nusikalstume ir valstybei ir visuomenei ir savo sąžinei, jeigu nežinia kokių motyvų trukdomi prieš tokius dalykus nekovotume.

PRIEDAS.

Du klausimu

1. Kas krikščionių moterysčių reikalų tvarkyme priklauso Bažnyčiai ir kas valstybei.

Kadangi šiame veikale sąmoningai nelietėme nekrikščionių motrysčių tvarkymo kompetencijos klausimo, tai ir čia plačiau jo nenagrinėsime. Užteks priminus, kad nekrikščionių moterystės tvarkyti yra valstybės dalykas prisilaiknt prigimties įstatymų reikalavimų.

Įrodžius, kad krikščionių moterystes tvarkyti yra Bažnyčios teisė ir pareiga, kad krikščionims taikoma vad. civilinių jungtuvių institucija yra visai neteisėtas dalykas, bus naudinga smulkiau paminėti, kurie krikščionių moterystes liečią dalykai priklauso Bažnyčios ir kurie valstybės kompetencijai.

Konkrečias išvadas, kurias čia išvardysime, neįrodinėsime, nes tada reiktų parašyti atskirą teisinį traktatą. Čia tik pakartosime tai, kas galima rasti įrodyta pas Bažnyčios teisės autorius.

Bažnyčios teisių kan. 1016 bendrai yra pasakyta, kad „Krikščionių moterystė yra tvarkoma ne tik dieviška, bet ir kanonų teise, nepaneigiant civilinės valdžios kompetencijos tvarkyti grynai civilines moterystės pasekas". Tuo norima pasakyti, kad civilinė valdžia savais įstatymais tvarko tiktai civilines moterystės pasekas: pavardės, dalies, paveldėjimo, teisių į titulus ir panašius dalykus. Visa kita tvarko ne civiliniai įstatymai, o dieviškoji ir Bažnyčios teisė.

Apie moterysčių bylas kan. 1960 sako, kad „bylos liečią tiktai civilines pasėkas, jeigu jos sprendžiamos tiesioginiai (principaliter), priklauso civilinei valdžiai sulig kan. 1016; bet jeigu jos sprendžiamos tiktai pripuolamai ir kartu su moterystės byla, tai pilna teise gali būti išspręstos bažnytinio teisėjo".

Kad būtų galima lengviau konkrečiai aptarti, ką galima ir reikia suprasti civilinių pasėkų sąvoka, kas priklauso civili-

nės valdžios kompetencijai ir kas į šią civilinių pasėkų sąvoką neįeina ir priklauso Bažnyčios kompetencijai, visa, kas liečia moterystę, suskirstysime į tris dalis: į dalykus liečiančius moterystę, bet pirmesnius už moterystės sutartį, į dalykus liečiančius pačią moterystės sutartį — sakramentą ir dalykus sekančius iš jau įvykusios moterystės sutarties.

I. Kaip visoms sutartims, taip ir moterystės sutarčiai turi būti iš anksto nustatyta, kas ir kokiomis sąlygomis gali eiti moterystėn. Šį klausimą išriša moterystę ardančios ar tiktai kliudančios kliūtys[1]). Kas priklauso Bažnyčiai ir kas valstybei nustatant moterystės kliūtis?

1 Tiktai Bažnyčia, o ne valstybė gali nustatyti krikščionių moterystę kliudančias ar ardančias kliūtis. Tiktai Bažnyčia, o ne valstybė gali nuo tų kliūčių krikščionis paliuosuoti. Tiktai Bažnyčia, o ne valstybė aiškina, kurios kliūtys seka iš prigimties ir kurios iš Bažnyčios įstatymų.

2 Susitarusi su Bažnyčia pasaulinė valdžia gali savo piliečius krikščionis ir civiliniais įstatymais versti, kad jie saugotų Bažnyčios įstatymais nustatytas moterystės kliūtis. Tačiau Bažnyčia nepageidauja, kad valstybė nesusitarusi su Bažnyčia, įvestų šiuo reikalu kokias nors krikščionims sankcijas.

3 Valstybė gali prašyti, kad Bažnyčia įvestų krikščionims tokias moterystės kliūtis, kurios, valstybės manymu, yra reikalingos visuomenės labui.

4 Valstybės valdžia gali nustatyti sąlygas, kurias piliečiai turi išpildyti eidami moterystėn. Tos sąlygos betgi negali būti nesuderinamos su esamais Dievo ar Bažnyčios įstatymais. Šių sąlygų nepildančius piliečius valstybė gali bausti kokiomis nors civilinėmis bausmėmis, bet negali jų moterystę kliudyti, jau įvykusią tikrą moterystę ardyti ar jos nepripažinti tikra moteryste. Pavyzdžiui, pasaulinė valdžia gali nustatyti ir paprastai nustato moterystės sąlygas kariams, diplomatams ar kitokiems valdininkams. Jeigu šie nustatytų sąlygų nesilaiko, tai valstybė

---

[1]) Moterystę ardančioji kliūtis (impedimentum dirimens) yra tokia kliūtis, kurios nepaisantieji ir iš kurios nepaliuosuoti krikščionys, jeigu jie ir kėsintųsi daryti moterystės sutartį, negali sukurti tikros moterystės.

Moterystę kliudančios kliūtys (impedimenta impedientia) yra tokios kurių ir nepaisydamas žmogus gali sukurti tikrą moterystę. Tačiau tokis nepaisymas būtų nusikaltimas.

turi galios juos paleisti iš tarnybos, bausti pinigine ar kita bauda, bet negali jau įvykusią moterystę nepripažinti moteryste.

5. Valstybė negali paliuosuoti savo piliečių krikščionių nuo tų moterystės kliūčių, kurias nustato Bažnyčios įstatymai.

6. Valstybė neturi teisės sterilizuoti neturtingų, ar nesveikų žmonių.

7 Valstybė negali kliudyti ar drausti eiti moterystėn beturčiams. Tačiau valstybė **susitarusi su Bažnyčia** gali drausti eiti moterystėn nesveikiems.

8 Jeigu kuri nors moterystės kliūtis yra bendra ir Bažnyčios ir valstybės įstatymams, tai valstybė savo piliečių krikščionių nuo tos kliūties paliuosuoti negali. Tokių kliūčių pavyzdžiu gali būti amžiaus, legalinės giminystės kylančios iš įsūnijimo kliūtys.

II. Kalbant apie patį moterystės sutarties sudarymą reikia būtinai pabrėžti ir suprasti skirtumą tarpe dviejų dalykų: tarpe sutarties sudarymo formos ir sutarties registravimo.

1 Krikščionių moterystės formą nustatyti, ją keisti, nuo jos paliuosuoti gali tiktai Bažnyčia. Tai seka iš moterystės kaip sakramento ir savo prigimčia šventos sutarties sąvokos. Kadangi krikščionių gyvenime šventus dalykus tvarko Bažnyčia, o ne valstybė, tai valstybė yra visai nekompetentinga krikščionių moterystėms formą nustatyti, ją keisti, ar savo piliečius krikščionis nuo tos formos paliuosuoti. Jeigu valstybė kur nors ir kada nors savo įstatymais imasi tvarkyti krikščionių moterystės formos klausimą, tai ji pereina savo kompetencijos ribas ir elgiasi neteisėtai. Jeigu kartais Bažnyčia savo nariams pataria, ar net įsako paisyti jų moterystės formą liečiančių valstybės įstatymų, tai tokis faktas valstybės kompetencijos naudai nieko nepasako. Tai nėra valstybės kompetencijos pripažinimas. Bažnyčia tai daro ne todėl, kad patenkintų savyje neteisingą ir todėl neturtinį galios valstybės įstatymo įsakymą, bet Bažnyčia nori tokiu būdu krikščionis apsaugoti nuo tų bausmių, kuriomis juos baustų pasaulinė valdžia už tokio kad ir neteisėto civilinio įstatymo nepildymą. Šitaip reikia suprasti pav. Prancūzijos katalikams Bažnyčios duotą leidimą savo moterystę, dar prieš jos sudarymą bažnyčioje, užregistruoti valstybės įstaigoje. Mat valstybės įstatymai baudžia tuos piliečius, kurie imtų bažnytines jungtuves jų prieš tai neužregistravę civilinėje įstaigoje.

Kai kam gali atrodyti, kad Bažnyčia kartais pripažįsta turinčia galios valstybės civiliniais įstatymais nustatytą moterystės formą, kadangi Bažnyčia pripažįsta tikra moteryste krikščionių nekatalikų vad. civilines jungtuves. Tačiau tokia nuomonė būtų klaidinga. Tiesa, kad Bažnyčia skaito tikra moteryste krikščionių nekatalikų civilines jungtuves, jeigu jų jungtuvėms nebuvo Bažnyčios įstatymais nustatytų kliūčių. Tačiau tokios nekatalikų jungtuvės yra laikomos tikra moteryste ne todėl, kad jos buvo padarytos pagal civilinių įstatymų reikalavimus, o todėl, kad jų moterystės sutartis buvo padaryta prie liudininkų. Bažnyčia neleidžia krikščionių nekatalikų moterystėms teikti bažnytinį palaiminimą. Iš jų reikalaujama tiktai dviejų dalykų: a) kad jų moterystei nebūtų Bažnyčios įstatymais nustatytų kliūčių ir b) kad jų moterystės sutartis būtų padaryta prie liudininkų. Kur jie savo moterystės sutartį darys: savo konfesijos maldos namuose, civilinėje įstaigoje, ar savo privačiuose namuose, tai nesudaro jokio skirtumo.

2 Kokiu būdu krikščionių sudarytos moterystės sutartys turi būti registruojamos (metrikų aktų rašymas), Bažnyčia su valstybe arba susitaria dėl bendros formos, arba kiekviena iš jų gali pasirinkti savą formą. Jeigu kurioje nors valstybėje šis klausimas nėra sutvarkytas Konkordato, ar kitokios sutarties būdu, tai valstybė gali visiems savo piliečiams įsakyti savo jau sudarytas moterysčių sutartis užregistruoti valstybės įstaigoje. Už šito įsakymo nepaisymą valstybė galėtų savo piliečius bausti jų moterystei nepripažindama civilinių pasėkų, ar kuriuo kitu būdu. Tačiau ir tokią neregistruotą bet tikrą moterystę valstybės įstatymai turi pripažinti tikra moteryste, turinčia galios ne nuo jos užregistravimo, bet nuo jos sudarymo momento. Kur Konkordato ar kitokios sutarties su Bažnyčia keliu valstybė moterysčių registravimą paveda Bažnyčios įstaigoms, tenai valstybė turi pripažinti civilinių aktų teises Bažnyčios įstaigų rašomiems aktams ar tų įstaigų duodamiems moterystės pažymėjimams (metrikams).

Civiliniai įstatymai turi daryti ir pripažinti skirtumą tarpe moterystės sutarties sudarymo ir jos užregistravimo. Paties registravimo valstybės įstatymai negali skaityti moteryste, nes tai nėra moterystė. Valstybė gali leisti registruoti tiktai tikrai įvykusias moterystes. Todėl neatatinkančias Bažnyčios įstatymų reikalavimus krikščionių moterysčių sutartis valstybės įstaigos ne-

gali net registruoti, kaip įvykusias moterystes, nes jos tada užregistruotų nesamą faktą ir skaitytų moteryste tokią sutartį, kuri gal nėra moterystė. Kad šių klaidų ir iš jų kylančių nesusipratimų išvengus, valstybė išmintingiausia daro pavesdama Bažnyčios įstaigoms rašyti katalikų moteryscių aktus. Jeigu kurioje nors valstybėje moterystės būtų registruojamos valstybės įstaigose vaduojantis ne Bažnyčios, o pačių piliečių pranešimais, tai esant tokiai tvarkai galėtų likti valstybės įstaigose neužregistruotų tikrų moteryscių, arba galėtų būti užregistruotos kaip moterystės nesamos moterystės, o tik paprasti bendro gyvenimo žmonių susitarimai. Bažnyčia tokių susitarimų, neatatinkančių Bažnyčios reikalavimų moterystėmis nelaiko. Negali juos laikyti moterystėmis ir valstybės įstatymai. Šio keblumo išvengiama tada, kai valstybės įstatymai visiškai uždraudžia vyro ir moters, nesudariusių moterystės, bendrą gyvenimą ir kai religinių įvykusių jungtuvių aktus registruoja susitarę Bažnyčia ir valstybė (pav. Lietuvoje, Italijoje ir kitur).

III Iš tikros moterystės sutarties seka įvairios pasėkos. Vienos iš jų yra neatskiriamos nuo pačios moterystės sutarties, o kitos pačiai moterystės sutarčiai yra tiktai pašalinis dalykas: pavyzdžiui, dalies klausimas, pavardės, turto, privilegijų, titulų paveldėjimo klausimai ir kiti panašūs dalykai. Šie pačiai moterystei pašaliniai dalykai Bažnyčios teisės žodyne yra vadinami moterystės civilinėmis pasėkomis. Šių nuo moterystės ryšio atskiriamų moterystės civilinių pasėkų tvarkymas priklauso valstybės įstatymų kompetencijai. Kad būtų aiškiau, kurios moterystės ryšį liečią pasėkos priklauso Bažnyčios ir kurios valstybės komptencijai, jas visas panagrinėsime atskirai. Šiuo tikslu jas suskirstysime į tris skyrius: į pasėkas liečiančias pačius vedusius, į pasėkas liečiančias iš jų gimusius vaikus ir moterystės bylas.

1 a) Kas liečia pačius vedusius, tai yra Bažnyčios teisė ir pareiga nustatyti ir išaiškinti, kokios iš tikros moterystės seka teisės ir pareigos vyro ir moters savitarpiame šeimyniniame gyvenime. Šį klausimą spręsti krikščionių gyvenime valstybė yra absoliučiai nekompetentinga. Tokiai moterystei, kuri sulig Bažnyčios įstatymais yra tikra, valstybės įstatymai turi pripažinti visas teises, kurios seka iš pačios moterystės ir yra nuo jos neatskiriamos. Šių teisių neliečiamumą valstybė turi savo įstatymais

sankcijonuoti. Valstybė negali tų pačių teisių pripažinti netikrai — tariamai moterystei.

b) Su tikra moteryste susiję grynai pasauliniai dalykai tiesioginiai priklauso valstybės kompetencijai; Bažnyčios kompetencijai jie priklauso tiktai netiesioginiai.

c) Vienokiu ar kitokiu būdu sukūrusiems tikrą moterystę nei Bažnyčia nei valstybė neturi galios uždrausti ar kliudyti gimdyti šeimą. Jeigu yra pavojaus, kad einantieji moterystėn, patys nesveiki, negalės pagimdyti sveikų kūdikių, tai valstybė ir Bažnyčia geriausia padarys tokius žmones ragindami neiti moterystėn arba suėjusius moterystėn gyventi susivaldant nuo santykių, gali jiems net kliudyti eiti moterystėn. Bet jeigu valstybės įstatymai jų įvykusias moterystes laikytų netikromis, arba moterystes laikydama tikromis juos verstų tapti nevaisingais (sterilizuotų), arba savo tarpe netvarkingai santikiauti, arba žudyti pradėtus kūdikius (abortai), tai toki valstybės įstatymai būtų aiškiai priešingi prigimties įstatymams, būtų aiškiai neteisingi.

2 a) Kas liečia jau gimusius kūdikius, tai sprendžiant jų legalumo klausimą reikia skirti dvi galimybes. Jeigu šis klausimas sprendžiamas su įvykusių jungtuvių tikrumo klausimu, tai tuo atveju šiuodu abu klausimu gali spręsti tiktai Bažnyčia. Moterystė yra sakramentas ir todėl suprantama, kad sakramento tikrumą ir jo pasėkas — kūdikių legalumą valstybė spręsti negali. Jeigu gi kūdikių legalumo klausimas yra sprendžiamas tiktai kartu su faktu ar iš viso kūdikio tėvai yra ėmę jungtuves, tada ir jungtuvių fakto esimą (ne fakto teisėtumą) ir gimusio kūdikio legalumo klausimus gali spręsti valstybė.

b) Ne Bažnyčios, o valstybės yra kompetencija nustatyti sąlygas ir būdus, kaip vaikai iš tėvų paveldi turtus, titulus ir bet kokį jų palikimą. Šiuos dalykus tvarkyti Bažnyčia galėtų imtis tik tada, jeigu valstybė jais visai nesirūpintų ar pavestų tvarkyti Bažnyčiai. Tačiau Bažnyčia nėra linkusi tokius įgaliojimus gauti ir šios rūšies reikalais rūpintis. Taip pat valstybė turi teisės nustatyti savo piliečiams minimalinį išsilavinimo laipsnį ir gimdytojus versti, kad jie šiuo savo vaikų išsilavinimu pasirūpintų.

c) Paprastai ir valstybių įstatymai nevienodai traktuoja kai kurių pilietinių teisių atžvilgiu legaliai ir nelegaliai gimusius. Tačiau valstybė turi teisę ir nelegalai gimusiems pripažinti tas pačias pilietines teises (pav. tėvo pavardės, turto, titulo paveldėjimas), kurias pripažįsta legaliai gimusiems vaikams. Konstatuo-

dami šią valstybės galią visiškai nesprendžiame, ar valstybė gerai padarytų, ar ne visiškai sulygindami legalius ir nelegalius vaikus

d) Nors valstybė ir pripažintų nelegaliai gimusiems tas pačias pilietines teises, kurias pripažįsta legaliai gimusiems vaikams, tai ji negali reikalauti, kad ir Bažnyčia legaliai ir nelegaliai gimusiems pripažintų tas pačias kanonines teises.

e) Santikiuose tėvų su vaikais vienų kitiems yra naturalių ir pilietinių pareigų. Valstybė gali normuoti tėvų vaikams ir vaikų tėvams pilietines pareigas. Aiškinti ir normuoti naturalias vienų kitiems pareigas yra išimtinai Bažnyčios teisė. Jeigu to reikalauja viešoji piliečių gerovė, tai valstybė gali tiktai sankcijonuoti tai, kas šioje srityje yra nustatyta Bažnyčios.

3 Kalbant apie įvairias įvykusios moterystės sutarties bylas galima nustatyti sekančius dėsnius:

a) Spręsti, ar krikščionių moterystė buvo teisėta ir tikra, išimtinai priklauso Bažnyčiai. Valstybė savindamosi tokias bylas aiškiai pažeistų Bažnyčios kompetenciją, elgtųsi visai neteisėtai.

b) Teisėtoje moterystėje gyvenančių krikščionių išskyrimo bylas (nenaikinant moterystės ryšio) spręsti tiesioginiai priklauso Bažnyčiai. Atskirais atvejais atskirose valstybėse ar valstybės vietose šias bylas spręsti Bažnyčia gali pavesti valstybei. Tačiau be Bažnyčios sutikimo valstybė negali savintis šių bylų sprendimą. Bažnyčia gali spręsti ir kriminalines tarpusaves vedusiųjų bylas, jeigu ir kiek jos turi sąryšio su vedusiųjų išskyrimo byla. Jeigu vedusiųjų kriminalinė byla sprendžiama neliečiant jų gyvenimo išskyrimo klausimo, tai kriminalines bylas sprendžia pasaulinis teismas. Be valstybės leidimo tokiais atvejais spresti kriminalinę bylą Bažnyčia niekad nesiima. Tačiau jeigu sprendžiant pasauliniame teisme kriminalinę bylą iškyla vedusiųjų išskyrimo klausimas ir valstybė neturi Bažnyčios įgaliojimo spręsti vedusiųjų išskyrimo bylas, tai arba abi bylas, ar nors išskyrimo bylą turės spręsti Bažnyčios teismas.

c) Jeigu kartu su moterystės tikrumo ar vedusiųjų išskyrimo byla užinteresuoti bylos dalyviai kelia ir moterystės civilinių pasėkų bylą, tai Bažnyčios teismas gali kartu su moterystės tikrumo ar vedusiųjų išskyrimo byla spręsti ir šią iškilusią civilinių pasėkų bylą. Tokią bylą spręsti valstybės leidimas Bažnyčiai yra nereikalingas. Jeigu valstybė draustų Bažnyčiai mi-

nėtais atvejais spręsti pasitaikančią moterystės civilinių pasėkų bylą, tai valstybė varžytų teisėtą Bažnyčios kompetenciją.

d) Moterystės civilinių pasėkų bylas, jeigu jos sprendžiamos ne kartu su moterystės tikrumo ar vedusiųjų išskyrimo bylomis, sprendžia valstybės teismas. Tačiau, jeigu sprendžiant šią civilinių pasėkų bylą iškyla Bažnyčios teismo dar neišspręstas moterystės tikrumo ar vedusiųjų išskyrimo klausimas, tai šiuos iškilusius klausimus valstybės teismas spręsti negalės. Tokiu atveju civilinių pasėkų byla turėtų būti nutraukta, Bažnyčios teismas turėtų pirmiau išspręsti kilusią moterystės tikrumo ar vedusiųjų išskyrimo bylą ir tik tada valstybės teismas galėtų spręsti toliau civilinę bylą. Iš šio dėsnio išimtis gali būti tik viena: jeigu atskira sutarčia ar konkordatu valstybė yra gavusi galios spręsti krikščionių bendro gyvenimo išskyrimo bylas, tai kilus tokiai bylai valstybės teismas galėtų ir ją spręsti kartu su civilinių pasėkų byla.

e) Spręsti krikščionių tikrumo bylas valstybė yra visiškai nekompetentinga. Šios galios valstybei negali duoti nė Bažnyčia.

II Kurias savo teises krikščionių moterysčių tvarkyme Bažnyčia gali perleisti valstybei ir kurių negali.

Čia nesvarstysime klausimo, ką moterystės sakramento reikalų tvarkyme Bažnyčia gali panaikinti, pakeisti, nuo ko gali krikščionis dispensuoti. Aptarsime tiktai tas moterystės srities Bažnyčios teises, kurias ji turi galios perleisti valstybei. Čia pareikštose mintyse ras sau atsakymą visi tie, kurie norėdami per daug teisių ir galios suteikti valstybei kartais Bažnyčią pakaltina, būk ji savo pažiūrose ir savo reikalavimuose esanti per daug atkakliai užsispyrusi. Bažnyčiai kartais primetama, būk ji atkakliai ginanti tokius dalykus, kuriuos galėtų pavesti valstybei visai neužgaudama nei moterystės šventumo, nei jos kilnumo. Sakoma, kad moderniais laikais moderniai suprastai valstybei ir jos pilnai kompetencijai būtų dargi būtina, kad Bažnyčia padarytų valstybei kai kurių nuolaidų įvairiose srityse, taip pat ir moterystės reikalų srityje.

Į tai atsakysime pasvarstydami atskirus moterystę liečiančius ir Bažnyčios kompetencijai priklausančius dalykus.

1 **Moterystės kliūtys.** Bažnyčiai priklauso galia nustatyti krikščionių moterystę kliudančias ar naikinančias kliūtis. Šios savo galios ligi šiol Bažnyčia valstybei niekur nepavedė. Ji ir negali šios savo galios valstybei pavesti dėl dviejų priežaščių:

a) Moterystės kliūtys, kiek jų yra, vienos yra nustatytos Dievo, kitos Bažnyčios įstatymais. Aiškinti, ko reikalauja dievisiškoji ar tai neturali ar pozityvinė teisė ir kaip tos teisės reikalavimus suprasti, priklauso ne valstybei, o Bažnyčiai. Tai aišku visiems turintiems teisingą Bažnyčios ir valstybės sąvoką. Iki šiol nei pati Bažnyčia sau, nei kiti jai nepajėgė įrodyti, kad Bažnyčia turi galios šią savo pareigą arba visai kam nors, pavyzdžiui valstybei, perleisti, arba nors laikinai kam nors ją pavesti. Taigi Bažnyčia mano, kad ji neturi galios krikščionių moterysčių kliūčių klausimo tvarkymą perleisti valstybei.

Jeigu Bažnyčia ir turėtų galios šią savo pareigą — aiškinti dieviškąją teisę — perleisti valstybei, tai šiandieninėse sąlygose ji jokiu būdu tai padaryti negalėtų, nes šiandien ne vienos valstybės valdžioje yra tokių žmonių, kurie dieviškosios teisės kaip reikiant nepažįsta ir nesupranta, bet jos dargi visai nepripažįsta. Kaip toki žmonės galėtų dieviškąją teisę kitiems teisingai išaiškinti ir teisingai gyvenimui pritaikinti? Rodos, visiems yra pakankamai aišku, kad pavesdamas tokiem žmonėm aiškinti dieviškąją teisę Bažnyčia pasielgtų labai nesąžiningai. Negudriai Bažnyčia padarytų šią savo pareigą pavesdama ir katalikiškai kurio nors krašto vyriausybei. Vyriausybės labai dažnai keičiasi, o kartą suteiktą kompetenciją ūmai atšaukti ne visada sekasi.

Tačiau iš aukščiau pasakyto dėsnio, kad Bažnyčia tos galios niekam pavesti negali, yra aišku, kad ši klaida gyvenime niekad neįvyks.

b) Pasilaikydama sau galią aiškinti dieviškąją teisę Bažnyčia negali sutikti, kad šalia jos dar ir valstybė galėtų įvesti krikščionių moterystėms kokias nors kliūtis. Jeigu valstybei šią galią pripažinti, tai būtų tas pat, ką valstybei pripažinti galią nustatyti sąlygas, kokiomis tikintieji gali priimti sakramentus. Tokios galios valstybei nepripažįsta ir negali pripažinti net pasauliniai teisininkai. Sakramentus tvarkyti Kristus paliko Bažnyčiai ir negalima įrodyti, kad Bažnyčia turi teisę visą šią galią ar jos dalį perleisti kam nors kitam. O krikščionių moterystė yra

sakramentas, todėl ir jos tikrumo ar teisėtumo sąlygas gali nustatyti tiktai Bažnyčia.

Galima kartais rasti pas rašytojus pavyzdžių, iš kurių atrodo, būk kadaisia Popiežiai davę pasauliniams valdovams galią įvesti moterystės kliūtis. Tačiau tuos pavyzdžius šitaip suprasti būtų klaida. Tokių teisių pasauliniams valdovams Bažnyčia nėra niekad davusi. Bažnyčia tiktai sutikdavo ir dabar sutinka, kad pasauliniai valdovai pareikštų savo nuomonę, kokios moterystės kliūtys jų manymu būtų naudingos ar būtinos visuomenės labui. Tiesa, kad tokias pareikštas nuomones, jeigu jos būdavo priimtinos, Bažnyčia patenkindavo. Jeigu kada pasauliniai valdovai tikrai kesindavosi įvesti krikščionių moterystes liečiančias kliūtis, tai Bažnyčia visada tai laikė jos teisių pasisavinimu.

2. **Moterystės forma.** Beveik tą patį galima pasakyti apie krikščionių moterystės formą, kas buvo pasakyta apie jos kliūtis. Tikra tiesa, kad nei prigimties įstatymai, nei Kristus moterystės formos nėra nustatęs. Tačiau moterystė yra sutartis, krikščionių moterystė yra sakramentas. Ir vienas ir antras moterystės charakteris reikalauja, kad ji būtų sudaroma kokiu nors viršiniu būdu. Krikščionių moterystėms šią formą nustato Bažnyčia. Šitos teisės Bažnyčia negali perleisti valstybei, nes priešingu atveju išeitų, kad Bažnyčia galinti pavesti valstybei nustatyti sakramento priėmimo būdą. Jau aukščiau paaiškinome, kad tai būtų nesąmonė.

3. **Moterystės pasekos.** Kai kurios moterystės pasekos yra neatskiriamos nuo tikros moterystės, jos seka iš prigimties įstatymų. Bažnyčia turi teisę ir pareigą pareikšti kokios yra tos pasekos, turi pareigą jas saugoti, bet negali jų nei atšaukti, nei pakeisti, nei jų priežiūrų kam nors pavesti. Bažnyčios teise įvestas pasekas Bažnyčia gali ir pakeisti ir panaikinti, bet negali visą ir šios rūšies savo galią pavesti valstybei, kadangi ši galia rišasi su daugeliu Bažnyčios reikalų, kurių valstybė aprūpinti negalėtų.

4. **Moterystės bylos.** Jau buvo minėta, kad moterystės bylos yra dviejų rūšių. Vienos sprendžia sakramento tikrumą, o kitos sprendžia sakramentą priėmusių asmenų bendro gyvenimo išskyrimą nenaikinant paties sakramentinio ryšio.

Kadangi pirmos rūšies bylose sprendžiamas klausimas, ar asmenys yra priėmę sakramentą ar ne, tai šios rūšies bylas gali

spręsti tiktai Bažnyčia. Bažnyčia neturi teisės šią savo galią kam nors visiškai perleisti, ar ką nors bent laikinai šiam dalykui įgalioti. Taigi Bažnyčia negali pavesti valstybei spręsti moterystės sakramento tikrumo bylas.

Antros rūšies, t. y. vedusiųjų bendro gyvenimo išskyrimo bylos tiesioginiai priklauso taip pat Bažnyčiai. Kadangi šiose bylose sakramento tikrumo ar netikrumo klausimas visai neliečiamas, tai kalbant tiktai teoretiniai Bažnyčia galėtų šios rūšies bylų sprendimą pavesti valstybei. Tačiau praktikoje Bažnyčia šią savo galią gali pavesti ne kiekvienai valstybei. Jeigu valstybės įstatymuose, kurie tvarko vedusiųjų bendro gyvenimo išskyrimą, būtų kas nors nesuderinamo su naturalia ar pozityve Dievo teise, tai tokiai valstybei Bažnyčia negalėtų pavesti nė šios antros rūšies bylų. Jeigu kurios valstybės įstatymuose, liečiančiuose vedusiųjų bendro gyvenimo išskyrimo klausimą, nėra nieko nesuderinimo su naturalia ar pozityve Dievo teise, tai tokiai valstybei Bažnyčia gali pavesti vedusiųjų bendro gyvenimo išskyrimo bylas.

Šitaip savo teises ir pareigas, liečiančias krikščionių moterystes, supranta Bažnyčia. Bažnyčios mintis, kaip yra aišku iš aukščiau aptartų klausimų, yra pagrįsta ir teisinga. Bažnyčiai daromi priekaištai už jos tariamąjį atkaklumą ginant savo kompetenciją, ginant krikščionių moterystes, yra nepagrįsti. Visi turi pripažinti, kad ir moterystės klausime yra tokių dėsnių, kurių nei bažnyčia, nei valstybė, nei abi kartu susitarusios negali pakeisti. Kai Bažnyčia ir visi galvojantieji ir jaučiantieji su Bažnyčia tuos nekintamus dėsnius gina, tai atlieka savo kaip sąmoningo žmogaus ir kaip kataliko pareigą. Nesmerkdami klystančių žmonių visi turime sutikti, kad joki motyvai negali leisti ne tik katalikams, bet nė vienam sveikai protaujančiam žmogui eiti į kompromisus ir daryti nuolaidas aiškioms klaidoms.

Šiais dviem klausimais plačiau pasiskaityti yra rekomenduotini:

Šaltiniai:

PP. Pius VI, Konstitucija „Auctorem Fidei"
„ Pius VIII, Encyklika „Traditi humilitati"
„ Gregorius XVI, Encyklika „Memores"
„ Leonas XIII, Encyklika „Arcanum"
„ Pius XI, Encyklika, „Casti connubii".

Autoriai:

Schmalzgrueber, Jus Ecclesiasticum t. IV, p. II
Pignatelli, Consultationes Canonicae t. 8, const. 11.
Laurenti, Jus Canonicum, t. IV, tit. I.
Cavagnis, Institutiones Juris Publici Ecclesiac
Roskovany, Matrimonium in Ecclesia Catholica
Wernz, Jus Decretalium, t. IV
Wernz-Vidal, Jus Matrimoniale
Cappello, De Matrimonio
Gasparri, De Matrimonio
Lepicier, De Matrimonio
Perrone, De Matrimonio christiano t. II
De Smeet De Sponsalibus et Matrimonio
Rosset, De Sacramento Matrimonii.

1939 m. didžiausia naujiena knygų pasaulyje!

Prof. Tihamer Toth

„10 DIEVO ĮSAKYMŲ“

2 tomai; kaina Lt. 9.—

Universalus ir labai moderniškas, aktualus šių dienų gyvenimo turinio veikalas visiems pamokslininkams, religinių ratelių ir draugijų vadams, paskaitininkams, konferencijų vedėjams ir visų katal. organizacijų vadams.

Tūkstančiai metų skiria mus nuo to laiko, kai pasaulio Viešpats išrinktajai tautai davė šventus ir išmintingus įstatymus. Tūkstančius kartų žemė apkeliavo saulę, bet tų senai senai duotų įsakymų nepakeitė nė laikas, nė amžių laiptais kilusi modernizmo žvaigždė.

Nepakeitė, tačiau jos įtaka veikė tikintįjį pasaulį Dievui dažnai nusikalsti. Nors mūsų Vadų pastangos pakelti religinį gyvenimą ir pasiekė tikslo pradžią, tačiau dar daug kur vaikai laiko tik paprastu nusižengimu mandagumo dėsniams pakelti ranką prieš savo tėvą, motiną; žudynės tapo tokiais kasdieniniais reiškiniais, kad net laikraščiai jau jų nebeskelbia savo puslapiuose; moralė nuolat žeidžiama geltonosios spaudos; vagiliavimo vengiama tiek, kiek privengiama žemiško teismo bausmės, gi neteisingų liudijimų — pilnos bylos teismų spintose ir t.t.

Visa tai atjautė šio veikalo jautrios sielos autorius, Budapešto universiteto profesorius kun. Tihamer Toth. Jis panaudodamas savo gabumus, sukaupė sielos galias ir knygos puslapiams patikėjo paskatinimo į gėrį ir tikėjimo ugnį, vildamasis, kad jos kibirkštėlės pasieks tolimiausių kraštų širdis ir gal ne vienam klaidžiojančiam padės surasti kelią į namus.

KNYGOS PIRKIMO SĄLYGOS

I tomas jau išspausdintas; II taip pat ruošiamas spaudai.

Kas iš anksto, ligi 1939. XI. 1 d. atsiųs 5,50 Lt. — abu tomus gaus į namus

be atskiro primokėjimo už persiuntimą.

Retos progos retai pasitaiko, bet kai jos pas mus ateina — išnaudokime!

Marijonų Spaudos Administracija
Marijampolė

Naudingos knygos

PILKASIS PONAS. Kaina Lt 2.— Tai gražus, rimtas ir katalikiškoje dvasioje, gero katalikų rašytojo P. L'Ermite sklandžiai parašytas romanas, vaizduojąs vieno nereligingo ir nuo tikėjimo atšalusio žmogaus liūdną gyvenimo pabaigą. Tas žmogus buvo turtingas ir garsus profesorius. Jis per visą jaunystės metą klaidžiojo tamsiose pažiūrose į šeimą ir todėl vengė ją sukurti. Ir tik savo gyvenimo pavakaryje jis pamatė daręs klaidą, bet ar jam pavyko dar ją atitaisyti?

MIŠIOS IR GYVENIMAS. Kun. K. Zajančkausko MIC vertimas. Kaina Lt 0,50. Šios knygelės puslapiai Tave supažindins su Mišiomis nauju būdu. Tu suprasi, kad tarp Tavo gyvenimo ir Tavo Mišių yra tikras ryšys. Tu iš jų gali turėti begalinės naudos. Tad išmokyk ir kitus gyventi tomis Mišiomis.

PAL. O. M. TAIDŽI, **vertė J. Paškevičius.** Kaina Lt 1.— Šeimininkėms ir motinoms rekomenduotina knyga. Neturėtų likti nė vienos šeimos be šios knygos.

KARO LIEPSNOSE IR GINKLŲ ŽVANGESYJE, **Kun. A. Petrausko, MIC.** Didysis karas tai pabaisa, kuri miegojusi pabudo ir tyko nūdienę pasaulio ramybę! Įdomiausi didž. karo laikų prisiminimai! Lt 1.—

SOCIALISTŲ REDAKTORIUS, J. Ascanio, Ilgai klaidžiojusio nedoro gyvenimo plotuose jaunuolio nuoširdi kalčių išpažintis graudina iki ašarų. Lt 1.—

DYKUMŲ APAŠTALAS, Kun. V. Švelnys, Vyras, kuris išsižadėjo kasdieninio gyvenimo patogumų ir pamilo Afriką, jos juodaodžius ir jų vargą. Lt 0,60.

BAISUSIS PLANTATORIUS, J. Spilman, Negrų sukilimas ir jų kerštas Haiti salos plantatoriams. Lt 0,40.

TRYS ŽIEDAI, Paul Keller. Romanas, vaizduojąs baisias negimusių kūdikių žudymo pasekmes. Lt 0,40.

ALBERTA, I. Vezere — Kara, Civilinės metrikacijos įvykių fone vystosi intriguojąs romanas, pilna skaudžių civ. metrikacijos padarinių. Lt 0,75.

VERKIANTIS VERGAS, Bern. Brazdžionis. Poema. Žemės vergo gailesčio skundas. Lt 0,70.